

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Prevela Gordana Vucicevic

Isak Asimov, ZADUZBINA I CARSTVO

PROLOG

Galakticko carstvo je propadalo.

Bilo je to gigantsko carstvo koje se preko miliona svetova protezalo od jednog do drugog kraka dvostruke spirale Mlecnog puta. I pad mu je bio gigantski - a i dug, jer se morao prevaliti dug put.

Stolecima je propadalo dok jedan covek nije postao potpuno svestan toga. Bio je to Hari Seldon, covek koji je predstavljao jedinu iskru stvaralackog pregnuca u nagomilanom raspadanju. On je bio taj koji je psihoistorijsku nauku razvio i uzdigao do samog vrhunca.

Psihoistorija se nije bavila covekom, vec ljudskim masama. Bila je to nauka o mnostvu; mnostvu koje su sacinjavale milijarde ljudi. Mogla je da predvidi reagovanja na podstice sa tacnoscu sa kakvom bi neka manje vazna nauka predvidela kako ce odskociti bilijarska kugla. Nikakvim poznatim proracunima nije se moglo predvideti reagovanje jednog coveka, dok je reagovanje milijardi bilo nesto sasvim drugo.

Hari Seldon je spregnuo drustvene i privredne tokove tog vremena, prostudirao krivulje i predskazao stalno i sve ubrzanije propadanje civilizacije, a i to da mora proteci razdoblje od trideset hiljada godina da bi iz rusevina s mukom izronilo jedno novo carstvo.

Bilo je prekasno da se spreči pad, ali ne i prekasno da se skрати razdoblje varvarstva. Seldon je osnovao dve Zaduzbine na 'suprotnim krajevima Galaksije', a njihova mesta su tako odabrana da bi se u toku jednog kratkog milenijuma zbivanja gusto ispreplela i sto vise ubrzala pojavu snaznijeg i trajnijeg Drugog carstva.

Zaduzbina je pripovedala pricu o jednoj od te dve Zaduzbine u toku prva dva stoleca njenog postojanja.

Zapocela je kao naseobina naucnika - fizicara na Terminusu, na planeti na samom kraju jednog kraka galakticke spirale. Odvojeni od meteza Carstva, radili su na sastavljanju jednog univerzalnog, sazetog, pregleda saznanja,

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

na 'Galaktickoj enciklopediji', nesvesni svoje vaznije uloge koju im je predodredio vec pokojni Seldon.

Sa truljenjem Carstva spoljne oblasti su pale u ruke nezavisnih 'kraljeva'. Zaduzbini je od njih zapretila opasnost. Medjutim, vodjena svojim prvim gradonacelnikom Salvorom Hardinom ona je sacuvala svoju nesigurnu nezavisnost tako sto je natutkala jednog beznacajnog vladara protiv drugog. Kao iskljucivi posednik atomske energije medju svetovima koji su zaboravljali nauke i vracali se na ugalj i naftu, cak je i ostvarila izvesnu nadmoc. Zaduzbina je postala 'verski' centar za okolna kraljevstva. Zaduzbina je polako razvijala trgovacku privredu dok se 'Enciklopedija' povlacila u pozadinu. Njeni trgovci, trgujuci atomskim spravama takve slozenosti kakvu ni samo Carstvo na svom vrhuncu ne bi moglo proizvesti, prodirali su duz svetlosnih godina kroz Periferiju.

Pod Hoberom Melouom, prvim od obogacenih trgovaca, Zaduzbina je razvila tehniku ekonomskog ratovanja do te mere da je porazila Republiku Koreliju, iako je ta planeta primala pomoc od jedne od onih spoljnih provincija koje jos behu preostale Carstvu.

Pred kraj dvestagodisnjeg razdoblja Zaduzbina je bila najmocnija drzava u Galaksiji, pored ostatka Carstva koji su, grupisani u centralnoj trecini Mlecnog Puta, jos uvek kontrolisali tri cetvrtine stanovnistva i bogatstva Univerzuma.

Izgedalo je neizbežno da ce naredna opasnost s kojom ce Zaduzbina imati da se susretne biti poslednji udarac umiruceg Carstva.

Morao se, dakle, prokrciti put za okrsaj izmedju Zaduzbine i Carstva.

Prvi deo

GENERAL

BEL RIOZI - ...U toku njegove relativno kratke karijere Riozija su - i to s razlogom - prozvali 'jednim od poslednjih carista'. Analiza njegovih kampanja otkriva da je po strateskoj vestini bio ravan Perifoju, dok mu je po sposobnosti rukovodjenja ljudima bio cak i superioran. Da kao osvajac bude ravan Perifoju sprecilo ga je samo to sto se rodio u vreme opadanja Carstva. No i njemu se pruzila prilika kada se oci u oci sukobio sa Zaduzbinom, postavsi tako prvi od carskih generala koji je to ucinio...

Svi ovde dati navodi iz 'Galakticke enciklopedije' uzeti su, uz pristanak izdavaca, iz 116. izdanja koje je 1020. god.z.e. objavila izdavacka kuca Galakticka enciklopedija S.O.J. sa Terminusa.

1. TRAGANJE ZA cAROBNIJACIMA

Bel Riozi je putovao bez pratnje, a to nije bilo ono sto dvorska etiketa propisuje za jednog zapovednika flote stacionirane u jos uvek neprijateljski nastrojenom zvezdanom sistemu na granici Galaktickog carstva.

No Bel Riozi je bio mlad i energican - dovoljno energican da bi ga bezosecajni i proracunati dvor poslao u najudaljeniji kut univerzuma - a uz to je bio i radoznao. cudesne i neverovatne legende koje su mastarski ponavljale stotine ljudi, a maglovito znale hiljade, zagolicale su ovu njegovu potonju odliku, dok je mogucnost vojnog poduhvata zaokupirala prve dve. Takav spoj bio je neodoljiv.

Izisao je iz rekviranog djilkoskog zemaljskog vozila i obreo se pred vratima oronule zgrade koja je bila njegovo odrediste. cekao je. Ulaz je osmatralo fotonsko oko koje je bilo zivo, ali vrata otvori jedna ruka.

Bel Riozi se nasmesi starcu. "Ja sam Riozi..."

"Prepoznao sam vas." Starac ostade nepomican, ukocen i neiznenadjen.

"Kojim poslom?"

Riozi pokorno uzmaknu jedan korak. "Miroljubivim. Ukoliko ste vi Dukem Bar, molim vas da me udostojite jednim razgovorom.

Dukem Bar se pomeri u stranu, a u unutrašnjosti kuce zidovi ozivese od svetlosti. General udje u dnevnu svetlost.

Dodirnuo je zid radne sobe, a zatim zurio u vrhove svojih prstiju. "Ovo imate na Siveni?"

Bar se blago osmehnu. "Verujem da toga nema drugde. Koliko mogu, opravljam sam. Moram vam se izviniti sto ste cekali pred vratima.

Automatski uredjaj belezi prisustvo posetilaca, ali vise ne otvara vrata."

"Opravke vam bas nisu uspesne?" U generalovom glasu osecala se slaba poruga.

"Ne mogu se vise naci delovi. Molim vas sedite, gospodine. Pijete li caj?"

"Na Siveni? Dragi gospodine, pa ovde je drustveno nedopustivo ne piti caj."

Uz laki naklon, koji je bio deo ceremonijalnog nasledja zaostaloga od

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

ci-devant aristokratije iz boljih dana proslog stoleca, stari patricije se besumno povuce.

Riozi je gledao za domacinovom prilikom dok se udaljavala, a njegova namestena ugladjenost postade pomalo nesigurna. Vaspitanje mu je bilo iskljucivo vojnicko, a i iskustvo. Kako se to otrcano kaze, mnogo puta je gledao smrti u oci, ali je to uvek bila smrt dobro poznate i opipljive prirode. Zato i nije bilo nesklada u cinjenici da je idol Dvadesete flote iznenada osetio jezu u plesnivoj atmosferi drevne sobe.

General je znao da su male crne kutije od crnog ivroida, poredjane po policama, knjige. Naslucivao je da je velika struktura u jednom delu odaje bila prijemnik koji po potrebi knjige pretvara u sliku i zvuk. Nikada nije video kako jedan takav uredjaj radi, ali je za njih cuo.

Jednom su mu rekli da je nekada davno, kada je Carstvo obuhvatalo citavu Galaksiju, devet od svakih deset kuca imalo takve prijemnike - i takve redove knjiga.

Sada je, medjutim, trebalo cuvati granice; knjige su za starce. Uostalom, polovina prica o starim vremenima je ionako mistika. Visje od polovine. Prispelo je caj i Riozi sede. Dukem Bar podize svoju solju: "U vase zdravlje." "Zahvaljujem. I u vase!"

Dukem Bar polagano rece: "Za vas kazu da ste mladi. Trideset i pet?" "Gotovo. Trideset i cetiri."

"Kad je tako", blago naglasavajuci rece Bar, "ne mogu a da vam odmah sa zaljenjem ne kazem da ne posedujem nikakve ljubavne cini, gatke, niti ljubavne napitke. Ni najmanje nisam kadar da uticem na naklonost neke mlade gospe koja vam se mozda svidja."

"Gospodine, tu mi nisu potrebna vestacka pomagala." Nesumnjivo samozadovoljstvo u generalovom glasu bilo je pomesano sa radoznaloscu. "Traze li vam mnogo takvu robu?"

"Prilicno. Na zalost, neobavesteni ljudi su skloni da mesaju ucenost sa carobnjastvom, a ljubavni zivot izgleda da je cinilac koji iziskuje najveću kolicinu madjijskog petljanja."

"To bi izgledalo najprirodnije. Ali ja se razlikujem. Za mene je ucenost samo sredstvo da se dobiju odgovori na teska pitanja."

Sivenjanin je ozbiljno razmislija: "Mozda se i vi varate, kao i oni."

"To moze, ali i ne mora biti." Mladi general spusti solju u njen drzac s plamenikom i ona mu se ponovo napuni. Spusti u nju ponudjenu aromaticnu

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

kapsulu, malo se isprskavsi. "Recite mi onda, patricije, ko su carobnjaci? Oni pravi?"

Izgledalo je kao da je Bara zacudio taj odavno izobicajeni naziv. On rece: "Nema carobnjaka."

"Ali ljudi o njima pricaju. Sivena bruji od prica o njima. Oko njih se grade kultovi. Postoji neka cudna veza izmedju toga i onih grupa vasih zemljaka koji sanjaju i bulazne o davnim danima i onom sto oni nazivaju slobodom i autonomijom. Konacno, to moze postati opasno po drzavu."

Starac odmahnu glavom. "Zasto mene pitate? Da li ste namirisali neku pobunu koju bih ja predvodio?"

Riozi sleze ramenima. "Nikako. Nikako. Oh, to nije bas sasvim neumesna pomisao. U svoje vreme vas otac je bio izgnanik, a u vase vreme i vi ste bili rodoljub i sovinsta. Neujidjavno je sto kao gost to pominjem, ali to je ono sto me ovamo dovodi. No, neka zavera u ovom casu? U to sumnjam. Vec tri generacije se Siveni ubija duh."

Starac s naporom odgovori: "Bicu isto toliko neujidjavan domacin koliko ste i vi kao gost. Podseticu vas da je jednom jedan vicekralj o malodusnim Sivenjanima mislio isto sto i vi. Po naredjenju tog vicekralja moj otac je postao siromasni izbeglica, moja braca mucenici, a sestra samoubica. A ipak je taj isti vicekralj umro dovoljno groznom smrću, od ruku tih istih ropskih Sivenjana."

"Ah da, tu ste se dotakli necega sto sam i sam zeleo da pomenem. Vec tri godine tajanstvena smrt tog vicekralja za mene ne predstavlja tajnu. U njegovoj licnoj gardi nalazi se i jedan vojnik ciji su postupci zasluili paznju. Vi ste bili taj vojnik, no mislim da nema potrebe da se ide u pojedinosti." Bar je bio spokojan "Nema. sta predlazete?"

"Da odgovorite na moja pitanja."

"Ne uz pretnje. Ja jesam star, ali jos ne toliko da mi zivot suvise znaci."

"Gospodine, vremena su teska", znacajno primeti Riozi, "a vi imate decu i prijatelje. Imate zemlju o kojoj ste se u proslosti izjasnjavali s ljubavlju i ludoscju. Hajde, ukoliko se odlucim za silu, moj cilj nece biti tako bedan da bih udarac zadao vama."

Bar hladno upita: "sta zelite?"

Drzeci praznu solju, Riozi rece: "Patricije, saslusajte me. Ovo je doba kada su najuspesniji oni vojnici ciji je zadatak da predvode parade koje se o praznicima priredjuju oko carske palate, ili da prate nadodoljene izletnicke

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

brodove kojima se Njegovo carsko velicanstvo prevozi do letnjih planeta. Ja... ja sam promasen covek. U svojoj trideset i cetvrtoj godini promasen sam covek i takav cu ostati. Zato, vidite, jer ja volim da se borim. Zbog toga su me i poslali ovamo. Na dvoru suvise smetam. Ne uklapam se u etiketu. Smetam kicosima i admiralima, ali suvise dobro upravljam brodovima i ljudima da bi me se mogli otarasiti po kratkom postupku, tako sto bi me ostavili negde u pustom svemiru. Sivena je surogat za to. To je pogranicni svet: buntovnicka siromasna provincija. Daleko je, dovoljno daleko da svi mogu biti zadovoljni.

I tako, ja trulim. Nema pobuna koje bi trebalo gusiti, a u poslednje vreme vicekraljevi pogranicnih planeta se ne bune, bar ne otkako je, da bi pruzio primer, slavni pokojni otac Njegovog carskog velicanstva sredio Mauntela sa Parameja."

"Bio je to jak car", promrmlja Bar.

"Da, a i takvih treba vise. Car je moj gospodar, podsecam vas. Ja stitim njegove interese."

Bar nezainteresovano sleze ramenima. "U kakvoj je ovo vezi s predmetom?"

"Pokazacu vam to u dve reci. carobnjaci koje sam pominjao dolaze odonud - odonud iza pogranicnih strazara, odonud gde su zvezde retke..."

"Gde su zvezde retke", citirao je Bar, "a svemira stud prozima grud."

"To je poezija?" namrsti se Riozi. U ovom casu stih je delovao frivolno. "U svakom slucaju sa Periferije su - iz jedine oblasti gde se mogu slobodno boriti za slavu Cara."

"I da tako posluзите interesima Njegovog carskog velicanstva, a i da zadovoljite sopstvenu sklonost prema dobrom boju?"

"Tacno. Ali moram znati protiv cega se borim, i tu mi vi mozete pomoci."

"Kako znate?"

Riozi je grickao kolacic. "Znam, jer vec tri godine pratim svaku glasinu, svaki mit, svaki susanj o carobnjacima - i iz cele biblioteke podataka koje sam sakupio samo se dve izolovane cinjenice jednodusno slazu, te su stoga pouzdane i tacne. Prva bi bila da carobnjaci dolaze sa one ivice Galaksije koja je prema Siveni, a druga da se vas otac susreo sa jednim carobnjakom, zivim i stvarnim, i da je sa njim razgovarao."

Dok ga je stari Sivenjanin netremice posmatrao, Riozi produzi: "Bice bolje da mi kazete sve sto znate..."

Bar zamisljeno odvrati: "Bilo bi zanimljivo saopstiti vam neke stvari. Bio bi

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

to moj psihoistorijski opit."

"Kakav opit?"

"Psihoistorijski." U starcevom osmehu bilo je neke neprijatne ostrine. A onda dodade odsecno: "Bice bolje da uzmete jos caja. Bicu malo opsirniji." Duboko se zavali u meke jastuke na naslonjaci. Zidna svetla se prigusise do ruzicastvo-slonoacastog sjaja koji je ublazio cak i vojnikov ostri profil. Dukem Bar zapoce svoje kazivanje: "Moje sopstveno saznanje plod je dve slucajnosti: slucajnosti da sam sin svog oca i da sam rodjen u svojoj zemlji. Sve je zapocelo pre vise od cetrdeset godina, ubrzo posle Velikog pokolja, kada je moj otac bio izbeglica u sumama na jugu, a ja tobdzija u licnoj floti vicekralja. Onog istog vicekralja, uzgred budi receno, koji je naredio Pokolj i koji je posle umro onako svirepom smrću."

Bar se ozbiljno osmehnu i produzi: "Otac mi je bio carski patricije i sivenijanski senator. Zvao se Onum Bar."

Riozi ga nestrpljivo prekide: "Okolnosti njegovog progonstva su mi dobro poznate. Ne morate se na tome zadržavati."

Sivenjanin ne obrati paznju na njega i bez ikakve promene nastavi: "Tokom njegovog izgnanstva nekakav lutalica naidje na njega; trgovac s ivice Galaksije; mladac koji je govorio sa stranackim naglaskom i nista nije znao o novijoj istoriji Carstva, a bio je zasticen sopstvenim atomskim poljem."

"Sopstvenim zastitnim poljem?" planu Riozi. "Izmisljate. Koji bi generator bio dovoljno jak da kondenzuje zastitni omotac do velicine jednog jedinog coveka? Tako mi Velike Galaksije, da li je pred sobom gurao na kolicima atomski generator od pet hiljada mirijatona?"

Bar stalozeno odgovori: "Bio je to carobnjak o kome slusate saputanja, price i mitove. Naziv 'carobnjak' nije olako zaslužen. Nije nosio generator koji bi bio toliko veliki da se vidi, ali ni najteze oruzje koje bi mogli poneti u ruci ne bi na njegovom zastitnom polju napravilo ni boricu."

"Je li to citava prica? Da li carobnjake radjaju mastanja starca slomljenog od patnje i progonstva?"

"Prica o carobnjacima potice pre vremena u kome je ziveo moj otac, gospodine. A dokaz je mnogo odredjeniji. Posto se oprostio od mog oca, taj trgovac, koga ljudi nazivaju carobnjakom, posetio je nekog tehcoveka u gradu u koji ga moj otac bese uputio, i tamo je ostavio generator zastitnog polja istog tipa kakav je i sam nosio. Nakon svog povratka iz izgnanstva, po pogubljenju krvavog vicekralja, moj otac je uzeo generator. Dugo mu je

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

trebalo da ga pronadje...

Generator visi iza vasih ledja na zidu, gospodine. Ne radi. Radio je samo prva dva dana, no, ako ga budete razgledali, videcete da ga nije konstruisao niko iz Carstva."

Bel Riozi se masi za pojas od metalnih beocuga koji je visio na izvijenom zidu. Pojas se od zida odvoji uz laki srkutavi sum, jer je na laki dodir njegove ruke prestala slaba adheziona sila. Njegovu paznju privuce elipsoid na sredini pojasa. Bio je velicine oraha.

"To..." zausti on.

"To je bio generator", klimnu glavom Bar. "No, bio je to generator. Tajna njegovog funkcionisanja se sada ne moze otkriti. Subelektronska ispitivanja pokazala su da je fuzijom pretvoren u grudvicu metala, a ni najpazljivija analiza sheme difrakcije nije omogucila da se uoce delovi koji su postojali pre fuzije."

"Znaci, vas 'dokaz' se jos uvek zadrzava na nesigurnoj granici reci nepotkrepljenih nekim konkretnim dokazom."

Bar sleze ramenima: "Trazili ste od mene ono sto znam, zapretivsi da cete mi to znanje silom iznuditi. Ukoliko resite da ga primite sa skepsom, sta to meni znaci? zelite li da prekinem?"

"Nastavite!" pomalo grubo zatrazi general.

"Posle oceve smrti nastavio sam sa istrazivanjem, a u pomoc mi je pritekla ona druga slucajnost koju sam vam pomenuo, posto je Sivena bila dobro poznata Hariju Seldonu."

"A ko je Hari Seldon?"

"Hari Seldon je bio naucnik u doba vladavine cara Dalubena IV. Bio je psihoistoricar, poslednji i od svih najveći. Jednom je posetio Sivenu, i to dok je Sivena bila veliki trgovacki centar, bogat umetnostima i naukama."

"Hm", kiselo progundja Riozi, "postoji li neka planeta koja stagnira a da ne tvrdi da je bila zemlja obilja u drevnim danima?"

"Dani o kojima ja govorim su oni od pre dva veka, kada je Car jos uvek vladao sve do najjudaljenije zvezde; kada je Sivena bila svet u unutrasnjosti, a ne poluvarvarska pogranicna provincija. U to doba Hari Seldon je predskazao opadanje carske moci i konacno varvarizovanje citave Galaksije."

Riozi se iznenada nasmeja: "To je predvideo? Onda je lose predvideo, moj cestiti naucnice. Pretpostavljam da sebe tako nazivate. Pa, Carstvo je sada

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

mocnije nego sto je ikada bilo za poslednjih hiljadu godina. Vase stare oci je zaslepila sumornost granice. Trebalo bi da opet posetite unutrasnje svetove: da dodjete u toplotu i obilje sredista."

Starac ozbiljno odmahnu glavom: "Cirkulacija najpre prestaje na spoljnim ivicama. Bice potrebno jos vremena da propadanje zahvati srce. Odnosno, ocigledno, svima vidljivo propadanje, za razliku od unutrasnjeg koje je vec petnaest vekova stara prica."

"I tako je taj Hari Seldon video u buducnosti jednu Galaksiju jednoobraznog varvarstva", raspolozeno primeti Riozi.

"I onda, a?"

"Zbog toga je osnovao dve zaduzbine, na potpuno suprotnim krajevima Galaksije - zaduzbine u koje su usli najbolji, najmladji i najjac, kako bi se one umnozavale, rasle i razvijale. Brizljivo su odabrani svetovi na koje su smestene, kao i vreme i okolina. Sve je to uradjeno na takav nacin da buducnost, kako su je predvidjali neoborivi proracuni psihoistorije, dovede do njihovog postepenog izrastanja u zametak Drugog galaktickog carstva - skracujuci tako neizbezni interregnum varvarstva sa dugih trideset hiljada na jedva jednu jedinu hiljadu godina."

"Kako ste sve to otkrili? Kao da vam je sve poznato do u pojedinosti."

"Nije, i nikada nije bilo", sabrano odgovori patricije. "To je mucan rezultat spajanja izvesnih dokaza koje je moj otac pronasao i ono nesto vise dokaza koje sam sam pronasao. Osnova je krhka, a nadgradnja romantizovana, kako bi se popunile ogromne praznine. Ipak, ubedjen sam da je u sustini prica tacna."

"Lako postajete ubedjeni."

"Zar? Trebalo je cetrdeset godina istrazivanja."

"Hm. cetrdeset godina! Pitanje bih resio za cetrdeset dana. Zapravo, verujem da to i treba da ucinim. Bice to - na drugi nacin."

"A kako cete to uciniti?"

"Na ocigledan nacin. Postacu istrazivac. Mogao bih pronaci tu Zaduzbinu o kojoj govorite i rodjenim se ocima uveriti. Kazete da postoje dve?"

"Zapisi govore o dve. Dokazi u prilog tome nadjeni su samo za jednu od njih, sto je i razumljivo, jer je druga na samom kraju druge osovine Galaksije."

"Pa, poseticemo obliznju." General ustade i popravi pojas.

"Znate li gde treba da idete?" upita Bar.

"U izvesnom smislu. U arhivi prethodnog vicekralja, onog kojeg ste tako

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

efektno ubili, postoje sumnjive price o varvarima sa spoljnih svetova. U stvari, jedna od njegovih kceri se udala za nekog varvarskog kneza. Naci cu put."

On pruzi ruku: "Zahvaljujem na gostoprimstvu."

Dukem Bar dodirnu svojim prstima ispruzenu ruku, naklonivsi se pri tom zvanicno. "Vasa poseta mi je pricinila veliku cast."

"A kad se vratim", nastavi Bel Riozi, "znacu da vam se zahvalim za obavestjenja koja ste mi pruzili."

Dukem Bar ponizno otprati svog gosta do ulaza i tiho uputi vozilu koje se udaljavalo ove reci: "Ukoliko se vratis."

2. CAROBNJACI

ZADUzBINA - ... Posle cetrdeset godina ekspanzije Zaduzbina se nasla pred opasnoscu koja joj je zapretila od Riozija. Epska vremena Hardina i Meloua behu prosla, a sa njima i izvesna prekaljena smelost i odlucnost...

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

U sobi su se nalazila cetiri muskarca, a soba je bila po strani tako da joj se niko ne moze pribliziti. cetiri coveka brzo izmenjase poglede, a zatim su dugo zurili u sto koji ih je razdvajao. Na stolu su se nalazile cetiri boce i isto toliko napunjenih casa, ali ih niko nije ni dotakao.

Konacno covek najblizi vratima ispruzi ruku i poce da u laganom ritmu dobuje po stolu.

"Hocete li tako doveka sedeti i cuditi se?" upita on. "Zar je vazno ko ce prvi govoriti?"

"Budi ti onda prvi", rece krupni covek naspram njega. "Ti i treba da budes najzabrinutiji."

Senet Forel se bezglasno, neveselo nasmeja. "Zato sto sam najbogatiji. Pa... Ili mozda ocekujete da nastavim onako kako sam zapoceo. Ne verujem da ste zaboravili da je moja trgovacka flota bila ta koja je zarobila njihov izvidjacki brod."

"Imas najvecu flotu", upade treci covek, "i najbolje pilote, a to na drugi nacin kazuje da si najbogatiji. Bio je to strasan rizik, a za nekog od nas bi bio jos veci."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Senet Forel se ponovo nasmeja. "Postoji izvesna lakoca u preuzimanju rizika, koju sam od oca nasledio. Konacno, kod rizika je bitno to da ga opravda ono cime uzvraca. A o tome svedoci i cinjenica da je neprijateljski brod izolovan i uzapcen bez ikakvih gubitaka po nas ili upozorenja ostalima."

Da je Forel pobocni srodnik Hobera Meloua otvoreno se priznavalo sirom Zaduzbine. A to da je nezakoniti sin Meloua takodje je bilo opste poznato, ali precutno.

cetvrti covек lukavo zatrepta. S tankih usnica mu se izmigoljise reci:

"Ovakvo hvatanje brodica nije nesto zbog cega bi se spavalo na lovorikama. Najverovatnije je da ce to tog mladog covеka jos vise razjariti."

"Mislis da su mu potrebni razlozi?" upita Forel.

"Mislim, a ovo ce mu omoguciti da se ne mora sam truditi da ih isfabrikuje."

cetvrti covек je govorio sporo. "Hober Melou je druckije postupao. A i Salvor Hardin. Oni su pustali druge da idu nesigurnim putevima sile, dok bi oni sami s pouzdanjem i tiho manevrisali."

Forel sleze ramenima. "Ovaj brod je potvrdio svoju vrednost. Razlozi su jeftini, a njega smo prodali uz dobru zaradu." U glasu je zvonilo zadovoljstvo rođenog trgovca. On produzi: "Mladic je iz starog Carstva."

"To smo znali", s brundavim nezadovoljstvom primeti drugi covек, onaj krupni.

"U to smo sumnjali", blago ga ispravi Forel. "Kada se pojavi neki covек sa brodovima i bogatstvom, nudeci prijateljstvo i trgovinu, razumno je ne suprotstavljati mu se sve dok se ne uverimo da unosna maska nije na kraju krajeva lice. No, sada ..."

Jedva primetno vajkanje osećalo se u glasu trećeg covеka: "Trebalo je da budemo oprezniji. Trebalo je da ga ranije otkrijemo. Da otkrijemo pre nego sto smo ga pustili da ode. To bi bila prava mudrost."

"To je vec razmatrano i okoncano", odgovori Forel. Odlucnim pokretom on odbaci to pitanje.

"Vlada je popustljiva", pozali se treci covек. "Gradonacelnik je idiot."

cetvrti redom pogleda u ostalu trojicu, a onda iz usta izvadi patrljak cigare. Nemarno ga spusti u prorez sa svoje desne strane, gde smesta bi besumno unisten.

On sarkasticno primeti: "Nadam se da je poslednji govornik rec uzeo samo iz navike. Mogli smo se bar ovde prisetiti da smo mi vlada."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Zacu se odobravajuci zamor.

Ocice cetvrtog coveka behu uperene u sto. "Ostavimo onda vladinu politiku na miru. Ovaj mladac ... ovaj stranac mogao je biti potencijalni kupac. Bilo je takvih slucajeva. Svaki od vas trojice je pokusao da ga ulagivanjem namami na zaključenje predugovora. Nas sporazum - nepisani sporazum - to ne dozvoljava, a vi ste ipak pokusali."

"Pa i ti si", progundja drugi.

"To znam", mirno odvrati cetvrti covек.

"Da zaboravimo onda ono sto je trebalo da ranije ucinimo", nestrpljivo upade Forel, "a da nastavimo s onim sto sada treba preduzeti. Uostalom, i da smo ga zatvorili ili ubili, sta bi onda bilo? Ni sada nismo sigurni kakve su mu namere, a i da su najgore ne bismo mogli unistiti Carstvo tako sto bismo jednom jedinom coveku oduzeli zivot. Mozda tamo flote i flote samo i cekaju na to da se on ne vrati."

"Tacno", slozi se cetvrti covек. "A sta si izvukao iz tog broda koji si zarobio? Suvise sam star za ovoliko pricanje."

"Moze se ispricati u nekoliko reci", ljutito ce Forel.

"On je carski general, ili ima vec tamo neki njihov slican cin. Mlad je covек, koji je svoju blistavu vojnicku vestinu dokazao - tako mi kazu - i idol je svojih ljudi. Sasvim romanticka karijera. Nema sumnje da su price koje o njemu ispredaju napola istina a napola laz, ali cak i tako izgleda da je obrazac cudesnog coveka."

"Ko su ti 'oni'?" zapita drugi covек.

"Posada zarobljenog broda. cujte, snimio sam sve njihove izjave na mikrofilm i cuvam ga na sigurnom mestu. Ukoliko budete zeleli, kasnije ga mozete videti. Mozete i sami razgovarati s ljudima, ako budete smatrali da je to neophodno. Rekao sam vam ono bitno."

"Kako si im to izmamio? Kako znas da govore istinu?"

Forel se namrsti. "Nisam bio neznan, dragi moj gospodine. Mrcvario sam ih, zaludeo drogama i nemilosrdno upotrebljavao sondu. Progovorili su. Mozete mi verovati."

"U staro vreme", bez veze, iznebuha rece treci covек, "koristili bi cistu psihologiju. Bezbolno, znate, ali veoma pouzdano sredstvo. Nema mogucnosti za podvalu."

"E mnogo sta su u staro vreme imali", suvo primeti Forel. "Ovo je novo vreme."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Ali sta on trazi ovde", upita cetvrti, "taj general, taj cudesni romanticni covek?" Bio je tvrdoglavo, zamarajuće uporan.

Forel ga ostro pogleda. "Mislis da poverava pojedinosti drzavne politike svojoj posadi? Nisu znali nista. O tome nista iz njih nisam mogao izmamiti, a samo Galaksija zna koliko sam pokusavao."

"Da sami izvlacimo zakljucke, ocigledno." Forelovi prsti pocese ponovo da tiho dobuju. "Mladic je vojni rukovodilac Carstva, a pretvarao se da je nekakav knez sa jednog od rastrkanih sistema u nekom zabacenom kutu Periferije. Vec samo ta cinjenica uverava nas da su njegovi pravi motivi takvi da mu ne bi koristilo da ih znamo. Spojte prirodu njegovog zanata sa cinjenicom da je u vreme mog oca Carstvo vec potpomoglo jedan napad na nas - i mogucnosti postaju zloslutne. Prvi napad nije uspeo. Sumnjam da nas je Carstvo zbog toga zavolelo."

"U tvojim nalazima nema nicega sto pruza izvesnost?", uzdrzano upita cetvrti covek. "Nista nisi zadrzao za sebe?"

Forel spokojno odgovori: "Nista nisam zadrzao za sebe. Od sada ne dolazi u obzir poslovno suparnistvo. Jedinstvo nam se namece."

"Rodoljublje?" U tankom glasu treceg coveka osecala se poruga.

"Do djavola s rodoljubljem", mirno odgovori Forel. "Mislis da bih dao i dva atomska oblacica za buduce Drugo carstvo? Mislis da bih rizikovao ijednu trgovacku misiju da bih njemu krcio put? No - mislis li da bi carsko osvajanje pomoglo mom ili tvom poslu? Ukoliko Carstvo pobedi bice dovoljno zudnih strvinara koji ce zatraziti svoj udeo u ratnom plenu."

"A taj ratni plen bili bismo mi", suvo dopuni cetvrti.

Iznenada, drugi covek prekide svoje cutanje, jarosno pomerajuci svoju telesinu tako da pod njim zakrcka stolica.

"Ali cemu ovaj razgovor? Carstvo ne moze pobediti, zar ne? Postoji Seldonovo tvrdjenje da cemo na kraju mi biti osnivaci Drugog carstva. Ovo je samo jedna od kriza. Pre ove vec ih je bilo tri."

"Samo jedna od kriza, da!" razmisljao je Forel. "Ali u prve dve imali smo Salvora Hardina da nas predvodi, a u trecjoj je tu bio Hober Melou. Koga sad imamo?"

Sumorno je gledao u ostale, a zatim nastavi: "Seldonova psihoistorijska pravila, na koja je tako ugodno osloniti se, verovatno sadrze i izvesnu normalnu inicijativu samih zitelja Zaduzbine kao jednu od promenljivih velicina. Seldonovi zakoni pomazu onima koji se sami pomazu."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Prilika cini coveka", primeti treci. "Eto ti jos jedne poslovice."

"Na to ne mozete racunati, ne s apsolutnom izvesnoscu", progundja Forel.

"Meni izgleda da bi ovo bio put. Ukoliko je ovo cetvrta kriza, onda je nju Seldon predvideo. Ukoliko je predvideo, onda se ona moze savladati i za to postoji nacin. Carstvo je jace od nas, a uvek je to i bilo. No, ovo je prvi put da nam preti opasnost od njegovog neposrednog napada, tako da ta jacina postaje strahovito preteca. A ako se ono moze poraziti, to opet mora biti, kao i kod svih ranijih kriza, nekim drugim metodom a ne samom silom. Moramo neprijatelju pronaci slabu stranu i tu napasti."

"A koja bi to bila slaba strana?" upita cetvrti. "Nameravas li da nam izlozis neku teoriju?"

"Ne. Do toga bih tek hteo da dodjem. Nasi veliki vodji u proslosti uvek bi uocili slabe tacke svog neprijatelja i na njih bi ciljali. Ali sada ..."

U njegovom glasu je bilo neke bespomocnosti, tako da za trenutak niko nista ne rece.

A onda ce cetvrti: "Potrebni su nam spijuni."

Forel se zustru okrenu prema njemu. "Tacno! Ne znamo kada ce Carstvo napasti. Mozda ima vremena."

"Hober Melou je sam otisao u dominione Carstva", predlozi drugi covek. No Forel odrecno odmahnu glavom. "Ne tako neposredno. Niko od nas nije bas sasvim mlad, a svi smo zardjali od birokratisanja i administracije. Potrebni su nam mladi ljudi koji su vec na terenu..."

"Samostalni trgovci?" upita cetvrti.

Na to Forel klimnu i prosapta: "Ukoliko jos ima vremena..."

3. MRTVA RUKA

Bel Riozi prekide svoje nervozno koracanje i s ocekivanjem pogleda u adjutanta koji je ulazio. "Ima li kakvih vesti o Zvezdici?"

"Nikakvih. Izvidnicki brod je prokrstario svemirom, ali instrumenti nisu nista otkrili. Kapetan Jumi javlja da je flota spremna da smesta stupi u napad radi odmazde."

General odmahnu glavom. "Ne, ne zbog jednog patrolnog broda. Jos ne. Kazi mu da udvostruci ... cekaj! Napisacu poruku. Neka je sifruju i prenesu neprobojnim snopom."

Govoreci, nesto je napisao, a zatim cusnu papir oficiru koji je cekao.

"Da li je stigao Sivenjanin?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Jos nije."

"Postaraj se da ga dovedu ovamo cim stigne."

Adjutant odresito salutira i izidje. Riozi produzi da koraca kao da je u kavezu.

Kada se vrata ponovo otvorise, na pragu je stajao Dukem Bar. Polako stupajuci za adjutantom usao je u blestavu odaju na cijoj se tavanici nalazio ukraseni stereotipski model Galaksije, dok je na sredini ukruceno stajao Bel Riozi u pohodnoj uniformi.

"Dobar dan, patricije!" General stopalom odgurnu stolicu, rukom otpustajuci adjutanta uz reci: "Vrata ce ostati zatvorena sve dok ih ja ne otvorim."

Stajao je pred Sivenjaninom, raskoracen, grcevito stezuci iza ledja jednom sakom zglavak druge, polagano i zamisljeno se klateci na vrhovima stopala.

A onda ostro upita: "Patricije, jeste li vi veran podanik Cara?"

Bar, koji je do tog trenutka ravnodusno cutao, neuzbudjeno svede guste obrve. "Nemam razloga da volim carsku vladavinu."

"sto je daleko od toga da bi se za vas moglo reci da ste izdajnik."

"Tacno. No, sama cinjenica da covek nije izdajnik takodje je jos veoma daleko od prihvatanja da se bude aktivan pomagac."

"I to je obicno tacno. Ali ako biste u ovom casu odbili da pruzite pomoc", naglasavajuci rece Riozi, "to bi se smatralo veleizdajom, te bi se odgovarajuce i postupilo."

Barove obrve se sastavise. "To kamdzijanje recima zadrzite za vase potcinjene. Meni ce biti dovoljno ako mi prosto saopstite vase potrebe i zelje."

Riozi sede i prekrsti noge. "Bare, pre pola godine vec smo vodili jedan razgovor."

"O carobnjacima?"

"Da. Secate li se sta sam rekao da cu uciniti?"

Bar potvrdi glavom. Ruke su mu mlohavo pocivale na krilu. "Spremali ste se da ih posetite u njihovom prebivalistu, a ova cetiri meseca bili ste odsutni. Da li ste ih pronasli?"

"Pronasao njih? To jesam", povika Riozi. Kao da mu se stezalo srce dok je odgovarao. Izgledalo je kao da se jedva suzdrzava da ne zaskrguce zubima.

"Patricije, nisu oni carobnjaci, oni su djavoli. To je tako daleko od pameti kao sto je to ona spoljna maglina daleko odavde. Pomislite! To je svet veliki kao maramica, kao nokat; sa tako bednim prirodnim bogatstvima; tako

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

sicusne snage; sa tako mikroskopskim stanovnistvom da ne bi bilo dovoljno ni da naseli najzaostalije svetove prasnjavih prefektura Tamnih Zvezda. A uprkos svemu, to je toliko ponosan i ambiciozan narod da tiho i metodичno sanja o vladavini nad Galaksijom.

U sebi su toliko sigurni da čak i ne zure. Nastupaju polako i flegmaticno, govore da je neophodno da proteknu stoleca. Natenane gutaju svetove; sunjaju se kroz sistem sa dokonim samozadovoljstvom.

A imaju u tome i uspeha. Niko ih ne zadržava. Izgradili su prljavu trgovačku zajednicu koja svoje pipke pruža kroz sisteme, a i dalje nego što bi se usudili da se otisnu njihovi brodovi-igracke. Njihovi trgovci - kako ti njihovi predstavnici sami sebe nazivaju - prodiru na parseke."

Dukem Bar prekide ovu gnevnu bujicu: "šta je od ovoga tačno, a šta običan bes?"

Vojnik zadržao dah i pomiri se: "Bes me ne zaslepljuje. Kazem vam da sam bio na svetovima blizim Siveni nego Zaduzbini, gde je Carstvo daleki mit, a trgovci živa istina. I nas su držali za trgovce."

"Da li vam je sama Zaduzbina rekla da teži za vlašću nad Galaksijom?"

"Rekla!" Riozi se ponovo razjari. "Nije to stvar o kojoj bi mi govorili.

Zvanicnici mi nista nisu rekli. Govorili su samo o poslu. Ali razgovarao sam sa obicnim ljudima. Upijao sam ideje prostog naroda, njihovu 'najavlјenu sudbinu', njihovo spokojno prihvatanje velike budućnosti. To je nešto što se ne da sakriti, taj sveopšti optimizam koji čak i ne pokušavaju da prikriju."

Sivenjanin je otvoreno pokazivao izvesno smireno zadovoljstvo.

"Primeticete da je ovo prilično tačno potvrdilo moju rekonstrukciju događaja, na osnovu kukavnih podataka koje sam o tom predmetu uspeo da prikupim."

Uz uvredjeni sarkazam Riozi odgovori: "Nema sumnje da je to pohvala vašoj analitičkoj sposobnosti. No, to je i zlostok i opiplјiv komentar rastuće opasnosti koja pretila zemljama Njegovog carskog veličanstva."

Bar nezainteresovano sleze ramenima, dok se Riozi iznebuha naze napred i, uhvativši starca za ramena, zagleda se sa neobicnom blagoscju u njegove oci.

"Patricije, necemo tako. Ne zelim da se varvarski ponasam. što se mene tice, sivenjanska netrpeljivost prema Carstvu gnusan je teret i ucinicu sve što je u mojoj moci da je iskorenim. No, moja nadležnost je vojna, a mesanje u gradjanske stvari je nemoguće. Dodelo bi do mog opoziva i

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

naprecac bi unistilo moju korisnost. Shvatate li to? Znam da shvatate. I zato neka izmedju vas i mene ono grozno delo od pre cetrdeset godina bude naplaceno vasom osvetom nad pociniocem tog nedela i neka bude zaboravljeno. Potrebna mi je vasa pomoc. Otvoreno to priznajem." Glas mladog coveka postade moleciv, ali Dukem Bar blago odrecno odmahnu glavom.

Riozi uporno produzi: "Ne shvatate, patricije, a sumnjam u svoju sposobnost da vam objasnim. Nisam kadar da budem recit kao vi. Vi ste ucen covек, a ja ne. Ali jedno vam mogu reci. Ma sta mislili o Carstvu, priznacete mu i velike zasluge. Njegove vojske su pocinile poedinacna zlocinacka dela, ali su uglavnom bile sila mira i civilizacije. Carska flota je stvorila Pax Imperium koji je dve hiljade godina vladao sirom Galaksije. Uporedite dva milenijuma mira u znaku sunca i svemirskog broda Carstva sa dva milenijuma medjuzvezdane anarhije, koji su im prethodili. Pomislite na ratove i pustosenja iz drevnih dana, pa mi recite zar nije Carstvo, uz sve svoje greske, zaslužio da se ocuva?"

On ubedljivo nastavi: "Setite se na sta je svedena spoljna ivica Galaksije u ovo doba odvajanja i samostalnosti, a onda se upitajte da li biste zbog sitne osvete dozvolili da se od provincije pod zastitom mocne flote Sivena sroza na varvarski svet u varvarskoj Galaksiji, potpuno ogrezloj u iscepkanu nezavisnost, u sveopste ponizenje i bedu."

"Zar stvari tako lose stoje - i zar ce to biti tako skoro?" prosapta Sivenjanin.

"Ne!" priznade Riozi. "Sigurno je da bismo mi bili bezbedni cak i kada bi nam zivoti bili cetiri puta duzi. No, ja se za Carstvo borim, zarad njega i vojne tradicije, a to je samo moje osecanje koje na vas ne mogu preneti. Vojnoj tradiciji izgradjenoj na ustanovi Carstva ja sluzim."

"Postajete misticni, a uvek mi je tesko da proniknem u neciji misticizam."

"Nije vazno. Shvatate, nadam se, opasnost koja preti od ove Zaduzbine?"

"Na to sto vi nazivate opasnoscu ja sam vam ukazao i pre nego sto ste se otisnuti sa Sivene."

"Onda shvatate i to da se to u zacetku mora zaustaviti, ili ce to, mozda, biti nemoguće. Za tu Zaduzbinu ste znali pre nego sto je iko za nju cuo. O njoj vise znate od ikoga u Carstvu. Mozda znate i to kako bi bilo najbolje da se napadne, a verovatno biste nas mogli upozoriti na njene protivmere. Hajde da budemo prijatelji."

Dukem Bar ustade i bez uvijanja rece: "Pomoc koju bih vam mogao pruziti

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

ne znaci nista. Lisicu vas nje jr suvise ocekujete."

"Ja cu ocenjivati vrednost te pomoci."

"Ne, govorim ozbiljno. Ni sva sila Carstva ne moze sravniti taj pigmejski svet."

"Zasto?" Bel Riozijeve oci silovito zasijase. "Ne, ostanite tu gde ste. Ja cu vam reci kada se mozete udaljiti. Zasto ne? Varate se ukoliko mislite da sam potcenio tog neprijatelja kojeg sam otkrio." Oklevajuci, on nastavi.

"Patricije, na povratku sam izgubio jedan brod. Nemam dokaza da je pao u ruke Zaduzbini, ali od tada mu se nije uslo u trag, a da je bio neki obican udes na njegovu olupinu bismo sigurno na svom putu naisli. Nije to veliki gubitak - ni kao ujed buve - medjutim, to moze znaciti da je Zaduzbina zapocela sa neprijateljstvima. Takva zustrina i neobaziranje na posledice mogu znaciti da postoji neka tajna vojska o kojoj nista ne znam. Mozete li mi pomoci tako sto cete mi odgovoriti na jedno pitanje? Kolika je njihova vojna moc?"

"Nemam pojma."

"Objasnite mi onda na svoj nacin. Zasto kazete da Carstvo ne moze poraziti tako malog neprijatelja?"

Sivenjanin ponovo sede i skrenu oci od Riozijevog ustakljenog pogleda. Govorio je s naporom.

"Zbog toga sto imam vere u nacela psihoistorije. Neobicna je to nauka. Matemacku zrelost je dosegla s jednim jedinim covekom, Harijem Seldonom, a sa njim je i umrla jer od tada nijedan covek nije mogao savladati sve njene slozenosti. Medjutim, u kratkom razdoblju pokazala se najmocnijim sredstvom za proucavanje covecanstva koje je ikad pronadjeno.

Ne pokusavajući da prognozira postupke ljudskih jedinki, formulisala je odredjene zakone na osnovu kojih se, uz matemacku analizu i eksploataciju, moze prognozirati i voditi masovna akcija ljudskih skupina."

"Pa..."

"Seldon i njegovi saradnici su tu psihoistoriju primenili u potpunosti kod osnivanja Zaduzbine. Mesto, vreme i uslovi, sve se to matemacki zaverilo, a stoga i neumitno, prema razvoju jednog sveopsteg Carstva."

Riozijevo glas je podrhtavao od negodovanja. "Hocete da kazete da ta njegova vestina predvidja da cu ja napasti Zaduzbinu i izgubiti tu i tu bitku iz tog i tog razloga? Pokusavate da kazete da sam glupavi robot koji sledi

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

predodredjeni put ka unistenju?"

"Ne", ostro uzvratiti stari patricije, "vec sam napomenuo da nauka nema nista sa pojedinacnim postupcima. Predvidjanja se odnose na siru pozornicu."

"Znaci, nalazimo se u cvrstoj ruci boginje istorijske nuznosti?"

"Psihoistorijske nuznosti", blago ga ispravi Bar.

"A sta biva ukoliko iskoristim svoju slobodu volje? Ako odlucim da napadnem iduce godine, ili da uopste ne napadnem? Koliko je boginja prilagodljiva? Koliko dovitljiva?"

Bar sleze ramenima: "Napadnite odmah ili nikada; s jednim jedinim brodom ili sa celom vojskom Carstva; vojnom silom ili ekonomskim pritiskom; otvoreno objavljujuci rat ili podmuklo iz zasede. Ucinite sto god zelite, izrazavajuci u potpunosti slobodu volje. Ipak cete izgubiti."

" Zbog mrtve ruke Harija Seldona?"

"Zbog mrtve ruke proracuna ljudskog ponasanja koje se ne moze zaustaviti, skrenuti, niti odloziti."

Dva coveka ukrstise poglede, a onda se general povuce unazad.

On samo rece: "Prihvatam taj izazov. Mrtva ruka ce se ogledati protiv zive volje."

4. CAR

KLEON II - ...Poznatiji kao "Veliki." Poslednji mocni car Prvog carstva, znacajan je po politickoj i umetnickoj renesansi do koje je doslo za vreme njegove duge vladavine. Romanticnim dusama poznatiji je, pak, po svojoj vezi sa Belom Riozijem, dok je za obicnog coveka on prosto "Riozijeve Car." Ne bi se smelo dozvoliti da zbivanja iz poslednje godine njegove vladavine bace u zasenak cetrdeset godina ...

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

Kleon II, poznatiji kao 'Veliki'. Poslednji mocni car Prvog carstva bolovao je od neke bolne boljke ciji se uzrok nije mogao utvrditi. Zbog nekih cudnih obrta u ljudskim sudbinama ta dva tvrdjenja se uzajamno ne iskljucuju, pa cak i nisu narocito neskladna. U istoriji postoji zamarajuce dug broj takvih ranijih slucajeva.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

No Kleonu II nije stalo do takvih ranijih slucajeva. Meditiranje nad dugackom listom slicnih slucajeva ne bi coveku ublazilo patnju ni za jedan elektron. Malo bi mu bilo lakse kada bi se prisetio da je njegov pradeda bio gusarski vladar na nekoj tackici od planete, dok on sam spava u palati Amenetika Velikog kao naslednik loze galaktickih vladara koja se protezala tamo daleko u mutnu proslost. Nikakvu mu utehu sada nije mogla pruziti ni cinjenica da su napori njegovog oca ocistili Carstvo od svih zarista buntovnistva, vrativsi Carstvu mir i jedinstvo kao u vreme Stanela VI, a ni to da zahvaljujuci tim naporima za dvadeset i pet godina njegove vladavine nijedan oblacak pobune nije pomutio njegovu sjajnu slavu.

Car Galaksije i Sveopsti gospodar je jadikovao, zabacujuci svoju glavu unazad prema okreplicujucem energetskom polju oko uzglavlja. To polje je pruzalo mekocu bez dodira, i uz njegovo prijatno podrhtavanje Kleon se malo opustio. S naporom se uspravio u sedeci polozej i mrzovoljno zurio u udaljene zidove velike odaje. Bila je to nepodesna soba da se u njoj bude sam. Bila je prevelika. Sve sobe su bile prevelike.

Ali bolje je biti i sam tokom ovih nastupa nemoci, nego podnositi kljucanje dvorjana, njihovo preterano saosecanje, njihovu meku, popustljivu tupost. Bolje je biti sam, nego posmatrati te otuzne maske iza kojih se roje misli o izgledima za smrt i o sreći kod nasledjivanja.

Misli mu odose dalje. Tu su njegova tri sina; tri mladica uspravna stasa, puna obecanja i vrline. Gde li oni to iscezavaju u ovakve lose dane?

Iscekuju, bez sumnje. Jedan posmatra drugog, a svi njega.

Nespokojno se promeskolji. I taj Brodrig, koji uporno trazi prijem. Verni Brodrig, prostog porekla, veran samo zbog toga sto ga jednodusno i iz dubine duse toliko mrzi da ta mrznja predstavlja jedinu tacku saglasnosti za tuce klika koje su delile njegov dvor.

Brodrig - odani miljenik - prinudjen da bude odan, jer ce za njega jedan dan posle smrti Cara postojati samo atomska komora, izuzev ukoliko ne bude posedovao najbrzi brod u Galaksiji i njime uhvati maglu na dan Careve smrti.

Kleon II dodirnu glatko dugme na dorucju sirokog divana i velika vrata u dnu odaje iscilise u prozracnost.

Preko grimiznog tepiha priblizavao se Brodrig, koji klece kako bi poljubio Carevu mlitavu saku.

"Kako vase zdravlje, premilostivi gospodaru?" tiho, uz prikladnu

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

zabrinutost, upita Carev sekretar.

"Ziv sam", razdrazeno se obrecnu Car, "ukoliko je to neki zivot kad svaki dripac, kadar da procita jednu medicinsku knjigu, moze da me koristi kao slobodno i pristupacno polje za svoje nemocene opite. Ukoliko postoji bilo kakav lek hemijskog, fizickog ili atomskog porekla, koliko sutra ce se pojaviti neko uceno blebetalo iz dalekih zakutaka Carstva da ga isproba. A pri tome ce se pozivati na neku tek pronadjenu knjigu, ili bolje reci na neki falsifikat.

Tako mi uspomene na oca", besno je grmeo, "kao da nema dvonosca koji bi bio u stanju da prouci boljku koja mu je pred ocima i da pri tom upotrebi te iste oci. Nema nijednog koji bi umeo da izbroji otkucaje bila, a da pred sobom ne drzi neku knjigu starostavnu. Bolestan sam, a oni to nazivaju 'nepoznatom boljkom'. Budale! Ukoliko kroz milenijum ljudska tela budu pronasla neki nacin da padaju koso, to ce zauvek ostati nepomenuto u knjigama drevnih mudraca, i, stoga, i neizlecivo. Trebalo je da ti drevni mudraci zive sada, ili ja nekada."

Car istrese poluglasno psovku, dok je Broderig pokorno cekao. Kleon II zlovoljno upita: "Koliko ih ceka napolju?" Mahao je glavom prema vratima. Brodrig strpljivo odgovori: "U velikom predvorju nalazi se uobicajen broj." "Neka cekaju. Zauzet sam drzavnim poslovima. Neka im to zapovednik Garde saopsti. Ili ne, cekaj, ne pominji drzavne poslove. Neka samo objavi da nece biti audijencije i neka pri tome zapovednik Garde turobno izgleda. Mozda ce se neki od tih sakala izdati."

Car se zlobno podsmehnu.

"cuje se glas, premilostivi gospodaru", bez uvijanja rece Brodrig, "da imate smetnji sa srcem."

Carev osmeh jedva da se nesto razlikovao od malopredjasnjeg podsmeha. "Naudice vise drugima nego meni, ukoliko neko bude delao na osnovu te glasine. Ali sta ti hoces? Da svrsimo s tim."

Na pokret koji mu dade to dopustenje Brodrig se podize iz klececeg stava i rece: "Radi se o generalu Belu Rioziju, vojnom guverneru Sivene."

"Riozi?" Kleon II se ostro namrsti. "Ne secam ga se. Stani, je li to onaj sto mi je pre nekoliko meseci poslao onu zanesenjacku poruku? Da, sad se secam. Vapio je za dopustenjem da se baci na osvajanje u slavu Cara i Carstva."

"Tacno, premilostivi gospodaru."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Car se kratko nasmeja. "Da li bi ikad pomislio da imam jos takvih generala, Brodrize? On kao da je neki cudan atavizam. Kakav je bio odgovor? Mislim da si se ti za njega postarao."

"Da, premilostivi gospodaru. Nalozeno mu je da posalje dopunska obavestenja i da ne preduzima nikakve korake, koji bi ukljucivali i dejstvo flote, dok ne primi nova naredjenja od Carstva."

"Hm. Prilicno bezbedno. Ko je taj Riozi? Je li bio nekad na dvoru?"

Brodrig potvrdi glavom, a usta mu se jedva primetno iskrivise. "Karijeru je zapoceo kao pitomac u Gardi, pre deset godina. Imao je udela u onoj aferi sa Lemulom Klasterom."

"Lemul Klaster? Znas, pamcenje me bas ne ... Je l' to bese ono kada je neki mladi vojnik spasao dva broda od ceonog sudara tako sto je ... hm ... ili tako nesto?" On nestrpljivo odmahnu rukom. "Ne secam se pojedinosti. Bese to neki junacki podvig."

"Riozi je taj vojnik. Zbog toga je bio unapredjen", suvo rece Brodrig, "i bio postavljen na duznost zapovednika broda."

"A sada je vec vojni guverner jednog pogranicnog sistema, iako mlad. Sposoban covek, Brodrize."

"Nepouzdan je, gospodaru. zivi u proslosti. Sanja o davnim danima, ili mozda jos vise o mitovima o tome kakvi su davni dani bili. Sami po sebi takvi ljudi su bezopasni, ali ih njihov cudesni nedostatak realnosti pravi budalama u odnosu na druge." On dodade: "cujem da svoje ljude drzi u potpunoj pokornosti. On je jedan od vasih popularnih generala."

"Je li?" razmisljao je Car. "Pa, Brodrize, ne zelim da mi sluze samo nesposobnjakovici. Izvesno je da oni ne pruzaju neki primer zavidne odanosti."

"Nesposoban izdajnik ne predstavlja nikakvu opasnost. Paznju valja obratiti na sposobne."

"I sebe u njih ubrajas, Brodrize?" Kleon II se nasmeja, a zatim napravi bolnu grimasu. "E, zaboravi malo na pridike. sta ima novo u vezi s tim mladim osvajacem? Nadam se da nisi dosao samo da bi pripovedao svoje uspomene?"

"Gospodaru, stigla je jos jedna zanimljiva poruka od generala Riozija."

"Oh? A o cemu?"

"Pronasao je zemlju tih varvara i zalaze se za vojnu ekspediciju. Obrazlozenje mu je dugacko i prilicno jednolicno. Nema svrhe njime muciti

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Vase carsko velicanstvo, sada kad ste bolesni. Utoliko pre sto ce se podrobno razmotriti prilikom sednice Vlasteoskog saveta." On iskosa pogleda u Cara.

Kleon II se namrgodi. "Vlastela? Zar je ovo pitanje za njih, Brodrize? To ce znaciti nove zahteve za sire tumacenje Povelje. Na kraju se sve na to svede."

"Ne moze se izbeci, gospodaru. Bilo bi bolje da je vas uzviseni otac mogao da poslednju pobunu ugusi bez darivanja Povelje. No, kad je vec tu, moramo je trpeti jos neko vreme."

"Drzim da si u pravu. Onda ce se izneti pred vlasteline. No, covece, cemu tolika ozbiljnost? Konacno, to je nevažno pitanje. Uspeh na dalekoj granici sa ogranicenim brojem vojnih jedinica jedva da je drzavna stvar."

Brodrig se kiselo osmehnu i hladno rece: "To je stvar jednog romanticarskog idiota, ali i jedan romanticarski idiot moze biti smrtonosno oruzje kada se njime posluži neromanticarski pobunjenik. Gospodaru, taj covek je ovde bio popularan, a popularan je i tamo. Mlad je. Ukoliko pripoji jednu ili dve zabludele varvarske planete, postace osvajac. A mlad osvajac, koji je dokazao da je kadar da pobudi zanos kod pilota, rudara, trgovaca i slicnog olosa, uvek je opasan. cak i ako ne zeli da ucini ono sto je vas uzviseni otac ucinio samozvancu Rikeru, neki od nasih lojalnih vlastelina moze se njime poslužiti kao svojim oruzjem."

Kleon II brzo pomeri ruku i ukoci se od bola. Polagano mu je prolazilo, ali mu je osmeh bio bled, a glas sapat. "Dragocen si ti podanik, Brodrize. Uvek sumnjas vise nego sto je neophodno, tako da je dovoljno da usvojim polovinu tvojih predostroznih saveta i da budem potpuno bezbedan. Iznecemo ovo pred vlasteline. Videcemo sta ce oni reci, pa cemo preduzeti odgovarajuce mere. Nadam se da taj mladac nije vec nacinio neki neprijateljski potez."

"O tome nista ne javlja, ali vec trazi pojacanje!"

"Pojacanje?" Careve oci suzise se od cudjenja. "Koliko vojske sada ima?"

"Deset brodova, gospodaru, sa svim pomocnim plovilima. Dva broda su opremljena motorima iz stare Velike flote, jedan ima bateriju atomske artiljerije iz istog izvora. Ostali brodovi su novi, iz poslednjih pedeset godina, ali ipak u potpuno ispravnom stanju."

"Deset brodova bi trebalo da bude dovoljno za svaki razuman poduhvat. Pa, s manje od deset brodova moj otac je izvojevao prve pobede protiv

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

samozvanaca. Ko su ti varvari protiv kojih se bori?"

Carski sekretar vazno podize obrve: "On ih naziva Zaduzbinom."

"Zaduzbina? sta je to?"

"Nema joj traga, gospodaru. Pazljivo sam pretrazio arhive. Ta oblast Galaksije spada u staru provinciju Anakreon, koja je ima vec dva stoleca utonula u razbojnistvo, varvarstvo i anarhiju. Medjutim, u toj provinciji nema planete koja se zove Zaduzbina. Na jednom mestu nejasno se pominje grupa naucnika otposlana u tu provinciju bas pred njeno izdvajanje od naseg pokroviteljstva. Trebalo je da pripreme neku enciklopediju." On se neodredjeno nasmesi. "Mislim da su je nazvali Enciklopedijska zaduzbina." "E", ozbiljno je razmisljao Car, "suvise je to slabasna veza da bi se mogla saopstiti drugima."

"Nisam za to gospodaru. Od te ekspedicije nije primljena ni jedna jedina rec posle porasta anarhije u toj oblasti. Ukoliko njihovi potomci jos zive i ukoliko su zadržali taj naziv, sasvim je sigurno da su se vratili u varvarstvo."

"I tako, on trazi pojacanje." Car uputi besan pogled svom sekretaru. "To je vrlo cudno - predlagati da se sa deset brodova stupa u borbu sa divljacima, a zatim, pre nego sto je zadat ijedan udarac, traziti pojacanje. Ipak, pocinjem da se prisecam tog Riozija; bio je to zgodan decko, iz verne porodice. Brodrize, ima u ovome neceg slozenog u sto ne mogu da proniknem. Mozda je to vaznije nego sto izgleda."

Prsti su mu se dokono poigravali svetlucavim carsavom koji mu je pokrivaao ukocene noge. "Trebalo bi da imamo tamo svog coveka: nekog ko ima oci, pamet i odan mi je. Brodrize ..."

Sekretar pokorno obori glavu: "A brodovi, gospodaru?"

"Jos ne!" Car je tiho jecao, postupno menjajuci polozej. On iznemoglo uperi prst. "Ne, dok ne saznamo jos nesto. Sazovi sednicu Vlasteonskog saveta na danasnji dan kroz nedelju dana. Bice to dobra prilika i za novo osvajanje. Ja cu to progurati ili ce se neki zivoti okoncati."

Polozio je svoju bolnu glavu na uzglavlje u cijem je treperavom energetskom polju bol znao da umine.

"Odlazi sad, Brodrize, i posalji doktora. Od cele te bande on ti je najgori bezveznjakovic."

5. RAT POcINJE

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Sa Sivene, kao iz izvora zracenja, trupe Carstva oprezno su se otiskivale u tamu nepoznate Periferije. Dzinovski brodovi prevaljivali su ogromne razdaljine sto razdvajaju zvezde lualice na rubu Galaksije i pipajuci trazili put oko najdalje granice uticaja Zaduzbine.

Svetovi, doskora izolovani u dvovekovnom varvarstvu, ponovo dozivese da se na njihovom tlu nadje carska vlastela. Pred mocnom artiljerijom uperenom na glavne gradove zaklinjali su se na vernost.

Garnizoni su ostajali, garnizoni ljudstva u uniformama Carstva sa oznakom svemirskog broda i sunca na ramenu. Starci su posmatrali i prisecali se zaboravljenih prica oceva njihovih dedova o onim vremenima kada je univerzum bio veliki, bogat i u miru, a svima je upravljao taj isti znak svemirskog broda i sunca.

Veliki brodovi nastavise da predu svoju nit isturenih baza jos blize oko Zaduzbine. A kako bi koji svet bio utkan na svoje mesto u tkivu, krenuo bi izvestaj Belu Rioziju koji je svoj glavni stan smestio u stenovitu, jalovu planetu lualicu bez sunca.

Riozi je bio raspolozen i smesio se Dukemu Baru. "A sta vi mislite, patricije?"

"Ja? Kakvu uopste vrednost mogu imati moje misli? Nisam vojnik."

Jednim umornim, zgadjenim pogledom on upi pretrpani nered kamenom oblozene odaje, izdubljene u zidu jedne spilje, kojoj su vestacki vazduh, svetlost i toplota davali obelezje jedinog mehura zivota u prostranstvu sumorne planete.

On promrmlja: "Ako je do pomoci koju bih mogao ili zeleo da vam pruzim, mogli biste me vratiti na Sivenu."

"Jos ne. Jos ne." General obrnu svoju stolicu prema uglu u kome se nalazila ogromna, sjajnoprovidna lopta koja je prikazivala staru carsku prefekturu Anakreon sa njenim obliznjim sektorima.

"Kasnije, kad se ovo zavrshi, vraticete se svojim knjigama i jos ponecemu. Postaracu se da se vama i vasoj deci zauvek vrate porodichni posedi."

"Hvala vam", s lakom ironijom rece Bar, "mada ne delim vasu veru u srecan ishod svega ovog."

Riozi se promuklo nasmeja. "Ne zapocinjite opet s vasim prorocanskim naricanjem. Ova mapa govori glasnije od svih vasih zalobnih teorija."

Blago je milovao krivudave, nevidljive obrise mape. "Umete li da citate mape u radijalnoj projekciji? Umete? Onda pogledajte i sami. Zlatne zvezde

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

predstavljaju carske teritorije, crvene one koje su potcinjene Zaduzbini, a ruzicaste one koje su po svoj prilici pod njenim ekonomskim uticajem. A sad gledajte..."

Riozijeva saka pokri zaobljenu drsku i jedna oblast ostrih belih tackica polagano se pretvori u tamnoplave zvezde. Kao neka posuvracena kupa one se grupisase oko crvenih i ruzicastih.

"Te plave zvezde su zauzele moje trupe", sa spokojnim zadovoljstvom rece Riozi, "a one i dalje napreduju. Otpora nigde nije bilo. Varvari su mirni. A, sto je vaznije, nije bilo nikakvog otpora ni od zaduzbinskih trupa. Ocgledno je da spavaju mirno i duboko."

"Prilicno ste rastrkali vase jedinice, zar ne?", upita Bar.

"Zapravo i nisam", odvrati Riozi, "iako to tako izgleda. Kljucne tacke, gde imam garnizone i koje utvrđujem, relativno su malobrojne, ali pazljivo odabrane. Zbog toga je upotrebljeno malo jedinica, a strateski rezultat je veliki. Ima u tome mnogo prednosti, vise nego sto bi to izgledalo nekome ko nije brizljivo proucavao vasijsku taktiku, ali ce zato, na primer, svakome biti jasno da mogu poci u napad iz bilo koje tacke opkoljavanja. Kad završim opkoljavanje Zaduzbini ce biti nemoguće da napada s boka ili s ledja. U odnosu na nju necu imati ni bok ni pozadinu.

Ova strategija prethodnog opkoljavanja vec je isprobana, i to narocito pre nekih dve hiljade godina u kampanjama Lorisa VI, mada uvek nepotpuno; uvek uz znanje i pokusaje mesanja od strane neprijatelja. Ovo je nesto drugo."

"Idealan slucaj iz udzbenika?" Barov glas je bio slab i ravnodusan.

Riozi postade nestrpljiv: "Jos uvek mislite da moja vojska nece uspeti?"

"Tako mora biti."

"Znate li da se u vojnoj istoriji jos nije desilo da napadacke trupe konacno ne pobede, tamo gde je opkoljavanje bilo potpuno, izuzev ukoliko ne bi postojala neka spoljna flota dovoljne snage da razbije opsadu."

"Kad vi tako kazete."

"I dalje se drzite svog misljenja?"

"Da."

Riozi sleze ramenima. "Nek' vam bude."

Bar pusti da besno cutanje potraje jos neki trenutak, pa mirno upita: "Da li ste dobili odgovor od Cara?"

Riozi izvadi cigaretu iz kutije koja se nalazila u zidu iza njegove glave, stavi

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

kraj s filtrom medju usne, brizljivo je pripali i rece: "Mislite na moj zahtev za pojacanje? Stigao je, ali to je sve. Samo odgovor."

"Bez brodova."

"Nijedan. Napola sam to i ocekivao. Iskreno govoreci, patricije, nije trebalo da dozvolim da me vase teorije navedu na to da ih uopste zatrazim. To stvara laznu sliku o meni."

"Zaista?"

"Sasvim. Brodovi predstavljaju premiju. U poslednja dva veka u gradjanskim ratovima slupano je vise od polovine Velike flote, a ono sto je preostalo u prilicno je trajavom stanju. Znate, to ne znaci da brodovi koji se sada grade ne vrede nista. Mislim da danas u Galaksiji nema coveka koji bi mogao napraviti prvorazredni hiperatomska motor."

"To znam", rece Sivenjanin. Pogled mu je bio zamisljen i okrenut k sebi.

"Nisam znao da i vi to znate. I tako, Njegovo carsko velicanstvo ne moze da odvoji brodove. Psihoistorija je to mogla predvideti; zapravo, verovatno je to i ucinila. Mogu da kazem da mrtva ruka Harija Seldona dobija prvu rundu."

Riozi ostro odgovori: "Bilo kako bilo, vec imam dovoljno brodova, tako da vas Seldon ne dobija nista. Ukoliko situacija postane ozbiljnija, onda ce biti jos brodova. Osim toga, Car ne zna celu pricu."

"Stvarno?" sta mu niste saopstili?"

"Vase teorije - ocigledno." Riozi je imao zlurad izgled. "Prica je u svojoj osnovi neverovatna, uz sve dužno postovanje prema vama. Ukoliko je dalji razvoj potkrepi, ukoliko mi dogadjaji pruze dokaz, onda cu, ali tek onda, ukazati na smrtnu opasnost.

Osim toga", nemarno nastavi Riozi, "takva prica nepotkrepljena cinjenicama ima ukus lese majeste koji tesko da moze goditi Njegovom carskom velicanstvu."

"Mislite da upozoriti ga da njegovom uzvisenom prestolu prethodi opasnost da ga podrije sacica bednih varvara s kraja Galaksije ne bi bila opomena u koju bi verovao i koju bi shvatio? To vi, dakle, nista od njega ne ocekujete."

"Izuzev, ukoliko u nesto ne ubrajate Carevog specijalnog izaslanika."

"cemu onda specijalni izaslanik?"

"Stari je to obicaj. Neposredni predstavnik krune prisustvuje svakoj vojnoj kampanji koja je pod drzavnim pokroviteljstvom."

"Zaista? A zasto?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Na taj nacin se simbolicko zadrzava licno Carevo rukovodjenje svakom kampanjom. Izaslanik je poprimio i jednu sekundarnu funkciju - obezbedjuje vernost generala. U tom pogledu nema uvek uspeha."

"Bice vam to malo nezgodno, generale. Znate, mesanje jos jedne vlasti sa strane."

"U to ne sumnjam", Riozi malo pocrvene, "ali tu se nista ne moze ..."

Kraj generalove ruke se zazari prijernik i uz neprimetan trzaj valjak s porukom upade u zljeb. Riozi ga odmota: "Odlicno! Tu smo!"

Pomalo zacudjeno, Dukem podize obrve.

Riozi primeti: "Znate da smo zarobili jednog od tih trgovaca. zivog, a i njegov brod - potpuno netaknut."

"cuo sam neku pricu."

"E, upravo su ga doveli i kroz koji minut ce biti ovde. Ostanite, patricije. zelim da budete ovde dok ga budem saslusavao. Prvenstveno sam vas zbog toga i pozvao danas. Vi cete ga mozda razumeti, dok meni moze nesto vazno promaci."

Zacu se signal s ulaza, i jedan dodir generalovog noznog palca sirom otvori vrata. Na pragu se nalazio visok i bradat covek u kratkom kaputu od meke, kozaste plastike, sa kapuljacom zabacenom iza vrata. Ruke su mu bile slobodne, a ukoliko je i primecivao da su ljudi oko njega naoruzani, nije to pokazivao.

On neusiljeno stupi unutra i pogleda oko sebe lukavim ocima. Generala je udostojio jednim rudimentarnim mahanjem ruke i polunaklonom.

"Kako se zovete?" odsecno upita Riozi.

"Latan Devers." Trgovac zadenu palceve za široki kicoski pojas. "Jeste li vi ovde sef?"

"Vi ste trgovac Zaduzbine?"

"Tacno. cujte, ako ste vi sef, bolje kazite ovim vasim najamnicima da se klone mog tovara."

General podize glavu i hladno osmotri zarobljenika. "Odgovaraj samo na pitanja. Ne predlazi naredjenja, jer ti to niko ne trazi."

"U redu. Vazi, samo jedan od vasih momaka je vec sebi u nedrima izbusio rupu od dve stope, trpajuci prste tamo gde nije trebalo."

Riozi skrenu pogled na dezurnog porucnika: "Govori li ovaj covek istinu?"

Vrank, u tvom izvestaju se ne pominju gubici u ljudstvu."

"U tom casu ih nije bilo, gospodine." Porucnik je govorio kruto, sa

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

strepnjom. "Kasnije je nalozeno da se brod pretrazi, jer se proculo da se na njemu nalazi neka zena. Umesto nje, gospodine, nadjene su mnoge sprave nepoznate prirode, sprave za koje zarobljenik tvrdi da spadaju u njegov trgovacki espap. Tokom pretresa jedna od tih sprava je sevnula i usmrtila vojnika koji ju je drzao."

General se ponovo obrati trgovcu: "Da li tvoj brod prevozi atomske eksplozive?"

"O Galaksijo, ne! Zasto? Ta budala je zgrabila atomsku busilicu za pogresan kraj i nagarila najveću disperziju. To se ne radi. To vam je kao kad biste sami sebi uperili u glavu neutronske pistolj. Spreco bih ja njega da mi petorica nisu sedela na grudima."

Riozi rukom dade znak strazaru koji je cekao: "Odlazi. Zarobljeni brod smesta zapecatiti da bi se spreco pristup. Sedi, Deverse."

Trgovac sede na pokazano mu mesto, strpljivo izdrzavajuci ispitivacki ostar pogled carskog generala i radoznali ovlasni pogled sivenjanskog patricija.

Riozi rece: "Razborit si ti covek, Deverse."

"Zahvaljujem. Da li to moje lice ostavlja na vas tako snazan utisak, ili vam je nesto potrebno? No, da ja vama nesto kazem. Ja sam dobar poslovan covek."

"To mu izidje na isto. Predao si svoj brod, a mogao si resiti i da se uludo trosi nasa municija, i da te raznesemo u elektronske cestice. Ukoliko i ubuduce budes imao takav pogled na zivot moglo bi ti to doneti dobar postupak."

"sefe, dobar postupak je ono za cim prosto ginem."

"Dobro, a ja prosto ginem za saradnjom." Riozi se osmehnu i poluglasno primeti Dukemu Baru: "Nadam se da rec 'ginuti' znaci ono sto mislim. Da li ste ikad culi ovako varvarski zargon?"

Devers uctivo produzi: "Vazi, kapiram. Samo, kakvu to saradnju pominjes, sefe? Da ti pravo kazem, ne znam na cemu sam." On se obazre. "Na primer, gde se ovo mesto nalazi i kakve su vam namere?"

"Ah, nismo zavrшили s predstavljanjem. Izvinjavam se." Riozi je bio dobro raspolozen. "Ovaj gospodin je Dukem Bar, patricije iz Carstva. Ja sam Bel Riozi, plemic iz Carstva i general treceg razreda u vojsci Njegovog carskog velicanstva."

Trgovcu se obesi vilica, a onda ce: "Carstvo? Ono staro Carstvo o kome smo ucili u skoli? cudno! Uvek sam nekako drzao da ga vise nema."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Pogledaj oko sebe. Ono postoji", ozbiljno primeti Riozi.

"Uostalom, mogao sam se i sam setiti." Latan Devers pokaza bradom prema tavanici. "Mnogo su uglancano izgledali oni brodovi sto su skleptali moju deregliju. Takve brodove ne bi moglo da sagradi nijedno kraljevstvo sa Periferije." On svede obrve. "Kakva je igra, sefe? Ili treba da vam se obracam sa generale?"

"Igra je rat."

"Carstvo protiv Zaduzbine, je l' da?"

"Tacno."

"Zbog cega?"

"Mislim da znas zbog cega."

Trgovac se ostro zagleda u njega, pa odrecno odmahnu glavom.

Riozi ga ostavi da razmislja, a zatim tiho rece: "Siguran sam da znas zbog cega."

Latan Devers promrmlja: "Bas je vrucina", i ustade da skine kaput s kapuljacom. Zatim ponovo sede, ispruzivsi noge ispred sebe.

"Znate", prijateljski primeti, "drzim da ocekujete da uz urlik djipim i raspalim oko sebe. Ako bih odabrao pravi trenutak mogao bih da te smlavim pre no sto i mrdnes, a ovaj stari laf, sto samo sedi i nista ne zbori, ne bi mogao da me spreći."

"Medjutim, ti to neces uciniti", ubedjeno rece Riozi.

"Necu", ljubazno potvrdi Devers. "Prvo i prvo, to sto bih te ubio ne bi sprecilo rat, tako bar mislim. Tamo odakle si ima jos puno generala."

"Veoma tacna procena."

"A drugo, mene bi verovatno skleptali dve sekunde posto bih te sredio i brzo bi me ubili, a mozda i sporo, sve zavisi. Al' ziher bi me upokojili, a kad planiram nekako ne volim da na to racunam. Ne isplati se."

"Kazem ja da si ti razborit covek."

"Ima nesto sto bih voleo, sefe. Voleo bih da mi kazes sta ti je znacilo ono da znam zbog cega ste se stustili na nas. Ne znam, a igre pogadjaljke mi ne leze."

"Da? Da li si cuo za Harija Seldona?"

"Ne. Vec sam rekao da ne volim da pogadjam"

Riozi letimice pogleda Dukema Bara koji se blago smesio i ponovo imao onaj svoj sanjalacki izgled.

Iskrivivsi lice, Riozi rece: "Nemoj ti da se igras, Deverse. Postoji predanje,

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

legenda ili istinita prica - svejedno mi je sta od toga - o vasoj Zaduzbini koje kaze da cete na koncu vi zasnovati Drugo carstvo. Poznata mi je prilicno podrobna verzija psihoistorijskog truncanja Harija Seldona, a i vasi planovi za napad na Carstvo."

"Tako?" Devers je zamisljeno klimao. "A ko ti je sve to ispricao?"

"Zar je to vazno?" sa opasnom blagoscju odgovori Riozi. "Ti nisi ovde da bi postavljao pitanja. zelim da cujem st znas o legendi o Seldonu."

"Ali ako je to legenda..."

"Ne igray se recima, Deverse."

"Ne igram se. Zapravo, reci cu ti odmah - ti o tome znas koliko i ja. To je nedotupavna prica koju ni pas s maslom ne bi progutao. U njoj je svaka rec neverovatna, prosto ne mozes nista razabrati. Da, cuo sam te price o Seldonu, Drugom carstvu i tako dalje. Uvece uspavljaju klince takvim bajkama. Mladi zevzeci se zavlace u pokrajne sobe i piju trilere o Seldonu sa dzepnih projektora. Ali time se samo mladjarija mlati. Odnosno, neinteligentni matorci." Trgovac prezrivo odmahnu glavom.

Carskom generalu se smrce pogled. "Je li to bas tako? Ne lazi uzalud, covece. Bio sam na planeti, na Terminusu. Poznajem vasu Zaduzbinu. Pogledao sam je u lice."

"A mene pitas? Mene, koji na njoj nisam sastavio ni dva meseca u deset godina. Ti tracis vreme. No, samo napred s ratom, ukoliko si u potrazi za legendom."

Po prvi put Bar blago zausti: "Znaci, toliko si siguran u to da ce Zaduzbina pobediti."

Trgovac se okrenu. Malo se zacrveneo, dok mu je stari oziljak na slepocnici pobledeo. "Hm, tajni ortak. Doktore, kako si to dokonao iz mojih reci?"

Riozi jedva primetno klimnu Baru, a Sivenjanin tiho produzi: "Da nije tako i sama pomisao na tako nesto bi te zabrinula, kada bi mislio da tvoj svet moze izgubiti ovaj rat i zeti gorke plodove poraza. Moj svet je to jednom doziveo - i jos uvek to dozivljava."

Latan Devers je pipkao svoju bradu, pogledajuci cas u jednog cas u drugog od svojih protivnika, a onda se kratko nasmeja: "sefe, je l' on uvek tako govori?" Zatim se uozbilji. "Pa, i sta je to poraz" Kome to smeta? Meni? Tipovima kao sto sam ja?" Podsmesljivo mahnu glavom. "Shvatite jedno", ubedljivo i plahovito rece trgovac, "jednom prosecnom planetom obicno

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

upravlja pet ili šest trbonja. Oni ce nagraisati, ali zbog njih se ja ne sekiram. Shvatate. Narod? Obicni tipovi? Naravno, neki izginu, a ostali placaju neko vreme nove dazbine. No, sve se sredi; samo sebe istrosi. I onda ponovo bude kao nekad, samo sa novom petoricom ili sestoricom." Dukemu Baru su se sirile nozdrve, dok su na njegovoj starackoj desnoj ruci igrale zile, no ne rece ni reci.

Oci Latana Deversa bile su uprte u njega. Nista mu nije promicalo. On produzi: "cujte, zivot provodim u svemiru zbog mojih sve-po-pet-i-deset para drangulija, kao i zbog piva i pereca kojima me podmazuju Kombinati. A tamo", tu palcem pokaza preko svog ramena, "tamo kod kuce sede zadrige tipcine i svakog trenutka zarade onoliko koliko iznosi moj godisnji prihod, ubiruci kajmak od mene i od meni slicnih. Pretpostavimo da vi upravljate Zaduzbinom. Opet cemo vam biti potrebni. Vama cemo biti i potrebniji nego sto smo sada Kombinatima, jer se vi ovde ne nalazite, a mi bismo vam donosili lov. Napravili bismo bolji posao sa Carstvom. Da, napravili bismo ga, a ja sam poslovan covek. Ja sam za posao ukoliko je saldo pozitivan." Sa jetkom ratobornoscju netremice je posmatrao dva coveka.

Nekoliko minuta nista nije narusavalo tisinu, a onda u zlebu zvecnu valjak. General ga otvori, baci pogled na citka slova i jednim pokretom ukljuci vizuelne uredjaje.

"Pripremite plan sa polozajem svakog broda u akciji. Ocekujte naredjenje za defanzivu uz upotrebu celokupnog naoruzanja."

Riozi se masi za svoj ogrtac. Zakocavajuci ga na ramenu, poluglasno prosaputa Baru: "Ostavljam vam ovog coveka. Ocekujem rezultate. Rat je i mogu biti okrutan prema onima koji iznevere moja ocekivanja. Upamtite!" Pozdravivsi obojicu, on se udalji.

Latan Devers ga je pratio pogledom. "Nesto ga je pogodilo tamo gde boli. sta se desava?"

"Ocito, bitka", nabusito ce Bar. "Vojska Zaduzbine se upusta u svoju prvu bitku. Bolje podji sa mnom."

U odaji su bili naoruzani vojnici. Drzali su se s postovanjem, a lica su im bila stroga. Dever krenu iz sobe za ponosnim starim sivenjanskim patricijem.

Odaja u koju ih dovedose bila je manja, ogoljenija. U njoj su se nalazile dve postelje, viziekran, tus i sanitarni uredjaji. Vojnici izmarsirase, a teska vrata se zatvorise uz suplju jeku.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Hm?" Devers se s negodovanjem obazre oko sebe. "Ovo kao da je za stalno."

"I jeste", kratko uzvratu Bar. Stari Sivenjanin mu okrenu ledja.

Trgovac razdrazeno upita: "Doktore, kakvu igru ti igras?"

"Ne igram nikakvu igru. Poverili su te meni, to je sve."

Trgovac ustade i primace mu se. Njegova krupna prilika nadnese se nad neuznemirenog patricija. "Da? Ali i ti si sa mnom u celiji, a dok su nas sprovodili i u tebe su pistolji bili upereni kao i u mene. cuj, sav si se bio raspalio zbog mojih pogleda na rat i mir."

Uzalud je cekao. "U redu, da te nesto upitam. Spomenuo si da se i tvoja zemlja jednom izvukla. Od koga? Od ljudi sa komete iz spoljne magline?"

Bar podize pogled: "Od Carstva."

"Tako? sta ti onda ovde radis?"

Bar je recito cutao.

Trgovac isturi donju usnu i polagano zaklima glavom. Zatim skide pljosnatu clankastu narukvicu s clanka desne ruke i pruzi je: "sta mislis o ovome?"

Na levici je nosio neku paricu.

Sivenjanin uze nakit. Polako je reagovao na trgovcev pokret, a onda je stavi na svoju ruku. cudno strecanje u zglavku brzo prodje.

Deversov glas se smesta promeni: "Tako je, doktore, samo napred. Jedino treba da govoris neusiljeno. Ukoliko u sobi ima prislusnih uredjaja nece primiti nista. To tu ti je distorter polja, nepatvorena konstrukcija Meloua. Odavde pa sve do spoljne ivice Galaksije prodaje se na svakoj planeti za dvadeset i pet kredita. Ti ga dobijas dzabe. Ne mrdaj usnama dok budes govorio i budi neusiljen. Treba da uhvatis u cemu je stos."

Dukem Bar iznenada oseti da je umoran. Svrdlajuci pogled trgovcevih ociju bio je sjajan i moleciv. Osecio je da nije dorastao toj molbi.

Bar zapita: "sta zelis?" Reci sa nepokretnih usana behu nerazgovetne.

"Rekao sam ti. Pricas kao oni koje nazivamo rodoljubima. A tvoj rodjeni svet Carstvo je slistilo, dok se ti ovde lizes sa plavokosim generalom Carstva. Tu se nista ne slaze, zar ne?"

Bar odgovori: "Ja sam svoju ulogu odigrao. Osvajac, carski vicekralj je zbog mene mrtav."

"Tako? Je l' to bilo skoro?"

"Pre cetrdeset godina."

"Pre ... cetrdeset ... godina!"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Reci kao da su imale neko znacenje za trgovca. Namrsti se. "Suvise davno da bi se od uspomena zivelo. Zna li za to ovaj mladi naduvenko u generalskoj uniformi?"

Bar potvrdi glavom.

Deversove oci se smrkose od razmisljanja. "zelis li da Carstvo pobedi?" Stari sivenjanski patricije iznebuha gnevno prasnu. "Neka Carstvo i sve njegove tvorevine propadnu u sveopstoj katastrofi. To je ono cemu se svakodnevno cela Sivena moli. Nekada sam imao bracu, sestru i oca. No, sad imam decu i unuke. General zna gde su."

Devers je cekao.

Bar produzi sapatom: "Ali sta bi me moglo zadržati kada bi očekivani ishod opravdavao rizik? Oni bi znali kako da umru."

Trgovac ce blago: "Jednom si ubio vicekralja, a?Z nas, nesto se prisecam. Imali smo jednom jednog gradonacelnika, zvao se Hober Melou. Posetio je Sivenu; to je tvoj svet, zar ne? Upoznao se sa covekom koji se zvao Bar." Dukem Bar je zurio ostro i sumnjicavo: "sta ti o tome znas?"

"Ono sto i svaki trgovac u Zaduzbini. Mozda si ti neki stari prevejanko koga su poturili da mi pronadje slabu tacku. Sigurno, u tebe su uperili pistolje, ti mrzis Carstvo i sav si za to da se ono dokusuri. Onda ti ja padnem na prsa i izlijem dusu, a general bude zadovoljan. Doktore, malo ima izgleda za to. No, ipak, voleo bih da dozivim da dokazes da si sin Onuma Bara sa Sivene - sest, onaj najmadji koji je izbegao pokolj."

Ruka Dukema Bara je podrhtavala dok je otvarao pljosnatu metalnu kutiju u udubljenju u zidu. Uz tiho zveckanje cusnu metalni predmet u trgovcevu saku.

"Pogledaj ovo", rece.

Devers je piljio. Prineo je blize ocima ispuhceni sredisnji beocug lanca i tiho opsovao. "To je monogram Meloua, ili sam ja novajlija koji pati od svemirke bolesti, a i konstrukcija je od pre pedeset godina."

Podize pogled i nasmesi se. "Ruku ovamo, doktore. Atomski stit u prirodnoj covečnoj velicini jedini je dokaz koji trazim", a onda ispruzi svoju krupnu saku.

6. MILJENIK

Majusni brodovi behu iskrsli iz praznih dubina i kao strela poleteli ka sredistu Armade. Bez ijednog hica ili eksplozije motali su se kroz oblast

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

prepunu brodova, a onda sa svih strana zapucase atomska oruzja, dok su se carski brodovi premestali za njima kao neke nezgrapne zivotinje. Dva besumna bleska ostavise u svemiru tackasti trag kada su se dva majusna komarca sprčila u automatskoj dezintegraciji; ostali se izgubise.

Veliki brodovi su tragali neko vreme, a onda se vratise svom prvobitnom zadatku i nastavise da svet po svet pletu veliku mrežu opsade.

Brodrigova uniforma bila je veleepna; brizljivo sasivena i brizljivo nosena. Njegov hod kroz perivoje nepoznate planete Vanda, na kojoj se nalazio privremeni carski stab, bio je lagan, a izraz lica tmuran.

Uz njega je koracao Bel Riozi u pohodnoj uniformi raskopcanoj na vratu, zalobnoj zbog sivocrne boje.

Riozi pokaza na uglacanu crnu klupu ispod mirisnog papratovog drveta, cije se krupno lopatasto lisce pljostimice okretalo prema suncu. "Pogledajte ovo, gospodine. Zaostatak od Imperije. Kitnjaste klupe za ljubavnike sacuvale su se da okrepe i ugode, dok se fabrike i dvorci stropostavaju u nezapamcene rusevine."

On sede, a sekretar Cara Kleona II stajao je kao kip pred njim i fikario lisce preciznim zamasima svoje palice od slonovace.

Riozi prekrsti noge i ponudi ga cigaretom. Sam je opipavao jednu, govoreci: "covek je i mogao ocekivati da ce vidovita mudrost Njegovog carskog velicanstva poslati tako sposobnog posmatraca kakav ste vi. To me oslobadja strepnje koju sam mogao gajiti da bi vazniji i preci poslovi mogli zaseniti jednu malu kampanju na Periferiji."

"Careve oci su svugde", mehanicki primeti Brodrig. "Ne potcenjujemo znacaj kampanje, mada izgleda da se naglasak suvise stavlja na teskoce. Sigurno da njihovi brodici nisu tolika prepreka da moramo proci kroz slozeni uvodni manevar opsade."

Riozi pocrvene, ali ostade uzdrzan: "Ne mogu u prenagljenom napadu rizikovati zivote svojih ljudi, kojih ionako ima malo, ili, pak, unistenje nenadoknadivih brodova. Opsada ce u konacnom obracunu svesti moje gubitke na cetvrtinu, ma koliko tezak obracun bio. Juce sam imao slobodu da vam objasnim vojne razloge."

"Eh, nisam vojnik. U ovom slucaju vi me uveravate da je ono sto je naizgled ispravno, zapravo pogresno. Prihvatice mo to. Medjutim, vasa predostroznost ide mnogo dalje od toga. U drugom izvestaju zatrazili ste pojacanje. Pojacanje protiv tako siromasnog, malobrojnog i varvarskog

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

neprijatelja, sa kojim do tada jos niste imali nijednu carku. U takvim okolnostima traziti pojacanje skoro da bi mirisalo na nesposobnost, ako ne i na nesto gore, da vasa prethodna karijera nije pruzala dovoljno dokaza o vasoj smelosti i visprenosti."

"Zahvaljujem vam", hladno primeti general. "Medjutim, podsecam vas na razliku izmedju smelosti i zaslepljenosti. Smelo kockanje je umesno kada poznajete neprijatelja i mozete, makar grubo, proceniti rizik, ali i ciniti takav potez protiv nepoznatog neprijatelja samo po sebi predstavlja smelost. To vam je kao kad se pitate zbog cega covek sigurno trci trku s preponama danju, dok se nocu saplice o namestaj u svojoj rodjenoj sobi." Brzo odmahnuvsi prstima, Brodrig odbaci reci dugog coveka. "Dramaticno, ali nedovoljno. Licno ste posetili tu varvarsku planetu. Osim toga, imate i zarobljenog neprijatelja koga tetosite, tog trgovca. Kad imate zarobljenika ne bi trebalo da lutate u magli."

"Ne? Molim vas da se priselite da se svet, koji se dva stoleca izolovano razvijao, ne moze na osnovu jednomesecne posete toliko protumaciti koliko bi bilo potrebno za racionalan napad. Vojnik sam, a ne neki junak s jamicom na bradi i sirokim prsima, kao iz subetarskog trodimenzionalnog trilera. Niti me jedan jedini zarobljenik, uz to beznacajni pripadnik ekonomske skupine bez bliske veze s neprijateljskim svetom, moze uputiti u sve skrivene tajne neprijateljske strategije."

"Da li ste ga saslušali?"

"Jesam."

"I?"

"Bilo je od koristi, ali ne i od bitnog znacaja. Brod mu je majusan i beznacajan. Prodaje nekakve igrackice koje su zabavne i jedva nesto vise od toga. Nekoliko najzgodnijih sam pokupio i nameravam da ih kao retkost posaljem Caru. Prirodno, ima dosta toga na brodu i u nacinu njegovog funkcionisanja sto ne razumem, ali ja i nisam tehnocovek."

"No, medju vama ima i onih koji to jesu", ukaza Brodrig

"To je i meni poznato", pomalo zajedljivo odvrati general, "no budalama treba mnogo vremena da bi zadovoljili moje potrebe. Vec sam poslao po pametne ljude kadre da shvate kako funkcionisu osobena kola atomskog polja ovog broda. Nikakav odgovor nisam primio."

"Generale, ljudi te vrste nema na pretek. Jamacno da u vasoj ogromnoj provinciji postoji neki covek koji se razume u atomsku tehniku."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Da postoji vec bi iscelio obangavele, bolesne pogonske motore s dva broda iz moje ionako malobrojne flote. Dva broda, od mojih kukavnih deset, koji se ne mogu upustiti u neku vecu bitku jer nemaju dovoljno pogonske energije. Petina mojih trupa osudjena je na bednu duznost ucvrscivanja položaja iza linija."

Sekretarevi prsti nestrpljivo zaleprsave. "Niste samo vi u takvom položaju, generale. Car ima slicne teskoce."

General baci svoju smrvljenu i nepripremljenu cigaretu, zapali drugu i sleze ramenima. "Uostalom, to i nije najprece, taj nedostatak prvorazrednih teh ljudi. Jedino sto bih, verovatno, dalje stigao s mojim zarobljenikom da mi je psihosonda ispravna."

Sekretar podize obrve: "Imate sondu?"

"Staru. Rashodovanu - koja me uvek ostavi na cedilu kada mi je najpotrebnija. Postavio sam je dok je zarobljenik spavao i nije bilo nikakvog prijema. Pa onda koristi sondu!. Isprobao sam je na mojim ljudima i reakcija je bila sasvim ispravna, a ni u ovom slucaju niko od mojih tehnicara nije znao da mi kaze zbog cega otkazuje kod zarobljenika. Dukem Bar, sposoban teoreticar, mada ne masinac, kaze da sonda mozda ne deluje na psihicku strukturu zarobljenika zbog toga sto je on od detinjstva bio izlagan stranim sredinama i zivcanim stimulansima. Ne znam. No, jos on moze biti koristan. U toj ga nadi i cuvam."

Brodrig se osloni o svoju palicu. "Provericu da li u prestonici ima neki strucnjak. U medjuvremenu, sta je s tim drugim covekom kojeg ste upravo spomenuli, s tim Sivenjaninom? Imate previse neprijatelja u vasioj milosti."

"On poznaje neprijatelja. I njega cuvam za svaki slucaj i zbog pomoci koju bi mogao da mi pruži."

"Ali on je Sivenjanin i sin prognanog pobunjenika."

"Star je i iznemogao, a njegova porodica mi odlicno sluzi kao talac."

"Tako? Uprkos svemu, mislim da bi trebalo da i sam porazgovaram s trgovcem."

"Svakako."

"Nasamo", naglasavajuće hladno dopuni sekretar.

"Svakako", kratko ponovi Riozi. "Kao lojalni podanik Cara priznajem njegovog licnog izaslanika za svog pretpostavljenog. Medjutim, kako je trgovac u stalnoj bazi, bicete prinudjeni da napustite front u zanimljivom trenutku."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Da? Zanimljivom, a zasto?"

"Zanimljivom - zbog toga sto je danas izvršeno potpuno opkoljavanje.

Zanimljivom - zbog toga sto ce kroz nedelju dana Dvadeseta pogranična flota konacno krenuti prema jezgru otpora."

Riozi se osmehnu i okrete.

Neodredjeno, Brodrig se osecao kao probuseni balon.

7. PODMICIVANJE

Narednik Moli Luk je bio idealan vojnik. Poticao je sa golemih zemljoradnickih planeta iz Plejade, gde je jedino vojnicki zanat mogao prekinuti vezu sa zemljom i zivotom uzaludnog dirincenja, a bio je tipican za tu sredinu. Lisen maste u dovoljnoj meri da se bez straha suoci sa opasnoscu, bio je i dovoljno snazan i hitar da to cini sa uspehom. Bez pogovora je prihvatao naredjenja, odlucno gonio svoje potcinjene, a postojano obozavao svog generala.

Osim toga, bio je i vedre prirode. Kada bi na duznosti bez trunke oklevanja ubio coveka, cinio je to i bez trunke mrznje.

To sto je narednik Luk davao znak na vratima pre nego sto ce uci bio je samo jos jedan znak takticnosti, jer bi s punim pravom mogao da udje i bez ikakve najave.

Unutra, dva coveka podigose poglede sa svog vecernjeg obreda, a jedan od njih ispruzivsi stopalo presece promukli glas koji je sa veselom zivahnoscu cegrtao iz olupanog dzepnog prijemnika.

"Opet knjige?" upita Latan Devers.

Narednik ispruzi cvrsto namotani valjak filma i pocesa se po vratu. "Pripada inzenjeru Oru, ali mu se mora vratiti. Hoce da ga posalje svojim klincima, ovaj, kao suvernir, ovaj."

Dukem Bar je sa zanimanje vrteo valjak u rukama. "Gde li ga je inzenjer pronasao? On nema predajnik, zar ne?"

Narednik odlucno odmahnu glavom i pokaza na upravo sutnuti ostatak ispod postelje. "Taj tu je jedini. Ovaj tip Or je knjigu nabavio na jednom od ovih kokosinjackih svetova sto smo ih zauzeli. Drzali su te knjige u jednoj narocitoj velikoj kuci i morao je ubiti nekoliko domorodaca koji su pokusali da ga sprece da je uzme."

Merkaao je valjak. "Lep suvenir - za klince."

Zastade, a onda ce poluglasno: "Uzgred, pronosi se jedna fantastična vest.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Mrvica, ali cak i kao takva suvise je to dobra vest da bi se krila. General je ponovo uspeo."

Polagano i ozbiljno poce da klima glavom. "Stvarno?" upita Devers. "A sta je uradio?"

"Izvrzio je potpuno opkoljavanje, to je sve." S ocinskim ponosom narednik poce da se smeje. "Zar nije sila? Kako je to samo smislio! Jedan od drugara, vest na recima, kaze da je sve islo umilno k'o muzika sfera."

"Sad pocinje velika ofanziva?" blago upita Bar.

"Nadam se", usledi zustar odgovor. "Posto mi je ruka opet u jednom parcetuu, prosto ne mogu da sacekam da se vratim na moj brod. Dojadilo mi je ovo dzonjanje."

"I meni", s iznenadnom zestinom progundja Devers. Zabrinuto je grizao donju usnu.

Narednik ga sumnjicavo odmeri i rece: "Bolje da se gubim. Skoro ce kapetanov obilazak i bolje da me ne ukeba ovde"

On zastade na vratima: "Ovaj, gospodine", s iznenadnim snebivanjem obrati se trgovcu. "Javila mi se zena. Kaze da strasno radi onaj mali zamrzivac sto ste mi ga dali da joj posaljem. Nista je ne kosta, a u njega moze da strpa celo mesecno sledovanje. Bas vam hvala."

"Ma, pusti to."

Za iskliberenim narednikom bez suma se zatvorise velika vrata.

Dukem Bar ustade sa stolice. "Pa lepo nam uzvraca za zamrzivac. Da pogledamo ovu novu knjigu. Ah, naslov je otkinut."

On odmota arsin-dva filma i pogleda ga prema svetlosti, a zatim prosapta: "E, sto rekao narednik: Dabogda me proturili kroz odzak. Ovo je perivoj Sume, Deverse."

"Je li?" nezainteresovano rece trgovac. On odgurnu ostatak vecere. "Sedi Bare. Slusanje stare knjizevnosti mi ne prija. cuo si sta kaze narednik?"

"Da, cuo sam. Pa sta?"

"Zapocinje ofanziva, a mi sedimo ovde!"

"A gde bi ti zeleo da sedis?"

"Znas sta mislim: nema svrhe cekati!"

"Nema?" Bar je pazljivo izvadio stari film iz predajnika i stavio novi. "Za ovih mesec dana ispricao si mi mnogo toga o istoriji Zaduzbine, a u proslim krizama veliki vodji kao da nisu ni radili nista drugo do sedeli i cekali."

"Ah, Bare, ali oni su znali sta zele da postignu."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Jesu li? Pretpostavljam da su to govorili kad bi sve vec bilo zavrшено, a, sta znam, mozda i jesu. Medjutim, nema dokaza da stvari ne bi ispale dobro, ako ne i bolje, i da nisu znali cemu streme. Dubljim privrednim i socioloskim silama ne upravljaju pojedinci."

Devers se podsmehnu: "Ali ne postoji ni nacin da se proveri da stvari ne bi i gore ispale. Naopako rezonujes." Pogled mu je bludeo. "A kako bi bilo da ga ubijem blasterom?"

"Koga? Riozija?"

"Da."

Bar uzdahnu. Njegove staracke oci pomuti secanje na daleku proslost.

"Ubistvo nije izlaz, Deverse. Izazvan, i sam sam to pokusao nekada, kada sam imao dvadeset godina - no, ono nista nije resilo. Iz Sivene sam uklonio nitkova ali ne i sam carski jaram, a taj jaram je bio bitan a ne nitkov."

"Ali doktore, Riozi nije obican nitkov. On je cela prokleta armija. Bez njega bi se raspala. Vesaju se kao bebe za njega. Ovaj narednik prosto podetinji kad govori o njemu."

"Pa i da je tako? Ima jos vojske i drugih vodja. Moras se udubiti. Na primer, ovaj Brodrig - to je covek koga Car najviše slusa. Mogao bi zatraziti stotine brodova dok Riozi mora da se bori sa deset. Znam ga po cuvenju."

"Tako? sta je s njim?" Bepomocnost u trgovcevom pogledu zameni zivo zanimanje.

"Da ti ga ukratko opisem? To ti je hulja niskog porekla, koja pomocu nepogresivog laskanja golica prohteve Cara. Dvorska aristokratija, i sama gamad, mrzi ga zbog toga sto ne polaze pravo ni na porodicu ni na smernost. U svemu savetuje Cara, a u najgrdjim poslovima Careva je alatka. Veran je jer je tako izabrao, a odan zbog nuzde. U Carstvu nema coveka koji bi u podlosti bio prevejaniji, a suroviji u uzivanjima. Kazu da se u Carevu milost moze uci samo preko njega, a u njegovu kroz gadost."

"Uh!" Devers je zamisljeno cupkao svoju uredno potkresanu bradu. "I tog starog momka Car je poslao ovamo da motri na Riozija. Znas, nesto mi pade na um."

"Znam."

"Recimo da ovaj nalickani Brodrig omrzne nase mlado ljubimce Armije?"

"Mozda je to vec ucinio. Nije bas poznat po sposobnosti da zavoli."

"Recimo da to bude veoma jaka mrznja. Car bi mogao za to da cuje i Riozi bi se nasao u nevolji."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"A-ha! Sasvim moguće. Kako nameravas da to postignes?"

"Ne znam. Pretpostavljam da se da podmititi?"

Patricije se blago nasmeja. "Da, na neki način, mada ne onako kako si podmitio narednika - ne sa malim zamrzivacem. čak i da dopres do njegovog nivoa, ne bi se isplatilo. Verovatno da nema čoveka koji bi se tako lako dao podmititi, ali kome nedostaje ono osnovno postenje čiste korupcije. On ne ostaje podmicen, ne postoji ta suma. Smisli nešto drugo." Devers prebaci nogu preko kolena i počeo da brzo i neumorno mrda nožnim palcem. "To je tek prvi nagovestaj, mada..."

On zastade, ulazni signal ponovo zatreperi, i na pragu se opet pojavi narednik. Bio je uzbudjen; široko lice mu je bilo crveno i nenasmeseno.

"Gospodine", započeo on. "Gospodine", nervozno pokušavajući da bude ponizan, "blagodaris vam za zamrzivac, uvek ste mi se lepo obracali, iako sam ja običan seljački sin, a vi velika gospoda."

Njegov plejadski naglasak postao je toliko jak da se skoro nije moglo razabrati šta govori; u uzbudjenju njegovo seljačko poreklo je potpuno izbrisalo tako dugo i mučno negovano vojničko držanje.

Bar ga blago upita: "šta je, narednice?"

"Gospodar Brodrig vam dolazi sutra. Sutra! Znam to jer je kapetan naredio da se moji ljudi pripreme za sutrasnju smotru... zbog njega. Mislio sam... da treba da vas opomenem."

Bar uzvraća: "Hvala ti, narednice, zahvaljujemo ti na tome. Ali čoveče, sve je u redu, ne treba da..."

Međutim, na licu narednika Luka očrtavala se nesumnjiva strepnja.

Promuklo je saputao: "Ne znate vi šta se o njemu priča. Prodao se svemirskom nescastivom. Ne, ne smejte se. Najgroznije priče pričaju o njemu. Kazu da ga kud god krene prate ljudi s automskim pištoljima i da im kad poželi da se zabavi samo naredi da raznesu svakog na kog naidju. Oni to učine - a on se smeje. Kazu da ga se i sam Car pribojava, a da on primorava Cara da povećava poreze i da mu ne dopušta da sasluša žalbe naroda. I još kazu da mrzi generala. Kazu i da bi voleo da ga ubije jer je general tako velik i mudar. Al' to ne može, jer je naš general svakome dorastao i zna da je gospodar Brodrig opak čovek."

Narednik počeo da trepće i nasmesi se sa iznenadnom neprilicnom stidljivošću na ovaj svoj izliv, a onda se licem još uvek okrenut prema njima povuče prema vratima. Grčevito je klimao glavom: "Mislite na ovo što sam

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

vam rekao. cuvajte ga se."

Pognute glave, on izadje.

Devers ostro pogleda nagore. "Ovo navodi vodu na nasu vodenicu, jer l' da, doktore"

Bar mu suvo odgovori: "To zavisi od Brodriga, zar ne?"

No, zadubljen u misli, Devers ga nije cuo.

Duboko je razmisljao.

Gospodar Brodrig saze glavu ulazeci u skucene prostorije trgovackog broda, a za njim uzurbano udjose dva naoruzana telohranitelja sa isukanim atomskim pistoljima i profesionalno svirepim pogledima najmljenih ubica. Carski sekretar nije bas izgledao kao neko ko je svoju dusu prodao. Ukoliko ga je svemirski necastivi kupio, nije bas ostavio vidnog traga o svom vlasnistvu. Pre bi se moglo reci da je Brodrig dasak dvorske mode koji je dopirio da ozivi surovu, ogoljenu ruznocu jedne vojne baze.

Ostre, uske linije njegovog blistavog i besprekornog odela stvarale su iluziju visine sa cijeg su vrha u trgovca zurile niz kosinu dugackog nosa hladne, bezosecajne oci. Sedefasti risevi na clancima tanano su leprsalili dok je spustao svoju palicu od ukrasene slonovace na tle pred sobom i na nju se ljupko oslonio.

"Ne", uz mali gest rece, "ostani tu gde si. Ostavi svoje igracke, one me ne zanimaju."

Privukao je stolicu i brizljivo je oprasio komadom providne tkanine koji je bio zakacen za vrh bele palice, a zatim seo. Devers baci pogled na drugu stolicu, ali mu Brodrig lenjo rece: "Stajaces u prisustvu plemica iz Carstva." Smesio se.

Devers sleze ramenima: "Ukoliko vas ne zanima moj espap, zasto sam ovde?"

Carski sekretar je hladno cekao, pa Devers sporo dodade: "Gospodine."

"Da bismo bili nasamo", rece sekretar. "Mislis da bih presao dve stotine

parseka u svemiru da pogledam neke drangulije? Tebe sam zeleo da vidim."

Iz izgravirane kutije izvadi ruzicastu pilulicu i delikatno je stavi medju zube.

Polako i sa uzivanjem je sisao.

"Na primer, ko si ti? Da li si zaista gradjanin tog varvarskog sveta zbog koga je doslo do ovog nastupa vojnicke sumanutosti?"

Devers ozbiljno potvrdi glavom.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"I on te je zaista zarobio nakon otpocinjanja ove svadje koju naziva ratom. Mislim na naseg mladog generala."

Devers ponovo klimnu. "Tako! Dobro, moj postovani strance. Vidim da ti je govornost minimalna. Olaksacu ti. Kao da ovaj nas general vodi naizgled besmislen rat, uz strasan utrosak energije - i to zbog nekog sveta velikog kao muvin ispljuvak, sveta na kraju nigdine koji svakom razumnom coveku ne bi izgledao vredan ni jednog jedinog hica iz jednog jedinog topa. A general nije nerazuman. Naprotiv. Rekao bih da je vrlo vispren. Da li me razumes?"

"Ne bih to mogao reci, gospodine."

Sekretar je razgledao svoje nokte, a onda ce: "Slusaj dalje. General ne bi uzalud tracio svoje ljude i brodove zbog nekakvog jalovog sticanja slave. Znam da govori o slavi i casti Carstva, ali sasvim je sigurno da ne pali to sto se pretvara da je jedan od onih nepodnosljivih polubogova Junacke ere. Ovde je nesto drugo u pitanju, a ne samo slava - a, osim toga, to cudno, nepotrebno staranje o tebi. Da si ti nesto moj zarobljenik i da si meni tako malo rekao kao sto si nasem generalu ja bih ti rasporio trbuh i zadavio te tvojim rodjenim crevima.

Devers ostade nepomican. Pogled mu je polako setao od jednog do drugog sekretarovog snagatora. Bili su pripravnici, zeljno pripravnici.

Sekretar se nasmesi: "E pa, ti si neki cutljiv djavo. Po generalu ni psihosonda nije ostavila nikakav utisak, a tu je, uzgred budi receno, napravio gresku, jer me je to uverilo da nas mladi vojni genije laze." Bio je u izvanrednom raspolozenju.

"Moj cestiti trgovce", nastavi on, "imam ja jednu svoju psihosondu koja bi trebalo da ti narocito dobro odgovara. Vidis li ovo..."

Izmedju palca i kaziprsta nemarno je drzao veoma slozeno iscrtane, ruzicasto-zute cetvorougaoznike, odmah i lako prepoznatljive.

Devers to i rece: "To izgleda kao novac."

"I jeste novac - najjaciji novac u Carstvu, jer za njega jamce moji posedi, veci i od Carevih. Sto hiljada kredita. Tu su! Izmedju dva prsta! Tvoji su!"

"Za sta gospodine? Dobar sam trgovac, ali svaka trgovina ide u dva pravca."

"Za sta? Za istinu! Kakav je generalov cilj? Zbog cega vodi ovaj rat?"

Latan Devers uzdahnu i zamisljeno pogladi bradu. "Kakav mu je cilj?" Pogledom je pratio sekretarove ruke koje su polagano, novcanicu po

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

novcanicu, odbrojavale novac: "Jednom recju, Carstvo."

"Hm! Kako je to obicno! Uvek se na to svede. Ali kako? Kakav je to toliko širok i otvoren put koji vodi od ruba Galaksije do vrha Carstva?"

"Zaduzbina ima svoje tajne", s gorcinom rece Devers. "Imaju knjige, stare knjige - toliko stare da je jezik kojim su napisane poznat samo nekolicini ljudi na vrhu. Tajne su, medjutim, zaodenu u ritual i religiju i niko ih ne moze koristiti. Ja sam pokusao i sada se nalazim ovde - jer me tamo ceka smrtna presuda."

"Tako. A te stare tajne? Hajde, za sto hiljada zasluzem vise pojedinosti."

"Transmutacija elemenata", kratko ce Devers.

Sekretarove oci se suzise i izgubise od nezainteresovanosti. "Receno mi je da je transmutacija prakticno nemoguca zbog zakona atomistike."

"I jeste, ukoliko se koristi atomska energija. No, nasi stari su bili mudri. Ima i vecih izvora energije no sto su atomi. Ukoliko Zaduzbina odluci da koristi te izvore kao sto sam pomenuo..."

Devers je osecao kako mu nesto blago gamize po stomaku. Mamac se izvijao, a riba ga je omirisala.

Iznenada, sekretar rece: "Nastavi. Siguran sam da general zna za sve ovo. Medjutim, sta namerava da preduzme kad bude jednom okoncao ovu situaciju koja kao da je iz komicne opere?"

Devers je zadrzao cvrstinu glasa: "Pomocu transmutacije ostvarice kontrolu nad citavim ustrojstvom vaseg Carstva. Rudna bogatstva vise nece imati nikakvu vrednost jer ce Riozi biti u stanju da pravi tungsten od aluminijuma, a iridijum od gvozdja. Jednim jedinim udarcem bice odbacen citav proizvodni sistem koji se zasniva na oskudici izvesnih elemenata, a obilju drugih. Bice to najveći poremećaj koji je Carstvo ikad videlo, a samo ce Riozi biti kadar da ga zaustavi. A tu je i pitanje ove nove energije koju sam spomenuo; kod Riozija upotreba te energije nece pobudjivati versku grizu savesti. Nista ga sada ne moze zaustaviti. Zaduzbinu je uhvatio za siju i kad s njom završi za dve godine ce postati Car."

"Tako?" Bodrig se veselo nasmeja. "Iridijum od gvozdja, to si rekao? Reci cu ti jednu drzavnu tajnu. Znas li da je Zaduzbina vec stupila u vezu s generalom?"

Devers se uspravi.

"Kao da si iznenadjen. A zasto i ne bi stupila u vezu? To sad izgleda logicno. Ponudili su mu sto tona iridijuma godisnje da bi zakljucili mir. Da bi

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

sacuvati glave, prekrtili su svoja verska nacela i pretvorili sto tona gvozdja u iridijum. To je na mestu - ali ne treba se cuditi sto je nas potpuno nepodmitljivi general odbio - kad moze imati i iridijum i Carstvo. A jadni Kleon ga naziva svojim jedinim postenim generalom. Moj bradati trgovce, posteno si zaslužio novac."

On ga baci, a Devers poce da hvata novcanice u letu.

Gospodar Brodrig zastade na pragu i osvrnu se. "Podsecam te na jedno, trgovce. Moji drugari s pistoljima nemaju ni usiju, ni jezika, ni obrazovanja, ni razboritosti. Ne mogu da cuju, govore, pisu, pa cak ni za psihosondu nisu dovoljno suvisli. No, veoma su umesni za zanimljiva pogubljenja. covece, kupio sam te za sto hiljada kredita. Bices dobra i unosna roba. Ukoliko ikad zaboravis da si kupljen i pokusas da... recimo... ponovis nas razgovor Rioziju, bices pogubljen. Pogubljen na moj nacin."

Na neznom licu se naprecac pojavise ostre bore zestoke svireposti, koje namesteni osmeh preobrazise u kezenje crvenih usnica. Devers opazi svemirskog necastivog koji je kupio svog kupca kako viri iz kupcevih ociju. cutke je isao ka svojoj odaji ispred dva uperena atomska pistolja Brodrigovih drugara.

Na pitanje Dukema Bara odgovori sa zamisljenim zadovoljstvom. "Ne, nipošto to je od svega najcudnije. On je mene podmitio."

Dva meseca teskog rata ostavili su svoj trag na Beli Rioziju. Oko njega je lebdela neka pritiskajuca ozbiljnost; postao je razdrzljiv.

S nestrpljenjem se obrati naredniku Luku, koji ga je obozavao: "Sacekaces napolju, vojnice, a kad budem završio odvesces ove ljude u njihove odaje. Neka niko ne ulazi dok ne pozovem. Niko, razumes li?"

Ukoceno salutirajuci narednik izadje iz sobe, a Riozi uz gundjavo gadjenje pokupi papire sa svog stola, baci ih u gornju ladicu i zalupi je.

"Sedite", kratko rece dvojici koji su cekali. "Nemam mnogo vremena.

Zapravo, ne bi trebalo da sam ovde, ali bilo je potrebno da vas vidim."

Obrati se Dukemu Baru, ciji su dugi prsti sa zanimanjem milovali kristalnu kocku u koju je bilo utisnuto asketsko, izborano oblicje Njegovog carskog velicnastva Kleona II.

"Pre svega, patricije", rece general, "vas Seldon gubi. Tacno je da se dobro bori, jer se ovi ljudi iz Zaduzbine roje kao beslovesne pcele, a bore kao ludaci. Svaka planeta se zestoko brani, a i kada je zauzeta toliko se buntovnicki giba da je skoro isto toliko tesko sacuvati je kao sto je bilo i

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

osvojiti. No, one su zauzete i drzimo ih. Vas Seldon gubi."

"Ali jos nije izgubio", uctivo promrmlja Bar.

"I sama Zaduzbina se drzi manje optimisticki. Nude mi milione da ne bih tog Seldona izlagao konacnom iskusenju."

"Tako se sapuce."

"Ah, dakle, sapat mi prethodi? Da li trtljaju i o najnovijoj vesti?"

"A koja je to najnovija vest?"

"Da je gospodar Brodrig, Carev miljenik, postao zamenik komandanta i to na svoj zahtev."

Devers po prvi put prozbori. "Na svoj zahtev, sefe? Kako to? Da nisi zavoleo tog tipa?" On se nasmeja.

Riozi mirno uzvрати: "Ne, to ne bih mogao da kazem. Stvar je u tome sto je polozej kupio po ceni za koju sam smatrao da je postena i prikladna."

"Po kojoj?"

"Da od Cara zatrazi pojacanja."

Podozrivi Deversov osmeh se prosiri. "Stupio je u vezu s Carem, a? Kuzim, sefe, da samo cekas na ta pojacanja, a da ona svakog casa treba da stignu. Je l' tacno?"

"Nije! Vec su prispela. Pet brodova; blistavi i jaki, uz licnu cestitku Cara, dok se na putu nalazi jos brodova. sta nije u redu, trgovce?" podrugljivo upita.

Devers progovori, kroz iznenada odrvenele usne: "Nista!"

Riozi se odvoji od stola i krupnim koracima pridje trgovcu, drzeci ruku na rucici automatskog pistolja.

"Trgovce, sta nije u redu? Kao da te je ova vest uznemirila. Odjednom kao da te ne zanima Zaduzbina."

"Ne zanima me."

"Da, ima u tebi neceg cudnog."

"Je l' tako, sefe?" Devers se usiljeno nasmesi i steze pesnice u dzepovima.

"Samo reci sta je to cudno, pa cu zbog tebe da se promenim."

"Evo, ovo je cudno. Lako se das uhvatiti. Na prvi udarac, kad ti je bila utrosena baterija atomskog zastitnog polja, predao si se. Spreman si da ostavis svoj svet ne trazeci nista. Sve je to zanimljivo, zar ne?"

"Ginem da budem uz pobednicku stranu, sefe. Ja sam razborit covek, i sam si to rekao."

Riozi rece dubokim glasom: "To priznajem. Ipak, otkad nije uhvacen nijedan

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

drugi trgovac. Svi trgovacki brodovi do jednog imaju toliku brzinu da mogu pobeci ukoliko zele. Svi do jednog imaju zastitno polje koje, kad se resi na borbu, podnosi sve udarce koje im zada laka krstarica. Svi trgovci do jednog bore se na smrt, ukoliko to prilika iziskuje. Utvrdjeno je da su trgovci predvodnici i podstrekaci gerilskog ratovanja na okupiranim planetama i u prepadima iz zasede u okupiranom svemiru. Da li si ti jedini razborit covek? Niti se boris niti bezis, a izdajnik postajes kad ti to niko ne trazi. Jedinstven si, zapanjujuce jedinstven - zapravo, sumnjivo jedinstven." Devers tiho rece: "Shvatam te, ali meni ne mozes nista prikaciti. Ovde sam vec sest meseci i bio sam dobar decko."

"Bio si, a ja sam ti se oduzio dobrim postupkom. Nisam dirao tvoj brod, a prema tebi sam se ponasao sa svom paznjom. No, ti izneveravas. Obavestenja koja bi dobrovoljno dao, na primer, o tvojim napravama, mogla bi biti od koristi. Izgleda da su atomski principi njihove izrade primenjeni i kod nekih od najubojitijih oruzja Zaduzbine. Tacno?"

"Ja sam samo trgovac", rece Devers, "a ne jedan onih glavesina tehnicara. Prodajem robu, ne pravim je."

"E, i na to cemo doci. Zato sam i dosao. Na primer, pretrazicemo tvoj brod ne bi li pronasli licni atomski stit. Nisi ga do sada nosio, ali ga svi vojnici Zaduzbine nose. To ce biti dobar dokaz da ima podataka koje ne zelis da pruzis. Tacno?"

Nije bilo odgovora. Riozi produzi. "A bice i neposrednijih dokaza. Doneo sam psihosondu. Jednom je zakazala, ali dodir s neprijateljem proucava."

Glas mu postade preteci i Devers oseti kako mu se u dijafragmu zabija pistolj - generalov pistolj, do tada u navlaci.

General mirno primeti: "Skinuces narukvicu i sav ostali metalni nakit koji nosis, i to ces mi predati. Polako! Atomska polja mogu izvitoperiti, vidis, a psihosonda moze da prodre samo kroz staticko polje. Tako, to cu uzeti."

Prijemnik na generalovom stolu je svetleo, a kapsula sa porukom upade u zleb pored koga je stajao Bar, jos uvek drzeci trodimenzionalno poprsje Cara.

Riozi stade iza pisaceg stola s atomskim pistoljem na gotovs. Obrati se Baru: "I vi, patricije. Osudila vas je vasa narukvica. Jednom ste mi pomogli, a i ja nisam osvetoljubiv. Medjutim, sudbinu vase porodice koja mi je talac odredicu na osnovu psihosondiranja."

Dok se Riozi saginjao da uzme kapsulu sa porukom, Bar podize poprsje

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Kleona u kristalnom omotacu i spusti ga mirno i metodicko na generalovu glavu.

Sve se odigralo toliko brzo da Devers nije imao vremena da uzdahne. Kao da se u starcu iznenada pojavio neki demon.

"Izlazi", kroz stisnute zube prosapta Bar. "Brzo!" On zgrabi atomski pistolj koji je ispao Rioziju i sakri ga ispod bluze.

Kada se pojavise iz jedva oskrinutih vrata, narednik Luk se osvrnu.

Bar s lakocom rece: "Napred, narednice!"

Devers zatvori za sobom vrata.

Narednik Luk ih je cuteci sprovodio u njihove odaje, a zatim, uz najkrace zastajkivanje produzi porde njih, jer ga je cev atomskog pistolja gurnula u rebra, dok mu je ostar glas govorio na uho: "Ka trgovcevom brodu."

Devers koraknu napred da otvori hermeticki zabravljena vrata, a Bar rece: "Ostani gde si, Luce. Bio si cestit i necemo te ubiti."

Ali narednik je prepoznao monogram na pistolju. Guseci se od besa povika: "Ubili ste generala!"

Uz divalj, nerazgovetan urlik, on zaslepljeno jurnu prema jarosnoj eksploziji pistolja i skljoka se u raznetu rusevinu.

Trgovacki brod se vec bese popeo na mrtvu planetu kad signalne lampice zapocese svoje nestvarno treperenje, a prema mlecnoj paucini velikog Sociva u nebu koje bilo Galaksije podigose se druge crne forme.

Devers ozbiljno rece: "Drz' se Bare - da vidimo da li imaju brod koji bi bio brz kao moj."

Znao je da nemaju!

A kada se obrese na svemirkoj pucini, trgovcev glas kao da je bio izgubljen i bezivotan: "On sto sam isfabrikovao Brodrigu izgleda da je bilo suvise dobro. Kao da se slizao s generalom."

Pohitase u dubine zvezdane mase koja je bila Galaksija.

8. KA TRANTORU

Devers se naze nad malu mrtvu kuglu tragajuci za najmanjim znakom zivota. Radio-kompas je polagano i temeljno resetao svemir svojim prodornim, uskim snopom signala.

Bar je pazljivo motrio, sedeci na niskom lezaju u uglu. On zapita: "Nema im vise traga?"

"Momcima iz Carstva? Ne." Sa ocitim nestrpljenjem trgovac zarezava:

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Odavno smo te krtije izgubili. Svemira mi! Sva je sreca da se nismo spustili na mesecev stomak kad smo onako naslepo pravili skokove kroz hipersvemir. Ne bi nas mogli pratiti ni da su nas stigli, sto nisu."

On se zavali i grcevito otkopca okovratnik. "Ne znam sta su momci iz Carstva ovde petljali. cini mi se da su nesto poremetili."

"Pretpostavljam da pokusavas da uspostavis vezu sa Zaduzbinom."

"Zovem Udruzenje, ili bar pokusavam."

"Udruzenje? sta je to?"

"Udruzenje samostalnih trgovaca. Nisi nikad cuo za njega, a? Pa, nisi jedini. Jos se nismo proculi."

Neko vreme je vladalo cutanje, usredsredjeno na zamukli pokazivac prijema, a onda ce Bar: "Jesi li u njihovom domasaju?"

"Ne znam. Jedva da imam predstavu gde smo, a i to na osnovu procene. Zbog toga moram koristiti radio-kompas. Znas, mozda ce biti potrebne godine."

"Zaista?"

Bar pokaza rukom, a Devers poskoci i stavi slusalice. Na maloj tamnoj kugli pojavila se jedna majusna bela svetlost.

Pola casa je Devers tetosio krhku nit-vodilju veze sto je, protezuci se kroz hipersvemir, spajala dve tacke, dok bi sporoj svetlosti trebalo pet stotina godina da ih poveze.

A onda obeshrabreno ponovo sede. Podize pogled i zbaci slusalice.

"Da se jede, doktore. Ako hoces, mozes upotrebiti taj iglicasti tus, samo nemoj da potrosis mnogo vruce vode."

cucnuo je pred jedan od ormara, poredjanih uz zid, i pretrazivao njegov sadrzaj. "Nadam se da nisi vegetarijanac?"

Bar uzvrati: "Svezder sam. Ali sta je sa Udruzenjem, izgubio si ga?"

"Izgleda. Bila je to maksimalna razdaljina, malo suvise maksimalna. Ali ne mari. Saznao sam ono sto je bilo bitno."

Ispravi se i stavi dve metalne posude na sto. "Ostavi ih da stoje pet minuta, doktore, a onda ih pritiskom na prekidac otvori. Naci ces tanjir, jelo i viljusku - sto mu dodje zgodno ako zuris, a ne drzis do takvih kerefeka kao sto su salvete. Pretpostavljam da bi zeleo da cujes sta sam saznao od Udruzenja?"

"Ukoliko nije tajna."

Devers odmahnu glavom. "Nije za tebe. Ono sto je Riozi pricao bilo je

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

tacno."

"O ponudi za placanje danka?"

"A-ha! Ponudili su ga, a ponuda je odbijena. Stvari lose stoje. Vode se bitke na spoljasnjim suncima Lorisa."

"Loris je blizu Zaduzbine?"

"A? Oh, pa ti ne znas? To je jedno od nekadasnja cetiri kraljevstva. Moglo bi se reci da je to untrasnja odbrambena linija. Ali nije to najgore. Bore se protiv velikih brodova kakve ranije nisu nikada videli. sto znaci da nam Riozi nije tek tako pricao. Dobio je jos brodova. Brodrig je promenio stranu, a ja sam stvar upropastio."

Sumorno je gledao dok je spajao kontaktne tacke posude s hranom i gledao kako se uredno otvara. U odaji zamirisa nesto slicno paprikasu. Dukem Bar je vec jeo.

"E pa, gotovo je s improvizacijom", rece Bar. "Odavde ne mozemo nista uciniti; kroz carske linije se ne mozemo probiti, da bismo se vratiti u Zaduzbinu; ne preostaje nam nista drugo do da ucinimo ono sto je najpametnije - da strpljivo cekamo. Medjutim, ako je Riozi stigao do untrasnje linije, uveren sam da cekanje nece biti suvise dugo."

Devers odlozi viljusku. "cekanje, je li?" besno zarezao. "Tebi to odgovara. Ti nisi nista stavio na kocku."

"Nisam?" kiselo se nasmesi Bar.

"Ne. Zapravo, reci cu ti." Deversova razdrazenost izbi na povrstinu.

"Dozlogrdilo mi je da na sve ovo gledam kao na neku zanimljivost pod mikroskopom. Tamo negde umiru moji prijatelji, a umire i citav jedan svet, moja otadzina. Ti si stranac. Ne shvatas."

"Gledao sam prijatelje kako umiru." Starceve ruke su mlitavo pocivale u krilu, a oci su mu bile zatvorene. "Jesi li ozenjen?"

Devers odgovori: "Trgovci se ne zene."

"E, a ja imam dva sina i necaka. Bili su upozoreni, ali iz nekih razloga nisu mogli nista preduzeti. Nase bekstvo znaci njihovu smrt. Nadam se da su moja kci i dvoje unuka pre ovoga bezbedno napustili planetu, no, cak ako i njih izuzmemo, vec sam stavio na kocku i izgubio vise nego ti."

Devers je bio mrzovoljno okrutan. "Znam, ali tu se radilo o tvom izboru. Mogao si da saradjujes sa Riozijem. Nisam te ja molio..."

Bar odmahnu glavom. "Nije se tu radilo o izboru, Deverse. Olaksaj sebi savest, nisam ja radi tebe rizikovao svoje sinove. Dok sam se usudjivao,

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

saradjivao sam sa Riozijem. Ali tu je bila i psihosonda."

Sivenjanski patricije otvori oci u kojima se ocitavao bol. "Riozi me je jednom prilikom posetio, pre vise od godinu dana. Govorio je o kultu koji se stvara oko carobnjaka, ali nije shvatio istinu. Nije to bio kult. Vidis, vec cetrdeset godina Sivenu stezu iste nepodnosljive mengele kakve prete i tvom svetu. Uguseno je pet pobuna. A onda sam otkrio drevne zapise o Hariju Seldonu - i sad taj 'kult' ceka.

ceka na dolazak 'carobnjaka' i pripravan je za taj dan. Moji sinovi predvode one koji cekaju. To je tajna o mom umu, do koje sonda nije smela dopreti. Zato oni moraju umreti kao taoci, jer bi drugo resenje bilo da izgube zivote kao pobunjenici, a sa njima i pola Sivene. Vidis da nisam imao drugog izlaza. I da nisam stranac."

Devers obori oci, a Bar produzi: "Nade Sivene su ulozene u pobedu Zaduzbine. Moji sinovi su zrtvovani za pobedu Zaduzbine. A Hari Seldon nije predvideo neumitno spasenje Sivene, kao sto je to ucinio za Zaduzbinu. Nemam nikakve izvesnosti za moj narod - jedino nadu."

"A ipak se zadovoljivas cekanjem. Iako je carska flota na Lorisu."

"cekao bih sa punim poverenjem", jednostavno rece Bar, "i da su se spustili na samu planetu Terminus."

Trgovac se obeshrabreno namrsti. "Ne znam. To se ne moze zbivati tako, kao madjija. Postojala psihoistorija ili ne, oni su strahovito jaki, a mi slabi. sta tu moze da uradi Seldon?"

"Nema sta da se radi. Sve je vec uradjeno. Sada se samo odvija. To sto ti ne cujes tockove kako se okreću i talambase kako lupaju ne cini stvar manje izvesnom."

"Mozda, ali voleo bih da si Riozijevu lobanju zauvek razbio. On je veci neprijatelj nego citava njegova armija."

"Razbio lobanju? Dok je Brodrig njegov zamenik?" Od mrznje Barovo lice postade ostro. "Cela bi Sivena poslužila kao talac za mene. Brodrig se odavno pokazao u pravoj boji. Postoji jedan svet koji je pre pet godina izgubio po jednog na svakih deset muskaraca - samo zbog toga sto nije namirio zaostali porez. Ovaj isti Brodrig je bio taj poreznik. Ne, neka zivi Riozi. U poredjenju, njegove kazne izgledaju kao milost."

"Ali da covek provede sest meseci, sest meseci u neprijateljskoj bazi i da nema sta da pokaze." Snazne Deversove sake grcevito su stezale jedna drugu, toliko da su zglobovi krckali. "Da se nema sta pokazati!"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"E sad, cekaj. Podsetio si me..." Bar je preturao po kesi. "Mozda ces ovo ubrojiti u nesto." On nehajno baci metalnu lopticu na sto. Devers je zgrabi. "sta je ovo?"

"Kapsula sa porukom. Ona koju je Riozi primio upravo pre nego sto sam ga klepnuo. Da li to ubrajas u nesto?"

"Ne znam. Zavisi od toga sta je u njoj!" Devers sede i poce da je pazljivo obrce u saci.

Kada je Bar izisao ispod hladnog tusa i zahvalno krocio u blagu, toplu vazdusnu struju uredjaja za susenje, zatekao je cutljivog, zadubljenog Deversa za radnom tezgom.

U odsecnom ritmu, pljeskajuci svoje telo, Sivenjanin je govorio glasno kako bi nadjacao kuckanje. "sta radis?"

Devers podize glavu. Na bradi su mu se presijavale kapljice znoja. "Otvaram ovu kapsulu."

"Mozes li je otvoriti bez Riozijevih licnih osobina?" U Sivenjaninovom glasu bilo je blagog cudjenja.

"Kada to ne bih mogao, povukao bih se iz Udruzenja i do kraja zivota ne bih vise nikad upravljao brodom. Vec sam dobio trostranu elektronsku analizu unutrasnjosti kapsule, a osim toga, imam i male kalauze za kakve u Carstvu nisu ni culi, narocito napravljene za obijanje kapsula. Znas, pre ovog bio sam provalnik. Trgovac mora da ti se u sve pomalo razume."

Nadneo se nad lopticu i malom pljosnatom alatkom delikatno cackao, proizvedeci crvene varnice pri svakom lakom dodiru. "Uostalom, kapsula je grube izrade. Nemaju veze s preciznim radom ovi momci iz Carstva. To vidim. Dal' si nekad video kapsulu iz Zaduzbine? Upola je manja i potpuno neosetljiva na elektronsku analizu."

On se ukruti, a ispod tunike mu se vidno zategose rameni misici. Njegova majusna sonda polagano je pritiskivala...

Dogodilo se to bez suma, no Devers se opusti i odahnu. U saci mu se nalazila sjajna kugla sa porukom koja se odmotavala kao svitag pergamenta.

"Od Brodriga je", rece, a onda prezrivo dodade, "supstanca na kojoj je poruka je trajne prirode. Kod zaduzbinskih kapsula poruka se za jedan minut oksidise u gas."

Dukem Bar ga ucutka. Brzo je procitao poruku.

Od Amela Brodriga, Izvanrednog izaslanika Njegovog carskog velicanstva,

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Carskog sekretara Saveta i Plemica Carstva.

Belu Rioziju, vojnom guverneru Sivene, generalu Carske vojske i plemicu Carstva.

Pozdravljam te.

Planeta br.120 vise ne pruza otpor. Plan napada se i dalje odvija po predvidjanjima. Neprijatelj vidno slabi, a planirani krajnji ciljevi ce sigurno biti ostvareni.

Bar podize pogled sa gotovo mikroskopskih slova i gorko uskliknu: "Budala! Prava prokleta zamlata! I to mi je neka poruka?"

"A?" upita pomalo razocarani Devers.

"Nista ne kazuje", zarezala Bar. "Nas ulickani dvorjanin se sada igra generala. U Riozijevom odsustvu komanduje na bojnopolju, i da bi zadovoljio svoju sitnu dusicu bljuje razmetljive izvestaje o vojnickim poslovima s kojim nema nikakve veze. 'Ta i ta planeta vise ne pruza otpor'. 'Ofanziva se nastavlja'. 'Neprijatelj slabi'. Praznoglavi paun."

"Trenutak. Stani..."

"Baci je." Starac se razocarano okrenu. "Galaksija zna da nisam ocekivao neku poruku koja bi potresla svet, no u ratno vreme opravdano bi bilo ocekivati da bi neuruceno, makar i rutinsko naredjenje, moglo ugroziti vojne pokrete i dovesti do kasnijih komplikacija. Zato sam je zgrabio. Ali ovo! Bolje da sam je ostavio, bar bi Riozi utrosio neki minut svog vremena koji ce sada konstruktivnije iskoristiti."

Medjutim, Devers ustade. "Hoces li stati i prestati da se uzbudjujes? Za ime Seldona..."

On pruza listic s porukom Baru pod nos. "Procitaj ponovo. sta mu znaci 'planirani krajnji ciljevi', a"

"Osvajanje Zaduzbine."

"Da li A mozda misli na osvajanje Carstva. Znas, on veruje da je to krajnji cilj."

"Ukoliko veruje u to."

"Ukoliko je tako!" Deversov iskrivljeni osmeh izgubi se u bradi. "Pazi, da ti nesto pokazem."

On prstom gurnu natrag u prorez poruku koja je bila na listu pergamenta, bogato ukrasenom monogramom. Uz tiho zujanje ono isceznu, a lopta ponovo postade glatka, netaknuta. Tamo gde iz njene unutrašnjosti dopiralo je slabo, podmazano zvrjanje mehanizma koji se vracao u

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

predjasnji položaj.

"Nema nacija da se kapsula otvori ukoliko se ne znaju Rizijeve lične osobine, zar ne?"

"Tako je u Carstvu", reče Bar.

"A Car može da je otvori, je li tako Mora biti da u kartoteci imaju lične osobine državnih službenika. Tako je barem u Zaduzbini."

"Tako je i u carskoj prestonici", potvrdi Bar.

"Prema tome, kad ti kao sivenjanski patricije i plemić Carstva kazes tom Kleonu, tom Caru, da su se njegov najomiljeniji pripiromljeni papagaj i njegov najsajjniji general spandjali da bi ga smakli i kao dokaz uručis kapsulu, šta će on misliti da mogu biti Brodrigovi 'krajnji ciljevi'."

Malaksali Bar sede: "čekaj, ne mogu da te sledim." Gladio je svoj mrsavi obraz a onda će: "Ne misliš valjda to ozbiljno?"

"Mislim." Devers je bio uzbuđen. "čuj, devetorici od poslednjih deset careva prerezao je grkljan ili razneo trbuh neki od generala sa velikim planovima u glavi. Sam si mi to nekoliko puta spomenuo. Stari Car će nam tako brzo poverovati da će se Rioziju zavrtneti u glavi."

Bar iznemoglo prosaputa: "On ozbiljno misli. Tako ti Galaksije, čoveče, ne možeš savladati jednu Seldonovu krizu pomoću tako nategnutog, nepraktičnog knjiškog plana. A šta bi bilo da uopšte nisi došao do kapsule? A šta da Brodrig nije upotrebio reč 'krajnji'? Seldon ne zavisi od lude sreće." Ukoliko naidjemo na ludu sreću nijedan zakon ne kaže da se Seldon njome ne može poslužiti."

"Sigurno. Ali... ali." Bar zastade, a zatim nastavi, mada uz suzdržavanje:

"Slušaj, prvo i prvo, kako ćeš doći do planete Trantor? Ne znaš njen položaj u svemiru, a ja se sigurno ne sećam njenih koordinata, da i ne pominjem sporednije stvari. Ne znaš čak ni naš položaj u svemiru."

"U svemiru se ne možeš izgubiti", isceri se Devers. Vec je bio za komandama. "Spustićemo se na najbližu planetu da pokupimo potpune podatke o položaju i najbolje navigacione karte koje se mogu kupiti za Brodrigovih sto hiljada."

"I da dobijemo atomski pištolj u stomak? Nas opis se verovatno nalazi na svakoj, ma i najbeznacajnijoj planeti u ovom području Carstva."

"Doktore", strpljivo će Devers, "ne budi kukavica. Riozi reče da se ovaj brod predao suviše olako, a on se, burazeru, nije salio. Ovaj brod ima u svom zaštitnom polju dovoljno vatre i energije da zadrži sve na šta ćemo, po svoj

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

prilici, naici unutar granice. A imamo i licna zastitna polja. Momci iz Carstva nisu uspjeli da ih pronadju, znas, ali nije ni trebalo da ih nadju."

"Dobro, dobro", rece Bar. "Zamisli da si na Trantoru. Kako ces doci do Cara? Mislis da ima radno vreme?"

"Kako bi bilo da se time pozabavimo kad stignemo na Trantor?" upita Devers.

Na to Bar bespomocno progundja: "Dobro. Vec pola veka zelim da jednom vidim Trantor pre nego sto umrem. Neka bude po tvome."

Hiperatomski motor naglo proradi. Svetla zatrepere, a neznatni unutrasnji trzaj obelezi ulazak u hipersvemir.

9. NA TRANTORU

Zvezde su bile guste kao korov na zapustenom polju, tako da Latan Devers po prvi put nadje da su brojke udesno od decimalnog zareza od prvenstvene vaznosti za proracun precice kroz hiper-oblasti. Potreba za skokovima ne duzim od jedne svetlosne godine izazivala je osecanje klaustrofobije. Bilo je neke zastrasujuce ostrine u nebu koje je neometano blistalo u svim pravcima nepregledne Vasiona. Bilo je izgubljeno u moru zracenja.

A u sredistu grozda od deset hiljada zvezda, cija je svetlost cepala u dronjke slabu tamu unaokolo, kruzila je ogromna carska planeta - Trantor. Bilo je to nesto vise od planete; bio je to zivi otkucaj bila Carstva, koje je sacinjavalo dvadeset miliona zvezdanih sistema. Planeta je imala samo jednu funkciju - upravnu; jednu svrhu - da vlada; i jedan proizvod - zakon. citav svet je predstavljao jednu funkcionalnu izvitoperenost. Na njegovoj površini nije bilo niceg zivog osim coveka, njegovih domacih zivotinja i njegovih parazita. Izvan one stotine kvadratnih milja carske palate nije se mogla naci nijedna vlat trave niti delic otkrivenog zemljista. Izvan tla palate nije bilo vode, osim u prostranim, podzemnim cisternama, u kojima su se cuvale zalihe vode cele planete.

Sjajni, neunistivi i nepokvarljivi metal na citavoj površini planete predstavljao je temelj ogromnih metalnih zdanja, koja su kao lavirint prosarala planetu. Bile su to gradjevine uzajamno povezane nadvoznjacima, opervazene hodnicima, a kancelarijama izdeljene u pregradke; gradjevine u cijim su se podrumima na nekoliko kvadratnih milja prostirali trzni centri, dok je u potkrovljima obitavao svetlucavi svet zabave, koji bi svake veceri ponovo iskricavo ozivljavao.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

covek je mogao obici celu planetu Trantor a da uopste ne izidje iz konglomerata gradjevina, niti da vidi grad.

Flota brodova, koja je po broju nadmasivala sve vojne flote koje je Carstvo ikad imalo, spustala je svoje tovare na Trantor svakog dana kako bi ishranila cetrdeset milijardi ljudi, a ove za uzvrat nisu pruzale nista drugo do zadovoljenje potrebe rasplitanja mirijada niti sto su se zavojito slivale u centralnu administraciju najslozenije vlade poznate covecanstvu.

Dvadeset zemljoradnickih svetova predstavljalo je zitnicu Trantora.

Univerzum mu je bio sluga...

cvrsto poduhvaceni ogromnim metalnim rukama sa svake strane trgovacki brodovi su nezno spustani na ogromnu rampu koja je vodila u hangar.

Devers je vec besneci krcio sebi put kroz mnogostruke slozenosti sveta zaljubljenog u spise, a posvecenog nacelu obrasca u cetiri primerka.

Do prvog zastoja je doslo jos u svemiru, gde je popunjen prvi od onog sto je kasnije naraslo u stotinu upitnika. Obavljeno je stotinak unakrsnih ispitivanja, rutinski je primenjena jednostavna sonda, brod je fotografisan, analizirani su, a potom i zabelezeni licni opisi oba coveka, izvrsena je pretraga za krijumcarenom robom, placena je trosarina - i konacno se doslo do pitanja licnih karti i ulaznih viza.

Dukem Bar je bio Sivenjanin i Carev podanik, no Latan Devers je bio nepoznanica bez potrebnih dokumenata. Dezurni cinovnik je bio slomljen od bola, ali Devers ne moze da udje. Zapravo, bice zadrzan zbog zvanicne provere.

Odnekud iskrсну sto kredita u sustavim, novim novcanicama za koje su jamcili posedi gospodara Brodriga i tiho predje iz ruke u ruku. cinovnik se vazno nakaslja, a njegov bol uminu. Iz odgovarajuceg pregratka pojavi se novi obrazac. Brzo i efikasno bese popunjen, a uz njega na zvanicno propisan nacin bese prilozen i Deversov opis.

Dva coveka, trgovac i patricije, udjose na Trantor.

Trgovacki brod u hangaru postade samo jos jedan brod koga valja smestiti, fotografisati, ciji sadrzaj treba registrovati, kopirati licne karte putnika, a za sve to bi naplacena, proknjizena i uz potvrdu primljena odgovarajuca pristojba.

Konacno, Devers se nadje na ogromnoj terasi pod blistavim belim suncem gde su zene cavrljale, deca vristala, a ljudi dokono pijuckali razna pica slusajuci ogromne televizore kako trube vesti iz Carstva.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Bar plati neophodnu kolicinu iridijumskih novcica i uze najgornji primerak s gomile novina. Bile su to trantorske 'Novosti iz Carstva', zvanicni vladin organ. U zadnjem delu novinske prostorije culo se kako se uz priguseno zveckanje stampaju dopunska izdanja, istovremeno sa zaposlenim masinama u redakciji "Novosti iz Carstva", koja se nalazi nekih deset hiljada milja dalje u hodniku - sest hiljada vazduhoplovom - bas onako kao sto se i deset miliona primeraka u tom casu stampalo u deset miliona drugih novinskih prostorija sirom planete.

Bar prelete naslove i tiho upita: "sta cemo prvo uciniti?"

Devers pokusa da se oslobodi svoje potistenosti. Nalazio se u univerzumu koji je bio tako daleko od njegovog, na planeti cija ga je zapletenost pritiskala, medju ljudima ciji su mu postupci bili nerazumljivi, a gotovo i jezik. Pritiskale su ga blistave metalne kule sto su se beskrajno, do u nedogled, umnozavale; citav taj uzurbani, ravnodusni zivot sveta-metropole bacao ga je u uzasnu, nepodnosljivu turobnost izolacije i pigmejske beznacajnosti.

Odgovorio je: "Bolje da to tebi prepustim, doktore."

Bar je bio spokojan i tih: "Pokusao sam da ti to recima docaram, ali znam da u to nisi mogao poverovati dok sam ne vidis. Znas li koliko ljudi svakodnevno zeli da vidi Cara? Gotovo jedan milion. A znas li koliko ih primi? Oko deset. Moracemo da se probijemo kroz upravne sluzbe, ali nemamo dovoljno sredstava za aristokratiju."

"Imamo gotovo sto hiljada."

"Toliko bi nas kostao jedan jedini plemic Carstva, a da bi se do Cara sagradio odgovarajuci most, trebalo bi nam tri ili cetiri plemica. Mozda ce biti potrebno da obradimo pedeset visokih komesara i visih nadzornika, ali ce nas bar svaki od njih kostati samo po sto kredita. Ja cu voditi razgovore. Prvo - ne bi razumeli tvoj akcent, a drugo - ti se ne razumes u etiketu potkupljivanja u Carstvu. Uveravam te da je to vestina."

Na trecjoj strani "Novosti iz Carstva" nalazilo se ono sto je trazio, te dodade list Deversu. Devers je sporo citao. Recnik je bio neobican, mada ga je razumeo. Podize pogled, smrknut od zabrinutosti. Pljesnu nadlanicom novinski list. "Mislis da se ovome moze verovati?"

"Do izvesnih granica", mirno ce Bar. "Tesko je verovati da je flota Zaduzbine zbrisana. To su verovatno vec nekoliko puta javili, ukoliko su se posluzili uobicajenom tehnikom da se izvestaji s ratista pisu na prestonoj

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

planeti, daleko od samog poprista. Ali to, ipak, znaci da je Riozi izvojevao jos jednu pobjedu, sto, uopste, ne bi bilo neocekivano. Kaze se da je zauzeo Loris. Da li je to glavna planeta kraljevstva Loris?"

"Da", zalosno rece Devers, "ili onog sto je nekada bilo kraljevstvo Loris. Nema ni dvadeset parseka od Zaduzbine. Doktore, moramo delati brzo." Bar sleze ramenima: "Na Trantoru se ne moze brzati. Ukoliko to pokusas, najverovatnije je da ces se naci pred atomskim pistoljem."

"Koliko ce vremena biti potrebno?"

"Ako budemo imali sreće - mesec dana. Mesec dana i nasih sto hiljada kredita, ukoliko i to bude dovoljno. Kao i pod uslovom da Caru u medjvremenu ne padne na pamet da otputuje na letnje planete, gde uopste ne prima molioca."

"A Zaduzbina..."

"... Postarace se sama za sebe, kao sto je to i do sada cinila. Hajde, postavlja se pitanje vecere, gladan sam. A posle vecere pred nama je noc, pa bismo mogli da je dobro iskoristimo. Vise nikada necemo videti Trantor, ili neki njemu slican svet."

Komesar za unutrasnje poslove Spoljnih provincija bespomocno rasiri svoje kratke i debele ruke, zackiljivsi kao kratkovidna sova u molioca.

"Ali gospodo, Car se ne oseca dobro. Zaista nema svrhe iznositi ovo pitanje pred mog pretpostavljenog. Njegovo carsko velicanstvo nece nikoga primati nedelju dana."

"Nas ce primiti", glumeci samopouzdanje rece Bar. "Radi se o prijemu jednog cinovnika Carskog sekretara."

"Nemoguće", energicno rece komesar, "takav pokusaj bi me mogao stajati ovog mesa. Kad biste bili malo odredjeniji, sto se tice prirode vaseg posla. Shvatite, voljan sam da vam pomognem, ali bi mi, prirodno, bilo potrebno nesto sto bi bilo manje neodredjeno; nesto sto bih mogao saopstiti mom pretpostavljenom, u prilog tome da se stvar iznese dalje."

"Kada bi moj posao bio te vrste da se moze saopstiti nekome ko nije na najvisem polozeru", recito ce Bar, "tesko da bi bio dovoljno vazan da zavredi prijem kod Njegovog carskog velicanstva. Predlazem da rizikujete. Podsetio bih vas da ce i vama sigurno biti odati duzno priznanje zbog toga sto ste nam pomogli, ako Njegovo carsko velicanstvo prida znacaj nasem poslu, a jamcimo da ce to uciniti."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Da, ali..." Komesar bez reci sleze ramenima.

"To jeste rizik", priznade Bar. "Prirodno, taj rizik mora biti nadoknadjeno. Trazim vam veliku uslugu, a vi ste nam vec ucinili ljubaznost time sto ste nam pruzili priliku da iznesemo nas problem. Ukoliko biste nam dopustili da bar donekle izrazimo nasu zahvalnost..."

Devers je kiselo gledao. Taj govor, s nekim manjim izmenama, cuo je dvadeset puta u toku proteklog meseca. Kao i uvek, završio bi se brzom razmenom poluskrivenih novcanica. Obicno bi novcanice smesta nestale, a ovog puta ostadose na videlu dok ih je komesar polako prebrojavao, pri tom ih razgledajuci s lica i nalicja.

U njegovom glasu nastade tanana promena: "Hej, za novcanice jamci Carski sekretar!"

"Da se vratimo na predmet..." zamoli Bar.

"Ne, cekajte, ici cemo postupno", prekide ga komesar. "Zaista zelim da cujem kojim poslom idete. Novac je nov novcijat, a sigurno ga imate u velikim kolicinama jer ste, sad sam se prisetio, pre mene videli i ostale cinovnike. Hajde, o cemu se radi?"

Bar odgovori: "Ne znam na sta ciljate?"

"Pa, cujte, moze se dokazati da na planeti boravite ilegalno posto su licna karta i dozvola za ulazak vaseg cutljivog prijatelja sasvim nepropisne. On nije Carev podanik."

"To poricem."

"Nije vazno sto ti to cinis", sa iznenadnom grubom otvorenoscju rece komesar. "cinovnik koji je za sto kredita potpisao karte, priznao je - kad su ga pritisli. Tako da o vama znam vise nego sto mislite."

"Hocete da kazete, gospodine, da je iznos koji smo vas zamolili da primite nedovoljan kad se uzmu u obzir rizici..."

Komesar se nasmesi. "Naprotiv, vise je nego dovoljan." On baci novcanice u stranu. "Da se vratim na ono sto sam spomenuo. Sam Car se zainteresovao za vas slucaj. Nije li istina, gospodo, da ste nedavno bili gosti generala Riozija? Nije li istina da ste iz njegove armije umakli, sa blago receno, zapanjujucom lakocom? Nije li istina da raspolazete pravim malim imetkom u novcanicama, za koje jamce posedi gospodara Brodriga? Ukratko, nije li tacno da ste vas dvojica spijuna i ubica ovamo poslali da... E, vi sami treba da nam kazete ko vas placa i zbog cega!"

"Znate", s blagim gnevom rece Bar, "poricem pravo jednom komesarcicu da

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

nas optuzuje za zlocine. Odlazimo."

"Necete otici!" Komesar ustade, a pogled mu vise nije bio kratkovid. "Ne morate sada odgovoriti na pitanja, to cemo ostaviti za kasnije i pogodniji cas. A ja nisam komesar, ja sam porucnik Carske policije. Uhapseni ste." Dok se osmehivao u ruci mu se nadje spretan, sjajan automatski pistolj. "Danas su i vazniji od vas pohapseni. cistimo osinjak."

Devers besno zarezao i polako se masi za svoj pistolj. Policijski porucnik se jos sire osmehnu i pritisnu kontakt. Uzarena atomska nit udari o Deversova prsa, a precizni plamen unistenja se bezopasno odbi o njegov licni stit u iskricave iglice svetlosti.

Onda Devers opali i porucnikova glava se otkide od gornjeg dela torza koji nestade. Jos uvek se osmehivala dok je lezala osvetljena suncevim zrakom koji je prodirao kroz tek napravljenu rupu u zidu.

Izisli su na zadnji ulaz.

Devers promuklo rece: "Brzo na brod. Uskoro ce podici uzbunu." Psovao je besnim sapatom. "Jos jedan propali plan. Zakleo bih se da se protiv mene zaverio svemirski necastivi."

Tek napolju postadose svesni graje gomila koje su se okupljale oko ogromnih televizora. Nisu imali vremena da zastanu; nevezana rika reci dopirala je do njih, ali se oni ne osvrnuse. Medjutim, Bar zgrabi jedan primerak 'Novosti iz Carstva' pre nego sto su utrcali u ogromni ambar od hangara, iz koga se brod hitro podize kroz dzinovski otvor na krovu koji je probio plamenom.

"Mozes li da im umaknes?" zapita Bar.

Deset brodova saobračajne policije dade se u divlju poteru za izbeglim brodom koji se vinuo sa sluzbene poletne staze sa radio-farovima, a zatim prekrasio sve vazee propise o dozvoljenoj brzini. Odozdo pocese da se penju i okretni brodovi tajne policije, u poteri za brizljivo opisanim brodom kojim upravljaju dvojica podrobno opisanih ubica.

"Pazi", rece Devers, i na dve hiljade milja iznad površine Trantora naglo predje u hipersvemir. Prelaz, izveden tako blizu planetarne mase, dovede do nesvetice kod Bara i strahovito bolne sumaglice kod Deversa, no nekoliko svetlosnih godina dalje svemir oko njih je bio cist.

Devers se tmurno podici svojim brodom. "Nema tog carskog broda koji bi me mogao u stopu pratiti." A onda gorko dodade: "Ali nemamo gde da zurimo, niti se mozemo odupreti moci Carstva. sta da se radi? sta bi covek

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

mogao uraditi?"

Bar se iznemoglo pomeri u svom lezaju. Dejstvo prelaska u hipersvemir jos ne bese prestalo, tako da mu je svaki misic bio bolan. "Niko ne mora nista da preduzima. Sve je gotovo. Gledaj!"

On mu pruzi primerak "Novosti iz Carstva", koji je jos uvek grcevito drzao, a vec sami nametljivo slozeni naslovi behu dovoljni trgovcu.

"Opozvani i uhapсени - Riozi i Brodrig", promrmlja Devers. S neshvatanjem je gledao u Bara. "Zasto?"

"U clanku se to ne kaze, ali sta mari? Rat sa Zaduzbinom je završen, a ovog se casa Sivena dice na ustanak. Procitaj clanak pa ces videti." Glas mu se gubio. "Zaustavicemo se u nekoj od provincija i saznati novije vesti. A sad, ako nemas nista protiv, ja bih spavao."

Vracajuci se u Zaduzbinu trgovacki brod je savladavao Galaksiju sve duzim i duzim skokovima, poput skakavca.

10. RAT SE ZAVRŠAVA

Latan Devers se sasvim odredjeno osecao nelagodno, a neodredjeno ozlojedjeno. Primio je odlikovanje i sa nemim stoicizmom podneo visokoparni govornicki izliv gradonacelnika koji je propratio grimiznu vrpzu. Time se završio njegov udeo u ceremonijama, no obicaj ga je primorao da ostane. Obicaj, uglavnom, one vrste koja mu nije dozvoljavala da na glas zeva ili digne nogu na sediste stolice; takav obicaj ga je doveo do toga da cezne za svemirom kome je pripadao.

Sivenjanska delegacija, ciji je junak dana bio Dukem Bar, potpisala je Konvenciju i tako Sivena postade prva provincija koja je neposredno presla od politicke vladavine Carstva pod ekonomsku vladavinu Zaduzbine. Pet carskih brodova - zarobljenih kada se Sivena pobunila iza položaja Pogranicne flote Carstva - golemih i masivnih, bacalo je odbleske i ispaljivalo pozdravne plotune prolazeci nad gradom.

Nije bilo niceg drugog do pica, i ceretanja...

Neki glas ga je dozivao. Bio je to Forel, covek koji je onim sto bi u jednom jutru zaradio - to je Deversu bilo jasno - mogao kupiti dvadesetoricu takvih kao sto je Devers, ali taj isti Forel ga je sada sa ljubaznom snishodljivošcu prstom dozivao.

Izasao je na balkon, u hladni nocni vetar, i propisno se poklonio skrivajuci svoju smrknutost u rascupanoj bradi. I nasmeseni Bar je bio tu. "Deverse,

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

moras mi priteci u pomoc", rece on. "Optuzuju me za skromnost - za taj gnusni i krajnje neprirodan zlocin."

"Deverse", Forel izvadi cigaru iz ugla usta da bi ovo rekao, "gospodar Bar tvrdi da vase putovanje u Kleonovu prestonicu nije imalo nikakve veze sa opozivom Riozija."

"Ama bas nikakve, gospodine." Devers je bio osoran. "Cara uopste nismo videli. Izvestaji sa sudjenja, koje smo na povratku pokupili, pokazuju da je sve to bila obicna namestaljka. Na sudu su iznosili neku besmislicu o tome kako se general povezao sa prevratnickim interesima."

"A bio je nevin?"

"Riozi?" umesa se Bar. "Da! Tako mi Galaksije, da. U nacelu, Brodrig je bio izdajnik, mada ni on nije bio kriv za ono cime ga je optuznica teretila. Bila je to sudska farsa, medjutim, neophodna, predvidiva i neizbezna."

"Zbog psihoistorijske nuznosti, pretpostavljam." Forel je zvučno razvlacio recenicu sa saljivom lakocom dobrog, starog poznanika.

"Tacno." Bar se uozbilji. "To ranije nije bilo jasno, ali kad se sve zavrсило i kad sam mogao da... pa... da bacim pogled na odgovore na kraju knjige, problem je postao jednostavan. Sada mozemo da vidimo da drustvena podloga Carstva dovodi do toga da su za njega osvajacki ratovi nemoguci. Pod slabim carevima Carstvo razdiru generali koji se bore za bezvredni i, svakako, smrtonosni presto. Pod jakim carevima Carstvo se sledi u paralizovanu ukocenost, gde na izgled na cas prestane raspadanje, ali jedino uz zrtvovanje svakog eventualnog rasta."

"Niste jasni, gospodaru Bare", ne uvidjajuci progundja Forel, dok je snazno puckao dimove.

Bar se polako osmehivao. "Hm, verovatno. To dolazi od neupucenosti u psihoistoriju. Recu su prilicno nedovoljna zamena za matematicke jednacine. Ali da vidimo..."

Bar je razmisljao, dok se Forel odmarao ledjima naslonjen na ogradu, a Devers posmatrao kadifasto nebo i cudeci se razmisljao o Trantoru.

"Vidite, gospodine, vi - i Devers - kao i svi drugi, bez sumnje, smatrali ste da se prethodno mora uneti razdor izmedju Cara i njegovih generala, da bi se potuklo Carstvo. Vi i Devers, a i svi ostali, bili ste u pravu - i to stalno - u pogledu nacela unutrasnje razjedinjenosti.

Medjutim, pogresili ste kada ste mislili da je taj unutrasnji razdor nesto sto se moze izazvati delima pojedinaca, na osnovu trenutnog nadahnuca.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Pokusali ste sa podmicivanjem i lazima. Obracali ste se ambiciji i strahu. No, uprkos svim naporima, za uzvrat nista niste dobili. Zapravo, posle svakog pokusaja izgledi su bili sve gori. I dok su ovi neobuzdani talasici udarali, Seldonov talas plime nastavio je da se valja sve dalje i dalje, tiho, ali i nezadrzivo."

Dukem Bar se okrenu i preko ograde pogleda u svetla grada koji se veselio. "Mrtva ruka je pomerila sve nas; mocnog generala i velikog Cara; moj svet i vas svet - mrtva ruka Harija Seldona. Znao je da covek kao sto je Riozi mora propasti jer bi njegov uspeh donosio neuspeh, a sto bi uspeh bio veci to bi neuspeh bio izvesniji."

"Ne bih mogao reci da ste jasniji", suvo primeti Forel.

"Trenutak", sa zarom nastavi Bar. "Osvrnite se na situaciju. Ocito je da nas slab general ne bi ugrozavao. A ni jak general, u vreme slabog cara, ne bi nas ugrozavao, jer bi svoje naoruzanje okrenuo ka nekoj plodonosnijoj meti. Zbivanja pokazuju da su tri cetvrtine careva iz poslednja dva stoleca, pre nego sto su to postali, bili pobunjeni generali i vicekraljevi.

Stoga jedino spoj jakog cara i jakog generala moze nauditi Zaduzbini, jer se jak car ne moze lako zbaciti s prestola, a jak general biva prinudjen da se okrene spoljasnosti, preko granice.

Ali, sta je ono sto cara cini jakim? sta je Kleona cinilo jakim? To je ocigledno. Jak je jer ne dozvoljava da bude jakih podanika. Dvorjanin koji se suvise obogati, ili general koji postane suvise popularan, postaje opasan. Celokupna novija istorija Carstva to nesumnjivo potvrđuje svakom caru dovoljno inteligentnom da bude jak.

Riozi je pobedjivao i Car je zbog toga postao sumnjicav. Atmosfera vremena primorala ga je da bude sumnjicav. Riozi odbija mito? Vrlo sumnjivo - sigurno ima skrivene pobude. Njegov najpouzdaniji dvorjanin iznenada postaje naklonjen Rioziju. Vrlo sumnjivo - skrivene pobude. Nisu pojedinačni postupci izazivali podozrenje. Bilo sta drugo bi ga izazvalo - i zbog toga su nase pojedinačne zavere bile neophodne i prilicno uzaludne. Sumnjiv je bio uspeh Riozija. Zbog toga je smenjen, optuzen, osudjen i ubijen. Zaduzbina, dakle, jos jednom pobedjuje.

cujte, ne postoji nikakav zamisliv spoj dogadjaja koji se ne bi završio pobedom Zaduzbine. Bila je neizbezna, ma sta da smo mi ili Riozi uradili."

Zaduzbinski magnat vazno poce da klima glavom. "Tako, dakle! A sta bi se desilo da su car i general bili jedna licnost? A? sta bi onda bilo? Taj slucaj

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

niste predvideli, prema tome jos niste dokazali svoju tvrdnju."

Bar sleze ramenima. "Nista ja ne mogu dokazati. Ne znam proracune. No, obracam se vashem razumu. U Carstvu u kome svaki aristokrata, svaki mocan covek, svaki gusar moze teziti da dodje na presto - i to cesto s uspehom, kako to istorija pokazuje - sta bi se desilo cak i jakom caru, zaokupljenom ratovima sa inostranstvom na samom kraju Galaksije? Koliko bi trebalo da bude van prestonice pa da neko podigne barjake gradjanskog rata i primora ga da se vrati kuci? Drustvena sredina Carstva bi to vreme ucinila veoma kratkim.

Rekao sam jednom Rioziju da ni sva moc Carstva ne moze skrenuti mrtvu ruku Harija Seldona."

"Dobro! Dobro!" Forel se potpuno odobrovoljio. "Dakle, vi u sustini kazete da nas Carstvo ne moze nikada ponovo ugroziti."

"Tako mi izgleda", potvrdi Bar. "Iskreno govoreci, Kleon mozda nece preziveti ovu godinu, tako da ce neizostavno biti spora oko toga ko ce ga naslediti, a to bi za Carstvo moglo znaciti poslednji gradjanski rat."

"Znaci", rece Forel, "vise nema neprijatelja."

Bar je bio zamisljen. "Tu je Druga zaduzbina."

"Na drugom kraju Galaksije? Ali ona to jos mnogo vekova nece biti."

Na ovo se Devers iznenada osvrnu i smrknuto pogleda u Forela. "Mozda ima unutrasnjih neprijatelja."

"Zaista?" hladno upita Forel. "Ko to, na primer?"

"Na primer, ljudi koji bi, mozda, pozeleli da malo uvecaju bogatstvo i da sprece da se ono suvise usredsredjuje van ruku onih koji za to bogatstvo rade. Shvatate sta hocu da kazem?"

Polagano, Forelov pogled prestade da bude prezriv, a po gnevu se izjednaci sa Deversovim.

Drugi deo

MAZGOV

MAZGOV - ...O Mazgovu se manje zna nego o bilo kojoj drugoj licnosti od slicnog znacaja za istoriju Galaksije. Ne zna mu se pravo ime, a o njegovom ranijem zivotu se samo nagadja. cak nam je i razdoblje kada je bio na najvećem glasu najviše poznato kroz zapazanja njegovih protivnika, a uglavnom kroz zapazanje jedne mlade neveste...

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

11. NEVESTA I MLADOZENJA

Kada je Bejta bacila prvi pogled na Utociste, ucinilo joj se veoma neprivlacnim za oko. Pokazao joj ga je muz - nejasnu zvezdu izgublenu u praznini ruba Galaksije. Nalazilo se dalje od poslednjih retkih grozdova, tamo gde su rasute tackice svetlosti usamljeno svetlucale. cak i medju njima izgledalo je bedno i neupadljivo.

Toranu je bilo sasvim jasno da za tek zapoceti bracni zivot Crvenom Patuljku nedostaje upecatljivost, pa mu se usta kao krivcu iskrivise: "Znam, Bejta... Ovo bas i nije neka promena, je l'da? Mislim, doci ovamo iz Zaduzbine."

"Grozna je to promena, Torane. Nije ni trebalo da se udam za tebe."

A kako njegovo lice smesta poprimi uvredjeni izgled, koji nije uspeo da sakrije, ona dodade svojim narocito 'maznim' tonom: "De, glupane. Sad jos obesi donju usnu i pogledaj me kao labud na izdisaju - onako kao sto me gledas pre nego sto polozis glavu na moje rame, a ja te milkim po njoj sve dok od statickog elektriciteta ne pocne da iskacu varnice. Kao da si ocekivao neko cmizdrenje. Ili si mislio da cu reci: 'S tobom bih svugde bila srecna, Torane' ili ' Duso, i medjuzvezdana prostranstva bi bila moj dom samo da si ti sa mnom!' Priznaj da je tako."

Ona uperi prst u njega, a zatim ga povuce, casak pre nego sto se na njega spustise Tornovi zubi.

"Hoces li da spremis veceru, ukoliko se predam i priznam da si u pravu?" upita je.

Ona zavodljivo klimnu glavom. On se smesio i samo je posmatrao.

Drugima ona ne bi bila narocito lepa - priznavao je to - cak i da je dva puta pogledaju. Kosa joj je bila tamna i sjajna, ali prava; usta malo siroka - ali su lepo oblikovane, guste obrve razdvajale belo neizborano celo od vecno nasmesenih, toplih ociju poput mahagonija.

A iza veoma stameno gradjene i uporno cuvane fasade prakticne, neromanticne trezvenosti prema zivotu, krilo se jedno malecko jezerce mekoce koje vam se ne bi pokazalo ukoliko biste za njim cackali, ali do kog se moglo dopreti ukoliko biste znali kako - i ukoliko niposto ne biste otkrili da je to ono sto zapravo trazite.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Toran nepotrebno popravi komande i odluci da se odmori. Trebalo je da prevale jos jedan medjuzvezdani skok, a zatim istim pravcem jos nekoliko milimikro-parseka pa da opet bude neophodno rucno upravljanje. Naze se unazad, prema ostavi u kojoj je Bejta zonglirala posudama.

U njegovom drzanju prema Bejti bilo je poprilično samozadovoljstva - zadovoljno strahopostovanje kojim se odlikuje trijumf nekog ko je tri godine lebdeo na ivici kompleksa manje vrednosti.

Najzad, bio je provincijalac - i ne samo provincijalac, vec i sin otpadnickog trgovca. A ona je bila iz same Zaduzbine - i ne samo to - svoje pretke mogla je nabrojati jos od Meloua.

Uprkos svemu, u sebi je osecao malu drhtavicu. Dovoljno je bedno bilo, to sto je vodi u Utociste - kameniti svet sa pecinskim gradovima. Jos gore je sto ce se morati sresti sa tradicionalnom mrznom trgovaca prema Zaduzbini, nomada prema obitavaocima grada.

Pa ipak... Posle rucka nacinise poslednji skok.

Utociste je bilo jedan jarosni, grimizni oganj, dok je druga planeta bila rumena mrlja svetlosti oivicena zamucenom atmosferom i polukrugom tame. Bejta se naze nad veliki ekran, cija je paukova mreza izukrstanih linija jasno u srediste postavljala Utociste II.

"Kamo sreće da sam se već upoznala s tvojim ocem. A šta ako mu se ne dopadnem..." primeti ona ozbiljno.

"Ti bi onda bila prva zgodna devojka koja ga je tako nadahnula", trezveno odgovori Toran. "Pre nego što je izgubio ruku i prestao da skita unaokolo po Galaksiji, bio je...Uostalom, zapitaj ga sama, pa ce ti o tome pricati sve dok ti usi ne zabride. Posle nekog vremena zakljucio sam da kiti svoje price, jer nikada nije istu pricu dva puta isto ispricao..."

Utociste II im je sada jurilo u susret. Kopnom zarobljeno more tesko se valjalo ispod njih, plavosivo, gubeci se ovde i onde iza paperjastih oblaka. Duz obale su neravno strcale planine.

Izbliza, more postade nabrano, a dok se brod okretao na trenutak ugledase ledena polja uz obalu.

"Da li ti je odelo hermeticki zakopcano?" Usred silovitog smanjenja brzine Toran gotovo da jeknu.

Bejtino punacko lice izgledalo je okruglo i rumeno, usred penaste gume kojom je bilo postavljeno tesno odelo sa unutrasnjim zagrevanjem.

Uz skripu, brod se spusti na otvoreno polje, bas ispod pocetka zaravni.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Oni nespretno izidjose u tamu spoljnogalakticke noci, i Bejta zaustavi dah od iznenadnog ujeda hladnoce; razredjeni vetar je zanosio. Toran je uhvati za lakat i natera da trapavo potrce preko glatkog, nabijenog tla prema svetlucanju vestacke svetlosti u daljini.

Na pola puta naidjose na strazare koji im behu posli u susret, i posle sapatom izmenjenih reci povedose ih dalje. Kada se kamena vrata otvorise, a zatim i zatvorise zanjima, nestade vetra i studeni. Topla unutrasnjost, bela od zidnog osvetljenja, bese ispunjena neprilicnom bucnom uzurbanoscu. Ljudi su podizali poglede sa svojih pisacih stolova, a Toran je vadio dokumenta.

Posto su bacili letimican pogled mahnuse im da produze tako da Toran sapnu svojoj zeni: "Mora biti da je tata sredio oko ulaska. Obicno treba pet sati."

Izidjose napokon na cistinu i Bejta iznenadjeno uzviknu: "Oh moj..."

Pecinski grad bio je obasjan dnevnom svetloscu, belom dnevnom svetloscu mladog sunca. Ali sunca, naravno, nije bilo. Ono sto je trebalo da predstavlja nebo gubilo se u rasutom blestanju sveobuhvatne svetlosti. Topli vazduh je bio gust i mirisao na zelenilo.

"Ali Torane, prekrasno je", uskliknu Bejta.

Toran se blazeno osmehivao. "Eh, Bej, naravno da nije ni prineti Zaduzbini, ali ovo je najveći grad na Utocistu II - dvadeset hiljada stanovnika - dopasce ti se. Bojim se da nema dvorana za zabavu, ali zato nema ni tajne policije."

"Oh, Tori, bas je kao grad-igracka. Sav je beo i ruzicast, i tako cist."

"Pa..." Toran je zajedno s njom posmatrao grad. Kuce su uglavnom bile dvospratne, od glatkog mermera iz tih krajeva. Nije bilo kubeta Zaduzbine, niti ogromnih zajednickih zgrada Starih kraljevstava, ali bilo je prisutnosti i individualnosti; bio je to ostatak licne inicijative u Galaksiji, gde je preovladavalo zivljenje u masi.

Toran iznenada zivnu. "Bej, eno tate! Tamo, ludo, gde ti pokazujem. Zar ga ne vidis?"

"Spazila ga je. Bila je to samo predstava nekog krupnog coveka, koji besomucno mase rasirenih prstiju, kao da nesto hvata po vazduhu. Duboka grmljavima vike dopre do njih. Bejta je sledila svog muza, koji je trcao niz podsisani travnjak. Ona spazi i jednog omanjeg coveka bele kose, potpuno skrivenog iza robusnog i jednorukog, koji je i dalje mahao i vikao.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Preko ramena, Toran joj dobaci: "To je ocev polubrat. Onaj koji je bio u Zaduzbini. Secas se?"

Susreli su se na sred travnjaka, smejali se i nevezano izmenjivali reci, a Toranov otac u blazenstvu poslednji put podvrisnu. Zadigao je kratki kaput i popravio metalom optocen pojas, koji je predstavljao njegov jedini ustupak raskosi.

Pogled mu je isao cas na jedno, a cas na drugo od dvoje mladih, a zatim pomalo zadihano rece: "Izabrao si sugav dan za povratak, sinko!"

"Zasto? Ah, da danas je Seldonov rodjendan, zar ne?"

"Da. Morao sam unajmiti kola da bih dovde dosao i naterati Randua da ih vozi. Ni pomocu pistolja ne bih se mogao dokopati javnog vozila."

Pogled mu je sada pocivao na Bejti i nije skretao. On joj se obrati blagim tonom: "Imam kod sebe kristal koji te prikazuje - dobar je, ali vidi se da ga je radio neki amater."

Iz dzepa kaputa izvadio je providnu kocku i na svetlosti, u bojama, ozive nasmejano malo lice, kao neka Bejta u minijaturi.

"Taj!" uzviknu Bejta. "Pitam se zbog cega je Toran poslao tu karikaturu. cudim se, gospodine, da ste pustili da vam se priblizim."

"Zaista? Zovi me Fran. Ne volim ti ja izmotacije. Kad samo vec kod toga, uhvati me pod ruku pa da odemo do kola. Do danas sam uvek drzao da ovaj moj sin ne zna sta hoce. Mislim da cu promeniti to misljenje. Mislim da cu to misljenje morati da promenim."

Toran tiho upita strica: "Kako je stari u poslednje vreme? Je l' jos juri zenske?"

Randuu se od smeha nabra celo lice: "Kad god to moze, Torane, kad god moze. Ponekad se priseti da ce mu iduci rodjendan biti sezdeseti po redu, pa se obeshrabri. No, onda tu crnu misao vikom ucutka i opet je onaj stari. On ti je trgovac stare vrste. Ali ti, Torane, gde si pronasao ovako zgodnu zenu?"

Mladic se nasmeja i uhvati ga za ruku: "Strice, ti bi hteo da u jednom dahu cujes trogodisnju pricu."

U maloj dnevnoj sobi doma Bejta se iskobelja iz putnog ogrtaca sa kapuljacom i oslobodi svoju kosu. Sela je na pod, prekrstivsi noge i uzvratila ispitivacki pogled tog krupnog, rumenog coveka.

"Znam sta pokusavas da procenis, pa cu ti pomoci. Starost: dvadeset i cetiri godine; visina: sto sezdeset i tri centimetra; tezina: sezdeset i tri

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

kilograma; struka: istorija." Primetila je da se on uvek krivi kad stoji, kako bi prikrio da nema ruku.

Fran se jos vise nadvi nad nju i rece: "Kad si vec spomenula tezinu - sezdeset."

Glasno se nasmeja na njeno rumenilo. A onda se obrati prisutnima. "Uvek mozes pogoditi tezinu neke zene po njenoj misici, naravno, kad imas odgovarajuce iskustvo. Jesi li za jedno pice, Bej?"

"Izmedju ostalog i za to", odgovori ona, i njih dvoje se zajedno izgubise, dok je Toran proveravao da li na policama s knjigama ima nekih prinosa.

Fran se vratio sam:"Sici ce kasnije."

On se tesko spusti u veliku naslonjacu i stavi ukrucenu nogu na klupicu pred njom. S crvenog lica isceze smeh, pa se Toran okrenu prema njemu.

"E pa, sinko, i drago mi je da si tu. Svidja mi se ta tvoja zenska. Nije neka cepa", rece Fran.

"Ozenio sam se njom", kratko rece Toran.

"E, sinko, to je vec nesto drugo." Fran se namrsti. "Glupo je tako vezivati svoju buducnost. Tokom svog nesto duzeg i iskustvima ispunjenijeg zivota nikad tako nesto nisam uradio."

Iz ugla u kome je cutke stajao, Randu ga prekide: "Fransarte, kakva to poredjenja pravis? Do tvog prinudnog sletanja pre sest godina nikada se nisi dovoljno skrasio na jednom mestu da bi mogao zadovoljiti uslov za brak: da se ima mesto stalnog boravka. A posle toga, ko bi te uzeo?"

Jednoruki covek se uz trzaj ispravi u naslonjaci i zustru uzvrati: "Mnogo bi, ti beloksa izlopotino..."

Sa uzurbanom takticnoscu, Toran primeti: "To ti je vise zakonska formalnost, tata. Takav polozej donosi i izvesne pogodnosti."

"Uglavnom za zene", progundja Fran.

"I da je tako", usprotivi se Randu, "pusti decaka da sam odluci. Brak je stari obicaj medju ziteljima Zaduzbine."

"zitelji Zaduzbine nisu uzor za cestitog trgovca", zestio se i dalje Fran.

Toran se ponovo umesa: "Moja zena je iz Zaduzbine." Gledao je u jednog, pa u drugog, a onda poluglasno rece: "Evo je, dolazi."

Razgovor skrenu na opstije teme, posle vecernjeg obeda koji je Fran zacinio sa tri price o svojim uspomenama gde su u podjednako meri bili zastupljeni: krv, zene, zarada i pripovedacko ulepsavanje.

Bio je ukljucen televizor na kome se sapatom, na koji niko nije obracao

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

paznju, odvijala neka klasicna drama. Randu se udobnije smesti na niskom kauču i poce da polagano, zamisljeno pucka na dugu lulu, pogledajuci s vremena na vreme Bejtu koja je klecala na mekoj beloј krznoj prostirci davno donetoј s neke trgovacke misije, a koju su sada sirili samo u najsvecanijim prilikama.

"Studirala si istoriju, devoјcice?" blago je zapita.

"Na ocakanje moјih profesora, mada sam na kraju ipak nesto naucila", potvrdi Beјta.

"Tek toliko da su joj dali stipendiju", ponosno ubaci Toran."A sta si naucila?" dobrođusno nastavi Randu.

"Sve. I dalje?" nasmeја se devoјka.

"I sta mislis o situaciji u Galaksiji?" osmehnu se starac.

"Mislim da predstoji Seldonova kriza", jezgrovito odvрати Beјta, "kao i da treba potpuno odbaciti Seldonov plan ako je ne bude. On predstavlја - promasaj."

("Uh", promrmlја iz svog ugla Fran, "zar se tako govori o Seldonu." Ali ne rece nista glasno.)

Randu je zamisljeno grickao kamis. "Zaista?" Zbog cega to kazes? Kad sam bio mladji bio sam u Zaduzbini, a i ja sam se nekad nosio dramaticnim razmisljanjima. Zbog cega si ovo rekla?"

Beјtin pogled zamaglise misli, gole prste na nogama je zavukla u belu mekocu prostirke, a malu bradu oslonila na punacku saku. "Pa, izgleda mi da je sustina Seldonovog plana bila u tome da se stvori јedan svet koji bi bio bolji od starog sveta - od Galaktickog carstva. Taj svet se vec tri veka nalazio u raspadanju kad je Seldon osnovao Zaduzbinu - a ukoliko je ono sto istorija kaze istina, raspadao se zbog trostruke boljke: inertnosti, despotizma i lose preraspodele dobra u Univerzumu."

Randu je polako klimao glavom, dok je Toran upravio ponosan, sjajan pogled u svoju zenu, a Fran coktao јezikom u uglu i pazljivo dopunjavao svoju casu.

Beјta produzi: "Ukoliko je prica o Seldonu istinita, on je zakonima psihoistorije predvideo potpunu propast Carstva, a bio je u stanju i da predskaze kako ce biti nuzno da prodje trideset hiljada godina varvarstva pre nego sto bude osnovano novo - Drugo carstvo - koje ce covecanstvu vratiti civilizaciju i kulturu. Јedini cilj njegovog zivotnog dela bio je da stvori uslove koji ce omoguciti brze podmladjivanje."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Zbog toga je osnovao dve Zaduzbine, slava bila njegovom imenu", upade dubok Franov glas.

"I zbog toga je, da, osnovao dve Zaduzbine", potvrdi Bejta.

"Nasa Zaduzbina je bila skupina naucnika iz umiruceg Carstva, ciji je zadatak bio da uznesu nauku i ljudsko saznanje do novih vrhunaca. A Zaduzbina je tako bila smestena u svemiru, i njena istorijska sredina bila je takva, da je pomocu brizljivih proracuna i svog genija Seldon predvideo da ce kroz hiljadu godina ona postati novo, vece Carstvo."

Vladalo je pobožno cutanje.

"To je stara prica", tiho rece devojka. "Svi je znate. Vec tri stoleca je zna svako ljudsko bice u Zaduzbini. Mislila sam da je vredi ukratko ponoviti. Danas je Seldonov rodjendan, ovaj, i mada sam ja iz Zaduzbine, a vi sa Utocista, to nam je zajednicko..."

Polagano je palila cigaretu, a zatim odsutno posmatrala njen uzareni vrh.

"Istorijski zakoni su isto toliko apsolutni kao sto su to i zakoni fizike, a ukoliko postoji veca verovatnoca za greske, to samo proizilazi otuda sto se istorija ne bavi sa onoliko ljudi sa koliko se atoma bavi fizika, tako da individualna odstupanja igraju vecu ulogu. Seldon je predskazao niz kriza u toku hiljadugodisnjeg rasta, a svaka od njih ce nametnuti novi zaokret, na unapred proracunatom putu nase istorije. Te nas krize usmeravaju, i stoga sada mora doci do krize. Sada!" ponovi ona ubedljivo. "Vec je protekao gotovo ceo vek od poslednje, a u toku tog veka u Zaduzbini se ponovila svaka mana Carstva. Inertnost! Nasa vladajuca klasa zna samo za jedan zakon: ne menjati nista. Despotizam! Zna samo za jedno pravilo: silu. Rdjava preraspodela dobara! Znaju samo za jednu zelju: da zadrze sto je njihovo."

"Dok ostali crkavaju od gladi!" iznenada riknu Fran, snazno udarivsi pesnicom o dorucje svoje stolice. "Curo, svaka rec ti je biser. skembonje koje cuce na dzakovima sa parama upropascuju Zaduzbinu, dok cestiti trgovci moraju da skrivaju svoju sirotinju na otpatku od planete kao sto je Utociste. To je brukanje Seldona, blacenje njegovog obraza, pljuvanje na njegovu bradu." Visoko je podigao ruku, a lice mu se izduzilo. "Da imam obe ruke! Da su me nekad poslusalili!"

"Tata", uzviknu Toran "ne uzbudjuj se."

"Ne uzbudjuj se. Ne uzbudjuj se", besno ga je oponasao otac. "Ovde cemo ziveti doveka i umreti, a ti kazes da se ne uzbudjujem."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Nas Fran ti je nas moderni Latan Devers", objasni Randu, pokazujuci lulom. "Pre osamdeset godina Devers je umro u rudnicima, gde je kao rob radio zajedno sa pradedom tvog muza, zbog toga sto nije imao pameti, a imao je srca..."

"Da, i tako mi Galaksije, da sam bio na njegovom mestu i sam bih isto ucinio", kleo se Fran. "Devers je najveći trgovac u istoriji, veci od onog razmetljivog blebetala Meloua koga u Zaduzbini obozavaju. Ukoliko su ga razbojnici koji upravljaju Zaduzbinom ubili zbog toga sto je voleo pravdu, utoliko vise krvi duguju."

"Nastavi, curo", rece Randu, "nastavi ili ce pricati celu noc, a bulazniti sutra celog dana."

"Nemam vise nista da kazem", za iznenadnom utucenoscu rece ona. "Mora doci do krize, ali ne znam kako je treba stvoriti. Napredne snage u Zaduzbini su uzasno ugnjetane. Vi, trgovci, mozda imate volje, ali ste progonjeni i razjedinjeni. Kad bi se mogle udruziti sve dobronamerne snage unutar i izvan Zaduzbine..."

Fran se promuklo, podrugljivo nasmeja. "cujes li, Randu, cujes li je? Kaze, unutar i izvan Zaduzbine. Curo, curo ne treba imati vere u mlakonje iz Zaduzbine. Neki od njih drze bic, a ostale bicuju i to - na smrt. citav taj truli svet ne bi vise imao zeru hrabrosti da se suoci s jednim jedinim valjanim trgovcem."

Bejtini povremeni pokusaji da se umesa slabasno se odbise o ovu oluju. Toran se naze napred i pokri joj usta svojom sakom. "Tata", hladno rece, "nikada nisi bio u Zaduzbini. Nista o njoj ne znas. Kazem ti da je tamosnji podzemni pokret zaista smeo i odvazan. Mogu ti reci da je i Bejta jedna od njih..."

"Dobro, sinko, nisam hteo da vredjam. Ali zbog cega se ljutite?" Bio je iskreno uznemiren.

"Tata", produzi zarom Toran, "tvoja je nevolja sto na sve gledas kao provincijalac. Zbog toga sto se stotinak hiljada trgovaca zbija u rupe na nekoj nezaljenoj planeti na kraju nigdine, ti mislis da su oni veliki ljudi. Naravno, nijedan poreznik iz Zaduzbine, koji ovamo dodje, ne vrati se natrag, ali to je jeftino junastvo. sta biste ucinili da Zaduzbina odluci da posalje flotu?"

"Razneli bismo je", kratko uzvрати Fran.

"A onda bi ona raznela vas - ali tako da razlika bude u njenu korist."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Nadmocnija je od vas i po broju, i po naoruzanju a i po organizaciji - cim Zaduzbina bude shvatila da bi tako nesto bilo vredno truda, ovo ce i vama postati jasno. Zato bi bilo bolje da potrazite saveznike - i to u samoj Zaduzbini, ako mozete."

"Randu", Fran pogleda u svog brata kao neki veliki, bespomocni bik. Randu izvadi lulu iz usta. "Decko je u pravu, Frane. Kad oslusnes svoje skrivene misli, znas da je u pravu. No, to su neprijatne misli, koje vikom potiskujes. A one su ipak tu. Torane, reci cu ti zasto sam ovo pokrenuo." Neko vreme je zamisljeno puckao, zatim zaroni lulu u grlic na poslužavniku, saceka na bezglasni sev, pa je ociscenu izvuce. Polagano je punio, precizno je nabijajuci malim prstom. "Ono sto si spomenuo o tome da se Zaduzbina za nas zanima, Torane, tacno je. Nedavno su bile dve posete - zbog poreza. Uznemirava to sto je drugog posetioca pratio laki patrolni brod. Spustili su se u Glejar Grad - za promenu ostavljajuci nas na miru - i vise nisu ponovo uzleteli. No, sigurno je da ce ih biti jos. Tvoj otac to zna, Torane, sigurno zna.

Pogledaj samo tog tvrdoglavog lupeza. Zna da je Utociste u nevolji, zna da smo bespomocni, a ponavlja svoje uobicajene fraze. To ga greje i stiti. Medjutim, kad izrecituje svoje i prkosno se izvice, tako da se oseca kao da je ispunio svoju duznost kao covek i trgovac, onda se urazumi kao i svi mi." "Koji su to svi?" upita Bejta.

Randu joj se osmehnu. "Osnovali smo jednu grupicu, Bejta, bas u nasem gradu. Jos nismo nista preduzeli. Nismo, cak, ni uspeli da se povezemo sa ostalim gradovima, ali, tek smo poceli."

"Ali s kakvim ciljem?"

Randu odmahnu glavom: "Ne znamo - jos ne. Nadamo se cudu. Zakljucili smo da predstoji, kao sto i ti kazes, Seldonova kriza." sirokim pokretom ruke on pokaza nagore. "Galaksija je puna krhotina slomljenog Carstva. Vrvi generalima.sta mislis, da li ce doci cas kada ce se neki od njih odvaziti?"Bejta je razmisljala neko vreme, a onda odlucno odmahnu glavom, tako da joj se duga prava kosa ukovrdzala na krajevima oko usiju. "Ne, nema izgleda. Svaki od tih generala zna da bi napad na Zaduzbinu bio ravan samoubistvu. cak ni Bel Riozi iz starog Carstva, koji je bio veci covek od bilo kog od njih, a napadao je svim sredstvima Galaksije, nije uspeo da porazi Seldonov plan. Ima generala koji to ne znaju?"

"Kako bi bilo da ih proguramo?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Kuda? U atomsku pec? cime bismo ih mogli progurati?"

"Pa, ima nesto - nesto novo. Vec godinu-dve cuje se nesto o neobicnom coveku koga zovu Mazgov."

"Mazgov?" Razmisljala je. "Da li si cuo za njega, Tori?"

Toran odmahnu glavom, a ona zapita: "I, sta je s njim?"

"Ne znam, ali pobeđuje i to, kako kazu, kad za to nema nikakvih izgleda. Price su mozda preterane, ali bi u svakom slucaju bilo zanimljivo upoznati se s njim. Ne mora svaki covek s dovoljno sposobnosti i dovoljno ambicije verovati u Harija Seldona i njegove zakone psihoistorije. Takvu nevericu bismo mogli ohrabriti. On bi mogao napasti."

"A Zaduzbina bi pobeđila."

"Da, ali ne s lakocom. To bi mogla biti kriza, a mi bismo iskoristili krizu da nametnemo kompromis despotima Zaduzbine, U najgorem slucaju, dovoljno dugo bi nas zaboravili, tako da bismo mogli iskovati novi plan."

"sta mislis, Tori?"

Toran se pomalo smesio i cupkao smedji uvojak koji mu je padao preko oka. "Kako opisuje, ne bi moglo naskoditi. Medjutim, ko je taj Mazgov? sta znas o njemu, Randu?"

"Jos nista. Za to bismo iskoristili tebe, Torane. I tvoju zenu, ukoliko pristane. Tvoj otac i ja smo o tome razgovarali. Iscrpno smo razgovarali."

"Kako, Randu? sta od nas trazis?" Mladic baci letimican, upitan pogled na svoju zenu.

"Da li ste bili na medenom mesecu?"

"Pa, da... ako putovanje od Zaduzbine dovde smatras medenim mesecom."

"A sta mislite o jednom lepsem putovanju na Kalgan? To je polutropski svet - plaze - sportovi na vodi - lov na ptice - pravo mesto za odmor. Nalazi se na nekih sedam hiljada parseka - nije mnogo daleko."

"Ko je na Kalganu?"

"Mazgov! Ili njegovi ljudi. Proslog meseca ga je bez bitke zauzeo, mada je kalganski generalisimus izbacivao pretnje da ce radije razneti planetu u jonske cestice nego sto ce se predati."

"sta je sa generalisimusom?"

"Nema ga vise", sleze ramenima Randu. "sta kazete?"

"A sta treba da uradimo?"

"Ne znam. Fran i ja smo stari; mi smo provincijalci. U svojoj biti, trgovci sa Utocista su provincijalci. cak i ti to kazes. Nase trgovanje je vrlo

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

ograniceno, ne lutamo vise Galaksijom kao sto su to nasi preci cinili. Zavezi, Frane! A vas dvoje poznajete Galaksiju. Bejta, narocito, ona govori sa lepim zaduzbinskim akcentom. Jedino zelimo ono sto budete uspeli da saznate. Ukoliko uspostavite vezu... ali to ne bismo mogli ocekivati. Kako bi bilo da vas dvoje malo razmislite? Ako zelite, mozete se upoznati sa celom grupom... oh, ali tek iduce nedelje. Treba vam malo vremena da povratite dah."

Nastade cutanje, a onda ce Fran. "Ko jos zeli pice? Mislim, osim mene?"

12. KAPETAN I GRADONACELNIK

Kapetan je bio nenaviknut na raskosnost ambijenta, ali ni najmanje impresioniran njime. U nacelu je obeshrabrivao samoanalizu i sve oblike filosofije i metafizike koji ne bi imali neposredne veze s njegovim poslom. To je pomagalo.

Njegov posao se uglavnom sastojao od onog sto Ministarstvo rata naziva 'obavestajnim radom', prefinjeni ljudi 'spijunazom', a romanticari 'spijunskim podvizima'. Na nesrecu, uprkos zapenusanom krestanju televizora, 'obavestajni rad', 'spijunaza' i 'spijunski podvizi' u najboljem slucaju predstavljali su prljav rutinski posao izneveravanja i nepoverenja. Drustvo to opravdava 'interesom Drzave'; no, kako je filosofiranje kapetana Pricera uvek dovodilo do zakljucka da, cak i uz postojanje tako svetog interesa, covek lakse zadovoljava drustvo nego sopstvenu savest, to je on obeshrabrivao filosofiranje.

Ali sada, u raskosnom gradonacelnikovom predsoblju, uprskog sebi samom poce misliti o sebi.

Preskacuci ga, preko reda su unapredjivali razne tipove, manje sposobne - toliko je priznao. Podnosio je vecnu kisu losih ocena i zvanicnih ukora - i preziveo je. Tvrdoglavo se drzao svog puta, cvrsto ubedjen da ce neposlusnost u tom istom svetom 'interesu Drzave' tek kasnije biti priznata kao zasluga.

I tako se sada nalazi u gradonacelnikovom predsoblju - pod strazom petorice uctivih vojnika, a verovatno ga je ocekivao vojni sud.

Teska mermerna vrata bez napora se tiho razdvojise, otkrivsi satenaste zidove, crvenu plasticnu prostirku i jos dvoja mermerna vrata, ojacana metalom s unutrasnje strane. Dva cinovnika u odeci pravih linija od pre tri veka izidjose uzvikujuci: "Prijem kapetana Hana Pricera iz Informacija."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Povukose se, ceremonijalno se klanjajući kapetanu koji podje napred. Njegovi pratioci ostadose kod spoljnih krila vrata, a on sam udje kroz unutrasnja.

S one strane vrata, u cudno jednostavnoj, prostranoj odaji, iza neobicnog uglastog sirokog pisaceg stola sedeo je jedan sitan covek, skoro izgubljen u prostranstvu.

Gradonacelnik Indber - treci po redu tog imena - bio je unuk brutalnog i sposobnog prvog Indbera, koji je svoju prvu osobinu spektakularno pokazao kroz nacin na koji je preoteo vlast, a drugu kroz vestinu sa kojom se otarasio poslednjih farsicnih ostataka slobodnih izbora, kao i kroz jos vecu vestinu odrzavanja relativno mirne vladavine.

Gradonacelnik Indber je bio sin drugog Indbera, prvog gradonacelnika Zaduzbine koji je taj polozaj nasledio - a bio samo polovina svog oca, jer je od svega jedino bio brutalan.

I tako je gradonacelnik Indber bio treci gradonacelnik koji je nosio to prezime, a drugi koji je polozaj nasledio; od sve trojice posedovao je najmanje, jer nije bio ni brutalan ni sposoban, vec je prosto bio izvanredni knjigovodja rodjen na pogresnom mestu.

Za svakog, osim za sebe samog, Indber je bio cudan spoj surogatnih osobina.

Za njega je privrzenost ukrucenom geometrijskom rasporedu bila 'sistem' neumornog i groznicavog zanimanja za najbeznacajnije sitnice svakodnevnog catisanja bila je 'marljivost', neodlucnost kada bi bio u pravu zvala se 'predostroznosc', a zaslepljena tvrdoglavost kada ne bi bio u pravu - 'odlucnosc'.

Sem toga, nije tracio novac, nije nepotrebno ubio coveka i imao je najbolje namere.

Ako sumorna razmisljanja kapetana Pricera i uzese ovaj smer, dok je s postovanjem stajao pred velikim stolom, njegove odrvenele crte lica tu cinjenicu nisu odavale. Nije se nakasljavao, meskoljio niti premestao s noge na nogu, dok se mrsavo gradonacelnikovo lice polagano ne podize, posto je marljivo stilo prekinulo svoj posao belezenja na marginama, a gusto nastampani list papira bio podignut s jedne uredne gomile i polozen na drugu urednu gomilu.

Gradonacelnik Indber pazljivo sklopi ruke pred sobom, namerno se uzdrzavajući od toga da poremeti brizljivi raspored pribora na stolu.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Kapetan Han Pricer iz Informacija", izusti on, kako bi pokazao da je primetio njegovo prisustvo.

Strogo se pridrzavajući protokola, kapetan Pricer savi koleno gotovo do zemlje i povi glavu sve dok ne zacu oslobadjajuću rec.

"Ustanite, kapetane Priceru!"

Sa izrazom tople simpatije, gradonacelnik mu se obrati: "Ovde se nalazite, kapetane Priceru, zbog toga sto je vas pretpostavljeni oficir protiv vas preduzeo izvestan disciplinski postupak. Redovnim tokom do mene su dosli papiri o tom postupku, a kako za mene nijedno zbivanje u Zaduzbini nije nezanimljivo, potudio sam se da pribavim vase obavestenje o vasem slucaju. Niste, nadam se, iznenadjeni?"

"Ne, ekselencijo. Poslovicna je vasa pravicnost", bez uzbudjenja rece kapetan Pricer.

"Je li? Je li?" Ton mu je bio zadovoljan, a obojena kontaktna sociva koja je nosio uhvatise svetlost na nacin koji je njegovim ocima davao ostar, suv sjaj. Brizljivo je prelistavao niz metalom uvezanih mapa. Pergamentni listovi su ostro pucketali dok ih je okretao i drugim prstom podvlacio redove.

"Imam pred sobom vas dosije, kapetane, i to potpun. Imate cetrdeset i tri godine, a sedamnaest godina ste ofisir u Armiji. Rodjeni ste na Lorisu; roditelji su vam bili Anakreonjani; niste bolovali od ozbiljnijih decjih bolesti, napad mio... ah, to nije nevažno... obrazovanje pre vojske na Akademiji nauka, drugi stepen u oblasti hipermotora, akademski status... hm, vrlo dobro, treba vam cestitati... stupi u Armiju kao podoficir sto drugog dana 293. godine zaduzbinske ere."

Dok je uklanjao prvu mapu i otvarao drugu, on na trenutak podize pogled.

"Vidite, u mojoj administraciji nista se ne prepusta slucaju", dodade on.

"Red! Sistem!"

Prineo je ruzicastu, mirisavu zelee-kuglicu svojim usnama. Bio je to njegov jedini porok kome se, medjutim, predavao u malim dozama. Ovo je potvrdjivala i cinjenica da na gradonacelnikovom stolu nije bilo skoro neizbeznog atomskog gorionika za unistavanje opusaka. Zato sto gradonacelnik nije pusio. sto se toga tice, nisu to cinili ni njegovi posetioeci. "Medjutim, ima vec deset godina kako ste unapredjeni. Vasi pretpostavljeni neprestano izvestavaju o tvrdokornoj tvrdoglavosti vaseg karaktera. Kazu da ste hronicno neposlusni, nesposobni za korektan odnos prema pretpostavljenim oficirima, ocigledno nezainteresovani za odrzavanje

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

odnosa sa kolegama bez trzavica, a i da ste, osim toga, neizlecivi bundzija. Kako to objasnjavate kapetane?"

"Ekselencijo, cinim ono sto mi izgleda ispravno. Podvizi koje sam nacinio i rane koje sam za Drzavu zadobio svedoce da je ono sto meni izgleda ispravno istovremeno i u interesu Drzave."

"Prava rec jednog vojnika, kapetane, ali i opasna doktrina. O tome cemo vise kasnije. Optuzuju vas da ste tri puta odbili zadatke, uprkos naredjenjima koja su potpisali moji opunomocenici. sta na to imate da izjavite?"

"Ekselencijo, zadatak je beznacajan u kriticom casu, kada se preca pitanja prenebregavaju."

"Ah, a ko vam kaze da su ta pitanja o kojima govorite najpreca, a i ako to jesu, ko vam kaze da se prenebregavaju?"

"Ekselencijo, takve stvari su za mene sasvim ocigledne. Moje iskustvo i poznavanje zbivanja - ciju vrednost nijedan od mojih pretpostavljenih ne osporava - cine ih jasnim."

"Ali kapetane, da li ste slepi kad ne vidite da uzimajuci pravo da odredjete politiku obavestajnog rada uzurpirate duznosti svog pretpostavljenog?"

"Ekselencijo, moja duznost je prvenstveno prema drzavi, a ne prema mom pretpostavljenom."

"Pogresno, jer vas pretpostavljeni ima svog pretpostavljenog kome sam ja pretpostavljeni, a ja sam Drzava. No, necete imati razloga da se pozalite na moju pravicnost, za koju kazete da je poslovicna. Iznesite svojim recima prirodu disciplinskog prekrasaja koji vas je doveo ovamo."

"Ekselencijo, poslednjih godinu i po dana bavio sam se time da kao penzionisani trgovacki svemiropolovac zivim na planeti Kalgan. Nalozeno mi je da usmeravam delatnost Zaduzbine na planeti, da usavrsavam organizaciju kako bi kontrolisala kalganskog generalisimusa, a narocito njegovu spoljnu politiku."

"To mi je poznato. Nastavite!"

"Ekselencijo, moji izvestaji su neprestano podvlacili strateski polozej Kalgana i sistema koje on kontrolise. Obavestavao sam o ambiciji generalisimusa, njegovom sustinskom prijateljstvu - ili, mozda, neutralnosti - prema Zaduzbini."

"Pazljivo sam citao vase izvestaje. Nastavite!"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Ekselencijo, vratio sam se pre dva meseca. U to vreme nije bilo nikakvog znaka predstojećem ratu, nikakvog drugog znaka do gotovo preterane spremnosti da se odbije svaki zamislivi napad. Pre mesec dana, nekakav nepoznati profesionalni vojnik bez borbe je zauzeo Kalgan. covek koji je bio generalisimus izgleda da vise nije ziv. Ljidi ne pominju veleizdaju - jedino govore o moci i geniju ovog cudnog kondotjera - ovog Mazgova."

"Koga?" Gradonacelnik se uvredjena izgleda naze napred.

"Ekselencijo, zovu ga Mazgov. O njemu se zna malo cinjenica, no ja sam prikupio mrvice i odlomke i izdvojio one najverovatnije. Ocigledno je da nije znamenitog porekla, niti polozaia. Otac mu je nepoznat. Majka mu je umrla na porodjaju. Vaspitan je kao probisvet. Obrazovanje je stekao na planetama lutalicama i u corsokacima svemira. Mazgov je jedino ime koje ima, a navodno ga je sam sebi nadenuo da bi izrazio, kako se to u narodu tumaci, svoju ogromnu fizicku snagu i tvrdoglavost."

"Kolika je njegova vojna moc, kapetane? Manite se njegove fizicke snage."

"Ekselencijo, ljudi pominju ogromne flote, mada su oni mozda pod utiskom neobicnog pada Kalgana. Teritorija koju kontrolise nije velika, iako se njene tacne granice ne mogu odrediti sa potpunom izvesnoscu. Ipak, tog coveka treba prouciti."

"Hm, hm! Tako! Tako!" Gradonacelnik zapade u sanjarenje i na praznom listu beleznice sporo, u dvadeset i cetiri poteza perom, nacрта sest kvadrata rasporedjenih u sestougaoniku. Zatim otcepi list, uredno ga presavi na tri dela i baci u prorez za otpatke kraj svoje desne ruke. Papir krenu ka cistom i besumnom automatskom raspadanju.

"Pa dobro, kazite, kapetane, kakvo bi bilo drugo resenje? Rekoste, upravo, da se mora 'proučiti'. sta vam je naredjeno da proucitate?"

"Ekselencijo, u svemiru ima neka misja rupa koja, kako izgleda, ne placa porez."

"A i to bi bilo sve? Nije vam poznato i nisu vam rekli da su ti ljudi, koji ne placaju porez, potomci neobuzdanih trgovaca iz nase rane istorije - da su anarhisti, pobunjenici i drustveni manijaci koji tvrde da su poreklom iz Zaduzbine, a izlazu podsmehu kulturu Zaduzbine. Ne znate i nisu vam rekli da postoji veci broj takvih misjih rupa nego sto mislimo; da te misje rupe jedna s drugom kuju zavere, a sve one zajedno sa zlocinackim elementima kojih jos ima na celoj teritoriji Zaduzbine. cak i ovde, kapetane, cak i ovde!" Trenutni gradonacelnikov zar brzo uminu. "Nije vam to poznato, kapetane?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Ekselencijo, sve mi je to receno. Medjutim, kao sluga Drzave moram joj verno sluziti - a najvernije sluzi onaj ko sluzi istini. Ma kakve da su politicke implikacije ovih ostataka starih trgovaca, moc poseduju generalisimusi koji su nasledili iverke od starog Carstva. Trgovci nemaju ni oruzja ni sredstava. Nemaju cak ni jedinstva. Nisam poreznik da me salju po poslu koji bi i svako dete moglo obaviti."

"Kapetane Priceru, vi ste vojnik i nosite oruzje. Greska je sto vam se dozvolilo da dodje do onog sto predstavlja neposlusnost prema meni. Obratite paznju. Moja pravicnost nije i slabost. Kapetane, vec je dokazano da su se generali iz doba Carstva i generalisimusi naseg vremena pokazali podjednako nemocnim protiv nas. Seldonova nauka koja predvidja tok razvoja Zaduzbine zasniva se ne na pojedinacnom junastvu, kako vi izgleda verujete, vec na drustvenim i privrednim tokovima istorije. Vec smo sasvim uspesno prebrodili cetiri krize, zar ne?"

"Jesmo, ekselencijo. Ipak, Seldonova nauka poznata je samo Seldonu. Mi sami imamo jedino veru. U prve tri krize, tako su me ucili, Zaduzbinu su predvodili mudri vodji koji su predvidjali prirodu kriza i preduzimali mere predostroznosti. Inace - ko zna sta bi bilo?"

"Da, kapetane, ali izostavljate cetvrtu krizu. Hajde, kapetane, tada nismo imali predvodnike vredne spomena, a nasli smo se pred najmudrijim protivnikom, najtvrdjom opsadom i najjacom vojskom. Pa ipak smo pobedili, zahvaljujuci istorijskoj neminovnosti."

"Tacno, ekselencijo. Medjutim, istorija na koju se pozivate postala je neumitna tek posto smo se ocajnicki borili vise od godinu dana. Neminovna pobeda kostala nas je pet stotina brodova i pola miliona ljudi. Ekselencijo, Seldonov plan pomaze onima koji se sami pomazu."

Gradonacelnik Indber se namrsti i iznenada postade umoran od kapetanovog strpljivog izlaganja. Palo mu je na um da je njegova snishodljivost predstavljala gresku, jer je protumacena kao dozvola za beskonacnu raspravu, svadju i uvaljivanje u dijalektiku.

"Ipak, kapetane", odbojno primeti, "Seldon garantuje pobedu nad generalisimusima i ja ne mogu dozvoliti da se snage rasipaju sada kad ima toliko posla. Ti trgovci, o kojima necete da mislite, poticu iz Zaduzbine. Rat s njima bio bi gradjanski rat. Seldonov plan nam u tom pogledu ne pruza nikakve garancije - jer smo i mi i oni Zaduzbina. Zato im treba dati lekciju. Zato ih valja postaviti na njihovo mesto. Naredjenje vam je dato."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Ekselencijo..."

"Nije vam postavljeno nikakvo pitanje, kapetane. Dobili ste naredjenje. Postupicete prema naredjenju. Bilo kakva nova rasprava sa mnom, ili sa onima koji me zastupaju, smatrace se izdajom. Mozete se udaljiti."

Kapetan Han Pricer ponovo kleknu, a zatim se polagano udalji ostajuci licem okrenut gradonacelniku.

Gradonacelnik Indber, treci po redu sa ovim prezimenom, a drugi nasledni gradonacelnik Zaduzbine, povrati svoj mir i uze novi list papira sa uredne gomile koja mu se nalazila s leve strane...

Na povratku u svoju kasarnu, kapetan Han Pricer iz Informacija zatece licnu kapsulu. Sadrzala je jezgrovito naredjenje podvuceno crvenom olovkom, sa pecatom HITNO, a parafirano jednim preciznim velikim slovom 'I.'

Kapetanu Hanu Priceru se najostrijim izrazima naredjivalo da ode na 'buntovnicku planetu po imenu Utociste'.

Sam u svom lakom brzoplovu-jednosedu, kapetan Han Pricer stalozeno i bez zurbe podesi svoj kurs ka Kalganu. Te noci je spavao snom uspesno tvrdoglavog coveka.

13. PORUCNIK I KOMEDIJAS

Ako je sa udaljenosti od sedam hiljada parseka pad Kalgana u ruke armije Mazgova i proizveo toliko odjeka da je pobudio radoznalost kod jednog starog trgovca, bojazan kod upornog kapetana i zlovolju kod pedantnog gradonacelnika - kod ljudi na samom Kalganu nije proizveo nista, a nije ni uzbudio nikoga.

Nepromenjiva je pouka covecanstvu to da vremenska, a i prostorna udeljenost stavljaju stvari u zizu. Medjutim, nije zabelezeno da se ta pouka moze trajno nauciti.

Kalgan je bio - Kalgan. U citavom kvadrantu Galaksije kao da jedino njemu nije bilo poznato da je Carstvo propalo, da vise ne vladaju Staneli, da se izgubila njihova velicina i da je iscezao mir.

Kalgan je bio svet obilja. Dok se zdanje covecanstva krunilo, Kalgan je sacuvao svoj integritet proizvodjaca zadovoljstava, kupca zlata i prodavca dokolice.

Umakao je ozbiljnijim istorijskim menama, jer - koji bi osvajac unistio, pa cak i ozbiljnije naudio svetu koji je toliko bio pun gotovine, za koju se moze

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

kupiti imunitet?

Pa i na koncu, kada je Kalgan postao glavni stab generalisimusa, njegova mekusnost je bila uskladjena sa zahtevima ratovanja.

Njegovim ukrucenim dzunglama, njegovim blago oblikovanim obalama i njegovim drecavo privlacnim gradovima odjekivali su koraci stranih najamnika i na silu mobilisanih gradjana. Naoruzani su svetovi iz njegove provincije i po prvi put u istoriji novac je ulagan u bojne brodove, a ne u mito. Pokazalo se da je njegov vladar nesumnjivo odlucio da brani ono sto je njegovo, kao i da je zeljan da zgrabi tudje.

Bio je jedan od mocnika Galaksije, ratnik i mirotvorac, graditelj Carstva, osnivač dinastije.

Porazio ga je neki neznanac sa smesnim nadimkom - i njega i njegovo naoruzanje, a njegovo cvatuće Carstvo nije čak ni zapodenuło boj.

I tako, Kalgan ponovo postade kakav je i pre bio, njegovi uniformisani gradjani zurno se vratise svom predjasnjem nacinu zivota, dok su se strani najamnici lako utopili u pridose nove bande.

Kao i uvek, i sada je bilo luksuznog lova na uzgajani zivotinjski svet u dzunglama koje nikada nisu oduzimale ljudske zivote, a i lova na ptice iz brzoleta, u vazduhu, sa ishodom koji je bivao fatalan samo po velike ptice. U gradovima su izbeglice iz Galaksije mogle uzivati u raznovrsnim zadovoljstvima, vec prema svom dzepu: od etericnih sala spektakla i maste, koje su svoja vrata otvarale masama na zveckanje pola kredita, do onih neobezenih, neprimetnih stecista poznatih jedino onima s velikim imecima.

U toj ogromnoj bujici Toran i Bejta jedva da su predstavljali mlazic.

Registrovali su svoj brod u ogromnom zajednickom hangaru na Istocnom poluostrvu, a zatim su se uputili prema kompromisu srednih slojeva -

Unutrasnjem moru, gde su zadovoljstva dozvoljene vrste, čak i pristojna, a gomile jos uvek u granicama podnosljivog.

Da bi se zastitili od svetlosti Bejta je nosila tamne naocare, a od vreline - tanku belu haljinu. Misicama, nesto pozlacenim od sunca, obgrlila je svoja kolena i postojano, odsutno posmatrala ispruzeno telo svoga muza, koje je prosto blistalo u sjaju belog sunca.

"Ne preteruj", govorila je u pocetku no Toran je poticao sa crvene umiruce zvezde. Iako je u Zaduzbini proveo tri godine, sunceva svetlost je za njega bila luksuz, tako da njegova koza, koja je prethodno posebnim postupkom

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

postala otporna na zracenje, vec cetiri dana nije osetila dodir nikakve druge odece, osim kratkih gacica.

Bejta se na pesku scurila blize uz njega, pa pocese da sapatom razgovaraju.

Toranog vlas je bio umoran, mada je dolazio s odmornog lica. "No, priznajem da nista nismo uradili. Ali gde je? Ko je on? U ovom ludom svetu niko ga ne pominje. Mozda cak ni ne postoji?"

"Postoji", odgovori Bejta ne pomerivsi usne. "Pametan je, u tome je stvari. Imao je pravo tvoj stric. To je covek koga bismo mogli iskoristiti - ukoliko bude vremena."

Toran ocuta, a zatim prosapta: "Znas sta sam radio, Bej? Sanjario sam sve dok me sunce nije opilo. Stvari se tako lepo slazu - tako lepo." Glas mu se skoro izgubi, a onda se povrati. "Secas li se sta je na fakultetu govorio dr Aman Bej? Zaduzbina ne moze nikada izgubiti bitku, ali to ne znaci da upravljac Zaduzbine to ne mogu. Zar nije prava istorija Zaduzbine i zapocela onda kada je Salvor Hardin izbacio Enciklopediste i kao prvi gradonacelnik zauzeo planetu Terminus? I zar nije u sledecem veku Hober Melou stekao vlast koristeći se isto toliko drasticnim metodama? Dva puta su upravljac porazeni, dakle, to je izvodljivo. sto mi ne bismo bili ti?"

"To je jedan od najstarijih argumenata u knjigama, Tori. Zasto traci sanjarenje?"

"Zaista? Slusaj! sta je Utociste? Nije li ono deo Zaduzbine? Moglo bi se reci da je ono prosto deo spoljasnjeg proletarijata. Ukoliko bismo mi postali glavesine, opet bi pobedila Zaduzbina, jedino sto bi izgubili sadasnji upravljac."

"Ima veoma mnogo razlike izmedju, 'mozemo' i 'mi cemo'. Samo trtljas."

Toran poce da se vrpolti. "Kojesta, Bej, izgleda da te je uhvatilo ono tvoje kiselo raspolozenje. Zasto mi kvaris zadovoljstvo? Sad cu da spavam, ako nemas nista protiv."

Medjutim, Bejta se naze napred izduzivsi svoj vrat, a onda se iznebuha - sasvim non sequitur - zakikota i skide naocare kako bi pogledala dole na plazu zaklanjajuci pritom oci samo dlanom.

Toran pogleda nagore, zatim se podize i izvi ramenima kako bi pratio njen pogled.

Bilo je ocigledno da posmatra protegljastu priliku cija su stopala bila u vazduhu, dok je na zadovoljstvo slucajnih gledalaca hodala na rukama. Bio

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

je to jedan iz roja akrobata - prosjaka s obale, ciji su se gipki zglobovi savijali i pucketali za nekoliko dobacenih novcica.

cuvar plaze mu mahnu da se izgubi, a komedijas mu, zacudo odrzavajuci ravnotezu na jednoj ruci, drugom rukom pokaza dugi nos. cuvar se preteci priblizi, a zatim se zatetura unazad primivsi stopalo u stomak. U istom zamahu komedijas se uspravi i udalji, dok je gomila zadrzavala besnog cuvara za kog ocito nije imala simpatije.

Komedijas je vrludao obalom. Ocesao se o mnoge, cesto oklevao, a nigde se nije zadrzavao. Prvobitna gomila se rasturila. cuvar je nestao.

"cudan neki tip", veselo primeti Bejta, a Toran se ravnodusno slozi.

Komedijas im se sada dovoljno približio, tako da su ga jasno videli. Njegovo mrsavo lice skupljalo se napred u nos obilate površine i mesnatog vrha, koji je prosto mamio coveka da ga povuce. Njegovi dugi, mrsavi udovi i telo kao u pauka, koje je odeca naglasavala, kretali su se s lakocom i gracioznoscju, mada je nesto u njima stvaralo utisak kao da su nasumice nabacani jedno na drugo.

Sam pogled na njega izazivao je smesak.

Komedijas iznenada postade svestan njihovog pogleda jer se zaustavi posto ih je vec mimoisao, a onda im se uz nagli okret približi. Njegove krupne, smedje oci prikovase se za Bejtu.

Ona oseti neku uznemirenost.

Komedijas se smesio, ali zbog toga njegovo kljunasto lice postade jos tuznije, a kad je progovorio bilo je to onim mekim, kicenim nacinom izrazavanja kakav je osoben za Sredisnje sektore.

"Kad bih se posluzio pamecu kojom su me dobri dusi obdarili, rekao bih da ova gospa ne postoji - jer koji bi covek pri cistoj svesti san stvarnoscju smatrao. Al' radije bih i lud bio i veru opcinjenim, zacaranim ocima poklonio."

Bejta malo rasiri oci, pa izusti: "Ah!"

Toran se nasmeja: "Oh, ti carobnice! Hajde, Bejta, to vredi pet kredita. Daj mu ih!"

No, komedijas zustro poskoci. "Ne, preklinjem vas, gospo moja, ne shvatajte me pogresno. Ne zarad novca, vec zarad bistrih ociju i milog lika zborio sam ja."

"Pa, hvala", rece ona, a onda, obracajuci se Toranu, "sta mislis, da li ga je sunce zaslepilo?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Ne samo zarad ociju i lika", brbljao je komedijas, a njegove reci su jedna drugu sustizale s narastajucom uzrujanoscu, "vec i uma zivog, odlucnog, a uz to i milostivog."

Toran ustade, masi se za belu tuniku koju je vec cetiri dana nosio samo preko ruke i navuce je. "Burazeru", rece, "kako bi bilo da mi kazes sta hoces i da vise ne dosadjues dami."

Komedijas preplaseno ustuknu, a slabasno telo mu se ponizno zgrci.

"Namera mi nije bila da uvredim. Tudjinac sam, a kazu i pomucenog uma, al' ima nesto u tom liku sto citam ja. Iza gospine lepote krije se srce milostivo i spremno da mi u nevolji pomogne, uprkos drznistvu reci moje."

"Da li bi pet kredita otklonilo tvoje nevolje?" suvo upita Toran i ispruzi novcic.

Medjutim, komedijas se ni ne pomeri da ga uzme, tako da Bejta rece: "Pusti da ja sa njim razgovaram, Tori." Ona brzo, poluglasno dodade: "Ne treba da se ljutis zbog njegovog luckastog pricanja. Takav mu je dijalekt i njemu, mozda, nas govor izgleda isto toliko cudan."

"Kakva te nevolja mucu? Ne brines, valjda, zbog cuvara? On te nece dirati", upita ona komedijasa.

"Oh, ne, ne zbog njega. On je samo vetric sto nanosi prasinu oko mojih clanaka. Od drugog sam utekao ja, a taj vam je kao vihor sto svetove s mesta pomera i jedan na drugi baca. Ima vec nedelju dana kako mu umakoh, po gradskim ulicama spavao sam ja, u gradskoj se vrevi krio. Sve trazec' pomoc na mnogi sam lik pogled bacao. A u ovom je nadjoh."

Poslednju recenicu ponovi tihim, bojazljivim tonom, dok su mu krupne oci bile uznemirene. "A u ovom je nadjoh."

"Prijatelju, zaista bih zelela da ti pomognem", razumno rece Bejta. "No, nisam ti ja nikakva zastita od vihora sto svetove s mesta pomera. Da budem iskrena i meni bi..."

Nadmeni, snazni glas odjednom zagrmee: "A, tu si, ti musavi lupezu..."

Bio je to cuvar plaze koji im je, sav crven u licu, rezeci pritrcao. Nisanio je iz svog pistolja za omamljivanje.

"Drz'te ga vas dvoje! Ne pustajte ga!" Njegova teska saka spusti se na komedijasevo mrsavo rame, tako da ovaj zacvile.

"sta je ucinio?" upita Toran.

"sta je ucinio? sta je ucinio? Ha, ta ti je dobra."

cuvar zavuce ruku u dzep koji mu je bio okacen o pojas, izvuce purpurnu

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

maramicu i njome obrisa goli vrat. Zatim sa uzivanjem dodade: "Reci cu ti sta je ucinio. Pobegao je. sirom Kalgana poslato je obavestenje i ja bih ga i ranije prepoznao da je bio na nogama i da nije dubio na tom kljunu." Dobro raspolozen, on prodrmusu svoj plen.

Bejta mu se obrati s drazesnim osmehom: "A odakle je pobegao, gospodine?"

Covek podize glas. Gomila se okupljala iskolacenih ociju i zamoreci; cuvarevo osecanje vaznosti je raslo u upravnoj srazmeri s porastom broja slusalaca.

"Odakle je pobegao?" On sarkasticno uskliknu. "Pretpostavljam da ste culi za Mazgova?"

Odjednom predstade svaki zamor, a Bejta oseti kako joj se stomak ledi. Komedijas je gledao samo u nju, jos uvek drhtureci u medvedjem stisku cuvara.

"A sta bi drugo mogao biti ovaj prokleti dronjavko", nastavi gromoglasno cuvar, "nego odbegla gospodareva dvorska luda." On snazno protrese svog zarobljenika. "Priznajes li, ludo?"

Jedini odgovor mu behu nemi strah i besumno suskanje Bejtinog glasa na Toranovu uhu.

Toran se prijateljski primace cuvaru. "Prijatelju, kako bi bilo da na trenutak sklonis ruku. Ovaj zarobljenik nam je igrao i jos nije igrom zaradio svoju platu."

"Slusajte!" Sa iznenadnom zabrinutoscu, cuvar podize glas. "Raspisana je ucena..."

"Dobices je ako dokazes da je ovo covek koga trazis. Kako bi bilo da se do tada izgubis. Ti znas da smetas jednom gostu, a to moze imati ozbiljne posledice po tebe."

"Ali vi ometate prava Njegovog gospodstva, a to ce imati ozbiljne posledice po vas." On ponovo prodrmusu komedijasa. "Crkotino, vrati coveku pare." Toranova saka se pomeri i cuvaru bi otet pistolj za omamljivanje, a uz njega gotovo i polovina palca. cuvar zaurla od bola i besa. Toran ga snazno odgurnu u stranu, dok oslobodjeni komedijas otapka iza Toranovih ledja. Gomila, kojoj se sada nije mogao videti kraj, jedva da obrati paznju na ova poslednja zbivanja. U njoj je bilo istezanja vratova i nekakvog centrifugalnog kretanja, kao da su mnogi odlucili da povecaju rastojanje od sredista aktivnosti.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Zatim nastade neka usplahirenost i izdaleka se zacu neka ostra zapovest. Napravi se prolaz, kroz koji krupnim koracima prodjose dva coveka drzeci u nemarnoj pripravnosti elektricne biceve. Na svakom purpurnom koporanu bio je crtez uglaste munje, ispod koje je bila raspolucena planeta. Za njima je koracao tamni dzin u porucnickoj uniformi, tamne kose, tamne koze i smrknuta izgleda. Tamni covek progovori s opasnom blagoscju nekoga ko ne mora da podize glas da bi mu se cudi zadovoljile.

"Ti si taj koji nas je obavestio?"

cuvar je jos uvek pridrzavao svoju uvrnutu ruku i mrmljao, lica izoblicena od bola. "Trazim nagradu, velemocni, a ovog coveka ovde optuzujem..."

"Dobices iznos ucene", rece porucnik i ne pogledavsi ga. On kratko dade znak svojim ljudima: "Vodite ga!"

Toran oseti kako se komedijas izbezumljeno hvata za kraj njegove tunike. "zalim, porucnice, ali ovaj mi covek pripada", podignuta tona, koji ne zadrhta, rece Toran.

Vojnici ni ne trepnuse na ovu izjavu. Jedan od njih nesigurno podize bic koji se na porucnikovo obrecnuto naredjenje spusti.

Ta tamna grdosija se pomeri napred i postavi svoje cetvrtasto telo ispred Torana. "Ko si ti?"

"Gradjanin Zaduzbine", bese zvonki odgovor. Delovao je - bar na gomilu. Nabijena tisina se pretvori u pojacano mumlanje. Mozda je ime Mazgova izazivalo strah, no to je, ipak, bilo novo ime i jedva da je bilo tako duboko usadjeno u sve zivotne organe, kao sto je to bio slucaj sa starim imenom Zaduzbine - Zaduzbine koja je unistila Carstvo, a taj strah od Zaduzbine je sa bezobzirnim despotizmom vladao citavim jednim kvadrantom Galaksije. Ne promenivsi izraz lica, porucnik zapita: "Da li vam je poznat identitet coveka koji je iza vas?"

"Receno mi je da je pobegao s dvora vaseg vodje, ali ono u sta sam siguran jeste da je on moj prijatelj. Bice vam potreban cvrst dokaz njegovog identiteta da biste ga povelili."

U gomili sa zacuse napeti uzdisaji, ali ih porucnik precu: "Imate li kod sebe papire kojima dokazujete da ste gradjanin Zaduzbine?"

"Imam ih na brodu."

"Shvatate li da su vasi postupci nezakoniti? Mogao bih narediti da vas ubiju!"

"Bez sumnje. No, ubili biste jednog gradjanina Zaduzbine, pa bi radi

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

delimicne odmazde, verovatno, vase telo - i to rascereceno - bilo poslato Zaduzbini. Drugi generalisimusi su to vec radili."

Porucnik ovlazi usne. Ova tvrdnja bila je tacna. "Kako se zovete?" upita on. Toran iskoristi ostvareno preimucstvo: "Na dalja pitanja cu odgovoriti na svom brodu. U hangaru cete dobiti broj celije, registrovan je pod imenom Bejta."

"Znaci, necete da urucite begunca?"

"Mozda, Mazgovu. Posaljite gospodara!"

Razgovor se izrodi u saputanje i porucnik se brzo okrenu. "Rasturite gomilu", rece on grubo svojim ljudima, obuzdavajuci gnev.

Elektricni bicevi se podigose i spustise. culi su se krici, gusanje i bezanje. Na putu ka hangaru Toran samo jednom prekide svoje razmisljanje i primeti gotovo za sebe: "Galaksije mi, Bej, kako mi je bilo! Toliko sam se prepao..."

"Da", odgovori ona jos uvek drhtavim glasom, a u ocima jos se citalo nesto slicno obozavanju, "bilo je to nesto sasvim neuobicajeno."

"Prosto ne znam sta mi je bilo. Obreo sam se s pistoljem za omamljivanje, a nisam siguran da bih znao kako da ga upotrebim i ucutkao sam ga. Ne znam zasto sam ovo ucinio."

U vazdusnom vozilu koje ih je odnosilo iz oblasti plaze Toran pogleda na drugu stranu prolaza gde se na jednom sedistu zgrcio usnuli komedijas Mazgova, pa s gadjenjem dodade: "To je bilo nesto najmucnije sto sam u zivotu ucinio."

Porucnik je s postovanjem stajao pred garnizonskim pukovnikom, koji ga pogleda i rece: "Dobro si to obavio. Tvoja uloga je zavrшена."

Medjutim, porucnik se nije odmah udaljio, vec je mracno primetio: "Mazgov je izgubio na ugledu kod gomile, gospodine. Bice neophodno da se preduzme jedna disciplinska akcija, kako bi se vratila odgovarajuca admosfera postovanja."

"Takve mere vec su preduzete."

Porucnik se napola okrenu, a onda ozlojedjeno dodade: "Priznajem, gospodine, da su naredjenja naredjenja, ali stajati pred tim covekom sa pistoljem za omamljivanje i progutati njegovu drskost, to je bilo nesto najmucnije sto sam u zivotu iskusio."

14. MUTANT

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Hangar" na Kalganu je u svojoj sustini bio nekakva cudna ustanova proistekla iz potrebe da se smesti ogroman broj brodova kojima su pristizali posetioци sa strane, kao i iz, istovremeno, zbog toga nastale nuzde da se za njih obezbedi konaciste. Prvi bistri momak koji je smislio pravo resenje brzo je postao milioner. Njegovi naslednici - na osnovu srodstva ili, pak, sredstva - jamacno su se ubrajali u najbogatije ljude na Kalganu.

"Hangar" je zauzimao kvadratne milje i milje prostora, a naziv "hangar" ni posto ga ne opisuje u dovoljnoj meri. U osnovi je to hotel - za brodove. Putnik plati unapred, a njegovom brodu se dodeli sidriste sa kog moze poletiti u svemir kad god to pozeli. Posetilac u tom slucaju zivi, kao i obicno, na svom brodu. Uobicajene hotelske usluge se, naravno, mogu dobiti, te se tako po narocito povoljnim cenama mogu nabaviti hrana i lekovi, moze se obaviti jednostavno odrzavanje broda i obezbediti po neznatnoj ceni poseban transport na samom Kalganu.

Tako bi posetilac spojio racun za hangarski prostor i hotel, a uz to nesto i ustedeo. Vlasnici prodaju pravo na privremeno koriscenje zemljsnog prostora uz visoku zaradu. Vlada ubira ogromne poreze. Svi se zabavljaju. Niko ne gubi. Jednostavna stvar!

Jedan covek je upravo isao ivicom širokih hodnika koji su povezivali mnoga krila u hangaru; jednom davno razmisljao je o novini i korisnosti upravo opisanog sistema, ali ta vrsta razmisljanja bila je za casove dokolice, a sasvim neprilicna za ovaj cas.

Glomazni brodovi baskarili su se svom sirinom i duzinom u nizovima brizljivo odeljenih celija, i covek je redom odbacivao jedan niz za drugim. Bio je strucnjak za ovo cime se upravo bavio, cak i da mu prethodno proucavanje hangarskog registra nije dalo odredjenije obavestenje osim sumnjive naznake odredjenog krila - koje je primalo po stotine brodova - njegovo specijalizovano znanje bi izdvojilo iz tih nekoliko stotina jedan brod.

Njegovo cutanje kao da prekide uzdah. covek zastade a zatim se izgubi u jednom od nizova: postade insekt koji gamize nezapazen od nadmenih metalnih cudovista sto tu pocivaju. Tu i tamo treperenje svetlosti iz bocnih okana ukazivalo bi na prisustvo nekog ko se sa organizovanog uzivanja rano vratio nekom jednostavnijem - ili mozda intimnijem - uzivanju koje je sam uprilicio.

covek zastade, i da je imao obicaj da se osmehuje verovatno bi to sad

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

ucinio. Izvesno je da vijuge u njegovom mozgu obavise nesto sto bi se moglo nazvati mentalnim ekvivalentom osmeha.

Brod pred kojim se zaustavio bio je vitak i ocigledno brz. Ono sto je njega zanimalo bila je neuobicajenost njegove konstrukcije. Nije to bio uobicajeni model - sada je vecina brodova u ovom kvadrantu Galaksije ili oponasala zaduzbinsku konstrukciju ili su ih gradili tehnicari Zaduzbine. Ali ovaj je bio narocit. Bio je brod Zaduzbine - ako nista drugo a ono zbog malecnih ispupčenja na kori, koja su bila moduli zastitnog ekrana, a samo je jedan zaduzbinski brod mogao imati ekran. Bilo je i drugih znakova. covek nije oklevao.

Elektronska baterija ispod reda brodova, koji je uprava kao ustupak osamljivanja postavila, za njega nije predstavljala nista. On rastvori bateriju koristeći specijalnu neutralisucu silu s kojom je raspolagao, a da pri tom nije aktivirao alarm.

Prvo upoznavanje nezvanog gosta sa unutrasnjoscju broda bio je neocekivani i gotovo prijateljski zvuk prigusene sirene u brodskoj dnevnoj sobi, prouzrokovan prislanjanjem dlana na malu foto-celiju u glavnoj ulaznoj komori.

I dok se ta uspesna pretraga nastavljala, Toran i Bejta jedva da su osećali neku sigurnost unutar celicnih zidova Bejta. Komedijas Mazgova, koji im je odao da u svom mrsavom telu poput sestaka skriva otmeno ime Magnifiko Gigantikus, pogrbljeno je sedeo za stolom i halapljivo prozdirao hranu iznetu pred njega.

Njegove tuzne smedje oci podizale bi se s jela jedino da prate Bejtino kretanje po kuhinji u kojoj je jeo.

"Male je vrednosti hvala slaboga", promrmlja on, "no primite je, jer vec nedelju dana, vaistinu, samo su otpaci preda me stizali, a mada moje telo slabasno izgleda, apetit mi je nedolicno veliki."

"Samo ti jedi, onda", s osmehom ce Bejta. "Ne gubi vreme na zahvaljivanje. Kao da bese neka poslovica iz Sredisnje Galaksije o zahvalnosti?"

"Vaistinu postoji, moja gospo. Rekose mi da je neki mudrac jednom rekao: 'Zahvalnost je najlepsa i najdelotvornija kada se ne izrodi u praznoslovlje.' No, avaj, gospo, ja kao da nista drugo nisam do gomila praznoslovlja. Jednom praznoslovlje moje bi ugodno uhu Mazgova i donese mi dvorsko odelo i veliko ime - jer nekad sam se zvao prosto Bobo, a to mu se nije dopalo - no kad mu moje praznoslovlje ne bi ugodilo, batine i bic bi se

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

srucili na moje jadne kosti."

Toran udje u pilotsku kabinu. "Sad mozemo samo da cekamo, Bej. Nadam se da Mazgov shvata da zaduzbinski brod predstavlja teritoriju Zaduzbine." Magnifiko Gigantikus, bivsi Bobo, razrogaci svoje oci i uskliknu: "Kako mora biti velika Zaduzbina, pred kojom cak i okrutne sluge Mazgova drhte." "Zar si i ti cuo za Zaduzbinu?" nasmesi se Bejta.

"A ko nije?" Magnifiko je tajanstveno saputao. "Ima nekih koji kazu da je to svet velike madjije, ognja koji prozdire planete i tajne ogromne moci. Kazu da ni najveći plemići Galaksije ne mogu doživeti toliku počast i postovanje kakvu normalno uživa običan čovek koji može da kaže 'Gradjanin sam Zaduzbine' - makar bio običan svemirski rudar ili neka nistarija kao ja."

"Magnifiko", primeti Bejta, "nikad neces završiti ako budeš držao govorancije. Evo, dacu ti malo aromaticnog mleka. Ukusno je." Na sto je stavila bokal pun mirisjavog mleka i izvela Torana iz odaje.

"Tori, sta cemo sad s njim?" Ona neodredjeno pokaza rukom prema kuhinji. "Kako to mislis?"

"Hocemo li ga predati, ukoliko dodje Mazgov?"

"A sta bismo drugo, Bej? Zvucalo je kao da je uznemiren, sto je potvrdjivao i pokret kojim je s cela gurnuo vlazni uvojak. On nestrpljivo produzi: "Pre nego sto sam ovamo dosao imao sam neku neodredjenu predstavu da ce jedino biti potrebno da potrazimo Mazgova i da odmah predjemo na stvar - na stvar, ovaj, nista odredjeno."

"Znam sta hoces da kazes, Tori. Nisam se ni ja mnogo nadala da cu bas ja videti Mazgova, ali, mislila sam da cemo moci prikupiti, iz prve ruke, neke podatke o celoj toj guzvi, i onda ih preneti ljudima koji su upuceniji u ovu medjuzvezdanu spletku. Nisam ja spijun kao iz knjiga."

"Shvatam te, Bej!" Prekrstio je ruke i namrstio se. "Kakva situacija! Da nije bilo ovog poslednjeg cudnog slucaja ne bi ni pomislila da postoji neko poput Mazgova. Mislis da ce doci po svog komedijasa?"

"Nisam sigurna da bih volela da to ucini." Bejta je gledala u njega. "Ne znam sta bih rekla ili ucinila. A ti?"

Unutrasnji alarm se oglasi isprekidano, nametljivo. Bejtine usne su se bezglasno pomerile: "Mazgov!"

Na pragu je stajao Magnifiko raskolacenihi ociju i cvileo: "Mazgov?"

"Moramo ih pustiti unutra", promrmlja Toran.

Kontakt otvori ulaznu komoru, a za pridoslicom se zatvori spoljni kapak.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Skener je pokazivao samo jednu jedinu nejasnu priliku.

"To je samo jedan covek", rece Toran i s neskrivenim okalsanjem se naze nad cev za vezu i progovori, skoro drhtavim glasom: "Ko ste vi?"

"Bolje me pustite unutra, pa cete to saznati!"

Reci su slabasno dopirale iz prijemnika.

"Saopstavam ti da je ovo brod Zaduzbine i stoga teritorija Zaduzbine po medjunarodnom ugovoru."

"Znam to."

"Priblizi se podignutih ruku ili cu pucati. Dobro sam naoruzan."

"U redu!"

Toran otvori unutrasnja vrata, zatvori kontakt na automatskom pistolju, dok mu je palac lebdeo iznad mesta na kome je trebalo pritisnuti. cuo se bat koraka, vrata se sirom otvorise i Magnifiko istog casa povika: "To nije Mazgov! To je neki drugi covek!"

'covek' se ozbiljno nakloni komedijasu. "Vrlo tacno. Nisam Mazgov." Ruke su mu bile rasirene. "Nisam naoruzan i dolazim miroljubivim poslom. Odahnite i odlozite pistolj. Ruka vam nije dovoljno sigurna da bih bio spokojan."

"Ko ste vi?" grubo upita Toran.

"To sam ja vas mogao da upitam", hladno ce stranac, "jer se vi ovde lazno predstavljate, a ne ja."

"Kako to?"

"Vi tvrdite da ste gradjanin Zaduzbine, a na planeti nema nijednog ovlascenog trgovca."

"To nije tacno. Otkud znate?"

"Zato sto ja jesam gradjanin Zaduzbine, a to mogu i ispravama dokazati. A gde su vase isprave?"

"Mislim da bi bilo bolje da odete."

"Mislim da ne bi. Ukoliko su vam makar malo poznati metodi Zaduzbine, a trebalo bi da budu, bez obzira na vase lazno predstavljanje, onda znate da bi najblizi zaduzbinski centar primio upozorenje ukoliko se ne bih vratio na moj brod u odredjeno vreme. Zato i sumnjam da bi, prakticno, tvoje oruzje imalo mnogo efekta."

Neko vreme je vladalo neodlucno cutanje, a onda Bejta mirno rece: "Skloni atomski pistolj, Torane, i primi njegove reci zdravo za gotovo. Zvuci kao da govori istinu."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Hvala vam", reci stranac.

Toran odlozi pistolj na stolicu pored sebe: "Kako bi bilo da sad objasnis?"

Stranac je i dalje stajao. Bio je dugih kostiju i jakih misica. Lice mu je bilo u strogim, ravnim površinama i nekako je bilo jasno da se nikada ne osmehuje. Medjutim, u ocima nije bilo okrutnosti.

"Vesti se brzo prenose, narocito kad su o necemu sto izgleda neverovatno. Ne verujem da na Kalganu ima nekoga ko ne zna da je danas dvoje turista iz Zaduzbine natrljalo nos ljudima Mazgova. Do veceri sam cuo glavne pojedinosti, a, kao sto sam napomenuo, osim mene na planeti nema turista iz Zaduzbine. Takve stvari znamo."

"Ko su to, mi?"

"Mi smo mi. Na primer, ja! Znao sam da ste u hangaru - neko je nacio da ste to rekli. Na svoj nacin sam to proverio u knjizi, a i pronasao vas brod." Iznenada se okrenu prema Bejti. "Vi ste rodnom iz Zaduzbine, zar ne?"

"Jesam li?"

"clan ste demokratske opozicije - zovu je 'podzemnim pokretom'. Ne secam se vasesg imena, ali se secam lika. Nedavno ste otisli iz Zaduzbine, a da ste bili vaznija licnost to ne biste mogli uciniti."

Bejta sleze ramenima.: "Mnogo znate."

"Da. Pobegli ste s nekim covekom. S ovim?"

"Da li je vazno sta cu reci?"

"Ne, jedino zelim da postignemo potpuno uzajamno razumevanje. Verujem da je na nedelju dana pre nego sto ste onako zurno otisli lozinka bila: 'Seldon, Hardin i Sloboda', Vodja vasesg ogranka je Porfirat Hart."

"Gde ste to saznali?" Bejta se iznenada razjari. "Da li ga je policija scepala?" Toran ju je zadržavao, ali ona se oslobodi i pridje blize.

covek iz Zaduzbine mirno odvrati: "Niko ga nije uhvatio. Jedino sto se podzemni pokret veoma siri, pa i na neocekivanim mestima. Ja sam kapetan Han Pricer iz Informacija, a i sam sam vodja jednog ogranka - nije uopste vazno pod kojim imenom."

On malo saceka, a onda ce: "Ne, ne morate mi verovati. U nasem poslu bolje je biti preterano sumnjicav nego obratno. Ali bolje bi bilo da preskocim uvod."

"Da", rece Toran, "kako bi bilo da to ucinis."

"Mogu li da sednem? Hvala." Kapetan Pricer prebaci dugacku nogu preko kolena druge noge i pusti da mu ruka visi niz naslon stolice. "Prvo bih rekao

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

da ne znam o cemu se radi - mislim, iz vasesg ugla. Vas dvoje niste iz Zaduzbine, ali nije tesko pogoditi da ste s nekog od samostalnih trgovackih svetova. To me ne uznemirava suvise. Medjutim, znatizeljan sam da cujem sta cete s ovim momkom, s ovim pajacom koga ste doveli na sigurno mesto? Znete, sigurno, da rizikujete zivot ukoliko ga zadržite."

"To ti ne bih mogao reci."

"Hm, hm! Pa, nisam ni mislio da cete moci. No, ako ocekujete da se uz fanfare rogova, dobosa i elektricnih organa pojavi sam Mazgov - umirite se! Mazgov tako ne radi."

"sta?" uglas uzviknuse Toran i Bejta, a iz ugla u kome je Magnifiko culjio svoje vidno narasle usi iznenada dodje do radosnog trzaja.

"Bas tako. I sam sam pokusavao da sa njim stupim u vezu, postupajuci mnogo temeljnije nego vas dvoje amatera. Ne pali. covek se nigde licno ne pojavljuje, ne dozvoljava da ga fotografisu niti da prave njegova oblicja, a mogu ga videti samo njegovi najblizi saradnici."

"Da li to treba da objasni njegovo zanimanje za nas, kapetane?" upita Toran.

"Ne. Taj komedijas je kljuc. Taj komedijas je jedan od malobrojnih koji ga jesu videli. On im je potreban. Mozda je on dokaz koji mi treba, a nesto mi je potrebno, to samo Galaksija zna, da probudim Zaduzbinu."

"Zar je treba buditi?" s iznenadnom zajedljivoscju upade Bejta. "Zbog cega? U kojoj ulozi dejstvujete kao uzbuna - u ulozi buntovnog demokrate ili pripadnika tajne policije i provokatora?"

Ostre bore se pojavise na kapetanovom licu. "Kada je cela Zaduzbina ugrozena, gospodjo revolucionarko, stradaju i demokrate i tirani. Spasimo tirane od jos gorih tirana, da bismo ih zbacili kad na njih dodje red."

"O kakvom to vecem tiraninu govorite?" planu Bejta.

"O Mazgovu! Ponesto sam o njemu saznao, dovoljno da bi mi to vec nekoliko puta donelo smrt da sam bio manje okretan. Posaljite komedijasa iz sobe. O ovome se moze govoriti samo nasamo."

"Magnifiko." Bejta odresno pokaza rukom i komedijas se bez reci izgubi. Kapetanov glas je bio ozbiljan i strastven, ali toliko tih da mu se Toran i Bejta sasvim primakose.

"Mazgov je lukav - suvise lukav da ne bi shvatao vrednost magneticnosti i privlacnosti u licnom predvodjenju. Ukoliko se toga odrice, cini to s razlogom. Taj razlog sigurno pociva na cinjenici da bi licni kontakt otkrio

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

nesto za sta je od najvece vaznosti da se ne otkrije."

Ne dopustajuci im da postave pitanje, on produzi: "Zbog ovoga sam posetio njegovo rodno mesto i raspitao se kod ljudi koji zbog onog sto znaju nece dugo ziveti. Vec sad ih je malo zivih. Secaju se jednog deteta koje se rodilo pre trideset godina - smrti njegove majke - njegove neobicne mladosti. Mazgov nije ljudsko bice!"

Zgrozeni maglovitim skrivenim smislom, njegovo dvoje slusalaca ustuknuse. Nijedno od njih dvoje nije potpuno niti jasno shvatalo, ali pretnja u recenici bila je sasvim odredjena.

"On je mutant i to uspesan, ako je suditi po njegovoj kasnijoj karijeri", produzi kapetan. "Ne znam kolike su mu moci, niti do koje je mere ono sto u nasim trilerima nazivaju 'nadcovekom'; medjutim, uspeti se za dve godine od nule do pobednika nad kalganskim generalisimusom, to vec dovoljno kazuje. Shvatate li opasnost? Da li je Seldonov plan mogao uzeti u obzir i jednu genetsku nepravilnost, sa njenim nepredvidljivim bioloskim odlikama?"

"Ne verujem u to", polagano rece Bejta. "To je neka slozena smicalica. Ukoliko je Mazgov nadcovek, zbog cega nas njegovi ljudi nisu ubili kad im je to bilo moguće?"

"Vec sam rekao da ne znam stepen njegove mutacije. Mozda jos nije spreman za Zaduzbinu, te bi odupiranje izazovu dok ne bude spreman predstavljalo dokaz najvece mudrosti. Kako bi bilo da mi ipak dopustite da porazgovaram s komedijasem?"

Kapetan stade pred drhtavog Magnifika, koji ocigledno nije imao poverenja u ovog ogromnog, strogog coveka.

"Da li si video Mazgova svojim ocima?" sporo zapoce kapetan.

"Isuvisе dobro, postovani gospodine. A, uz to, i osetio tezinu njegove sake na svom telu."

"U to ne sumnjам. Mozes li ga opisati?"

"Strasno je i setiti ga se, postovani gospodine. Krsan je to covek. Pored njega cak i vi biste izgledali k'o vejka. Kosa mu je plamtece grimizne boje, a da se sa svom silinom i tezinom obesim o njegovu misicu ne bih je mogao pomeriti - ni za vlas." Magnifikova mrsavost kao da se sruci u splet ruku i nogu. "Da bi razgalio svoje generale i sebe samog, cesto bi me, drzeci me za pojas, jednim prstom podizao na groznu visinu, a ja bih morao da mu

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

recitujem poeziju. Tek posle dvadesetog stiha bi me spustio, al' bi to ponovio za svaki improvizovani ili nesavršeni slik. To je covek nadmocne snage, postovani gospodine, koji svoju snagu svirepo koristi - a njegove oci, postovani gospodine, niko nije video."

"sta? sta to rece?"

"Nosi neke cudne naocare, gospodine. Kazu da su neprozirne, a daju mu neku carobnu moc koja daleko prevazilazi ljudske moci!" Glas mu se utanji i postade tajanstven. "cuo sam da videti njegove oci znaci videti samu smrt; da pogledom ubija, postovani gospodine."

Magnifikov pogled je hitro leteo od jednog do drugog posmatraca. "Istina je", glas mu zadrhta, "ziva istina."

Bejta duboko uzdahnu. "Izgleda da ste u pravu, kapetane. Da li zelite da preuzmete vodjstvo?"

"Pa, da razmotrimo situaciju. Da li nekom ovde nesto dugujete? Da li je podignuta gornja barijera u hangaru?"

"Svakog casa mogu krenuti."

"Onda krenite. Mazgov mozda ne zeli da se bori sa Zaduzbinom, ali se izlaze velikom riziku ukoliko pusti Magnifikusa da umakne. Tako se, verovatno, moze i objasniti ona potera za tim jadnikom. Mozda vas gore cekaju brodovi. Koga bi mogli optuziti za zlocin, ako se izgubite u svemiru?"

"Imate pravo", mracno priznade Toran.

"Medjutim, imate zastitni omotac i verovatno ste brzi od bilo cega sto oni imaju, tako da cim izidjete iz atmosfere treba da napravite krug kroz neutralni sloj do druge hemisfere, a zatim da se vinete napolje pri najvećem ubrzanju."

"Da", hladno ce Bejta, "a sta biva kad se vratimo na Zaduzbinu, sta ce onda biti kapetane?"

"No, tad cete biti gradjani Kalgana spremni za saradnju, zar ne? Ne znam nista sto bi to opovrgavalo, je l' tako?"

Niko ne rece nista. Toran pridje komandama. Oseti se neprimetan trzaj. Kad se Toran vec toliko odvojio od Kalgana da je mogao pokusati sa prvim medjuzvezdanim skokom, po prvi put se lice kapetana Pricera malo nabra - zato sto nijedan brod Mazgova nije ni pokusao da spreči njihov odlazak.

"Izgleda da nas pusta da odvedemo Magnifika", dobaci Toran. "Vasoj prici se ne pise dobro."

"Izuzev", ispravi ga kapetan, "ukoliko ne zeli da ga odvedemo, a u tom

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

slucaju ne pise se dobro Zaduzbini."

Tek nakon poslednjeg skoka, kad su vec bili u neutralnom sloju Zaduzbine, na brod stize prva emisija vesti preko ultratalasa.

Bese u vestima jedna novost koja jedva da je bila spomenuta. Izgleda da je neki generalisimus - a spiker koji se dosadjivao ne rece njegovo ime - ulozio kod Zaduzbine zalbu zbog nasilnog odvođenja nekoga s njegovog dvora.

Najavljivac potom predje na sportske vesti.

"Ipak nas je za jedan korak preduhitrio", ledeno primeti kapetan Pricer, a zatim zamisljeno dodade: "Spreman je za Zaduzbinu, a ovo mu sluzi kao izgovor za akciju. To nam otezava stvar. Moracemo da delamo pre nego sto zaista budemo spremni."

15. PSIHOLOG

Bilo je razloga za cinjenicu da je element koji se naziva 'cistom naukom' predstavljao najslobodniji oblik zivota u Zaduzbini. U Galaksiji gde su nadmocnost, pa cak i opstanak Zaduzbine jos uvek pocivali na njenoj tehnoloskoj superiornosti - uprkos velikoj fizickoj moci stecenoj u toku poslednjeg jednog i po veka - Naucnik bese zadrzao izvestan imunitet. Bio je neophodan i tog je bio svestan.

Bilo je, takodje, razloga i za cinjenicu da je Ebling Miz - tom imenu titule bi pridodavali samo oni koji ga nisu poznavali - predstavljao najslobodniji oblik zivota u 'cistoj nauci' Zaduzbine. U svetu u kome se nauka uvazavala bio je Naucnik - sa velikim N i to bez podsmeha. Bio je neophodan i tog je bio svestan.

Zato se i desilo da je, u vreme kad su svi drugi savili koleno, on odbio da to ucini, dodavsi na sav glas da ni njegovi stari u svoje vreme nisu klekali pred nekim smrdljivim gradonacelnikom. I da je, uostalom, u vreme njegovih predaka gradonacelnika slobodno biran i smenjivan, dok su svi oni koji nesto naslede urodjeni idioti.

Zato, kad bi Ebling Miz zakljucio da ce dozvoliti Indberu da ga pocastvuje prijemom, on ne bi cekao da uobicajena upravna lestvica prosledi njegovu molbu do vrha i povoljan odgovor na dole, vec bi na ramena bacio manje neugledan od svoja dva svecana kaputa, nacopio na jednu stranu glave neku rasparenu kapu nemoguceg izgleda, pripalio povrh toga zabranjenu cigaru i ututnjao u gradonacelnikovu palatu pored dvojice strazara koji bi nemocno blejali.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Prvi nagovestaj o ovom upadu njegova ekselencija je dobila kada je u svom vrtu nacula kako sve blize dopire neko bucno raspravljanje, kojem je odgovarala rika neartikulisanih psovki.

Indber polako odlozi asovce, polako ustade i polako se namrsti. Indber je sebi dozvoljavao jednodnevni odmor od posla, a kad bi vreme to dopustalo, u rano popodne proveo bi dva sata u vrtu. Tu, u njegovom vrtu cvece je raslo u cetvorouglovima i trouglovima, u strogom redosledu crvene i zute boje, prosarane ljubicastom na temenima uglova, dok je sve to u strogim linijama oivicavalo zelenilo. U vrtu ga niko nije uznemiravao - niko!

Priblizavajući se maloj vrtnoj kapiji, Indber je svlacio zemljom isprljane rukavice.

"sta ovo treba da znaci?" neminovno upita.

Od kako postoji covcanstvo neverovatan broj ljudi je u slicnim prilikama upucivao u atmosferu bas to pitanje, i to bas tim recima. Nije zabelezeno da je to pitanje postavljeno s nekim drugim ciljem do da stvori dostojanstven utisak.

No, ovoga puta odgovor bese prozaican, jer uz urlik rupi Mizovo telo, preteci pesnicom onima koji su jos uvek stezali dronjke njegovog ogrtaca.

Indber ih otpusti uz vazno, nezadovoljno mrštenje, a Miz se saze kako bi podigao ostatak svoje kape, zatim strese s nje otprilike cetvrtinu popale prasine i cusnu je pod misku.

"Slusaj, Indbere, ovi tvoji (psovka) izmecari ce dobiti racun za jedan cestiti ogrtac. Jos je dugo mogao da se nosi ovaj moj." Duvao je i brisao celo malcice teatralno.

Gradonacelnik, sav ukocen od nezadovoljstva, s visine svojih metar i po nadmeno rece: "Nije mi poznato, Mize, da si trazio prijem. Sasvim je sigurno da ti nije odobren."

Ebling Miz pogleda dole u svog gradonacelnika sa ocito zaprepascenom nevericom. "Galaksije mi, Indbere, zar nisi juce primio moje pisamce? Prekljuce sam ga urucio jednom od lakeja u purpurnoj uniformi. Urucio bih ti ga i licno, ali znam koliko volis cifranje."

"Cifranje!" Indber u ocajanju zakoluta ocima, a onda odlucno nastavi: "Da li si ti uopste cuo za propisnu organizaciju? Ubuduce ces podnositi molbu za prijem kako je propisano - u tri primerka i u za to odredjenoj kancelariji. Zatim ces sacekati dok redovnim putem ne dobijes obavestenje o tome za kada ti je odobrena audijencija. A tad ces se pojaviti propisno odeven -

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

propisno odeven, cujes li - i to s duznim postovanjem. Mozes se udaljiti."

"sta ne valja na mom odelu?" uvredjeno upita Miz. "To mi je najbolji ogrtac sve dok ga ti (psovka) djavoli nisu dograbili svojim kandzama. Udaljicu se cim budem saopstio ono zbog cega sam i dosao. Galaksije mi, da se ne radi o Seldonovoj krizi odmah bih se pokupio."

"Seldonova kriza!" Po prvi put Indber pokaza zanimanje. Miz jeste veliki psiholog - sigurno i demokrata, prostacina i buntovnik - ali i psiholog. U zabuni, gradonacelnik cak propusti da recima iskaze bol koji je osetio kad je Miz ubrao jedan cvetic, s ocekivanjem ga prineo nosu, a zatim naprcivsi ga bacio doticni cvet.

"Hajde sa mnom", hladno rece Indber. "Vrt nije za ozbiljan razgovor." Osecao se prijatnije u svojoj uzvisenoj stolici iza velikog pisaceg stola, odakle je mogao da s visine gleda na ono nekoliko dlacica koje su sasvim neefikasno skrivale Mizovo ruzicasto teme. Osecao se jos bolje kad Miz automatski baci nekoliko pogleda oko sebe trazeci nepostojecu stolicu, a zatim produzi da stoji i da se s nelagodnoscu premesta s noge na nogu. A ponajbolje se osetio kad u odgovor na pazljiv pritisak na pravi prekidak utrca livrejisani cinovnik, klanjajuci se pridje stolu i na njega ritualno polozi debelu, metalom uvezanu knjigu.

"E, da bismo ovaj neodobreni razgovor skratili sto je vise moguće", ponovo ovladavsi situacijom rece Indber, "izjasni se sa sto manje reci."

"Znas li ti mozda sta sam ovih dana radio?" neuzurbano upita Ebling Miz.

"Pred sobom imam tvoje izvestaje", zadovoljno odvrati gradonacelnik, "a i autorizovani rezime. Koliko sam upucen, tvoje istrazivanje psihoistorijskih proracuna imalo je za svrhu da ponovi rad Harija Seldona i da za potrebe Zaduzbine konacno utvrdi planirani tok buduće istorije."

"Tacno", suvo rece Miz. "Kada je Seldon osnovao Zaduzbinu bio je dovoljno pametan da ne ukljuci psihologe medju ovamo poslate naucnike - tako da je Zaduzbina uvek radila naslepo, u skladu sa istorijskom nuznoscu. U toku svojih istrazivanja mnogo toga sam zasnivao na nagovestajima pronadjenim u Vremenskoj kripti."

"Miz, to mi je poznato. Ne gubi vreme ponavljajuci."

"Ne ponavljam", zagrme Miz, "jer ono sto cu ti reci nije ni u jednom od tih izvestaja."

"Kako to mislis, nije u izvestajima?" glupavo upita Indber. "Kako bi moglo..."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Galaksijo! Pusti me da ti to ispricam na svoj nacin, ti mala gnusna spodobo. Prestani da mi poturas reci u usta i sumnjas u svaku moju rec, ili cu smesta izmarsirati napolje i pustiti da se na tebe sve ovo sruci. Imaj na umu, ti (psovka), budalo, Zaduzbina ce iz ovog isplivati jer tako mora biti, ali ako ja sad odavde izidjem - ti neces."

Bacivsi kapu na pod, tako da su se rasprsilе cestice prasine, on preskoci stepenike postolja na kome je stajao siroki pisaci sto, silovito odgurnu papire i sede na rub stola.

Indber izbezumljeno pomisli da pozove strazu ili da upotrebi automatske atomske pistolje, ugradjene u sto. Medjutim, odozgo su ga besno gledale Mizove oci, tako da nije imao drugog izlaza do da namesti sto ljubaznije lice.

"Dr Mize, morate..." zapoce slabim zvanicnim glasom. "Zavezi", besno ce Miz, "i slusaj. Ukoliko su ovo ovde", i tu tesko spusti dlan na metalom uvezane podatke, "moji izvestaji, baci ih. Svaki izvestaj koji napisem prodje kroz ruke dvadeset i vise cinovnika da dodje do tebe, a zatim zavrshi kod jos dvadesetorice. To je u redu, kad nemas nesto sto treba da ostane tajna. E, ali ovde imam nesto sto je poverljive prirode. Toliko poverljive da ni oni momci sto sa mnom rade nemaju o tome pojma. Naravno, svoj posao su obavili, ali svaki je radio samo nepovezani delic, a ja sam sve spojio. Da li znas sta je Vremenska kriptu?"

Indber potvrdi glavom, no Miz nastavi glasno uzivajuci u situaciji:

"Uostalom, ipak cu ti reci, jer sam vec duze vreme slutio ovu (psovka) situaciju. Tako mi Galaksije, citam te, ti lazljivi prcvoljku. Ruka ti je pored dugmenceta koje ce prizvati pet stotina, pa i vise naoruzanih tipova da me dokusure, ali ti se bojis onog sto znam - bojis se Seldonove krize. Osim toga, ukoliko taknes nesto na stolu rascopacu ti (psovka) glavu pre nego sto neko dodje. Ionako ti i tvoj razbojnik-otac i gusar-ded su vise dugo pijete krv Zaduzbine."

"Ovo je veleizdaja", trucao je Indber.

"Sigurno", likovao je Miz, "ali sta ti tu mozes? Da ti kazem za Vremensku kriptu. Za onu istu Vremensku kriptu koju je jos na pocetku Hari Seldon ovde smestio, kako bi nam pomogla da prebrodimo nedace. Za svaku od kriza Seldon je pripremio svoje licno pojavljivanje kako bi pomogao - i objasnio. Do sada su bile cetiri krize. Drugi put se pojavio upravo nakon uspesnog raspleta druge krize. Oba puta su ga nasi preci saslusali. U trecjoj

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

i cetvrtoj krizi zaboravili su na njega - verovatno jer im nije bio potreban, mada nedavna istrazivanja - o kojima se ne govori u tim izvestajima koje si dobio - pokazuju da se ipak pojavio i to u odgovarajuće vreme. Razumes?" Nije cekao na odgovor. Najzad baci cigaru, taj dronjavi, ugaseni patrljak, izvadi novu i pripali je. Snazno dunu kolutove dima.

"Zvanicno, pokusao sam da ponovo izgradim psihoistorisku nauku. E, jedan covek to ne moze uraditi, niti se to moze uraditi u jednom veku. Medjutim, ostvario sam izvestan napredak kod jednostavnih elemenata, i to iskoristio kao izgovor da bih vrsljao oko Vremenske kriptе. Ono sto jesam uradio, jeste da sam s prilicnom izvesnoscu utvrdio tacan datum narednog pojavljivanja Harija Seldona. Drugim recima, mogu ti reci koga ce dana predstojeca Seldonova kriza, peta po redu, dosegnuti svoj vrhunac."

"Koliko jos ima do tog casa?" napeto upita Indber.

S veselom nonsalantnoscu Miz pusti da eksplodira njegova bomba: "cetiri tricava meseca (psovka), cetiri meseca, bez dva dana."

"cetiri meseca", sa nekarakteristicnom zestinom ponovi Indber.

"Nemoguće."

"Nemoguće (psovka)!"

"cetiri meseca? Shvatas li sta bi to znacilo? Kad bi kriza kroz cetiri meseca dosegla svoj vrhunac, to bi znacilo da se godinama priprema."

"A sto da ne? Postoji li neki prirodni zakon koji iziskuje da proces dozreva na svetlosti dana?"

"Ali nema nikakvog neuradjenog posla. Nista nam ne visi nad glavom."

Indber je gotovo krsio ruke od nervoze. U iznenadnom grcevitom izlivu besa, on vrisnu: "Hoces li se maknuti s mog stola i pustiti me da ga sredim? Kako ocekujes da razmislim?"

Iznenadjen, Miz se tesko podize i pomeri u stranu.

Groznicavim kretnjama Indber vrati predmete na njihova uobicajena mesta.

Govorio je ubrzano: "Nemas nikakvog prava da ovako bahato dolazis ovamo. Da si samo svoju teoriju izlozio..."

"Nije to teorija."

"Kazem da jeste teorija. Da si je izlozio uz dokaze i obrazlozenja na odgovarajuci nacin, prosledili bi je Uredu za istorijske nauke. Tu bi je valjano obradili i podneli mi analizu koja bi iz te obrade rezultirala, a onda bi, naravno, bio preduzet i odgovarajuci postupak. Kako stvari stoje, bezrazložno si me naljutio. A, evo ga!"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

U ruci je drzao list prozracnog, srebrnastog papira, kojim zamahnu prema loptastom psihologu.

"Ovo je rezime koji sam pripremam - jednom nedeljno o odvijanju spoljnih poslova. Slusaj samo - okoncali pregovore za trgovinski sporazum sa Moresom; nastavili pregovore za slican ugovor sa Lajonesom; poslali delegaciju na neku proslavu na Bondi; primili neku prituzbu sa Kalgana i obekali da je razmotrimo; protestovali zbog neke nepostene trgovine na Asperti i oni su obekali da to hitno proveru, i tako dalje, i tako dalje." Gradonacelnikove oci su letele preko niza sifriranih pribleški, a onda je pazljivo vratio list na odgovarajuće mesto u odgovarajuće korice u odgovarajućem pregratku.

"Kazem ti, Mize, nema ti ovde stvari koja ne odise redom i mirom..."

Na suprotnom, udaljenom kraju sobe otvorise se vrata i na suvise dramaticno podudaran nacin, kakav moze biti samo u stvarnom zivotu, unutra zurno udje jedan obicno obucen uglednik.

Indber se napola pridize. Imao je neko neobicno vrtoglavo osecanje nestvarnog, kakvo se ima onih dana kada se suvise stvari zbiva. Nakon Mizovog upada i neobuzdanog besnjenja, sada je doslo do isto tako nepropisnog, te otuda i uznemiravajućeg, nenajavljenog upada njegovog sekretara, kome su, bar, bila poznata pravila.

Sekretar kleknu.

Indber ga ostro upita: "sta je bilo?"

Sekretar se obrati podu: "Ekselencijo, kapetan Han Pricer iz Informcija, nakon povratka sa Kalgana, u skladu s vasim prethodnim nalogom - vase naredjenje H20-513 - posto je prekrasio vase naredjenje, uhapsen je i ocekuje pogubljenje. Njegovi pratoci su zadržani zbog saslanja. Potpuni izvestaj je podnesen!"

"Primljen je potpuni izvestaj", u agoniji primeti Indber. I sta onda?"

"Ekselencijo, kapetan Pricer je neodredjeno obavestio o opasnim namerama novog generalisimusa s Kalgana. U skladu sa prethodnim naredjenjem H20-651, nije zvanično saslan, ali su zabeležene sve njegove opaske i bio podnet potpuni izvestaj."

"Primljen je potpuni izvestaj. Pa!" vrisnu Indber.

"Ekselencijo, pre cetvrt casa primljen je izvestaj sa Salinjanske granice. Na teritoriju Zaduzbine nedozvoljeno ulaze brodovi koji su identifikovani kao kalganski. Brodovi su naoruzani. Doslo je do borbe."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Sekretar se bese gotovo presamitio. Indber je i dalje stajao. Ebling Miz se prenu, saze se do sekretara i kucnu ga po ramenu: "cuj, kako bi bilo da oslobode tog kapetana Pricera i da ga posalju ovamo. Gubi se!"

Sekretar se udalji, a Miz se obrati gradonacelniku: "Zar ne bi trebalo da pustis masineriju u pokret, Indbere? cetiri meseca, znas."

Indber je stajao ustakljena pogleda. Kao da je bio ziv samo jedan prst - a taj je brzim, grcevitim pokretima crtao trouglove po glatkoj ploci pisaceg stola.

16. SKUPSTINA

Kada se dvadeset i sedam nezavisnih trgovackih planeta, koje je sjedinjavalo njihovo nepoverenje u maticnu planetu Zaduzbinu, dogovara izmedju sebe o skupstini, a svaka od njih je gorda zbog svoje male velicine, tvrdokorna zbog usamljenog poloza, a ogorcena zbog vecne opasnosti - moraju se obaviti prethodni pregovori sa toliko kolebljive sitnicavosti da dozlogrde i najstarijima.

Nije dovoljno samo unapred utvrditi takve pojedinosti kao sto su nacin glasanja, vrsta predstavnistva - prema planeti ili broju stanovnika. Radilo se tu i o pitanjima od politicke vaznosti. Nije dovoljno samo resiti pitanje prvenstva u rasporedu oko stola i u savetu i za vecerom, radi se tu i o necem sto je od drustvenog znacaja.

Valjalo je utvrditi mesto sastanka - posto je bilo i neodoljivog provincijalizma. Na koncu, zaobilazni putevi diplomatije dovedose do planete Radole, koju su neki komentatori jos na samom pocetku predlozili iz logicnog razloga sto zauzima sredisnji polozej.

Radola je bila mali svet - a po vojnom potencijalu, mozda, i najslabija od dvadeset i sedam planeta. Uzgred budi receno, to je bio jos jedan od cinilaca koji je logicno doveo do njenog izbora. Bio je to svet koji je ziveo u jednom pojasu kakvih u Galaksiji ima mnogo, no medju kojima je nastanjena vrsta vrlo retka. Drugim recima, bio je to svet u kome se dve polutke susrecu s jednolicnim ekstremima vreline i studeni, dok je zivot moguc u pojasu koji opasuje prelaznu oblast.

Takav svet neizbezno zvuci neprimamljivo onima koji ga nisu videli, ali postoje i mesta od strateskog znacaja - a Radola Grad nalazio se na jednom od njih.

Prostirao se duz blagih padina podnozja ostrih planinskih lanaca sto su se pruzali duz hladne hemisfere i zadrzavali uzasni led. Topli, suvi vazduh

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

suncane polulopte prosipao se odozgo, a sa planina su cevovodima doveli vodu tako da je izmedju dve hemisfere Radola Grad postao trajni vrt, okupan u vecnom jutru vecnog juna.

Svaka kuca gnezdila se usred sopstvenog vrta, dostupnog prirodnim elementima lisenim ostrine. Svaki vrt je bio staklena basta, gde su zbog strane valute uzgajali raskosne biljke u vidu fantasticnih arabeski - tako da je Radola postala vise proizvodjacki nego tipicni trgovacki svet.

Na svoj nacin, Radola Grad postao je tackica raznezenosti i raskosi na groznoj planeti - delic Rajskog vrta - a i to je bio logican razlog za njen izbor.

Sa svakog od preostalih dvadeset i sest trgovackih svetova dosli su stranci: delegati, supruge, sekretarice, novinari, brodovi, i posade, udvostrucujuci na taj nacin broj zitelja Radole, a Radoline moci su se skoro do krajnosti napregle. Ljudi su jeli i pili do mile volje, a uopste nisu spavali. Ipak, jedva da nekolicini bekrija nije bilo sasvim jasno da ceo taj deo Galaksije polagano sagoreva u nekoj vrsti tihog, potmulog rata. A oni kojima je to bilo jasno, delili su se na tri vrste. Prva, u kojoj je bilo mnogo onih koji su znali malo i bili samouvereni...

Kakav je bio jedan mladi pilot koji je na svojoj sapki nosio znacku Utocista i koji je, drzeci casu pred svojim ocima, uspevao da uhvati i pogled jedne nasmesene radolske devojke. "Dolazeci ovamo, prošli smo kroz samu ratnu zonu - i to namerno. Putovali smo skoro jedan svetlosni minut ili vise kroz neutralni sloj bas pored Horlegora..." pricao je on.

"Horlegor?" upade dugonogi domorodac, koji je bio domacin ovom skupu.

"Je l' to bese tamo gde su prosle nedelje izubijali Mazgova?"

"Gde si to cuo da su Mazgova izubijali?" s visine upita pilot.

"Preko Radio-stanice Zaduzbina."

"Je li? Mazgov je osvojio Harlegor. Skoro da smo naleteli na konvoj njegovih brodova, a oni su se upravo odande vracali. Nije to izubijanje ako ostanes tamo gde si se borio, a hitro se pokupi onaj koji te je izubijao."

"Ne pricaj tako", rece neko povisenim, podnapitim glasom. "Zaduzbina u pocetku uvek dobije neki udarac u bradu. Samo cekaj: sedite i cekajte. Stara dobra Zaduzbina zna kad treba uzvratiti. A onda tras!" Zadebljali glas zakljuci, a onda usledi pijano cerekanje.

"Bilo kako bilo, rekoh, videli smo brodove Mazgova", produzi pilot sa Utocista posle kraceg cutanja, "i dobro su izgledali, vrlo dobro. I znate sta -

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

kao da su bili novi."

"Novi?" zamisljeno ce mestanin. "Sami ih grade?" Otkinuo je list s nadvijene grane, delikatno ga pomirisao, zagrizao u njega tako da zgnjeceno tkivo ispusti zeleni sok i miris nane. "Hoces da kazes da su brodove Zaduzbine potukli nekim domacim tvorevinama? Pricaj dalje!"

"Videli smo ih, doktore. A ja, ovaj, umem da razlikujem brod od komete." Mestanin mu se primace. "Znas sta mislim? Slusaj, nemoj se zavaravati. Ratovi ne pocinju sami od sebe, a kod nas poslove vode lukavi lisci. Znajuju oni sta rade."

zedni glas naprecac glasno rece: "Samo pazi na staru Zaduzbinu. cekaju na poslednji cas, a onda - tra!" Razjapljenih usta isceri se na devojku koja se odmace od njega.

"Na primer, stari, ti mozda mislis da taj momak Mazgov upravlja. Ne-e-e!" covek s Radole vodoravno mahnu prstom. "Kako cujem, i to s prilicno visokog mesta, on je nas. Placamo ga, a mozda smo i te brodove mi sagradili. Naravno, on ne moze pobediti Zaduzbinu na duze staze, ali je moze osloboditi, a kad to ucini - nastupamo mi."

"Je l' to jedino o cemu znas da pricas, Kleve?" upita devojka. "O ratu? Zamaras me."

U nastupu vitestva, pilot sa Utocista primeti: "Da promenimo temu. Ne smemo zamarati cure."

Nakvaseni tip uhvati napev i poce da ritmicki lupa vrcem. Obrazovase se grupice od dvoje, koje uz kikotanje i podbadanje pocese da se odvajaju, a jos nekoliko slicnih parova izadje iz suncaonice koja se nalazila pozadi. Razgovor postade uopsteniji, raznovrsniji, beznacajnji...

Bilo je i onih koji su znali nesto vise, a bili manje samouvereni.

Takav je bio jednoruki Fran, cija je grdosija zvanicno predstavljala Utociste, i koji je stoga ziveo na visokoj nozi i negovao nova prijateljstva - za zenama kad god je to mogao, a s muskarcima kad god je to morao. Na platformi za suncanje u kuci na brezuljku jednog od tih novih prijatelja odmarao se po prvi od ukupno dva puta, koliko je za to imao prilike na Randoli. Taj novi prijatelj zvao se Ajvo Lajon i bio mu je srodna dusa na Radoli. Ajvova kuca stajala je po strani od grozda ostalih kuca, naizgled usamljena u moru cvetnog mirisa i zujanja insekata. Platforma za suncanje predstavljala je jednu zatravljenju traku, pod uglom od cetrdeset i pet stepeni, na kojoj se bese ispruzio Fran prosto upijajuci sunce.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Ovako nesto ne postoji na Utocistu."

Ajvo mu sanjivo odvrati: "Da li si bio na hladnoj polovini? Ima jedno mesto na dvadeset milja odavde, gde kiseonik tece kao voda."

"Ma, hajde!"

"To je cinjenica."

"Znas sta, Ajvo? Pre, dok mi jos nisu bili odgrizli ruku, skitarao sam se naokolo... i neces mi verovati, ali..." Prica je poprilično potrajala i Ajvo ne poverova u nju.

"Ne prave ih kao nekad, to je istina", rece Ajvo, zevajuci.

"Ne, izgleda da ih ne prave. E, al' nemoj to da kazes." Fran se uzbudi.

"Rekao sam ti za mog sina? On ti je od stare skole. Prokletstvo, bice dobar trgovac. Od glave do pete je kao njegov stari. Od glave do pete, izuzev sto se on zeni."

"Mislis, uz zvanicni ugovor? Sa devojkom?"

"Bas to. Ja to nikako ne shvatam. Medeni mesecu su proveli na Kalganu."

"Na Kalganu? Na Kalganu? Tako mi Galaksije, kada?"

Fran se ozari i polako naglasavajuci rece: "Upravo pre nego sto je Mazgov objavio rat Zaduzbini."

"Zaista?"

Fran potvrdi i dade znak Ajvu da mu se priblizi, pa mu promuklo rece: "U stvari, nesto cu ti reci, ako ne kazes nikom drugom. Moj decko je poslat na Kalgan sa zadatkom. Prirodno, znas, ne bih zeleo da otkrijem kakav mu je bio zadatak, ali ako se setis sadasnje situacije mislim da ces pogoditi. U svakom slucaju, moj decko ti je bio prava osoba za taj posao. Nama trgovcima bila je potrebna neka guzva." On se lukavo nasmesi. "Tu je. Necu reci kako smo to postigli, ali - moj decko je otisao na Kalgan i Mazgov je potom poslao svoje brodove. Moj sin!"

Ovo ostavi propisan utisak na Ajva, tako da se i on za uzvrat poveri. "Dobro je to. Znas, kazu da imamo pet stotina brodova spremnih da se otisnu kad za nas dodje vreme."

"Mozda i vise", autoritativno se slozi Fran. **"To je prava strategija. To volim."** Glasno je drapao kozu na trbuhu. **"Al' ne zaboravi da je i taj Mazgov pametan momak. Brinem se zbog onog na Horlegoru."**

"cujem da je izgubio deset brodova."

"Da, ali ih ima jos stotinu, a Zaduzbina je morala da se pokupi. Dobro je to sto su ti tirani potuceni, ali nije dobro sto je bilo tako brzo." On poce da

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

odmahuje glavom.

"Pitam se odakle Mazgov dobija brodove? Uveliko se prica da mu ih mi gradimo."

"Mi? Trgovci? Od svih samostalnih svetova Utociste ima najvece fabrike brodova, a mi nismo napravili nijedan brod za nekog drugog, osim za sebe. Mislis da neki svet gradi flotu za Mazgova, a da se nije osigurao kroz udruženo dejstvo. To je ... bajka."

"A odakle ih onda nabavlja?"

"Sam ih gradi, pretpostavljam", sleze ramenima Fran. "I mene to brine." Fran zazmuri zbog sunca i savi nozne prste oko glatkog drveta uglacane podloske za noge. Polako je zaspao, a njegovo tiho hrkanje mesalo se sa zujanjem insekata.

Konacno, bilo ih je nekoliko koji su mnogo znali i uopste nisu bili samouvereni.

Kakav je bio Randu, koji petog dana Sveopste trgovacke skupstine udje u glavnu salu gde zatece kako ga cekaju dva coveka koje bese zamolio da dodju. Pet stotina sedista bilo je prazno - i takva ce i ostati.

Randu brzo rece, a da nije seo: "Nas trojica predstavljamo otprilike polovinu vojnog potencijala Samostalnih trgovackih svetova."

"Da", slozi se Mangin sa Isa, "kolega i ja smo vec izmenili opaske o toj cinjenici."

"Spreman sam da govorim brzo i otvoreno", nastavi Randu. "Ne zanimaju me pogadjanje i lukavost. Nas polozaj se radikalno pogorsao."

"Usled..." podstace ga Oval Gri s Mnemona.

"... poslednjih zbivanja. Molim vas, da pocnemo od pocetka! Pre svega, ovakvu situaciju nismo mi ostvorili, a sumnjam da je mozemo kontrolisati. Nase prvobitne veze nisu bile s Mazgovom, vec s nekolicinom drugih, a narocito sa bivsim generalisimusom Kalgana, koga je Mazgov pobedio u za nas najnezgodnije vreme."

"Da, ali Mazgov je njegov dobar surogat", primeti Mangin. "Ne cepidlacim u pojedinostima."

"Mozda ces poceti da to cinis kad budes saznao sve pojedinosti." Randu se naze napred, polozi ruke na sto okrenuvsi dlanove nagore, u gestu cije je znacenje bilo ocito.

"Pre mesec dana poslao sam sinovca sa zenom na Kalgan."

"Tvog sinovca", uzviknu iznenadjeno Oval Gri. "Nisam znao da je ono bio

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

tvoj sinovac."

"S kojim ciljem?", suvo upita Mangin. "Ovim?" On prstom ocrta visoko u vazduhu krug.

"Ne, ukoliko mislis na rat Mazgova sa Zaduzbinom, ne. Kako bih mogao da tako vosoko pucam? Mladic nista nije znao - ni o nasoj organizaciji, niti o nasim ciljevima. Receno mu je da sam nevazni clan rodoljubivog udruzenja na Utocistu, a da se njegov zadatak na Kalganu svodi na ulogu amatera-posmatraca. Moram priznati da su i meni samom moji motivi bili prilicno nejasni. Uglavnom, hteo sam saznati vise o Mazgovu. On je cudan fenomen - no, to je prezvakana tema, necu u to da se upustam. Drugo - mislio sam da bi to mogao biti zanimljiv i poucan projekt za jednog coveka koji je imao iskustva sa Zaduzbinom i podzemnim pokretom u Zaduzbini, a koji je pokazivao znake da nam ubuduce moze biti koristan. Vidite..."

Na Ovalovom dugackom licu stvorise se uspravne bore, dok je pokazivao svoje dugacke zube. "Mora biti da si onda bio iznenadjen ishodom, jer verujem da nema nijednog zivog medju trgovcima koji ne bi znao da je taj tvoj sinovac u ime Zaduzbine oteo nekog slugu Mazgova, pruzajuci na taj nacin casus belli Mazgovu. Galaksije mi, Randu, ti izmisljas roman. Hajde, bio je to vesto obavljen posao."

Randu odmahnu sedom glavom. "Nemam s tim veze. Niti je hotimicno imao veze moj sinovac, koji je sada suzanj na Zaduzbini i mozda nece doziveti da vidi zavrsetak tog vesto obavljenog posla. Upravo sam primio vest od njega. Nekako prokrijumcarena licna kapsula prosla je kroz ratnu zonu, otisla na Utociste, a odande ovamo. Vec mesec dana putuje."

"I?"

Randu se tesko osloni i svoj dlan i tuzno rece: "Bojim se da cemo doziveti istu sudbinu kao bivsi generalisimus Kalgana. Mazgov je mutant!"

Vladalo je mucno cutanje; imao je utisak da srca brze kucaju. Lako je moguće da se ovo samo pricinilo Randuu.

"Otkud znas?" neizmenjena glasa upita Mangin.

"Tako tvrdi moj sinovac, a on je bio na Kalganu."

"Koja vrsta mutanta? Znas da ih ima raznih vrsta. "Randu savlada svoju nestrpljivost. "Da, Mangine, ima raznih vrsta mutanata. Raznih vrsta! Ali samo je jedan Mazgov. Koji bi mutant zapoceo kao neznanac, sakupio vojsku, osnovao prvu bazu na nekom asterioidu, od pet milja, tako kazu, osvojio planetu, sistem, pa oblast i, najzad, napao Zaduzbinu i porazio je

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

kod Horlegora. A sve to za dve ili tri godine!"

"Dakle, mislis da ce pobediti Zaduzbinu?" sleze ramenima Oval Gri.

"Ne znam. Pretpostavi da to ucini."

"zalim, ali tako daleko ne mogu otici. Zaduzbinu ne mozes pobediti. Pa, nema neke nove cinjenice na koju bismo se oslonili, osim tvrdjenja... pa, neiskusnog mladica. Kako bi bilo da to odlozimo za neko vreme? I pored svih pobeda Mazgova do sada nismo imali razloga za zabrinutost, a ukoliko ne ode mnogo dalje nego sto je to do sada ucinio, ne vidim razloga da tu nesto menjamo. Je l' tako?"

Ocajan zbog slabasnosti ovog razloga Randu se namrgodi, pa se obrati obojici: "Da li ste do sada stupili u vezu s Mazgovom?"

"Ne", uzvratise obojica. "Mada smo, istina, pokusavali. Tacno je da nema svrhe da se sastajemo ukoliko ne budemo stupili u vezu s njim, zar ne? Tacno je i to da se do sada vise pilo nego mislilo, a vise ljubakalo nego delalo - citiram iz uvodnika u danasnjoj 'Radolskoj tribuni' - a sve je ovo zbog toga sto ne mozemo da se povezemo s Mazgovom. Gospodo, gotovo hiljadu nasih brodova cekda se u pogodnom trenutku upusti u bitku, kako bi se preuzela kontrola nad Zaduzbinom. Mislim da to moramo promeniti. Kazem, uvedimo tih hiljadu brodova na bojno polje, sada - protiv Mazgova."

"Hoces da kazes, za tiranina Indbera i krvopije iz Zaduzbine?" otrovno upita Mangin.

Randu umorno podize ruku. "Postedi me tih atributa. Kazao sam protiv Mazgova, a za svejedno-mi-je-koga."

Oval Gri ustade. "Randu, s tim necu da imam nista. Iznesi to pred celo Vece veceras ako goris od nestrpljenja da izvrsis politicko samoubistvo."

Ne rekavsi vise ni rec udalji se, a za njim cutke i Mangin, dok je Randu ostao da usamljeno provede jedan cas u beskrajnom, neodgonetljivom razmisljanju.

Te iste veceri, na sednici celog Veca, on ne rece nista.

No, sledeceg jutra u njegovu sobu banu Oval Gri; Oval Gri nadvoje-natroje obucen, neobrijan i neocesljan. Preko stola, sa koga jos nisu bili rasporemljeni ostaci dorucka, Randu je buljio u njega sa tako otvorenim i jakim iznenadjenjem da je ispustio svoju lulu.

"Mnemon je podmuklo bombardovan iz svemira", saopsti Oval promuklim glasom.

Randu zazmuri. "Zaduzbina?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Mazgov!" prasnu Oval. "Mazgov!" Uzbudjeno je i brzo govorio: "Bio je to neizazvan i nameran napad. Veci deo nase flote je u medjunarodnoj flotili. Ono nekoliko brodova zadrzanih kao Domaca eskadrila bilo je nedovoljno i razneto je na nebu. Jos nije bilo desanta, a mozda ga i neće biti, jer je javljeno da je polovina napadaca unistena, ali to znaci rat - pa sam dosao da te upitam kakav ce biti stav Utocista prema ovome?"

"Siguran sam da ce se Utociste pridrzavati duha Povelje o federaciji. Ali vidis? Napada i nas."

"Taj Mazgov je ludak. Ali moze li da pobedi Univerzum?" zamuca Oval i sedajuci uhvati Randua za clanak ruke. "Ono malo prezivelih javlja da Mazgov ima... da neprijatelj ima novo oruzje. Depresor atomskog polja." "sta ima?"

"Vecina nasih brodova je izgubljena jer je na njima zatajilo atomsko naoruzanje. To se nije moglo desiti slucajno, niti zbog sabotaze. Mora biti da je to zbog oruzja koje Mazgov poseduje. Nije savrseno dejstvovalo, dejstvuje u intervalima, postoje nacini da se neutralizuje - depese nisu bile iscrpne. Ali shvatas, takvo sredstvo bi izmenilo prirodu rata i ucinilo nasu flotu potpuno zastarelom."

Randu se osecao kao vrlo, vrlo star covek.

Lice mu se beznadezno zarozalo. "Bojim se da je izraslo cudoviste koje ce nas sve prozderati. Ipak, moramo mu se suprotstaviti."

17. VIZISONOR

Dom Eblinga Miza u ne suvise pretencioznoj okolini Terminus Grada bilo je dobro poznat inteligenciji, knjizevnicima iobicnim nacitanim ljudima iz Zaduzbine. Njegove znamenite odlike subjektivno su zavisile od toga koji se izvor materijala proucava. Za misaonog biografa taj dom je 'simbolizovao povlacenje od neakademske stvarnosti'; drustvena hronicarka bi se raznezeno zanosila njegovom 'strahovito muskom atmosferom nemarnog nereda'; univerzitetski doktor filosofije bi za njega kratko rekao da je 'knjiski, ali nesredjen'; prijatelj, koji ne bi bio s univerziteta, primetio bi da je 'odlican za neko pice u svako doba, a tu mozes i da dignes noge na sofuu'; zivahni nedeljni dnevnik, emitovan u bojama, govorio bi o'skromnom, ovozemaljskom i neraskosnom prebivalistu bogohulnog, levicarski nastrojenog, procelavog Eblinga Miza'.

Bejti, cije misli nisu bile namenjene slusaocima vec samoj sebi, a koja je uz

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

to imala i preimucstvo da je na licu mesta stekla utisak, taj dom je izgledao prosto neuredan.

Izuzev nekoliko prvih dana, no ovih pola casa cekanja u psihologovoj kuci - gde su je, mozda, posmatrali iz potaje. Tamo je bar bila zajedno s Toranom...

Mozda bi je ta napetost i vise zamorila da se Magnifikov dugacki nos nije obesio, jasno pokazujuci njegovu jos vecu zabrinutost.

Kolena Magnifikovih frulastih nogu behu ispod njegove siljate, otromboljene brade, kao da je pokusavao da se dovoljno skupi kako bi potpuno iscezao. Bejta automatski ispruzi ruku da bi ga blago ohrabrila. Magnifiko se trze, a zatim nasmesi.

"Gospo moja, telo moje kao da porice ono sto umu znano je, te od ruke drugog udarac samo ocekuje."

"Ne brini, Magnifiko. Ja sam s tobom i necu nikom dozvoliti da ti nesto ucini."

Komedijaseve oci je iskosa stidljivo pogledase i brzo skrenuse. "Al' od tebe me behu odvojili - i od tvog ljubaznog muza - i mozes mi se smejati - al', vere mi, zbog odsutnih prijatelja usamljen bejah ja."

"Necu ti se smejati. I ja sam bila usamljena."

Komedijas se razvedri i jos vise prigri svoja kolena. "Da li si se vec upozнала sa ovim covekom koji ce nas primiti?" upita on oprezno.

"Ne, ali to je cuven covek. Vidjala sam ga na Novostima i dosta o njemu slusala. Mislim da je dobar covek, Magnifiko, koji nam nece naneti zlo."

"Da?" Komedijas se nespokojno meskoljio. "Mozda je tako, gospo moja, al' vec me je ispitivao, no nacinom tako grubim i bucnim da od njega sav drhtim. A reci mu behu tako cudne, tako da na pitanja njegova ne uspeh odgovor da kroz grlo istisnem. K'o da mi je srce u grlu zapelo i govoru put precilo, o cemu cuh jednom pricu slicnu od nekog pripovedaca i u neznanju svom poverovah."

"Ali sada ce biti drukcije. Dvoje nas je, a on jedan. Oboje ne moze preplasiti, zar ne?"

"Ne, gospo moja."

Negde se zalupise vrata i tutnjava jednog glasa ispuni kucu. Upravo ispred sobe zgusnu se u jedno gnevno: "Tako vam Galaksije, gubite se!" a na trenutak, dok su se vrata otvarala, opazise kako se dva uniformisana strazara hitro povlace. Ebling Miz udje namrsten, stavi na pod pazljivo

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

umotan zamotuljak i pridje Bejti da se pozdravi nepazljivo stegavši njenu saku. Bejta mu uzvratila kratkim muskim stiskom. Okrenuvši se prema komedijasu Miz ga letimice pogleda, dok devojku pocastvovala dužim pogledom.

"Udata?"

"Da. Obavili smo zakonsku formalnost."

Miz pocrta, pa dodade: "Jesi li srećna u braku?"

"Da, do sada."

Miz sleze ramenima i ponovo se okrenu prema Magnifiku. Odmotao je zamotuljak. "Znas li šta je ovo, momce?"

Magnifiko skoci sa stolice i prosto se baci na neki instrument sa mnoštvom dirki. Dodirivao je mirijadu dugmeta, a zatim od radosti napravi iznenađan kolut unazad, ugroživši obližnji nameštaj.

"Visionor - i to takve izrade da bi i iz srca mrtvacu radost izmamio", grcao je. Njegovi dugi prsti blago i polagano su milovali, lako pritiskivali u talasastim kretnjama kontakte, spustali se čas na jednu, čas na drugu dirku - a onda im se pred očima u vazduhu pojavi neki blagi ruzicasti sjaj.

"Pa, sinko, spomenuo si da znas da lupas po toj napravi, evo ti prilike", rece Ebling Miz. "Ipak, bolje bi bilo da je nastimujes. Iz muzeja je." Poluglasno, on se obrati Bejti: "Koliko sam mogao da razaberem, niko u Zaduzbini ne zna kako da joj izmami zvuk."

Jos vise se naze prema njoj i brzo upita: "Komedijas nece da govori ako ti nisu tu. Hoces da mi pomognes?"

Ona klimnu.

"Dobro. Njegovo stanje prestrasenosti gotovo da je stalno takvo, da sumnjam da bi imao dovoljno psihicke snage da podnese psihosondu. Da bih na neki drugi nacin nesto od njega saznao, on se mora osecati potpuno spokojnim. Razumes?"

Ona ponovo potvrdi glavom.

"U tom procesu ovaj bi viziosonor bio prvi korak. Kaze da zna da na njemu svira, a sudeci po njegovom reagovanju to je sigurno jedna od najvećih radosti u njegovom zivotu. I zato, bez obzira na to da li ce njegova svirka biti dobra ili ne, pokazuj zanimanje i odobravanje. A onda ces pokazati da prema meni gajis prijateljstvo i poverenje. Pre svega, u svemu sledi moj mig." Brzo je pogledao Magnifika, koji je scucuren u uglu sofe nesto brzo stimovao u unutrašnjosti instrumenta. Bio je tim potpuno zaokupljen.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Da li si cula za vizisionor?" neusiljeno upita Miz Bejtu.

"Jednom", sa slicnom neusiljenoscju uzvrati Bejta, "na koncertu retkih instrumenata. Nije na mene ostavio neki narocit utisak."

"Onda sumnjam da su dobro svirali. Ima samo nekoliko zaista dobrih sviraca. Ne samo sto iziskuje fizicku koordinaciju; klavir sa vise klavijatura trazi i nesto vise, na primer, neku vrstu poremecenog duha", poluglasno produzi. "Zbog toga ce se, mozda, ovaj nas zivi skelet pokazati mnogo bolje nego sto to ocekujemo. cesci je slucaj, nego sto nije, da su dobri sviraci u svakom drugom pogledu idioti. To ti je jedna od onih cudnih kombinacija koje psihologiju cine zanimljivom." U ocitom naporu da vodi laku konverzaciju, on dodade: "Znas li kako ta prokleta stvar radi? Namerno sam je ispregledao i jedino sto sam uspeo da dokonam bilo je da njena zracenja neposredno nadrazuju centar vida u mozgu, a da uopste ne dotaknu ocni nerv. U stvari, radi se o nekoj vrsti upotrebe cula kakva se u obicnoj prirodi nikada ne sreće. Zadivljujuće, kad malo vise o tome razmislis. Tako obicno. Bubna opna, puz, i sve to. No... pst! Spreman je. cusni taj prekidac. Bolje deluje u mraku."

U tami Magnifiko je bio samo jedna mrlja, a Ebling Miz neka masa koja tesko dise. Bejta utvrdi da zeljno napreze oci, u pocetku bez ikakvog rezultata. U vazduhu se zacu tanani, paucinasti tremolo koji se neodlucno, isprekidano peo uz lestvicu. Lebdeo je, padao, sam sebe hvatao, dobijao na punoci, a zatim se gromko survavao stvarajuci utisak da se neki zastor gromoglasno cepa.

Mala loptica pulsirajuci boje narastala je u ritmickim razmacima i usred vazduha se rasprskavala u bezoblicne kapljice, a ove su se u kovitlacu pele nagore i spustale u vidu izuvijanih leprsavih traka, gradeci isprepletene sare. Trake se slise u loptice od kojih ni dve nisu bile iste boje - i tad Bejta poce da otkriva nesto.

Primetila je da bi splet boja postajao jasniji kada bi zatvorila oci; da je svaki mali pokret boje imao svoj sopstveni zvuk; da nije mogla da prepozna neke boje i, najzad, da loptice nisu bile loptice vec male prikaze.

Male prikaze - nepostojani plamicci koji su u mirijadama igrali i palacali, gubili se iz vida i vracali iz nistavila, a zatim se sukobljavali jedan s drugim i stapali u novu boju.

Bejta se neumesno priseti malih mrlja boje koje vidis nocu kada snazno, do bola, zazmuris, a zatim poce da strpljivo zuri. Videla je stari dobro poznati

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

otisak pokretnih tackica u bojama koje su se menjale, njihovo pretvaranje u koncentricne krugove koji su se zbijali u bezoblicne mase koje na cas zadrhtase. A zatim sve to jos vece i raznovrsnije, dok od svake obojene tackice ne postade jedna majusna prilika.

Nasrtale su na nju u parovima i ona iznenada zadrza dah podizuci ruke, ali one se strmoglavise tako da je na trenutak bila srediste sjajne snezne oluje, dok su hladne svetlosti skliznule niz njena ramena i misicu kao niz osvetljenu klizavicu, odbijajuci se o njene ukocene prste i ponovo se susrele u blistavoj zizi u vazduhu. A ispod svega toga zvuk stotine instrumenata strujao je u potocima, tako da Bejta prestade da ga razlikuje od svetlosti.

Upita se da li i Ebling Miz vidi isto, a ako ne, sta vidi. Prestade da se pita, a onda...

Opet je posmatrala. Male prilike - a da li su to bile? - majusne zenice sa plamenim kosama okretale su se i izvijale tako brzo da um nije uspevao da ih smesti u zizu - uhvatise se jedna za drugu i napravise grupice zvezdastog oblika koje su se vrtele u krug - dok muzika postade udaljeni smeh, devojacki smeh koji se radjao u uhu.

Zvezde se primakose jedna drugoj, zaiskrise jedna prema drugoj, a onda se postepeno stopise u jedno zdanje i odozdo brzo se okrecuci izdziklja dvorac. Svaka cigla je bila jedna majusna mrljica boje, svaka boja - jedna iskrica, svaka iskra - ostra svetlost koja je menjala saru i skretala posmatracu pogled nagore prema nebu i prema dvadesetini minareta optocenih draguljima.

Blistavi cilim se rasprostire, kovitljajuci se zapoce da plete i izvija nestvarnu paucinu koja ispuni prostor, a iz nje zracni izdanci siknuse uvis i razgranase se u stabla koja su pevala svoju muziku.

Bejta je kao opcinjena sedela. Oko nje je izvimala muzika u brzim lirskim uzletima. Ona se masi da dotakne krhko drvo i cvetne casice zalebdese nadole i nestadose, svaka od njih uz jasni, slabi zvon.

Kao da odjeknu dvadeset tasova, u prostoru pred njom muzika zaplamsa u mlazu i sruci se niz nevidljive lestvice Bejti u krilo, gde se rasu i poce da tece u brzacima, a prema njenom struku vinuse se iskre, dok se preko njenog krila nadvi luk duge na kome behu majusne prikaze...

Dokle god joj je pogled dopirao behu tu neka kuca i basta i majusni ljudi na mostu, a sve je to lebdelo na svecanim talasima dugacke muzike koja se

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

slivala prema njoj...

A onda, kao da dodje do neke preplasene stanke, neodlucnog, unutrasnjeg pokreta i brzog pada. Boje se razbezase, isprepletose u loptu koja se smanji, podize i nestade.

I ponovo bi samo tama.

Tesko stopalo se ispruzi prema papucici, dospe do nje i svetlost sve preplavi; ravnomerna svetlost prozaicnog sunca. Bejta je do suza zmirkala, kao da zali za onim sto je proslo. Ebling Miz je bio nezgrapno nepokretan, jos uvek razrogacenih ociju i otvorenih usta.

Jedino je sam Magnifiko bio zivahan i u pevuckavoj ekstazi milovao svoj vizisonor.

"Gospo moja, vaistinu ima najcarobnije dejstvo. Po istancanosti i izdrzljivosti prosto premasuje sva ocekivanja. Na njemu bih cuda bio kadar stvarati. Kako ti se svidela moja kompozicija, gospo moja?"

"Zar je to bila tvoja kompozicija?" iznenadjeno upita Bejta. "Bas tvoja?"

Pred njenim strahopostovanjem zazari se njegovo mrsavo lice, sve do samog vrha krupnog nosa. "Bas moja, gospo moja. Mazgov je nije voleo, no mnogo puta sam je svirao da sebe samog zabavim. Jednom, u mladosti, u vreme karnevala, u daljini ugledah jednu palatu - gigantsko zdanje puno draguljima okicenih bogatuna. Behu to ljudi nezamislivog sjaja - i takve velicanstvenosti nikada vise, cak ni u sluzbi Mazgova, ne videh. Bedno skrpljenu tvorevinu stvorih ja, al' oskudnost duha mog ne dozvoli mi vise. Nazvao sam je 'Secanje na nebo'."

Usred tog caskanja, Miz se prenu: "Slusaj, Magnifiko, bi li ti to ponovio i za druge?"

Na trenutak komedijas ustuknu: "Za druge?" upita drhtavim glasom.

"Za hiljade u velikim salama Zaduzbine", povika Miz. "Da li bi zeleo da postanesh svoj gosa, da te svi uvazavaju, da se obogatis i..." masta ga izneveri. "I sve to? a? sta kazes?"

"Al' kako bi to moglo biti, mocni gospodine, kad sam ja samo jedan bedan komedijas, nenaviknut na velike stvari sveta?"

Psiholog isturi usne i poledjinom nadlanice prevuce preko obrva. "Pa, za tvoje sviranje, covece. Ukoliko ovako budesh svirao za gradonacelnika i njegove trgovacke trustove, svet ce biti tvoj. Zar ne bi to voleo?"

Komedijas brzo pogleda u Bejtu: "Da li ce ona ostati sa mnom?"

Bejta se nasmeja: "Naravno, ludice. Zar bih te napustila bas sad, kad treba

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

da postanesh bogat i slavan?"

"Sve ce to biti tvoje", sa zarom joj odgovori, "a svim blagom Galaksije ne bih ti se mogao oduziti za tvoju ljubaznost."

"Ali kad bi najpre hteo da mi nesto pomognes", odjednom, kao uzgred ce Miz.

"sta je to?"

Psiholog zastade i nasmesi se: "Mala povrinska sonda od koje te ama bas nista nece zaboleti. Dotaci ce se samo kore tvog mozga."

U Magnifikovim ocima pojavi se sev smrtnog straha. "Necu sondu. Gledao sam kako je koriste. Isise mozak i ostavi praznu lobanju. Mazgov je nju koristio na izdajnicima i pustao ih da raspameceni lutaju ulicama, dok ih iz samilosti neko ne bi ubio." On ispruzi ruku da odgurne Miza.

"To je bila psihosonda, a cak i ona moze naskoditi samo ako se zloupotrebi", strpljivo rece Miz. "Ova sonda je povrinska, ne bi ni odojctetu naskodila."

"U pravu je, Magnifiko", sokolila ga je Bejta. "To treba samo da nam pomogne da pobedimo Mazgova i da ga zadrzimo tamo daleko. Kad se to zavrsi, ti i ja cemo citavog zivota biti bogati i slavni."

Magnifiko bolecivo ispruzi drhtavu ruku: "Molim te da me drzis za ruku."

Bejta je obema sakama uhvati, a komedijas je rasirenih ociju gledao kako mu se priblizavaju sjajni krajevi elektroda.

Ebling Miz se nemarno istezaao na preterano raskosnoj naslonjaci u licnim odajama gradonacelnika Indbera, nepopravljivo nezahvalan za ukazanu mu milost, i posmatrao kako se sitni gradonacelnik odbojno vrpolti. Miz baci opusak cigare i ispljunu trun duvana.

"Uzgred budi receno, ukoliko ti treba nesto za tvoj naredni koncert u Dvorani Melou, Indbere, mogao bi da sve one sarlatane elektronicare baxis u kanalizaciju, odakle su i dosli, pa da uzmes ovu malu nakazu da ti nesto odsvira na vizisonaru. Indbere - to ti je nesto vanzemaljsko."

"Nisam te pozvao da bih slusao tvoje predavanje o muzici", dzandrljivo ce Indber. "sta je s Mazgovom? O tome mi pricaj. sta je s Mazgovom?"

"S Mazgovom? Pa, da ti kazem - upotrebio sam povrinsku sondu i dobio malo. Ne mogu da koristim psihosondu, jer nakaza prema njoj gaji smrtni strah te bi njegov otpor, verovatno, doveo do toga da mu 'pregore' njegovi (psovka) mentalni osiguraci cim bi doslo do kontakta. Medjutim, jedno sam

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

saznao i ako prestanes da kuckas noktom...

Pre svega, ne treba pridavati toliki znacaj fizickoj snazi Mazgova.

Verovatno je jak, no vecina nakazinih bajki o toj snazi prdstavlja prilicno preuvelicavanje njegove zastrasene memorije. Nosi neke neobicne naocare, a njegove oci ubijaju, tako da ocito poseduje neku psihicku moc."

"To smo i pre znali", kiselo primeti gradonacelnik.

"Onda to sonda potvrđuje, a na osnovu toga cu izvršiti matematicku obradu."

"Tako? A kad ces je završiti? Ogluvecu od tvog blebetanja."

"Oko mesec dana, rekao bih, a onda cu mozda imati nesto za tebe. A mozda i necu, naravno. Uostalom, zar je to vazno? Ukoliko sve ovo nije u Seldonovom planu, nasi izgledi su veoma, veoma (psovka) mali."

Indber se besno stusti na psihologa. "Sad si moj, izdajnice. Laz! Pa sad kazi da nisi jedan od onih zlocinaca sto pronose glasine i sire defetizam i paniku kroz Zaduzbinu, dvostruko mi otezavajuci posao."

Ja? Ja? U Mizu se polako skupljao gnev.

"Tako mi svemirskih oblaka, Zaduzbina ce pobediti. Zaduzbina mora pobediti!"

"Uprkos poraza kod Horlegora?"

"Nije to bio poraz. I ti si naseo toj lazi, a? Bilo ih je vise, a i izdali su nas..."

"Ko?" podozrivo upita Miz.

"Vasljive demokrate", povika Indber na njega. "Odavno znam da u floti postoje demokratske celije. Vecina je unistena, ali je ostalo dovoljno da se moze objasniti predaja dvadeset brodova usred najzesce bitke. Dovoljno da dovedu do prividnog poraza..."

Kad smo vec kod toga, moj priglupi rodoljube ostra jezika, ti olicenje iskonskih vrlina, kakve su tvoje veze sa demokratama?"

"Da li ti je jasno da buncas?" otrese se Ebling Miz. "Kako objasnjavas kasnije povlacenje i gubitak polovine Sivene? Opet demokrate?"

"Ne. Ne demokrate", lukavo se nasmesi coveculjak. "Povlacimo se, kao sto se oduvek Zaduzbina povlacila pred napadom, sve dok neumitni hod istorije ne bude uz nas. Vec sad vidim kraj. Takozvani podzemni pokret demokrata vec je izdao proglase kojima se zaklinje na podrsku i odanost Vladi. Moglo bi to biti i pretvaranje; medjutim, ja cu to dobro iskoristiti, a propaganda koja iz toga bude iscedjena imace svoje dejstvo, bez obzira na to sta smeraju puzavi izdajnici. A sto je jos bolje..."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

" sta moze biti bolje od toga, Indbere?"

"Sam prosudi. Pre dva dana, takozvano Udruzenje samostalnih trgovaca objavilo je rat Mazgovu, tako da je jednim potezom zaduzbinska flota pojacana sa hiljadu brodova. Vidis, taj Mazgov ide predaleko. Zatekao nas je podeljene i kako se izmedju sebe glozimo, a pod pritiskom njegovog napada ujedinjujemo se i jacamo. Mora izgubiti. Kao i uvek - to je neumitno."

"Dakle, ti kazes da je Seldon planirao cak i ovu neocekivanu pojavu mutanta", i dalje je izlivao svoj skepticizam Miz.

"Mutant! Meni on ne izgleda drukciji od ljudskog bica, a ne bi ni tebi izgledao da nije bilo buncaja nekog buntovnog kapetana, nekih mladih stranaca i jednog smusenog zonglera i komedijasa. Zaboravljas, pre svega, na najvazniji dokaz - tvoj sopstveni."

"Moj?" Miz na trenutak bi iznenadjen.

"Tvoj", podsmehnu mu se gradonacelnik. "Kroz devet nedelja otvara se Vremenska kripta. sta cemo s njom? Otvara se kad su krize. Ukoliko ovaj napad Mazgova nije kriza, gde je 'prava' kriza koja ce otvoriti Kriptu? Odgovori mi, ti odurna gomilo sala."

Psiholog sleze ramenima. "Dobro. Ako ti to pricinjava radost. Ipak, ucini mi nesto. Za slucaj... za slucaj da stari Seldon odrzi govor i da bude neprijatan, kako bi bilo da mi dozvolis da prisustvujem gala predstavi?"

"U redu. Gubi se odavde. I da se nisi preda mnom pojavio devet nedelja."

"Sa (psovka) zadovoljstvom, ti zbabana gnusobo", progundja za se Miz, udaljavajući se.

18. PAD ZADUZBINE

Okolo Vremenske kripte vladala je neka atmosfera koja se iz vise razloga nije mogla jednom recju tacno opisati. Nije to bila atmosfera zapustenosti, jer je Kripta bila dobro osvetljena i provetrena, zivo obojenih zidova, sa nizom za pod pricvrscenih, udobnih stolica, ocito napravljenih tako da se doveka upotrebljavaju. Niti je to bila atmosfera drevnog - jer tri stoleca ne behu ostavila nikakav vidan trag. Sasvim je sigurno da nije bilo nastojanja da se izazovu strahopostovanje ili pobožnost - posto je bila nameštena sasvim obicno i svakidasnje, gotovo da je bila prazna.

Medjutim, i kad bi se sve ovo zanemarilo, preostajalo je nesto, a to nesto se vrtelo oko staklenog pregratka koji je svojom providnom prazninom

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

dominirao polovinom odaje. cetiri puta u tri stoleca ziva utvara samog Harija Seldona sedela je u njemu i govorila. Dva puta je govorio nepostojecoj publici.

U toku tri stoleca i devet narastaja starac, koji je doziveo velicinu sveopsteg Carstva, projektovao je sebe - i jos uvek je bolje shvatao Galaksiju svojih cukun-cukun unuka nego sto su je oni sami shvatali.

Taj prazni pregradak strpljivo je cekao.

Prvi je prispeo gradonacelnik Indber III, dovezavsi se svojim ceremonijalnim kopnenim vozilom kroz zamukle i brzne ulice. Sa njim je prispela i njegova stolica, visa i sira od onih koje su se tu nalazile.

Postavljena je ispred svih ostalih, tako da je Indber nadvisavao sve, osim praznog stakla pre sobom. Ozbiljni cinovnik, koji mu je bio sleva, ponizno pognu glavu: "Ekselencijo, sredjeno je da se vecerasnje zvanicno saopstenje Vase ekselencije sto je sire moguće emituje subeterom."

"Dobro. U medjuvremenu, neka nastave sa specijalnim medjuplanetarnim programima o Vremenskoj kripti. Naravno, o tom pitanju ne sme biti nikakvih predvidjanja, niti nagadjanja. Da li je reagovanje naroda i dalje zadovoljavajuće?"

"Veoma, ekselencijo. Podmukle glasine koje su do skora preovladavale i dalje se osipaju. Poverenje je sad siroko rasprostranjeno."

"Dobro." On dade znak coveku da se udalji i zatim popravi svoj okovratnik. Jos dvadeset minuta do podneva!

Iz odabrane cete stubova gradonacelnistva - upravljaci trgovinskih organizacija pojavljivali su se po jedan ili dvojica, uz pompu koja je odgovarala njihovom finansijskom stanju ili, pak, mestu u gradonacelnikovoj naklonosti. Svaki od njih prisao bi gradonacelniku, bivao udostojen ponekom milostivom recju, a zatim bi zauzeo odredjeno mu mesto.

Odnekud, odudarajuci od sveopste razmetljive ceremonijalnosti, pojavi se Randu sa Utocista i probi se nenajavljen do gradonacelnikovog mesta.

"Ekselencijo", promrmlja poklonivsi se.

Indber se namrsti. "Nije vam odobrena audijencija."

"Ekselencijo, zatražio sam je jos pre nedelju dana."

"zao mi je sto su drzavna pitanja vezana sa Seldonovim pojavljivanjem..."

"Ekselencijo, i ja zalim, ali moram vas zamoliti da povucete naredjenje da se brodovi samostalnih trgovaca rasporede po flotama Zaduzbine."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Na ovu upadicu Indber pocrvene: "Sad nije vreme za razgovor."

"Ekselencijo, to nam je jedina prilika", zamoli Randu. "Kao predstavnik Samostalnih trgovackih svetova kazem vam da se to naredjenje ne moze izvorsiti. Mora biti ponisteno pre nego sto Seldon bude resio nas problem umesto nas. Kad opasnost bude prosla bice prekasno za izmirenje i nas savez ce se istopiti."

Indber je hladno gledao Randua. "Shvatate li da sam ja zapovednik zaduzbinske armije? Imam li ja pravo da vodim vojnu politiku ili ga nemam?"

"Ekselencijo, to pravo imate, ali neke stvari su neuputne."

"To ne priznajem. Opasno je bilo dozvoliti vasim ljudima da u ovoj vanrednoj situaciji posebno izdvajaju svoju flotu. Odvojena akcija ide na ruku neprijatelju. Ambasadore, moramo se i vojnicki i politicki ujediniti."

Randu oseti kako mu se u grlu zatezu misici. Preskocio je uvodno titulisanje. "Osecate se sigurnim zbog toga sto ce se Seldon sada pojaviti, pa zato radite protiv nas. Pre mesec dana, kada su nase jedinice potukle Mazgova na Terelu, bili ste meki i popustljivi. Podsetio bih vas, gospodine, da je flota Zaduzbine bila ta koja je u otvorenoj bici pet puta porazena, a da su pobede za vas izvojevali brodovi Samostalnih trgovackih svetova."

"Niste vise pozeljni na Terminusu, ambasadore", opasno se namrsti Indber.

"Jos veceras ce biti zatrazen vas opoziv. Osim toga, vasa veza sa subverzivnim demokratskim snagama na Terminusu bice, a i bila je predmet istrage."

"Kada ja krenem, krenuce i nasi brodovi", odvrati Randu. "Znam jedino da su se brodovi Zaduzbine predavali Mazgovu zbog izdaje oficira, a ne mornara, bili oni demokrate ili ne. Kazem vam da se dvadeset brodova Zaduzbine predalo kod Horlegora po naredjenju kontraadmirala, dok su jos bili citavi i nepovredjeni. Taj kontraadmiral bio je vas bliski saradnik - predsedavao je na procesu koji je odrzan kad se ono moj sinovac vratio s Kalgana. Nije to jedini slucaj za koji znamo, i zato necemo da rizikujemo stavljacuci nase brodove i ljude pod komandu potencijalnih izdajnika."

"Bicete stavljeni pod nadzor cim odavde budete izisli", rece Indber.

Randu se udalji pracen nemim pogledima ohole koterije upravljacka Zaduzbine.

Jos deset minuta do dvanaest!

Bejta i Toran vec behu prispeli. Pridigose se sa svojih mesta u zadnjim

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

redovima i mahnuse Randuu dok je prolazio.

"Ipak ste ovde. Kako vam je to uspelo?" blago se nasmesi Randu.

"Magnifiko je nas politicar", isceri se Toran. "Indber insistira da mu sroci kompoziciju za vizisonor o Vremenskoj kripti u kojoj bi on, bez sumnje, bio glavni junak. Magnifiko je odbio da dodje bez nas, a nisu ga mogli ubediti da promeni stav. Sa nama je i Ebling Miz, odnosno, bio je. Skita negde naokolo." Iznenada, on ozbiljno upita: "Ali sta nije u redu, strice? Ne izgledas dobro."

Randu potvrdi glavom. "Tako izgleda. Predstoje nam teska vremena, Torane. Bojim se da ce na nas doci red, cim se rese Mazgova".

Pridje im jedna uspravna, ozbiljna pojava u belom i pozdravi ih uz ukoceni naklon.

"Kapetane Priceru! Dakle, sad ste na duznosti u svemiru?" Dok mu je pruzala ruku, Bejtine tamne oci su se smesile.

Kapetan prihvati ruku i jos dublje se pokloni. "Nista bolje od toga. Kako sam obavesten, dr Mizu treba da zahvalim sto sam ovde, mada samo privremeno. Sutra se vracam u odbrambeni puk. Koliko je sati?"

Jos tri minuta, do dvanaest!

Magnifiko je bio slika jada i srceparajuće utucenosti. Telo mu je bilo zgrceno, u vecnom nastojanju da bude sto neprimetniji. Nozdrve njegovog dugackog nosa bile su stisnute, a njegove krupne, nadole iskosene oci nesigurno su lutale naokolo.

On grcevito uhvati Bejtu za ruku i sapnu joj kad se nagla: "Gospo moja, da li su me ovi mocnici, mozda, slusali kad sam ... kad sam svirao na vizisonoru?"

"Svaki, sigurna sam", potvrdi Bejta i blago ga prodrmusa. "I sigurna sam da misle da si najbolji svirac u Galaksiji, i da je tvoj koncert bio najbolji od svih koje su u zivotu gledali i zato se lepo ispravi i sedi uspravno. Moramo biti dostojanstveni."

On se slabo osmehnu na njeno bajagi mrštenje i polako ispruzi svoje duge udove.

Bilo je podne.

..... a stakleni pregradak vise nije bio prazan.

Malo je verovatno da je iko opazio kada se pojavio. Desilo se to u magnovenju; jednog trenutka ga nije bilo, a vec sledeceg je bio tu.

U pregratku se nalazila jedna prilika u invalidskim kolicima, stara i

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

smanjena, sa cijeg su se izbornog lica sijale bistre oci, dok je glas, kako se pokazalo, bio ono sto je u njoj najvaznije. Na krilu joj je lezala knjiga okrenuta hrbatom nagore, a glas je bio slab.

"Ja Sam Hari Seldon!"

Govorio je u tisini cija je napregnutost bila gromoglasna. "Ja sam Hari Seldon! Ovde nikoga ne dozivljam culnom percepcijom, no to i nije vazno. Za sada se ne bojim da ce Plan propasti. Za prva tri veka procenat verovatnoce neodstupanja iznosi dvadeset i cetiri, zarez dva."

Zastao je da bi se osmehnuo, a onda ce raspolozeno. "Uzgred, ako neko od vas stoji neka sedne. Ako neko zeli da pusi, molim ga da to slobodno cini. Ne nalazim se stvarno ovde. Nije mi potrebna ceremonijalnost.

Okrenimo se trenutnom problemu. Po prvi put Zaduzbina se nasla, ili se, mozda, nalazi u poslednjoj fazi pred gradjanski rat. Do sada su napadi spolja bivali uspesno savladavani, i to neumitno, na osnovu strogih zakona psihoistorije. Sadasnji napad je napad suvise nedisciplinovane spoljne grupe iz Zaduzbine protiv suvise autoritarne centralne vlade. Takav razvoj je bio nuzan, a ishod je ocit."

Dostojanstveno drzanje publike visokog roda poce da se rusi, a Indber se napola pridize u stolici.

Bejta se naze napred uznemirena pogleda. O cemu to govori veliki Seldon? Nekoliko reci je precula...

"... da je postignuti kompromis neophodan iz dva razloga. Pobuna samostalnih trgovaca uvodi element nove nesigurnosti u vladu koja je, mozda, postala suvise samouverena. Vraca se element stremljenja. Iako porazeni, zdrav porast demokratije..."

Sada su se culi poviseni glasovi. sapat se pretvorio u glasnost, a u njoj se osecala panika.

Bejta upita Torana na uho: "Zasto ne pominje Mazgova? Trgovci se uopste nisu pobunili."

Toran sleze ramenima.

Prilika je veselo govorila, uprkos rastucem neredu. "... nova i odlucnija koaliciona vlada bila je nuzan i blagotvoran plod logicnog gradjanskog rata nametnutog Zaduzbini. Na putu ka daljoj ekspanziji sada stoje samo ostaci starog Carstva, a s tim ostacima, bar za nekoliko narednih godina, nece biti problema. Naravno, ne mogu otkriti prirodu narednog prob..."

U sveopstoj galami Seldonove usne su se bezglasno micale.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Pored Randua, sav crven u licu, nalazio se Ebling Miz, koji viknu: "Seldon je povilenio. Pomesao je krize. Da li su nasi trgovci ikada planirali gradjanski rat?"

"Da, planirali smo ga. Suocivsi se s Mazgovom, odustali smo od njega."

"Znaci da je Mazgov dodatni element, za koji je Seldonova psihoistorija nepripremljena. sta se to desilo?"

U na precac sledjenom tajcu Bejta opazi da je pregradak ponovo prazan. Atomske osvetljenje na zidovima bilo je mrtvo, nestala je blaga struja klimatizovanog vazduha.

Negde daleko zvuk krestave sirene peo se i spustao, a Randu ustima oblikova reci: "Napad iz svemira!"

Ebling Miz prinese uhu rucni casovnik i iznenada uskliknu: "Tako mi Galaksije, stao je! Da li u ovoj sobi nekom radi sat?" Glas mu se pretvori u riku.

Dvadesetini usiju bese prineta dvadesetina ruku. I za manje od dvadeset sekundi postade sasvim jasno da nijedan casovnik ne radi.

"Znaci da je nesto zaustavilo svu atomsku energiju u Vremenskoj kripti", ozbiljno i uzasno zakljuci Miz, "i da Mazgov napada."

Iz galame se izdvoji Indberov vapaj: "Vratite se na mesta! Mazgov je udaljen pedeset parseka."

"Bio je pre nedelju dana", vicuci odvrati mu Miz. "Ovog casa bombarduje Terminus."

Bejta oseti kako je polagano obuzima neka duboka potistenost. Osecala je kako se sve vise skuplja oko nje i sve teze je pritiskuje, tako da joj se dah s mukom probijao kroz stegnuto grlo.

cuo se zamor gomile koja se napolju skupljala. Vrata se sirom raskrilise i neka razbarusena prilika upade i uzurbano se obrati Indberu koji mu pritrca: "Ekselencijo", prosapta, "u gradu ne radi nijedno vozilo, vise ne postoji nikakva veza sa spoljnim svetovima. Javljeno je da je Deseta flota porazena, a da se brodovi Mazgova nalaze pred samom atmosferom. Generalstab..."

Indber se skljoka i pretvori u sliku nemoci na podu. U celoj dvorani se sada nije cuo nijedan glas. cak i napolju okupljena gomila bila je zastrasujuca, ali nema, a grozota panike opasno je lebdela nad svima.

Podigose Indbera i prinesose vino njegovim usnama. Ne otvarajuci oci, on nemoćno pokrenu usne i na njima se obrazovase reci: "Predajte se!"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Bejta gotovo zaplaka - ne od tuge ili osecanja ponizenosti, vec prosto zbog ogromnog, zastrasujuceg beznadja. "Hajde, mlada damo", povuce je za rukav Ebling Miz, sa istinskim saosecanjem.

Ona primora sebe da se izvuce iz stolice i podje, posrcuci.

"Odlazimo", rece Miz. "Povedi sa sobom tog tvog muzicara." Usne debelog naucnika behu drhtave i bezbojne, ali oci mu odavahu odlucnost.

"Magnifiko", pozva ga slabim glasom Bejta. Komedijas se u strahu zgrcio. Oci su mu bile ustakljene.

"Mazgov", zavrsta kepec u uzasnom strahu "Mazgov dolazi po mene!"

Na njen dodir on se divlje otrze. Toran se naze i snazno ga udari pesnicom. Magnifiko se obeznani i Toran ga kao vrecu prebaci preko ramena.

Sutradan se ruzni, u boju pocrneli brodovi Mazgova srucise na kosmodrome planete Terminus. Niz glavnu ulicu Terminus Grada u kopnenim vozilima strane izrade hitali su generali napadaca, dok je citav jedan grad atomskih vozila beskorisno stajao.

Proklamacija o zauzimanju bese izdata dvadeset i cetiri casa posle Seldonovog pojavljivanja pred bivsim mocnicima Zaduzbine. Od planete Zaduzbine jedino su se jos drzale planete samostalnih trgovaca i protiv njih se sada okrenu sila Mazgova - osvajaca Zaduzbine.

19. POcETAK TRAGANJA

Usamljena planeta Utociste - jedina planeta jedinog sunca u galaktickom sektoru koji se bez reda gubio u medjugalaktickom vakuumu - nalazila se pod opsadom.

Strogo uzev, u vojnom smislu sasvim izvesno se nalazila pod opsadom, jer su sve oblasti s galakticke strane, koje nisu bile udaljenije od dvadeset parseka, bile na domasaju isturenih baza Mazgova. U toku cetiri meseca od sloma Zaduzbine veze Utocista su prekinute kao paucina Ostricom brijaca. Brodovi Utocista slili su se u unutrasnjost ka rodnoj planeti, a samo Utociste je sada bilo borbena baza.

U svakom drugom pogledu opsada je bila i bliza, jer je sve vec prekrila koprena bespomocnosti i propasti.

Bejta je vukla noge niz ruzicasto valoviti prolaz pored redova stolova prekrivenih mlecnom plastikom i naslepo pronasla svoje mesto. Smestila se na visokoj stolici bez naslona, mehanicki odgovarajuci na pozdrave koje je napola cula, protrljala umorne oci nadlanicom umorne ruke i masila se za

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

jelovnik.

Imala je vremena da zabeleži snaznu mentalnu reakciju odvratnosti na istaknuto prisustvo raznih jela od vestacki uzgajanih gljiva, koje su na Utocistu smatrali najvećom poslasticom, dok su one za njen zaduzbinski ukus bile veoma nesvarljive - a zatim, oslusnuvši neko jecanje u svojoj blizini, podize pogled.

Sve do tada njena predstava o Dzadi, toj ruznoj, neupadljivoj plavusi prcastog nosa, koja je u trpezariji sedela iskosa, bila je površna, onakva kakvu čovek obično ima o nekom s kim nije ni poznanik. No, Dzadi je sada plakala, zalosno grizla svoju vlažnu maramicu i gusila jecaje toliko da joj se koža na licu osula podbulim crvenim pecatima. Njen bezoblični kombinezon za zaštitu od zracenja bio je na ramenima razdrljen, a prozračna zaštitna maska joj je upala u kolac, gde je i ostala.

Bejta se pridruži trima devojkama koje su se jedna za drugom smenjivale u većnoj primeni većno nedelotvornih lekova kakvi su tapkanje po ramenu, milovanje po kosi i nevezano mrmljanje.

"šta je?" prosapta ona.

Jedna se okrenu prema njoj i diskretno sleze ramenima jedno 'Ne znam. A zatim, shvativši nedovoljnost tog gesta, povuce Bejtu u stranu.

"Valjda je imala težak dan. A i brine o muzu."

"On je u svemirskoj izvidnici?"

"Da."

Bejta prijateljski ispruži ruku prema Dzadi.

"Zasto ne ides kuci, Dzadi?" Njen glas zivahnim poslovnim tonom prekide prethodne nezne, pihtijaste kojestarije. Dzadi napola uvredjeno podize pogled. "Ove nedelje sam vec jedan put izostala..."

"Znaci, izostaces i drugi put. Ukoliko pokusas da ostanes, znas, izostaces tri dana iduce nedelje - tako da bi tvoj danasnji odlazak bio ravan patriotizmu. Da li neka od vas devojaka radi u njenom odeljenju? Pa, postarajte se za njen karton. A ti, Dzadi, najpre idi u kupatilo i vrati rumenilo na njegovo mesto. Hajde! Is!"

Bejta se vrati na svoje mesto i ponovo uze jelovnik, osecajuci turobno olaksanje. Ovakva raspolozenja su zarazna. U ovo doba nervne napetosti jedna rasplakana devojka bi citavo njeno odeljenje dovela do raspamecenosti.

Sa gadjenjem se odluci, pritisnu odgovarajuće dugme pored svog lakta i

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

vrati jelovnik u njegovo udubljenje.

Visoka crnomanjasta devojka preko puta nje primeti: "Nijednoj od nas nije preostalo drugo do da place, zar ne?" Njene zadivljujuće pune usnice jedva da se pomerise, a Bejta zapazi da su uglovi brizljivo namazani kako bi pokazali onaj vestacki, 'bas me briga' poluosmeh koji je bio poslednji krik mode.

Spustenih trepavica Bejta je razmisljala o insinuaciji koja se krila u tim recima, te stoga pozdravi promenu u vidu rucka kada se keramicka ploca njenog stola uvuce unutra, a podize se jelo. Pazljivo je skinula omot sa viljuske i noza, oprezno njima baratajuci dok se nisu ohladili.

"Zar ne mozes da smislis nesto drugo cime bi se bavila, Hela?"

"O, da", odvrati Hela, "mogu." Bacila je cigaretu u malo udubljenje nemarnim i strucnim pokretom prsta, a majusni atomski plamen je spremno doceka pre nego sto je dodirnula plitko dno.

"Eto, na primer", i tu Hela prekrsti duge, odnegovane sake ispod brade.

"Mislim da bismo se mogli vrlo lepo nagoditi s Mazgovom i prekinuti citavu besmislicu. Ali s druge strane nemam ... hm... mogucnosti da se brzo izgubim kad Mazgov bude zauzeo planetu."

Bejtino celo ostade i dalje vedro. Glas joj je bio veseo i ravnodusan.

"Nemas slucajno brata ili muza na bojnim brodovima, a?"

"Ne. Utoliko pre ne vidim razloga za zrtvovanje tudje brace i muzeva."

"Vece zrtve ce sigurno uslediti posle predaje."

"Zaduzbina se predala i sve je mirno. Nasi muskarci su otisli, a Galaksija se okrenula protiv nas."

Bejta sleze ramenima i primeti slatkim glasom: "Bojim se da ti brines samo o prvoj od te dve stvari." Vratila se svome tanjiru s povrcem, osecajuci oko sebe hladno cutanje. Niko se na domaku razgovora nije ni potrudio da odgovori na Bejtinu cinicnost.

Ona se brzo pokupi, posto je prethodno snazno pritisnula dugme koje rascisti sto za nekog iz naredne smene.

Tri mesta dalje, jedna nova devojka glasno prosapta Heli: "Ko je ova?"

Heline pokretne usne ravnodusno se izvise: "To je necaka naseg koordinatora. Zar ne znas?"

"Stvarno?" Njen pogled potrazi krajicak ledja koja su iscezavala. "sta radi ovde?"

"Radi kao obicna radnica u montazi. Zar ne znas da je moderno biti

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

rodoljub? Toliko se demokratski ponasaju da mi se povraca."

"Nemoj, Hela", rece punacka devojka zdesna, "jos se nikad nije pohvalila stricem. sto je ne ostavis na miru?"

Praveci se da ne vidi svoju susetku, Hela se zagleda u jednu tacku i upali novu cigaretu.

Nova devojka je slusala brbljanje sjajnooke cure iz racunovodstva, koja je sedela naspram nje. Recu su prosto letele. ".". i, navodno je bila u Kripti, ovaj, kad je Seldon govorio - i kad je, kazu, gradonacelnik sav zapenusio od besa, a i da je bilo nereda, i ovaj, tako to. Pobegla je pre nego sto je sleteo Mazgov, a kazu da je njeno bekstvo bilo prosto fantasticno uzbudljivo - morala je da prodje kroz blokadu i to - cudim se da nije o tome napisala knjigu, ovaj, sad su tako popularne ratne knjige. Navodno je bila i na planeti tog Mazgova - ovaj, na Kalganu i..."

Zvono je krestavo zazvonilo i trpezarija se polako isprazni. Glas devojke iz racunovodstva je i dalje zujao, a nova ga je na odgovarajucim mestima prekidala jedino uobicajenim, zacudjenim: "Stvarno?"

U ogromnoj spilji svetla su se postupno po grupama smanjivala do potpune tame koja je za pravedne i marljive znacila san, kad Bejta stize svojoj kuci. Toran je saceka na vratima drzeci u saci krisku hleba namazanog maslacem.

"Gde si bila?" Zalogaj mu je prigusivao glas. A zatim razgovetnije dodade: "Sprckao sam nam neku veceru. Ako nije bas najbolja, nemoj meni zameriti."

Medjutim, Bejta je rasirenih ociju obilazila oko njega. "Tori! Gde ti je uniforma? sta radis u civilu?"

"Naredjenje, Bej. Randu se upravo zatvorio sa Eblingom Mizom, a ja uopste ne znam o cemu se radi. Eto, to je sve."

"Idem li i ja?" Ona mu se impulsivno priblizi.

"Mislim. Bice verovatno opasno", odgovori joj, prethodno je ljubeci.

"A sta nije opasno?"

"Tacno. Ah da, vec sam poslao i po Magnifika, tako da ce, po svoj prilici, i on poci."

"Znaci da ce morati da se otkaze njegov koncert u Fabrici motora?"

"Ocigledno."

Bejta predje u drugu sobu i sede za obed koji je sasvim jasno pokazivao da je 'sprckan'. Ona vesto presece sendvice na pola i rece: "steta za koncert.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Devojke iz fabrike su mu se bas radovale. A i Magnifiko. Prokletstvo, tako je cudan."

"On podstice tvoj materinski instikt, Bej. Kad jednom budemo imali bebu, zaboravices na Magnifika."

"cini mi se da ti podstices taman onoliko materinskog kompleksa koliko mogu podneti", progovori iza sendvica Bejta. Onda odlozi sendvic i zacas se uozbilji.

"Tori."

"A?"

"Tori, danas sam bila u Gradskoj vecnici - u Uredu za proizvodnju. Zbog toga sam i zakasnila."

"sta si tamo radila?"

"Pa..." sa oklevanjem ce ona. "To se skupljalo duze vremena. Doslo je do toga da ne mogu da smislim fabriku. Moral - prosto ne postoji. Devojke dobijaju bezrazlozne nastupe placa. One koje se ne razbole postaju zlovoljne. cak i one neprimetne se dure. U mom odeljenju proizvodnja nije ni cetvrtinu od one kakva je bila kad sam dosla, a nema dana kad su sve radnice na broju."

"sta si tamo radila?"

"Postavila im nekoliko pitanja. Tori, ovako je sirom Utocista. Pad proizvodnje, porast buntovnosti i nezadovoljstva. sef Ureda je samo slegao ramenima - posto sam ga jedan sat cekala u predsoblju, a usla jedino zbog toga sto sam koordinatorova rodjaka - i rekao da to prevazilazi njegove moci. Iskreno govoreci, mislim da ga nije briga."

"Hajde, nemoj se nervirati, Bej."

"Mislim da ga nije briga." Ona se razesti. "Kazem ti da nesto nije u redu. Isto takvo osecanje nemoci obuzelo me je u Vremenskoj kripti, kad nas je Seldon izneverio. I sam si to osetio."

"Da, jesam."

"E, vratilo se", razdrazeno nastavi ona. "Nikad necemo biti u stanju da se odupremo Mazgovu. cak i kad bismo imali materijala, nedostaju nam srce, duh i volja - Tori, nema svrhe boriti se..."

Toran se nije secio da je ikad video Bejtu kako place, a ni sada se ona ne zaplaka. Ne istinski. Ali Toran je lako obgrli oko ramena i prosapta: "Kako bi bilo da to zaboravis, srce. Znam sta hoces da kazes. Ali nista..."

"Da, nista ne mozemo uciniti! To svi govore, a mi samo sedimo i cekamo da

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

se sruci sekira." Ona se vrati ostatku sendvica i caja. Toran je tiho razmestao postelje. Napolju je bio mrak.

Randu, novonaimenovani koordinator - sto je bila ratna sluzba - konfederacije gradova sa Utocista, na svoj zahtev dobio je gornju sobu sa cijih prozora je mogao da pogledom bludi nad krovovima i zelenilom grada. Sada, dok su gasnula pecinska svetla, grad je tonuo u izjednacavajuću tamu bez senki. Randu nije zeleo da razmisli o simbolici.

"Postoji uzrecica na Utocistu da je vreme da pravedni i marljivi podju na spavanje kad se ugase pecinska svetla", obrati se Eblingu Mizu, cije sjajne ocice kao da behu zaokupljene crvenilom ispunjenom casom u ruci.

"Spavas li dosta u poslednje vreme?"

"Ne! zao mi je sto sam te ovamo pozvao tako kasno, Mize. Ali u poslednje vreme vise volim noc. Zar to nije cudno? Ljudi sa Utocista su u sebi izgradili uslovni refleks da odsustvo svetlosti znaci spavanje. I ja sam. No, sad je drukcije..."

"Krijes se", bez uvijanja rece Miz. "Na javi si okruzen ljudima i osećas da su njihovi pogledi i nadanja okrenuti ka tebi. Ne mozes to da izdrzis. U vreme sna ti si slobodan."

"I ti, znaci, to osećas? To bedno osećanje porazenosti."

Ebling Miz polagano zaklima glavom. "Osecam. To je masovna psihoza, (psovka) panika gomile. Galaksije ti, Randu, sta drugo ocekujes? Ovde je citava jedna kultura sagradjena na slepoj cmizdravoj veri da je narodni junak iz proslosti sve isplanirao i da se pobrinuo o svakom delicu njihovih (psovka) zivota. Ovakav nacin razmisljanja ima odlike ad religo, a ti znas sta to znaci."

"Uopste ne znam."

Miza nije obradovalo sto treba da objasnjava. To ga nikad nije radovalo. Stoga zareza, zagleda se u dugacku cigaru koju je kotrljao izmedju prstiju, pa rece: "Odlikuje se reakcijama jake vere. Bez velikog soka ubedjenja se ne mogu otresti, a u tom slucaju dolazi do gotovo potpunog mentalnog poremećaja. U lakim slucajevima - do histerije, morbidnog osećanja nesigurnosti. U tezim slucajevima - do ludila i samoubistva."

Randu je grizao nokte.

"Kad nas je Seldon izneverio, drugim recima, iscezao je nas oslonac, a toliko smo se dugo na njega oslanjali da su nam misici toliko zakrzljali da

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

nismo u stanju da bez njega stojimo."

"To je ono. Malo nezgrapna metafora, ali to je ono."

"A ti, Eblinze, kako stoji s tvojim misicima?"

Psiholog je filtrirao dugacki udah vazduha kroz svoju cigaru i polako ispustao dim kroz nju. "Zardjali su, ali nisu zakrzljali. Moje zanimanje je dovelo do mrvice samostalnog razmisljanja."

"A vidis li neki izlaz?"

"Ne, ali mora postojati. Mozda Seldon nije predvideo Mazgova. Mozda nije jamcio za nasu pobjedu. No, nije jamcio ni za poraz. Prosto je ispao iz igre, a mi smo ostali da se sami snalazimo. Mazgov se moze pobediti."

"Kako?"

"Jedino onako kako se svako moze pobediti - snaznim napadom na slabost. Vidis, Randu, Mazgov nije nadcovek. Ako bi bio konacno porazen, svako bi se i sam u to uverio. Legende se o njemu toliko brzo gomilaju samo zbog toga sto se o njemu ne zna nista. Kazu da je mutant. Pa, sta s tim? Za one koji ne poznaju ljudski rod mutant znaci 'nadcovek'. A on to nipošto nije. Smatra se da se u Galaksiji svakog dana radja nekoliko miliona mutanata. Od tih nekoliko miliona tek jedan ili dva odsto bivaju otkriveni pomocu mikroskopa i hemije. Od jedan ili dva od sto makromutanata, to jest onih kod kojih je mutacija vidljiva golim okom ili 'golom pamecu', samo jedan ili dva odsto su nakaze prikladne za zabavne centre, laboratorije ili smrt. Od onih makromutanata cije su razlike pozitivne, skoro svi su bezopasni kurioziteti; neobicni samo u jednom pogledu, a normalni, cesto i ispod normalnog, u gotovo svakom drugom. Shvatas Randu?"

"Shvatam, no kako stoji sa Mazgovom?"

"Ukoliko, dakle, uzmemo da je Mazgov mutant, mozemo pretpostaviti da poseduje neki atribut, nesumnjivo mentalni, koji se moze koristiti da bi osvojio svetove. U svakom drugom pogledu, bez sumnje, on ima svoje slabosti koje moramo pronaci. Ne bi on bio toliko tajanstven, toliko se krio od tudjeg pogleda, da te njegove slabosti nisu ocigledne i fatalne. Ukoliko jeste mutant."

"Postoji li neka druga mogucnost?"

"Moze biti. Uverenje da je mutant pociva na kapetanu Hanu Priceru iz nekadasnje obavestajne sluzbe Zaduzbine. Svoje zakljucke je doneo na osnovu bledih uspomena onih koji su tvrdili da su poznavali Mazgova - ili nekog ko je mogao biti Mazgov - kao bebu i u ranom detinjstvu. Pricer je

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

baratao mrsavim pabircima, a lako je moguće da mu je ono malo dokaza što je našao poturio Mazgov u nekom svom cilju, jer je sigurno da je Mazgovu ogromno pomoglo to što ga bijaše glas da je mutant - nadčovjek."

"Ovo je zanimljivo. Od kada već tako misliš?"

"Nikada nisam o tome razmišljao u smislu verovanja u to. To je samo jedna alternativa, koju bi valjalo razmotriti. Na primer, Randu, pretpostavi da je Mazgov otkrio neki oblik zračenja koji bi mogao potisnuti duhovnu energiju, upravo onako kao što poseduje takvo zračenje koje suzbija atomsku reakciju. šta bi onda bilo, a? Možda bi to objasnilo ono što nas sada pogadja, a što je već zadesilo Zaduzbinu?"

Randu kao da je utonuo u skoro bezglasnu sumornost.

"A šta je s tvojim istraživanjima na komedijasu Mazgova?"

"Jos uvek su beskorisna. Upravo pred sam pad Zaduzbine o njima sam ohrabrujuće govorio gradonacelniku, da bih ohrabrio njega, a delom i samog sebe. Da su moje matematičke alatke na visini zadatka, samo pomoću komedijasa mogao bih potpuno izanalizirati Mazgova. A onda bi bio naš. Onda bismo mogli razrešiti čudne anomalije koje sam već uočio."

"Kao, na primer?"

"Razmisli, čoveče. Mazgov je porazio flote Zaduzbine kako je hteo, no ni jedan jedini put nije uspeo da u otvorenoj bici primora na povlačenje znatno slabije flote samostalnih trgovaca. Zaduzbina je pala u jednom mahu, a samostalni trgovci se odupiru citavoj njegovoj sili. Po prvi put je upotrebio depresor polja na atomsko naoruzanje samostalnih trgovaca sa Mnemona. Oni su tu bitku izgubili zbog elementa iznenadjenja, ali su se oduprli depresoru.

A onda je on ponovo i ponovo delovao protiv zaduzbinske vojske. Delovao je na samu Zaduzbinu. Zasto? Sa ovim našim sadašnjim saznanjem, sve je to bilo nelogično. Stoga, moraju postojati neki nama nepoznati činovi."

"Izdaja?"

"To je praznoglava glupost, Randu, (psovka) bulaznjenje. U Zaduzbini nije bilo čoveka koji nije bio uveren u pobjedu. Ko bi izdao stranu za koju je bilo sasvim sigurno da će pobediti?"

Randu pridje isturenom prozoru i ne vidi stade zuriti u nevidljivo. "Ali sada je sigurno da gubimo, čak i kad bi Mazgov imao hiljadu slabosti; makar bio kao mreža sa hiljadu rupa..."

Nije se okretao. Izgledalo je kao da govore njegova pogrbljena ledja i ruke

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

koje su nervozno jedna drugu gnjecile iza ledja. "Eblinze, posle onog u Vremenskoj kripti lako smo umakli. I drugi su mogli pobeci. Svega nekolicina je to ucinila. Vecina nije. Depresor se mogao neutralizovati. Za tako sto je bilo potrebno nesto pronicljivosti i izvestan napor. Svi brodovi zaduzbinske flote mogli su odleteti na Utociste ili na susedne planete i nastaviti borbu kao sto smo mi ucinili. To nije ucinio nijedan postotak. Zapravo, prisli su neprijatelju.

Podzemni pokret u Zaduzbini, na koji se vecina ljudi toliko oslanja, do sada nije ucinio nista znacajnije. Mazgov je imao dovoljno politickog smisla da velikim trgovcima obeca zastitu poseda i profita, te su mu i oni prisli."

"Plutokrate su uvek bile protiv nas", tvrdoglavo primeti Ebling Miz.

"A uvek su i drzale vlast. Slusaj, Eblinze. Imamo razloga da verujemo da su Mazgov ili njegovi ljudi vec u vezi sa mocnijim samostalnim trgovcima. Zna se da je najmanje deset od dvadeset i sedam trgovackih svetova prislo Mazgovu. Jos deset se, mozda, koleba. Na samom Utocistu ima takvih koji ne bi bili nesrecni zbog prevlasti Mazgova. Ocigledno da je neodoljivo iskusenje daci ruke od ugrozene politicke vlasti, ukoliko ces tako sacuvati kontrolu nad svojim privrednim poslovima."

"Mislis da Utociste moze pobediti Mazgova?"

"Mislim da Utociste to nece." Na to Randu okrenu svoje zabrinuto lice prema psihologu. "Mislim da Utociste ceka da se preda. Pozvao sam te ovamo da bih ti to saopstio. zelim da odes sa Utocista."

Od iznenadjenja Ebling Miz nadu svoje debele obraze: "Zar vec?"

Randu se osecao uzasno umornim. "Eblinze, ti si jedan od najvećih psihologa Zaduzbine. Prvi veliki psiholozi su nestali sa Seldonom, ali ti si bas najbolji. Ti si nasa jedina sansa da pobedimo Mazgova. To ovde ne mozes uciniti; moraces da odes na ono sto je preostalo od Carstva."

"Na Trantor?"

"Tako je. Od onog sto je nekad bilo Carstvo danas su ostale samo kosti, ali u sredistu mora jos uvek postojati nesto. Tamo postoje arhive, Eblinze. Mozda ces saznati nesto vise o matematickoj psihologiji, mozda, dovoljno da se protumaci komedijasev um. Naravno, i on ce poci s tobom."

"Sumnjam da bi pristao, uprkos svom strahu od Mazgova, izuzev ukoliko sa njim ne odluci da podje i tvoja snaja", suvo odvrati Miz.

"Znam. Zato ce s tobom poci Toran i Bejta. Eblinze, postoji jos jedan, veci zadatak. Pre tri stoleca Hari Seldon je osnovao dve Zaduzbine; po jednu na

**Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov
svakom kraju Galaksije. Moras naci tu Drugu zaduzbinu."**

20. ZAVERENIK

Gradonacelnikova palata - ono sto je nekada bilo gradonacelnikova palata - bila je samo nejasna mrlja u tami. Grad je bio ucutkan osvajanjem i policijskim casom, a maglovita mlečna svetlost velikog galaktickog sociva sa ponekom, tu i tamo razbacanom usamljenom zvezdom, preovladavala je nebom Zaduzbine.

U toku tri stoleca Zaduzbina je izrasla iz privatnog projekta male grupe naucnika u razgranato trgovacko carstvo koje je duboko prodrlo u Galaksiju, a za pola godine survala se sa svojih visova na status obicne osvojene provincije.

Kapetan Han Pricer je odbijao da to shvati.

Dovoljno su vec bili simbolichni sumorna nocna tisina grada, zamracena palata u kojoj su bili uljezi, no kapetan Han Pricer, koji je upravo prosao kroz spoljne vratnice palate sa majusnom atomskom bombom pod jezikom, odbijao je da to shvati.

Priblizi mu se neka prilika - kapetan saze glavu.

"Sistem za uzbunjivanje je onakav kakav je oduvek bio, kapetane. Produzite! Nista nece zabeleziti", dopre do njega jedva cujni sapat. Pognute glave kapetan se tiho usunja kroz niski zasvodjeni ulaz i uputi stazom oivicenom vodoskocima, ka nekadasnjem Indberovom vrtu. Proslo je cetiri meseca od onog dana u Vremenskoj kripti od koga je njegovo pamcenje zaziralo. Pojedinacni, isprekidani utisci bi navirali, nezeleni, uglavnom nocu.

Stari Seldon kako izgovara svoje dobronamerne, a tako porazavajuće pogresne reci - pometnja - Indber cija je gradonacelnicka odora bila nedolichno sjajna prema njegovom upalom, nesvesnom licu - zastrasene gomile kako se brzo skupljaju, bez reci ocekujuci neizbeznu rec - poraz - mladi Toran kako nestaje kroz pobocna vrata prebacivsi preko ramena Mazgovljevog komedijasa.

I on sam, konacno nekako napolju, pored neupotrebljivog vozila.

Kako krci sebi put kroz obezglavljenju rulju koja je vec napustala grad a da nije znala kuda ide.

Kako naslepo trazi razne misje rupe koje su bile - nekad bile - sedista onog demokratskog podzemnog pokreta sto je osamdeset godina slabio i osipao

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

se.

A te misje rupe behu prazne.

Narednog dana, na nebu nacas behu vidljivi crni tudjinski brodovi, a zatim blago utonuse u nacickane zgrade susednog grada. Kapetan Han Pricer oseti kako se davi u nakupljenoj bespomocnosti i beznadju.

On ozbiljno zapoce sa svojim putovanjima.

Za trideset dana peske je presao gotovo dve stotine milja, preobucen u odelo radnika iz hidroponicnih fabrika na ciji je tek upokojeni les naisao ukraj puta, pustivsi ostru, plamenoridju bradu...

I pronasao je ostatke podzemnog pokreta...

Bilo je to u gradu Njuton, u stambenoj zoni cija se nekadasnja elegancija polagano pretvarala u prljavstinu. U neupadljivoj kuci, izmedju niza drugih, nalazio se covek sitnih ociju, krupnih kostiju, cije su stegnute pesnice pravile izbocine na dzepovima, dok mu se zilavo telo nije pomerilo iza odskrinutih vrata.

"salje me Miran", rece Han.

"Miran je uranio ove godine", uzvрати ozbiljno covek.

"Nista vise nego prosle godine", rece kapetan.

Medjutim, covek se ne pomace u stranu, vec, odmerivsi ga, upita: "Ko si ti?"

"Zar ti nisi Lisac?"

"Da li na pitanje uvek odgovaras pitanjima?"

Kapetan приметно duboko uzdahnu, pa ce mirno: "Ja sam Han Pricer, kapetan Flote i clan Demokratske podzemne stranke. Hoces li me pustiti da udjem?"

Lisac se pomeri i rece: "Pravo ime mi je Orum Peli." On ispruzi svoju ruku, a kapetan je prihvati.

Soba je bila uredno održavana, ali ne i raskosna. U jednom uglu stajao je ukrasni projektor za filmovane knjige, koji je kapetanovom vojnickom oku izgledao kao zakamuflirani atomski pistolj sasvim pristojnog kalibra.

Objektiv projektora bio je okrenut prema ulazu, a njime se moglo i daljinski upravljati.

Lisac proprati pogled svog bradatog gosta i jedva da se osmehnu. "Da! Ali to je jedino moglo poslužiti u vreme Indbera i njegovih vampira s lakejskim dusama. Ne bi mnogo koristilo protiv Mazgova, a? Protiv Mazgova nista ne pomaze. Jesi li gladan?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Kapetanu se pod bradom zategose vilicni misici i on potvrdi glavom. "Bice potreban jedan minut, ukoliko ti ne smeta da pricekas." Lisac iz ormana uze konzerve i stavi dve pred kapetana Pricera. "Stavi na nju prst i otvori ih kad budu dovoljno tople. Pokvario se uredjaj za kontrolu toplote. Ovakve stvari te podsecaju da je rat - ili da je bio, a?"

Njegove brze reci imale su zovijalan sadrzaj, no ne behu izrecene nimalo zovijalnim tonom, a pogled mu ostade hladno zamisljen. Seo je naspram kapetana. "Tu gde sedis ostace samo mrlja od izgoretine, ukoliko mi se nesto na tebi ne dopadne. Je l' znas to?" Kapetan nije odgovarao. Pred njim se na pritisak otvoriste konzerve.

Lisac kratko primeti: "Gulas! zalim, ali vlada oskudica u hrani."

"Znam", odvrati kapetan. Jeo je brzo, ne podizuci pogled.

"Jednom sam te video", rece Lisac. "Pokusavam da se prisetim, ali brada se sasvim sigurno poklapa sa slikom."

"Nisam se brijao trideset dana", objasni on, a onda dodade ostro: "sta hoces? Znao sam pravu lozinku. Imam znak za raspoznavanje."

"Priznajem ti da si zaista Pricer", odmahnu glavom drugi. "No, ima ih mnogo koji znaju lozinku, znake raspoznavanja i imaju identitet - a uz Mazgova su. Da li si cuo za Livoa, a?"

"Da."

"Sa Mazgovom je."

"Kako? On..."

"Da. On je bio covek koga su zvali 'Nema predaje'." Lisceve usne su se micale kao da se smeju, no niti je bilo zvuka niti veselja. "Pa onda Vilig. Sa Mazgovom! Gar i Not. Sa Mazgovom! sto da ne i Pricer, a? Kako mogu da znam?"

Kapetan samo odmahnu glavom.

"Ali to i nije vazno", tiho ce Lisac. "Ukoliko im je Not prisao mora biti da znaju moje ime - pa ako si onaj pravi, ti si zbog naseg poznanstva u vecoj opasnosti nego ja."

Kapetan zavrshi s jelom i zavali se unazad. "Ako ovde nema organizacije, gde je mogu pronaci? Zaduzbina se mozda predala, ali ja nisam."

"Tako! Ne mozes vecno lutati, kapetane. Ljudi iz Zaduzbine sada moraju imati putne dozvole za kretanje iz grada u grad. Da li znas? I licne karte. Imas li je ti? Osim toga, od svih oficira stare Flote zatrazeno je da se prijave najblizjoj okupacionoj komandi. Ti si taj, a?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Da." Kapetanov glas postade ostar. "Mislis da bezim iz straha? Bio sam na Kalganu nesto posle njegovog pada u ruke Mazgova. Posle mesec dana nijedan od oficira starog generalisimusa nije bio slobodan, jer bi oni, prirodno, bili predvodnici svake pobune. Podzemni pokreti uvek znaju da nijedna revolucije ne moze biti uspesna bez kontrole nad bar jednim delom Flote. I Mazgov to, ocigledno, zna."

Lisac zamisljeno klimnu. "To je prilicno logicno. Mazgov je temeljan."

"Uniformu sam bacio cim mi je to bilo moguće. Pustio sam bradu. Moze se kasnije ispostaviti da su i drugi mozda tako postupili."

"Da li si ozenjen?"

"Zena mi je mrtva. Dece nemam."

"Znaci, nemas nikoga koga bi mogli da uzmu kao taoca."

"Nemam."

"Da te posavetujem?"

"Ukoliko mozes."

"Ne znam kakva je politika Mazgova, niti sta smeru, ali do sada kvalifikovanim radnicima nije naneto nikakvo zlo. Plate su skocile. Cveta proizvodnja svih vrsta atomskog oruzja."

"Zaista? To zvuci kao da se ofanziva nastavlja."

"Ne znam. Mazgov je lukav kurvin sin, lako je moguće da hoće da potcini radnike lepim. Ukoliko ga uz svu svoju psihoistoriju nije mogao procitati ni sam Seldon, ja necu ni da pokusavam. No, i ti, eto, nosis radnicko odelo. A to nesto kazuje, zar ne?"

"Nisam kvalifikovani radnik."

"Prosao si kroz vojnu obuku iz atomistike, zar ne?"

"Sigurno."

"To je dovoljno. U gradu se nalazi firma 'Lezaji za atomsko polje, a.d.' Kazi im da imas iskustva. Smrdljivci koji su fabrikom upravljali za Indberov racun jos uvek njom upravljaju - za racun Mazgova. Nece postavljati pitanja sve dok im treba jos radnika da bi zaradili svoj masni zalogaj. Izdace ti licnu kartu, a moci ces i da zaradis sobu u stambenom bloku korporacije. Mogao bi sad da krenes."

I na taj nacin kapetan Han Pricer iz Nacionalne flote postade armirac Lo Moro u 45. radionici korporacije 'Lezaji za atomsko polje a.d.' A od obavestajnog agenta spusti se na drustvenoj lestvici do 'zaverenika' - do poloza koji ga je nekoliko meseci kasnije doveo tamo gde se nekada

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

nalazio Indberov privatni vrt.

U vrtu, kapetan Pricer osmotri radometar na svom dlanu. Unutrasnje polje uzbunjivanja jos uvek je radilo, te priceka. Preostalo je jos pola casa u veku atomske bombe u njegovim ustima. Oprezno je okrenuo jezikom.

Radometar utonu u zloslutnu tamu i kapetan brzo krenu napred.

Stvari su se do sada dobro odvijale.

Njegovim mislima prodje objektivna cinjenica - naime, da je vek atomske bombe dug koliko i njegov sopstveni; da njena smrt znaci njegovu smrt - a i smrt Mazgova.

Tada ce biti dosegnut veliki prelomni trenutak u cetvoromesečnom licnom ratu; u ratu koji je isao od bekstva kroz njutonsku fabriku do...

citava dva meseca je kapetan Pricer nosio olovnu pregacu i tesku masku za lice, sve dok iz njegovog ponasanja ne bi izbrisao sve vojnicko. Bio je radnik koji je podizao svoju platu, provodio veceri u gradu i nikada nije razgovarao o politici.

Dva meseca nije video Lisca.

Jednog dana neki se covek spotace kod njegove radne tezge i njemu se u dzepu obre papiric. Na njemu je bila rec 'Lisac'. Baci je u atomsku komoru gde je iscezla kao nevidljiv oblacic, stvarajuci jedan milimikrovolt energije - i vrati se svom poslu.

Iste veceri bio je u Liscevoj kuci i uzeo ucesce u partiji karata sa dvojicom koju je poznavao po cuvenju, i jednim covekom koga je znao i iz vidjenja i po imenu.

Razgovarali su preko karata dok su zetoni isli tamo-amo.

"Tu je osnovna greska", govorio je kapetan. "ziveti u preuvelicanoj proslosti. Osamdeset godina je nasa organizacija cekala na pravi istorijski trenutak. Zaslepila nas je Seldonova psihoistorija, a jedan od njenih osnovnih stavova bio je da se pojedinac ne racuna, da on ne stvara istoriju, a da nad njim prevagu imaju slozeni drustveni i privredni cinioci, stvarajuci od njega marionetu." Pazljivo je sredio svoje karte, pazljivo ocenio njihovu vrednost, pa zatim, stavljajuci zeton, rece: "Zasto ne ubiti Mazgova?"

"I sta bi se time postiglo?" besno upita covek sleva.

"Vidis", primeti kapetan bacivsi dve karte, "to je upravo taj stav. sta znaci jedan covek iz triliona. Galaksija nece prestati da se vrti ako jedan covek umre. Ali Mazgov nije covek, on je mutant. Vec je poremetio Seldonov plan, i ako zastanete da porazmislite o implikacijama, to znaci da on - jedan

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

covek - jedan mutant moze poremetiti celokupnu Seldonovu psihoistoriju. Da ga nije bilo Zaduzbina ne bi propala. Ukoliko prestane da zivi, ona nece ostati takva.

Uostalom, demokrate su se osamdeset godina borile protiv gradonacelnika i trgovaca, precutno ih prihvatajuci. Pokusajno sa ubistvom."

"Kako?" upade s hladnom razboritoscu Lisac.

Kapetan sporo nastavi: "Tri meseca sam utrosio na razmisljanje, ne dosavsi do resenja. Dosao sam ovamo i nasao ga za pet minuta."

On letimicno pogleda u coveka cije mu se široko, ruzicasto, dinjasto lice osmehivalo s desne strane. "Ti si bio komornik gradonacelnika Indbera. Nisam znao da pripadas podzemnom pokretu."

"Ni ja nisam znao za tebe."

"E, kao komornik mora da si povremeno proveravao rad sistema za uzbunu u palati."

"Tako je."

"A u palati se sada nalazi Mazgov."

"Tako je objavljeno, mada, on je skroman osvajac koji ne drzi govore, ne izdaje proklamacije i ne pojavljuje se uopste u javnosti."

"To je stara prica, koja nista ne menja. Jedino sto nam je potrebno to si ti, moj bivsi komornice."

Otvorise karte i Lisac pokupi uloge. Polagano je opet delio. covek koji je nekad bio komornik jednim potezom pokupi svoje karte. "zao mi je, kapetane. Ja jesam proveravao sistem za uzbunu, ali bilo je to rutinski. O njemu nista ne znam."

"To sam i ocekivao. Medjutim, tvoj mozak je zadrzao eideticko pamcenje komandnih uredjaja, i ukoliko bi se dovoljno duboko sondirao - psihosondom..."

Komornikovo rumeno lice iznebuha preblede i oklembesi se. Od iznenadnog stiska pesnice karte mu se zaguzvase. "Psihosonda?"

"Ne treba da brines", odsece kapetan, "znam kako je valja upotrebiti. Nece ti vise naskoditi, samo ces nekoliko dana biti slab. A i da ti naudi, to je rizik koji moras podneti i cena koju placas. Medju nama ima nekih koji bi, bez sumnje, na osnovu komandnih uredjaja mogli odrediti kombinacije talasnih duzina. Neki bi mogli napraviti malu vremensku bombu, a ja cu je sam preneti do Mazgova."

Ljudi se nadnese nad sto.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Kapetan produzi: "Date veceri u Terminus Gradu u blizini palate pocela bi pobuna. Bez prave borbe. Neredi, a zatim bi se razbezali. Dokle god se strazi privlaci paznja... ili, bar, odvlaci paznja..."

Od tog dana citavog meseca su se odvijale pripreme, a kapetan Han Pricer iz Nacionalne flote, nakon sto je postao zaverenik, spusti se jos nize na drustvenoj lestvici i postade 'ubica'.

Kapetan Pricer, ubica, nalazio se sada u samoj palati, ustanovivsi da je turobno zadovoljan svojom psiholoskom procenom. Savrsen spoljni sistem za uzbunu znacio je da je unutra malobrojna straza. U ovom slucaju - nikakva.

U glavi je imao jasnu sliku plana sprata. Pretvarao se u mrlju koja koja se besumno kretala dobro zastrvenim odmoristem na stepenistu. Dosavsi do kraja, priljubi se uza zid i saceka.

Pred njim su se nalazila mala zatvorena vrata koja su vodila u licne odaje. Mora biti da je iza tih vrata mutant koji je pobedio nepobedive. Poranio je - bombi bese preostalo jos deset minuta zivota.

Prodje jos pet minuta i jos uvek nigde nikakvog suma. Mazgovu je preostalo jos pet minuta zivota, a i samom kapetanu Priceru...

Na iznenadan poriv, on zakoraci napred. Zavera vise nije mogla propasti. Kada bomba bude eksplodirala, sa njom ce odleteti palata - citava palata. Vrata izmedju njega i mutanta - tih deset arsina izmedju njih - nisu predstavljala nista. No, pozeleo je da gleda Mazgova dok budu zajedno umirali.

Konacno, bezobzirnim gestom baci se na vrata. A ona se otvorise i oslobodise zaslepljujucu svetlost.

Kapetan Pricer posrnu, a zatim povrati ravnotezu. Nasred sobe, pred okacenim akvarijumom sa ribama, stajao je covek koji blago podize pogled. Njegova uniforma bila je sumorne crne boje, a kad je otsutnom kretnjom kucnuo po akvarijumu iz njega hitro iskoci ribica cinober boje, sa bledonarandzastim paperjastim repnim perajem.

"Udjite kapetane", rece on.

Kapetanovom drhtavom jeziku izgledalo je kao da pod njim mala metalna loptica zlokobno raste - mada je znao da je to fizicki nemoguce. Ali bio je to poslednji minut njegovog zivota.

"Bolje ispustite tu glupu lopticu da biste mogli da govorite. Nece eksplodirati", rece uniformisani covek.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Prodje minut, i sporim, otezalim kretnjama kapetan savi glavu i ispusti srebrnu lopticu na dlan, jarnosom silinom je bacivsi prema zidu. Ona se odbi uz tiho, ostro zveckanje, bezopasno svetlucajuci u letu.

"Toliko sto se toga tice. Ionako vam nista dobro ne bi donela, kapetane. Ja nisam Mazgov. Zadovoljicete se njegovim vicekraljem", sleze ramenima uniformisani covek.

"Kako ste saznali?" promrmlja priguseno kapetan.

"Pripisi to efikasnom kontraobavestajnom sistemu. Mogu navesti ime svakog clana vase male bande, svaku fazu vaseg planiranja..."

"I pustili ste da dodjem dovde?"

"sto da ne? Jedna od mojih vaznijih duznosti ovde jeste da pronadjem tebe i neke druge. Narocito tebe. Mogao sam te scepiti jos pre nekoliko meseci, dok si jos bio radnik u njutonskoj fabrici lezaja, ali ovako je mnogo bolje. Da sam nisi izneo plan zavere, neko od mojih ljudi bi ti nesto slicno predlozio. Rezultat je sasvim dramatican i prilicno surovo saljiv."

Kapetanov pogled je bio neumoljiv. "I meni tako izgleda. Sada je sve gotovo."

"Tek zapocinje. Hajde, kapetane, sedite. Ostavimo izigravanje junastva budalama na koje to ostavlja utisak. Kapetane, vi ste sposoban covek. Prema podacima koje imam, prvi ste u Zaduzbini shvatili moc Mazgova. Otada ste pokazivali prilicno smelo zanimanje za zivotni pocetak Mazgova. Bili ste jedan od onih koji su oteli njegovog komedijasa, uzgred budi receno, jos uvek nepronađenog - i za to vam sledi plata. Prirodno, zapazena je vasa sposobnost, a Mazgov nije od onih koji se boje sposobnosti svojih neprijatelja sve dok ih moze pretvoriti u nove prijatelje."

"To, dakle, smerate? Ah, ne!"

"Ah, da! To i jeste svrha vecerasnje komedije. Vi ste inteligentan covek, a ipak vase male zavere protiv Mazgova komicko propadaju. Jedva da ih mozete nazvati zaverama. Da li je to deo vaseg vojnackog vaspitanja da tracite brodove u beznadeznim akcijama?"

"covek mora prvo da prizna da su one beznadezne."

"covek ce to priznati", blago mu potvrdi vicekralj. "Mazgov je osvojio Zaduzbinu. Ona se brzo pretvara u arsenal za izvorsavanje njegovih visih ciljeva."

"Kakvih visih ciljeva?"

"Osvajanje citave Galaksije. Ponovo ujedinjavanje svih otcepljenih svetova"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

u jedno novo Carstvo. Ostvarenje, ti tupoglavi rodoljube, sna vasesg rodjenog Seldona, sedam stotina godina ranije nego sto se on nadao da ce biti ostvaren. A u tom ostvarenju bi i ti mogao da pomognes."

"Mogu, bez sumnje. ali necu, nema sumnje."

"Obavesten sam da samo jos tri Samostalna trgovacka sveta pružaju otpor", uporno nastavi vicekralj. "Oni nece jos dugo. To su poslednje zaduzbinske snage. Dakle, jos uvek se odupires?"

"Da."

"Pa ipak, neces dugo. Najdelotvornije je svojevuljno pristupanje. No i drugi nacin ce zadovoljiti. Na zalost, Mazgov je odsutan. Kao i uvek, predvodi bitku protiv trgovaca koji prizaju otpor. Medjutim, u stalnoj je vezi sa nama. Neces dugo cekati."

"Na sta?"

"Na svoje preobracanje."

"Mazgov ce utvrditi da to prevazilazi njegovu moc", ledeno odvrati kapetan. "Ali nece. Ja nisam prevazisao njegovu moc. Zar me ne prepoznajes? Pa, bio si na Kalganu, znaci da si me video. Nosio sam monokl, skarletnu odezdu postavljenu krznom, visoku kapu..."

Kapetan se od zaprepascenja ukoci. "Ti si bio generalisimus Kalgana?"

"Da. A sada sam odani vicekralj Mazgova. Vidis, zna da ubedi."

21. MEDJUIGRA U SVEMIRU

Uspesno su se probili kroz blokadu. U ogromnim prostranstvima svemira ni sve flote koje su ikada postojale ne bi mogle motriti na sve izbliza. Kad se imaju brod, vest pilot i umerena kolicina sreće, mogu se naci rupe. Sa hladnokrvnim spokojstvom Toran je vozio stenjucu letelicu od susedstva jedne do susedstva druge zvezde. Koliko je blizina velike mase cinila medjuzvezdani skok neuobicajenim i teskim, toliko je ona i neprijateljske uredjaje za otkrivanje cinila neupotrebljivim, ili gotovo takvim. Kad se jednom proslo kroz pojas brodova proslo se i kroz unutrašnje prste mrtvog svemira, kroz ciji se blokirani subetar nije mogla probiti nikakva poruka. Po prvi put za vise od tri meseca Toran oseti da nije izolovan. Protekla je nedelja dana pre nego sto neprijateljske emisije vesti pocese da sadrze i nesto vise izuzev nezanimljivih, samohvalisavih pojedinosti o rastucoj kontroli nad Zaduzbinom. Bilo je to one nedelje kada je Toranov oklopni trgovacki brod ubrzanim skokovima isplovio sa Periferije.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Ebling Miz povika prema pilotskoj kabini i Toran se, zmirkajući, odvoji od karti.

"sta se desilo?" Toran udje u malu sredisnju odaju, koju je Bejta neizbežno namenila za dnevnu sobu.

"Dabogda me razneli, ako znam. Novinari Mazgova najavljuju specijalno saopštenje. Mislio sam da bi i ti voleo da cujes", odmahnu glavom Miz.

"Mogao bih. Gde je Bejta?"

"Postavlja sto za veceru i odabira jelovnik - ili se maje nekim slicnim andrmoljama."

Toran se spusti na lezaj koji je Magnifiku sluzio kao postelja i priceka. Redosled 'Specijalnih saopstenja' Mazgova bio je monotono isti. Najpre - vojna muzika, a onda glas najavljiivaca kako klizi kao po maslacu. Zatim bi jedna za drugom isle ne vazne vesti. Onda stanka. Pa trube, naraslo uzbudjenje i vrhunac.

Toran je sve to podnosio cutke, dok je Miz nesto gundjao za sebe.

Najavljiivac je prosipao konvencionalnu frazeologiju ratnih dopisnika - zanosne reci koje su u zvuk prevodile rastopljeni metal i razneto mesto svemirske bitke.

"Brze eskadre krstarica pod komandom general-potpukovnika Samina danas su se snazno sudarile sa grupom jedinica koja je napadala sa Isa..." Brizljivo bezizrazno lice spikera na ekranu pretopi se u tamu svemira, koju su parali brzi tragovi brodova sto su sevrдали kroz prazninu u ubojitoj bici. Glas je proizuo kroz bezvucnu grmljavinu: "Najupecatljivija akcija ove bitke bio je sporedni okršaj teske krstarice Roj sa tri neprijateljska broda kategorije Nova..."

Na ekranu se promeni kadar, a u krupnom planu se pojavi veliki brod; potom se jedan od pomamnih napadaca zazari, ispade iz fokusa, zaleti i zabi u veliki brod. Roj se silovito povi, prezivevsi iskosa zadani udarac od koga se sam napadac uz uvijanje odbi, bacajuci odbleske. Najavljiivacevo tecno, neuzbudjeno citanje se produzi do poslednjeg udarca i poslednje olupine.

Usledi nova stanka, pa uglavnom slican izvestaj u reci i slici o bici sa Mnemonom kojem je, kao jedina novina, bio prodat dugacak opis udarnog desanta - slika raznetog grada - zbijeni i umorni zarobljenici - i ponovno zatamnjenje.

Mnemonu nije ostalo mnogo zivota.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Opet stanka - i najzad prozuckao zvuk ocekivanih duvackih instrumenata. Ekran se pretopi u dugacak hodnik impresivno oivicen redovima vojnika, kroz koji je brzim krupnim koracima prolazio zvanicni predstavnik za stampu u vecnickoj uniformi.

Tisina je pritiskala.

Konacno se zacu jedan svecan, spor i ostar glas:

"Po naredjenju naseg suverena objavljuje se da je planeta Utociste, koja je do sada u ratu pruzala otpor njegovoj volji, priznala svoj poraz. Ovog trenutka trupe naseg suverena zauzimaju planetu. Otpor je razbijen, nepovezan i brzo se lomi."

Zatamnjenje; ponovo se pojavi najavljiivac s pocetka, da bi vazno saopstio da ce o daljem razvoju izvestavati onako kako se dogadjaji budu odvijali. Zacu se muzika za igru, a Ebling Miz baci stitnik koji presece dovod struje. Ne rekavsi ni rec, Toran ustade i nesigurna koraka izidje. Psiholog se ne pomeri da ga zaustavi.

Kada je Bejta usla iz kuhinje Miz joj tiho, rukom dade znak da cuti.

"Zauzeli su Utociste", primeti.

"Vec?" upita Bejta, sireci oci u neverici.

"Bez borbe. Bez (psovka)..." Zastade i proguta pljuvacku. "Ostavi Torana na miru. Nije mu prijatno. Kako bi bilo da ovog puta jedemo bez njega?"

Bejta baci pogled prema pilotskoj kabini, a onda se obeshrabreno okrenu.

"U redu!"

Magnifiko je neopazen sedeo za stolom. Nije govorio niti jeo; samo je zurio preda se sa usredsredjenim strahom koji kao da je iscedio svu zivotnost iz njegovog tanusnog tela.

Ebling Miz odsutno odgurnu smrznuto voce i grubo rece: "Dva trgovacka sveta se bore. Bore se i krvare, umiru i ne predaju se. Jedino na Utocistu... Bas kao i u Zaduzbini..."

"Ali zasto? Zasto?"

Psiholog odmahnu glavom. "To je deo citavog problema. Svaka neobicna faceta je nagovestaj prirode Mazgova. Prvo pitanje - kako je mogao osvojiti Zaduzbinu sa malo krvi, u sustini jednim udarcem, dok su se Samostalni trgovacki svetovi drzali. Despresor atomskih reakcija bio je slabasno oruzje - o njemu smo vec toliko razgovarali da mi se smucilo - a nije delovalo ni na kog do na Zaduzbinu.

Randu je mislio da je to mozda neki radijacioni depresor volje." Eblingove

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

prosele obrve se nabrase. "Mozda je to na Utocistu obavilo posao. Medjutim, zasto nije upotrebljen i na Mnemonu i Isu, gde se bore sa tolikom demonskom upornoscu da im je, da bi ih potukli, potrebno pored vojske Mazgova i pola zaduzbinske flote. Da, prepoznao sam brodove Zaduzbine u napadu."

"Zaduzbina, pa Utociste", prosapta Bejta, "Propast nas sledi a da nas se ne dotice. Uvek joj za dlaku izmaknemo. Da li ce tako doveka biti?"

Ebling Miz je nije slusao. Nastavio je za sebe: "Ali postavlja se jedno pitanje, jos jedno pitanje. Bejta, secas li se vesti da na Terminusu nije pronadjen komedijas Mazgova, da se sumnja da je pobegao na Utociste ili da su ga sa sobom povelj njegovi prvobitni otmicari. Bejta, on ima neki znacaj koji se ne gubi, a mi jos nismo otkrili sta je to. Mora biti da Magnifiko zna nesto sto je fatalno za Mazgova. U to sam siguran."

Magnifiko se, sav bled, mucajuci usprotivi: "Gospodine... plemeniti gospodaru... kunem vam se, vaistinu, da moju pamet prevazilaze vase zelje. Sve sto sam znao ja sam vam ispricao, a sandom ste iscedili i ono sto sam znao a da nisam ni znao da znam."

"Znam... znam. To je tako malo. Neki tako sicusni nagovestaj, da ga ni ti ni ja ne mozemo sagledati. Ali ja to moram otkriti, jer ce uskoro pasti i Mnemon i Is, a kada oni padnu mi cemo biti poslednji ostaci, poslednje kapljice nezavisne Zaduzbine."

Kad se prodre u srz Galaksije zvezde pocinju gusto da se roje. Gravitaciona polja se preklapaju sa jacinom koja je dovoljna da uvede takve poremeceaje u medjuzvezdani skok da se preko njih ne moze preci.

Toranu ovo postade jasno kada jedan skok dovede njihov brod usred jare crvenog dzina. Dzin zburado scepao brod, a stisak mu se olabavi i opusti tek posle po dusu pogubnih i besnih dvadeset casova.

Posedujuci karte ogranicenog dometa i nepotpuno razvijeno iskustvo, kako u operativnom tako i u matematickom smislu, Toran se pomiri s tim da ce danima i danima morati da se posveti pazljivom trasiranju puta izmedju skokova.

Taj posao se pretvori u neku vrstu zajednickog projekta. Ebling Miz je kontrolisao Toranove proracune, dok je Bejta pomocu raznih uopstavajucih metoda pokusavala da izdvoji pravo resenje iz raznih mogucih marsruta. cak behu i Magnifika zaposlili rutinskim proracunima na racunaru, a kako je sam jednom objasnio ta vrsta posla mu je pricinjavala veliko uzivanje i u

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

njoj se pokazao iznenadjujuće spretnim.

I u tome im prodje mesec ili nešto više dana, a onda Bejta ugleda crvenu liniju koja je krivudajući krcila sebi putanju na brodskom trodimenzionalnom modelu galaktickog sociva, sve do sredista, i sa podrugljivim zadovoljstvom primeti: "Znate kako izgleda. Izgleda kao kisna glista od deset pedalja koja strahovito pati od loseg varenja. Na kraju, ti ćeš nas odvesti na Utociste."

"I hocu", zarezava Toran besno, guzvajući svoju kartu, "ako ne zavezesh."

"A povrhu svega", nastavi Bejta, "verovatno da postoji neki put koji vodi pravo kao meridijan."

"Je li? Pre svega, curko, dok se doslo do takvog puta verovatno je pet stotina brodova pet stotina godina nasumice tragalo za njim, a na mojoj ga pisljivoj karti od pola kredita nema. Osim toga, možda je i dobro izbegavati takve puteve. Verovatno su zaguseni brodovima. A osim toga..."

"Oh, tako ti Galaksije, prestani da toliko izlivaš pravedni gnev." Ruka joj se obre u njegovoj kosi.

"Jaoj! Pusti me", jauknu on i zgrabi je za članak ruke gurnuvši je na pod, tako da se tu nadjose isprepletani Toran, Bejta i stolica. To se izrodi u zadihani rvacki okršaj koji se uglavnom sastojao od zagrcnutog smejanja i raznih prljavih udaraca.

U to naidje Magnifiko kao bez daha i Toran se oslobodi.

"šta se desilo?"

Komedijasevo lice su brazdale brizne bore, a preko ogromnog hrpta nosa zategla mu se prebledela koža. "Instrumenti se cudno ponasaju, gospodine. Svestan svog neznanja nisam ih ni dodirnuo..."

U dve sekunde Toran se nadje u pilotskoj kabini i tiho rece Magnifiku:

"Probudi Eblinga Miza i reci mu da sidje ovamo."

On se obrati Bejti koja je pokusavala da kosu prstima dovede u osnovni red:

"Otkrili su nas, Bej."

"Otkrili?" Bejtine ruke se spustise. "Ko?"

"To samo Galaksija zna", progundja Toran, "ali pretpostavljam da nas je otkrio neko čiji nas atomski topovi već drže na nisanu."

Seo je i tiho počeo da salje u subetar sifru za raspoznavanje broda.

Kada je u ogrtacu za kupanje, pospan, usao Ebling Miz, Toran mu s mirnocom jednog ocajnika saopsti: "Izgleda da smo unutar granica lokalnog unutrašnjeg kraljevstva koje se zove Despotija Filija."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Nikad za nju nisam cuo", odbrusi Miz.

"Pa nisam ni ja", odgovori Toran, "ali ipak nas je zaustavio filijski brod, i do necega ce doci."

Kapetan - inspektor sa filijskog broda nahrupi u pratnji sestorice naoruzanih ljudi. Bio je niskog rasta, proredjene kose, tankih usana i suve koze. Sedajuci, on se ostro nakaslja, a onda uze knjigu koju je nosio pod rukom i otvori je na praznom listu.

"Molim vas vase pasose i dozvolu za prolazak broda."

"Nemamo ih", odvrati Toran.

"Nemate, a?" On na to zgrabi mikrofon okacen o pojasu i brzo progovori u njega: "Tri coveka i jedna zena. Dokumenta nisu u redu." Pri tome zabelezi nesto u knjigu.

"Odakle ste?"

"Sa Sivene", ratoborno ce Toran.

"Gde je to?"

"Sto hiljada parseka, osamdeset stepeni zapadno od Trantora, cetnaest stepeni..."

"Ostavi to, ostavi!" Toran opazi da je ispitivac zapisao: "Zemlja porekla - Periferija. covек s Filije produzi: "Kuda idete?"

"U trantorski sektor", odgovori Toran.

"Svrha puta?"

"Radi zabave."

"Nosite li neki tovar?"

"Ne."

"Hm, hm! To cemo proveriti." On klimnu i dva coveka vise nego uzurbano poskocise. Toran nije ni pokusao da se umesa.

"sta vas dovodi na filijsku teritoriju?" Oci coveka sa Filije neprijateljski zasijase.

"Nismo znali gde smo. Nemam dobru kartu."

"Zbog toga ces platiti sto kredita globe i, naravno, uobicajene carinske dazbine."

On ponovo progovori u mikrofon, ali je vise slusao nego sto je govorio. Onda se obrati Toranu: "Da li se razumes nesto u atomsku tehnologiju?"

"Pomalo", oprezno ce Toran.

"Da?" covек s Filije zatvori knjigu i dodade: "Ljudi s Periferije uzivaju glas da se razumeju. Obuci odelo i podji sa mnom."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Bejta koraknu napred. "sta cete s njim?"

Toran je blago odgurnu u stranu i hladno upita: "Gde zelite da idem?"

"Potrebne su manje opravke na nasoj centrali. I on ce s tobom." Prstom pokaza na Magnifika, cije se smedje oci prestravljeno iskolacise.

"sta on ima s tim?" ljutito upita Toran.

cinovnik ga hladno pogleda. "Obavesten sam o piratskim aktivnostima u ovoj oblasti. Opis jednog od poznatih razbojnika u grubom se poklapa s njegovim. Radi se o cisto rutinskoj identifikaciji."

Toran je oklevao, medjutim, sestorica ljudi i sest automatskih pistolja behu recit argument. On se masi za ormar da bi izvadio odela.

cas kasnije u utrobi filijskog broda on se uspravi i besno prasnu: "Koliko ja vidim, sa motorima je sve u redu. Razvodnici su ispravni. L-cevi se ispravno napajaju, a analiza reakcije je kako valja. Ko je ovde glavni?"

Glavni inzenjer tiho rece: "Ja sam."

"E, vodite me odavde..."

Odvedose ga do oficirskih odaja, gde se u malom predsoblju nalazio samo neki ravnodusni zastavnik.

"Gde je covek koji je sa mnom dosao?"

"Molim vas, pricekajte", rece zastavnik.

Petnaest minuta kasnije uvedose Magnifika.

"sta su ti uradili?" brzo upita Toran.

"Nista. Bas nista." Magnifiko sporo odmahnu glavom.

Za ispunjenje potrazivanja Filije bilo je potrebno dve stotine i pedeset kredita - od cega je pedeset kredita bilo da ih smesta oslobode - i tako se ponovo nadjose u slobodnom svemiru.

"Zar nismo zasluzili pratnju?" uz usiljen osmeh upita Bejta. "Zar nas nece na uobicajeni figurativni nacin sutnuti preko granice?"

Toran smrknuto odvrati: "Nije to bio filijski brod, a jos neko vreme necemo otici. Dodjite ovamo."

Sakupise se oko njega.

"Bio je to brod Zaduzbine, a na njemu su bili ljudi Mazgova", bez okolisenja im rece.

Ebling se saze da podigne cigaru koju bese ispustio. "Ovde? Nemoguce! Nalazimo se na trideset hiljada parseka od Zaduzbine."

"I mi smo ovde. sta ih sprecava da prevale isti put? Galaksije vam, Eblinze, mislite li da ne raspoznajem brodove? Video sam njihove motore i to mi je

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

dovoljno. Kazem vam da je to bio zaduzbinski motor u brodu Zaduzbine."

"A kako su ovamo dosli?" logicno upita Bejta. "Kakve su sanse za slucajan susret dva broda u svemiru?"

"To sa ovim nema veze", uzrujano ce Toran. "To jedino dokazuje da nas prate."

"Prate", ucutka ga Bejta. "Koz hipersvemir?"

"To je izvodljivo kad se ima dobar brod i pilot", umorno upade Ebling Miz.

"Ali takva mi mogucnost ne izgleda narocito verovatna."

"Nisam prikrivao svoj kurs", uporno ce Toran. "Prilikom poletanja ujednaceno sam povecavao brzinu drzeci jedan isti kurs. Slepac je mogao da proracuna nas put."

"Vraga je mogao", uzviknu Bejta. "Kod onako sepavih skokova kakve si pravio to sto su imali nas pocetni kurs nista ne znaci. Iz tvojih skokova smo vise no jedanput izisli u suprotnom smeru."

"Gubimo vreme", skrgucuci zubima planu Toran. "To je brod Zaduzbine pod Mazgovom. Zaustavio nas je. Pretrazio nas. Uzeli su samo Magnifika i mene da im poslužimo kao taoci, ukoliko biste nesto posumnjali i poceli da se bunite. Bolje bi bilo da smesta sagorimo u svemiru."

"Stani", zadrza ga Ebling Miz. "Zar hoces da nas unistis zbog nekog broda za koji mislis da je neprijateljski? Razmisli, covece, zar bi nas te krtije vijale nemogucim putem preko polovine smrdljive Galaksije samo da bi nas pogledale, a onda pustile?"

"Ipak, njih je interesovalo kuda idemo."

"Ali zbog cega bi nas onda zaustavljali u budili nase nepoverenje? Ne mogu obe stvari biti moguće, znas."

"Bice po mome. Pusti me, Eblinze, ili cu te udariti."

Magnifiko se naze napred, prestavsi da se klati na svojoj omiljenoj stolici. Njegove nozdrve se od uzbudjenja rasirise. "Preklinjem za oprostaj sto vas prekidam, no moj jadni um iznenada zaokuplja jedna cudna misao."

Bejta predoseti Toranov zlovoljni pokret, pa priskoci u pomoc Eblingu.

"Napred, samo kazi, Magnifiko. Svi cemo te pazljivo saslušati."

"Dok sam se nalazio na brodu, ovo malo pometene pameti sto imam bese zbunjeno i pomuceno strepnjom. Istina je da se malo cega secam sto mi se desilo. Mnogi su u mene zurili, a govor im nisam razbirao. Al' na koncu kao da se kroz oblak suncevi zrak probi, pojavi se jedno poznato mi lice.

Pokazao se namah, kao neki svetlucaj - al' ipak u mom secanju sija sve

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

jace i jasnije."

"Ko je to bio?" upita Toran.

"Onaj kapetan sto nekad bese s nama kad ste me onda iz ropstva izbavili." Magnifikova namera je ocito bila da stvori senzaciju, a ocarani osmeh koji se rasiri u senci njegove surle potvrdi da je svestan uspesnog ostvarenja te namere.

"Kapetan... Han... Pricer?" strogo upita Miz. "Jesi li u to siguran? Sasvim siguran?"

"Gospodaru, kunem se", rece, polozivsi svoju koscatu tanku ruku na uska prsa. "Zakleo bih se u istinitost toga i pred samim Mazgovom i njemu uprkos, pa makar iza sebe imao svu moc da to porekne."

"O cemu se onda zapravo radi?" u cudjenju upita Bejta.

Komedijas joj se obrati sa zarom: "Gospo moja, imam jednu teoriju. U meni se obrela vec potpuna, kao da ju je Galakticki duh u moj um ulio." Podize svoj glas kako bi nadjacao Torana, koji je pokusavao da ga prekine.

"Gospo moja", obracao se samo Bejti, "a ako je ovaj kapetan kao i mi utekao brodom; ako je i on krenuo na put kao i mi sa nekom svojom namerom; ako je nesmotreno naleteo na nas, tada bi posumnjao da ga pratimo i presrecemo isto onako kao sto mi sumnjamo da on cini. Kakvo je cudo onda da je odigrao komediju ne bi li usao na nas brod?"

"Ali zasto smo mu bili potrebni na njegovom brodu?" upita Toran. "To se ne slaze."

"O, da", zaglusi ga komedijas cije je nadahnuce teklo. "Poslao je nekog potcinjenog koji nas ne poznaje, ali koji nas je preko mikrofona opisao. Kapetanu, dok ga je slusao, upada u oci moja bedna prilika, jer, vaistinu, u ovoj velikoj Galaksiji nema mnogo ovakvih jada. Ja sam potvrdio identitet vas ostalih."

"I ostavlja nas na miru?"

"sta mi znamo o njegovom zadatku i njegovoj poverljivosti? Uhodio nas je i kad se uverio da nismo neprijatelji, mora biti da je smatrao za mudro da ne izlaze svoj plan opasnosti tako sto ce vise njih znati za njega."

"Ne budi tvrdoglav, Tori", polako ce Bejta. "Ovo doista objasnjava zbivanja."

"Moglo bi biti tako", potvrdi Miz.

Pred udruzenim otporom Toran je bio nemocan. Nesto ga je mucilo u komedijasevom tecnom objasnjenju. Nesto nije bilo u redu. A ipak, bio je zbunjen i uprkos sebi samom oseti kako mu bes jenjava.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

**"Na trenutak sam pomislio da smo na jednom od brodova Mazgova",
prosapta on.**

**Pogled mu je pomucivao bol zbog, kako je izgledalo, konacnog gubitka
Utocista.**

Ostali shvatise.

22. SMRT NA TRANTORU

**NEOTRANTOR - ...Mala planeta Delikes, koja je novo ime dobila posle
Velikog pustosenja, skoro citavo jedno stolece bila je prestonica poslednje
dinastije Prvog carstva. Bila je to senka od sveta i senka od carstva cije je
postojanje imalo jedino nekog znacaja zbog ocuvanja zakonitosti. Pod
prvom neotrantorskom dinastijom...**

ENCYCLOPEDIA GALACTICA

**Planeta se zvala Neotrantor! Novi Trantor! Izustivsi to ime, u jednom mahu
iscrpli biste svaku slicnost novog Trantora sa velikim uzorom. Dva parseka
dalje sunce starog Trantora jos uvek sija, a carska prestonica Galaksije iz
prethodnog veka jos uvek proseca svemir, tiho i vecno ponavljajuci svoju
nebesku putanju.**

**Na starom Trantoru ljudi cak i zive. Nema ih mnogo - mozda sto miliona
tamo gde se pedeset godina ranije rojilo cetrdeset milijardi. Ogromni
metalni svet je u reckavim iverkama. siljaste visekrake kule jedne jedine
gradjevine, koja je kao pojas opasivala zemlju, porusene su i prazne - jos
uvek nose tragove atomskih eksplozija i pozara - behu to ostaci Velikog
pustosenja koje se pre cetrdeset godina odigralo.**

**cudno je to da je svet koji je dve hiljade godina bio srediste Galaksije - koji
je vladao bezgranitim svemirom i bio dom zakonodavaca i vladara cije su
se zamisli protezale na parseke - cudno je da je takav svet mogao umreti za
mesec dana. cudno je da je svet koji je ostajao netaknut ogromnim
osvajackim pohodima i povlacenjima u toku milenijuma i isto toliko
netaknut gradjanskim ratovima i dvorskim pobunama u drugom milenijumu
- da takav svet konacno pociva mrtav. Bilo je cudno da je dika Galaksije
postala les koji se raspada.**

A i dirljivo!

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Proci ce jos mnogo stoleca dok se mocno delo pedeset ljudskih pokolenja ne bude toliko razgradilo da se vise ne moze koristiti. Sada je to delo neupotrebljivim cinilo jedino opadanje moci samih ljudi. Posto su milijarde poumirale, preostali milioni raskidose blistavi metalni temelj planete i razgolitise zemlju koja hiljadama godina nije osetila dodir sunca.

Okruzeni mehanickim savrsenstvima ljudskih postignuca, opkoljeni industrijskim cudesima covecanstva oslobodjenog tiranije prirodne sredine - vratise se zemlji. Na prostranim saobracajnim raskrscima pocese da rastu pšenica i kukuruz. U senci kula pasle su ovce.

No, postojao je i Neotrantor - nepoznata selendra od planete, utonula u senku mocnog Trantora sve dotle dok kraljevska porodica kojoj je srce sislo u pete, pred pozarom i plamenom Velikog pustosenja nije pohitala na njega kao u svoje poslednje utociste - i tu se s mukom ocuvala dok se nije povukao snazni talas pobuna. Odande je u avetinjskoj velicini vladala posmrtnim ostacima Imperije.

Dvadeset poljoprivrednih svetova sacinjavallo je Galakticko carstvo! Dagober IX, vladar dvadeset planeta nepokornih vlastelina i nesrecnih seljaka, bio je car Galaksije, Gospodar Univerzuma.

Onog krvavog dana kada je sa svojim ocem prispeo na Neotrantor, Dagober IX imao je dvadeset i pet godina. U ocima i u duhu jos su mu bili zivi slava i moc Carstva. No njegov sin, onaj koji ce jednog dana, mozda, postati Dagober X, rodjen je na Neotrantoru.

On je znao samo za dvadeset svetova.

Otvoreno vazdusno vozilo Dzorda Komasona bilo je najlepse vozilo te vrste na celom Neotrantoru, i to s pravom. Nije se sve završavalo cinjenicom da je Komason bio najveći zemljoposjednik na Neotrantoru. Tu je zapocinjalo. Jer, nekada je on bio sadrug i zli duh mladog prestolonaslednika, koji se otimao iz stega nadmocnog sredovecnog cara. A sad je sadrug i jos uvek zli duh sredovecnog prestolonaslednika, koji je mrzeo ostarelog cara i vladao njime.

Vozeci se u svom vazdusnom vozilu sedefaste boje, sa zlatno-lumetranskim ukrasima kome nije bio potreban nikakav grb da bi ga prepoznali, vozeci se tako Dzord Komason je nadgledao svoja zemljista, milje i milje svog zatalasanog zita, svoje grdne mlatilice i zetelice, svoje zakupce i masiniste, i pri tom pazljivo razmisljao o svojim problemima.

Pogrbljeni, smezurani vozac pored njega, smeseci se, blago je upravljao

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

brodom kroz vetrove u gornjem sloju. Dzord Komason se obracao vetru, vazduhu i nebu: "Secas se sta sam ti rekao, Incni?"

Incnijeva proredjena proseda kosa postade pramenasta na vetru. Krezavi osmeh mu rastegnu tanku usnicu, a uspravne bore na obrazima se jos dublje usekose, kao da vecno skriva neku tajnu samo za sebe. sapat njegova glasa jedva razgovetno mu zazvizda kroz zube.

"Secam se i razmisljao sam o tome, gospodaru."

"A sta si razmisljao, Incni?" U pitanju se oseti izvesno nestrpljenje.

Incni se priseti kad je ono bio mlad, lep i vlastelin na starom Trantoru. Incni se priseti da je na Neotrantoru unakazen starac, koji zivi zahvaljujuci milosti vlastelina Dzorda Kamasona, i pohita da mu stavi na raspolaganje svoju ostroumnost ne bi li mu se time oduzio za milost. On veoma tiho uzdahnu.

"Valjace vam posetioci iz Zaduzbine, gospodine", prosapta on. "Narocito, gospodine, kad dolaze samo na jednom brodu i s jednim jedinim borcem. Koliko su vam dobrodosli?"

"Dobrodosli?" neraspolozeno ponovi Komason. "Moze biti. Medjutim, ti ljudi su carobnjaci i mogu biti mocni."

"Pih", promrmlja Incni, "magla razdaljine krije istinu. Zaduzbina je samo jedan svet. Njeni gradjani su samo ljudi. Ako na njih pucate iz atomskog pistolja, i oni umiru."

Incni je odrzavao isti pravac. Reka ispod njih bila je samo jedna svetlucava krivudava linija. "Ne postoji li neki covek za koga pricaju da je uskomesao brojne svetove Periferije", upita sapatom.

"sta ti o tome znas?" Komason iznenada postade veoma sumnjicav. Na vozacevom licu nije bilo osmeha. "Nista gospodine. Bila je to puka radoznalost."

Vlastelinovo oklevanje bese kratko. Sa brutalnom neposrednoscu, on rece: "Ne pitas ti nista iz puke radoznalosti i tvoj nacin prikupljanja obavestenja jos ce strpati tvoju siju u mengele. Ali - neka ti bude! Taj covek se zove Mazgov, a jedan njegov podanik je ovamo dolazio pre nekoliko meseci nekim... poslom. Ocekujem jos jednog... sada... da bismo zakljucili posao."

"A ove pridroslice? Da nisu oni ti koje ocekujes?"

"Nemaju znake raspoznavanja koje bi morali imati."

"Javljeno je da je Zaduzbina osvojena..."

"Ja ti to nisam rekao."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Tako je javljeno", hladno produzi Incni, "a ukoliko je tacno, onda to mogu biti izbeglice pred unistenjem, a tad bi se u znak postenog prijateljstva mogli zadržati za coveka koga Mazgov posalje."

"Da?" Komason se premisljao.

"Gospodine, posto se dobro zna da prijatelj osvajaca nije nista drugo do poslednja zrtva, bila bi to mera casne samoodbrane. Jer, postoje i takve stvari kao sto su psihosonde, a ovde imamo cetiri mozga iz Zaduzbine. Ima mnogo tog sto bi vredelo saznati o Zaduzbini, cak i o Mazgovu. A tad bi prijateljstvo Mazgova postalo mrvicak manje nadmocno."

U tisini gornjeg sloja vazduha Komason se, zadrhtavsi, vrati na svoju prvobitnu misao: "Ali sta ako Zaduzbina nije pala? Ako su izvestaji lagali? Prica se da je njoj predskazano da ne moze propasti."

"Ne zivimo vise u vremenu proroka, gospodine."

"A sta ako nije pala, Incni. Pomisli! Ako nije pala. Mazgov mi je dao neka obećanja, zaista..." Otisao je predaleko, pa se malo povuce. "To jest, hvastao se, ali hvastanje je kao vetar, a tesko je precu na delo."

Incni se bezglasno nasmeja. "Zaista je tesko precu na delo, ali samo dok se jednom ne krene. covek tesko da bi mogao naci neki dalji razlog za bojazan nego sto je to Zaduzbina na kraju Galaksije."

"Pa, tu je i princ", gotovo za sebe primeti Komason.

"Znaci, i on trguje s Mazgovom, gospodine?"

Komason ne uspe da sasvim prikrije svoj samozadovoljni izraz. "Ne bas. Ne koliko ja. Ali postaje sve neobuzdaniji, sve se teze da kontrolisati. Neki demon je usao u njega. Ukoliko scepam te ljude, a on ih odvede zbog nekih svojih ciljeva - jer ni njemu ne nedostaje izvesna lukavost - jos nisam spreman za svadju s njim." On se namrsti, a podbuli obrazi mu se nezadovoljno obesise.

"Juce sam na nekoliko trenutaka video te strance", nevezano ce prosedi vozac, "ono je cudna neka zena, ona crnka. Krece se slobodno kao muskarac, a njeno bledilo upadljivo odudara od tamnog sjaja kose." U promuklom glasu gotovo da bese neke topline, tako da se Komason iznenadjeno okrenu prema njemu.

"Verujem da se lukavost princa nece odupirati razumnom kompromisu. Mogli biste biti mirni ako mu prepustite devojku", produzi Incni.

Komasonu puce pred ocima. "Ideja. Kakva ideja! Incni, okreci! I, Incni, ako se ovo dobro završi, ponovo cemo porazgovarati o tvom oslobadjanju."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Po povratku, sa gotovo praznovernim osecanjem simbolike, Komason zatece u svojoj radnoj sobi licnu kapsulu. Bila je prenetta talasnom duzinom poznatom samo nekolicini. Komason se ozari. covek Mazgova konacno dolazi, a Zaduzbina je doista pala.

Bejtine maglovite vizije, kad ih je imala, o carskim palatama, nisu se podudarale sa stvarnoscu, tako da je u njoj bilo neko neodredjeno osecanje razocarivosti. Odaja je bila malena, gotovo ruina, gotovo obicna. Palata se nije mogla uporediti ni sa gradonacelnikom rezidencijom u Zaduzbini - a Dagober IX...

Bejta je imala sasvim odredjene predstave o tome kako treba da izgleda jedan car. Ne sme da izgleda kao neciji dobrodusni deda. Ne sme da bude mrsav i bled - niti da svojom rukom sipa caj, izrazavajući pri tom brigu za udobnost svojih posetilaca.

Ipak, takav je bio.

Dagober IX se veselo smejućio sipajući caj u solju koju je ukoceno ispruzila.

"Draga moja, za mene je ovo veliko zadovoljstvo. Na trenutak sam daleko od ceremonija i dvorana. Vec dugo nisam imao priliku da pozdravim posetioce iz mojih spoljnih provincija. Otkako sam ostario moj sin se bavi tim detaljima. Niste se upoznali s mojim sinom? Dobar je to decko. Mozda samo malo svojeglav. Ali i mlad je. zelite aromaticnu kapsulu? Ne?"

Toran pokusa da ga prekine: "Vase carsko velicanstvo..."

"Da?"

"Vase carsko velicanstvo, nije nam bila namera da vam smetamo..."

"Kojesta, ne smetate mi. Veceras je zvanicni prijem, ali do tada smo slobodni. Da vidimo, odakle ono dolazite? Kao da vec dugo nismo imali zvucan prije. Rekoste da ste iz provincije Anakreon?"

"Iz Zaduzbine, Vase carsko velicanstvo!"

"Da, Zaduzbina. Sad se secam. Znam gde je. Ona je u provinciji Anakreon. Kakvo je tamo stanje?" brizno završi.

"Gospodaru", promumla Toran, "ne donosim nikakve prituzbe."

"To je lepo cuti. Pohvalicu mog vicekralja."

Toran bespomocno pogleda u Eblinga Miza, ciji se odresiti glas podize: "Gospodaru, rekli su nam da ce nam za posetu biblioteci na Trantoru biti potrebna vasa dozvola."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Trantor?" blago upita car. "Trantor?"

A tada njegovi mrsavim licem prelete izraz zacudjenog bola. "Trantor?" prosapta. "Sad se secam. Planiram da se tamo vratim na celu mase brodova. Vi cete sa mnom. Zajednicki cemo sravniti pobunjenika Glimera. Zajednicki cemo vaspostaviti carstvo!"

Povijena ledja mu se ispravise, a glas mu ojaca. Na trenutak pogled mu postade ostar, a onda poce da zmirka, pa ce tiho: "Ali Glimer je mrtav! Trantor je mrtav... Na trenutak je izgledalo... Odakle ono rekoste da dolazite?"

"Je li on stvarno car?" sapnu Magnifiko Bejti. "Nekako sam mislio da su carevi veci i mudriji od obicnih ljudi."

Bejta ga ucutka pokretom i rece: "Kad bi Vase carsko velicanstvo potpisalo naredbu kojom nam dozvoljava da odemo na Trantor ucinilo bi mnogo za opste dobro."

"Na Trantor?" Car nije shvatao.

"Gospodaru, vicekralj Anakreona, u cijje ime govorimo, porucuje da je Glimer jos ziv..."

"ziv! ziv!" gromko ce Dagober, "Gde je? Bice rata!"

"Vase carsko velicanstvo, to se jos uvek ne sme obnarodovati. Nije sigurno gde se nalazi. Vicekralj nas salje da vas s ovom cinjenicom upoznamo, a jedino se na Trantoru moze naci njegovo skroviste. Kad ga otkrijemo..."

"Da, da... Mora biti pronadjen..." Stari car klecavo ode do zida i drhtavim prstom dodirnu malu fotoceliju. Posle uzaludnog cekanja, on progundja: "Moja sluzincad ne dolaze. Ne mogu da cekam na njih."

zvrljao je po praznom listu, a onda zavrsi s jednim nacifranim 'D'. "Glimer ce jos upoznati moc svog cara. Odakle ono beste? Iz Anakreona? Kakvo je tamo stanje? Uziva li carevo ime ugled?"

Bejta uze papir iz njegovih mlitavih prstiju. "Narod obozava Vase carsko velicanstvo. Svima je poznata vasa ljubav prema narodu."

"Morao bih posetiti moj dobri anakreonski narod, ali moj doktor kaze... Ne secam se sta kaze, ali..." On podize pogled. "Pomenuste li nesto Glimera?"

"Ne, Vase carsko velicanstvo."

"Nece dalje. Vratite se i kazite to vasem narodu. Trantor ce se odrzati! Moj otac upravo predvodi flotu, a pobunjeni gmaz Glimer ce se slediti u svemiru sa onim svojim kraljeubilackim olosem."

On klecavo ode do stolice, a pogled mu ponovo postade prazan. "sta sam

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

ono hteo?"

Toran ustade i duboko se pokloni: "Vase carsko velicanstvo je bilo ljubazno prema meni, ali isteklo je vreme koje nam je bilo dodeljeno za prijem."

Na trenutak Dagober IX je stvarno izgledao kao car, kada je ustao i ukoceno postajao neko vreme dok su se njegovi posetioeci, jedan po jedan, povlacili ledjima okrenuti vratima...

... iza kojih ih saceka dvadeset naoruzanih ljudi i opkoli ih. Sevnu i neko rucno oruzje...

Bejti se svest vracala sporo, mada bez onog osecanja 'Gde sam?' Jasno se secala cudnog starca, koji je sebe nazivao carem, i drugih ljudi koji su napolju cekali. Kostobolno sevanje u zglavcima prstiju znacilo je pistolj za omamljivanje.

Oci su joj bile zatvorene, dok je sa bolnom paznjom osluskivala glasove. cula su se dva glasa. Jedan je bio spor i oprezan, a ispod površinske poniznosti osecala se podmuklost. Drugi je bio hrapav i zadebljao, kao raskvasen, a pogano je kuljao. Bejti se nijedan nije dopadao.

Zadebljali glas je vodio glavnu rec.

Bejta uhvati poslednje reci: "Taj matori ludak ce vecno ziveti. To me zamara. Ljuti me, Komasone, hocu taj polozaj. I ja starim."

"Vase visocanstvo, najpre da vidimo cemu mogu poslužiti ovi ljudi. Mozda cemo imati i drugih izvora moci nego sto su oni koje vas otac jos moze da obezbedi."

Zadebljali glas se pretvori u nerazgovetni sapat, od koga Bejta uhvati samo rec '... devojka ...' ali drugi, onaj servilni glas, pretvori se u gadno, prituljeno cerekanje, propraceno jednim drugarskim, skoro pokroviteljskim:

"Dagobere, vi ne starite. Lazu oni koji kazu da vise niste dvadesetogodisnji mladic."

Smejali su se uglas, a Bejti se sledi krv. Dagober - Vase visocanstvo... Stari car je spominjao svojeglavog sina i nju osamuti skriveni smisao saputanja. Medjutim, tako sta se ne dogadja ljudima u stvarnosti...

Do nje dopre spora, ostra bujica psovki izrecenih Toranovim glasom. Otvorila je oci a Toranove, koje pocivahu na njoj, pokazase otvoreno olaksanje.

"Odgovaracete caru za ovo razbojnistvo. Odvezite nas", gnevno uzviknu Toran.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Bejta shvati da je clanke njenih ruku i nogu uz zid i pod drzala jaka sila privlacenja.

Zadebljali glas se približi Toranu. Bio je skembav, donji očni kapci su mu bili otaceni i tamni, a kosa proredjena. Za njegovu siljatu kapu bilo je zadenuo sivo perce, a pervaz njegovog jeleka bio je izvezen srebrnom metalnom penastom masom.

Dobro raspolozen, on se podsmehnu: "Car? Mislis, siroti, ludi car?"

"Imam njegovu dozvolu. Nijedan podanik ne sme ogranicavati nasu slobodu."

"Ali ja nisam podanik, ti svemirsko djubre. Ja sam regent i prestolonaslednik, i tako mi se treba obracati. sto se tice mog jadnog luckastog oca, njega zabavlja da s vremena na vreme prima posetioce. A mi mu ugadjamo. To golica njegovu nazovi imperijalnu uobrazilju. Naravno, to nema nikakvog drugog znacaja."

Onda se obre pred Bejtom, koja ga prezrivo odmeri. On se naze nad nju, zapahnuvsi je jakim mirisom mentola.

"Oci joj lepo pristaju, Komasone, cak je i lepsa kad ih otvori. Mislim da ce odgovarati. Bice to egzoticna poslastica za otupeo ukus, a?"

Toran nacini jedan uzaludni trzaj, na koji se prestolonaslednik ni ne obazre, a Bejta oseti kako se ledena hladnoća u njoj pomera prema spoljarnosti, ka kozi. Ebling Miz je jos bio bez svesti; glava mu je nemoćno visila na prsima. Medjutim, sa cudjenjem, Bejta spazi da su Magnifikove oci otvorene, kao da su vec vise minuta bile budne. Te krupne, smedje oci okrenuse se prema Bejti i sa testastog lica pocese da je netremice posmatraju. Zacvileo je odmahujuci glavom prema prestolonasledniku: "Ovaj mi je uzeo vizisonor." Prestolonaslednik se brzo okrenu u pravcu novog glasa. "Je li ovo tvoje, cudoviste?" On smace instrument s ramena, o kome mu je visio okacen zelenim remenom a da ga Bejta do tog casa nije primetila. Nespretno ga je dodirivao, pokusavajuci da izmami zvuk sa strune, ali za svoj trud ne dobi nista za uzvrat. "Znas li da sviras na njemu, cudoviste?"

Magnifiko jedanput klimnu."

"Uzaptio si brod Zaduzbine", naprecac ce Toran. "Ukoliko se car ne osveti, Zaduzbina ce to uciniti."

Na to mu polako, ironicno, odgovori drugi covek - Komason: "Koja Zaduzbina? Ili Mazgov vise nije Mazgov?"

Nije bilo odgovora na ovo. Princevo cerekanje otkri krupne neravne zube.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Prekide se polje koje je drzalo komedijasa, i on ga nimalo nezno cusnu da stane na noge. U sake mu gurnu vizisonor.

"Sviraj nam, cudoviste", naredi princ. "Odsviraj serenadu ljubavi i lepote ovoj nasoj tudjinskoj gospi. Kazi joj da zatvor u zemlji mog oca nije dvorac, ali da je mogu odvesti u takav dvorac gde bi plivala u ruzinoj vodici i saznala sta je ljubav jednog princa. Pevaj o ljubavi princa, cudoviste."

On polozi jednu debelu butinu na mermerni sto i lenjo poce da klati nogu, dok njegov uobrazeni osmeh izazva u Bejti nemi bes. U bolnom, znojnom naporu, Toranovi misici pokusase da se oslobode polja. Ebling Miz se lagano promeskolji i zajeca.

"Prsti su mi se toliko ukocili da ne mogu..." uzdahnu Magnifiko.

"Sviraj, cudoviste", dreknu princ. Na znak dat Komasonu svetla se pogasise, a u polutami on skrsti ruke i poce da ceka.

Magnifikovi prsti su hitro, ritmicno leteli s jednog na drugi kraj instrumenta s mnoštvom dirki - preko sobe brzo kliznu duga svetlosti. Zazvuca nizak, meki ton - treperav, zalostan. Nadvi se u tuznom smehu, a ispod njega se oglasi potmulo brujanje.

Tama kao da se pojaca i zgusnu. Do Bejte je muzika dopirala kao utisana naborima nevidljivih pokrovaca. Iz dubine do nje stize blistava svetlost, slicna svetlom plamenu jedne jedine svece na dnu neke jame.

Oci joj se automatski napregose. Svetlost postade blistavija, ali i dalje zamucena. Kretala se kao neka paperjasta supstanca razlivenih boja, a muzika iznenada - krestava, zla - razvi se do visokog kresenda. Svetlost brzo zatreperi, krecuci se u brzom, gnusnom ritmu. Nesto se izvijalo u svetlosti. Nesto s otrovnim, metalnim krljustima se uvijalo i razjapljivalo. A zajedno s tim i muzika se uvijala i razjapljivala.

Bejta se borila sa cudnim osecanjem, a zatim opazi da u sebi uzdise. Gotovo da je ovo podseti na onaj trenutak u Vremenskoj kripti, ili na poslednje dane na Utocistu. Bila je to ona uzasna, teska, lepljiva paucina strave i beznadja. Ona se sva utucena pod njom zguri.

Muzika zagalami nad njom stravicno se cerekajuci i, dok se groznicavo okretala u stranu, izgubi se ona izvijajuca strava na drugu stranu teleskopa, u mali krug svetlosti. celo joj je bilo oroseno i hladno.

Muzika konacno zamre. Mora biti da je trajala petnaest minuta, a Bejtu preplavi ogromno zadovoljstvo sto je vise nema. Svetla zabljestase, a njenom licu se primace znojavo, pecalno lice Magnifika cije su oci bile

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

izbezumljene.

"Gospo moja", grcao je, "kako vam je?"

"Dosta dobro", prosapta ona, "ali zasto si onako svirao?"

Onda postade svesna ostalih u sobi. Toran i Miz su se mlitavo i bespomoćno naslanjali na zid, ali njene oci brzo preletese preko njih. Pod stolom, cudno miran, lezao je princ. Komason je divlje jecao otvorenih usta iz kojih su mu curile bale.

Kad mu se Magnifiko priblizi Komason ustuknu i bezumno urliknu.

Magnifiko se okrenu i u jednom skoku oslobodi ostale.

Toran se baci napred i zudno scepca zemljoposjednika za vrat. "Ti ces s nama. Bices nam potreban - da sigurno dospemo do naseg broda."

Dva casa kasnije, u brodskoj kuhinji, Bejta je sluzila ogromnu domacu pitu, a Magnifiko poce da slavi povratak u svemir bacivsi se na nju uz velicanstveno zanemarivanje lepog ponasanja za stolom.

"Je li dobra, Magnifiko?"

"A-ha!"

"Magnifiko?"

"Da, gospo moja."

"sta si ono tamo odsvirao?"

Komedijas poce da se grci. "Pa... radije ne bih o tome. Nakad davno sam to naucio, a vizisionor ostavlja najdublji utisak na nervni sistem. Sigurno da je to nesto zlo i nedolico tvojoi krasnoj nevinosti, gospo moja."

"Oh, pusti, Magnifiko. Nisam ja toliko nevinna. Nemoj toliko laskati. Da li sam ja videla sto i oni?"

"Nadam se da nisi. Svirao sam to samo njima. Ukoliko si i ti nesto videla, to je bio samo krajicak, i to izdaleka."

"I to je bilo dovoljno. Znas li da si obeznanio princa?"

Magnifiko turobno, priguseno odvrati preko velikog komada pite: "Ubio sam ga, gospo moja."

"sta?" Ona s mukom proguta vazduh.

"Bio je mrtav kad sam prestao, inace bih nastavio. Nije mi bio vazan Komason. No princ te je, gospo moja, pokvareno gledao i..." On se zagrcnu u cudnoj mesavini gnusanja i zbunjenosti.

"Magnifiko, ti imas vitesku dusu." Bejta oseti kako joj naviru cudne misli, ali ih strogo potisnu.

"Oh, gospo moja." On zabode svoj crveni nos u pitu, ali je iz nekih razloga

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

nije jeo.

Ebling Miz je zurio kroz okno. Trantor je bio blizu - njegov metalni sjaj vec strahovito jasan. I Toran je tu stajao.

"Nista necemo naci, Eblinze. covjek Mazgova nas je pretekao", rece on s potmulom gorcinom.

Ebling Miz protrlja celo rukom koja bese izgubila svoju nekadasnju punocu. Glas mu je bio odsutno gundjanje.

Toran se naljuti: "Kazem da ovi ljudi znaju da je Zaduzbina pala. Kazem..."

"Ah!" Miz zacudjeno podize pogled. A onda blago polozi ruku na Toranov rucni zglob, potpuno nesvestan prethodnog razgovora. "Torane, ja... posmatrao sam Trantor. Znas... imam neko veoma cudno osecanje... jos otkako smo prispeli na Neotrantor. To je neki poriv, neki strasni poriv koji me unutra goni i goni. Torane, ja to mogu postici; znam da to mogu postici. U mom duhu stvari postaju jasne - nikad nisu bile ovoliko jasne."

Toran se zagled u njega, pa sleze ramenima. Recu mu nisu ulivale poverenje. On oprezno upita: "Mize?"

"Da?"

"Da li ste primetili da se na Neotrantor spusta jedan brod dok smo poletali?"

Posle kratkog razmisljanja, Miz odgovori: "Ne."

"Ja jesam. Mozda mi se pricinilo, ali mogao je to biti onaj filijski brod."

"Onaj na kome je kapetan Han Pricer?"

"Onaj na kome je sam svemir zna ko. Magnifikovo objasnjenje... Dovde nas je sledio, Mize."

Ebling Miz ne rece nista.

"Nesto nije u redu? Osecate se lose?" Toran je bio uporan.

Mizove sitne oci su bile zamisljene, sjajne i cudne. Nije odgovarao.

23. RUSSEVINE TRANTORA

Pronalazenje nekog cilja na velikoj planeti Trantor predstavlja jedinstven problem u Galaksiji. Na Trantoru nema kontinenata, niti okeana, koji bi se sa razdaljine od hiljadu milja mogli prepoznati. Nema reka, jezera, niti ostrva, koje bi covjek ugledao kroz procepe u oblacima.

Metalom pokriveni svet jeste - bolje reci bio je - jedan jedini gigantski grad, a iz spoljnog svemira stranac bi jedino lako prepoznao staru carsku palatu. Bejtaje kruzila oko sveta skoro na visini kojom se krecu vazdusna vozila,

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

ponavljajući svoje mucno traganje.

Od polarnih oblasti, gde je ledena skrama na metalnim kubetima predstavljala sumornu potvrdu neispravnosti ili zapustenosti masina za regulisanje vremenskih uslova, kretali su prema jugu. Povremeno bi eksperimentisali tako sto bi povezivali (ili smatrali da povezuju) ono sto vide i ono sto je pokazivala nedovoljna karta, pribavljena na Neotrantoru. Ali kada se pojavila, nije bilo nikakve sumnje. Praznina u metalnoj prevlaci planete bila je široka predeset milja. Neobicno zelenilo sirilo se preko stotina kvadratnih milja, okruzujuci divotnu drvenu carsku rezidenciju. Bejta je lebdela i polako se snalazila u prostoru. Put su im jedino ukazivali ogromni nadvoznjaci. Duge prave strele na karti, a glatke, sjajne trake ispod njih.

Do onog sto je na karti bilo obelezeno kao univerzitetska oblast dodjose pomocu instrumenata, i brod poce da se spusta na zaravnjenu površinu koja nekad, mora biti, bese prometni kosmodrom.

Tek posto zaronise u metalni kaos glatka lepota vidljiva iz vazduha pretvori se u polomljeni, izvitopereni krs koji je za sobom ostavilo Pustosenje. Kubeta su bila srubljena, glatki zidovi ogubani i iskrivljeni, a samo na casak opazise otkrivenu površinu zemlje, mozda nekoliko stotina jutara, tamnu i pooranu.

Li Senter je cekao da se brod oprezno spusti. Bio je to tudjinski brod, nije bio s Neotrantora, i on u sebi uzdahnu. Tudjinski brodovi i muckanja sa ljudima iz spoljnog svemira mogli bi znaciti kraj kratkog razdoblja mira i vracanje na stara velicanstvena vremena bitki i umiranja. Senter je bio vodja Skupine, cuvao je stare knjige i citao o tim davnim danima. Nije ih zeleo.

Proslo je mozda i deset minuta u gnezdjenju cudnog broda na zaravni, no za to vreme njemu navrese uspomene. Najpre se javi veliki majur iz njegovog detinjstva - primetio je samo uzurbane gomile ljudi. A onda se javi seoba mladih porodica ka novim zemljistima. Bio je tada desetogodisnjak; zbunjeni i preplaseni jedinac.

Pa nove zgrade; velike metalne ploce su morale biti iscupane iz temelja i bacene u stranu; otkrivenu zemlju je valjalo preokrenuti, osveziti i oziveti; pa obliznje zgrade, od kojih je jedne valjalo rusiti i sravniti, a druge pretvoriti u nova prebivalista.

Letine je trebalo uzgajati i znjeti; zasnovati miroljubive odnose s okolnim

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

majurima...

Bilo je narastanja i sirenja i spokojne delotvornosti samouprave. Pojavi se i nova generacija prekaljene mladezi, rođene u zemlji. Veliki je to dan bio kad su ga izabrali za vodju Skupine, i kad se po prvi put od svog osamnaestog rođendana nije obrijao, već je motrio kako mu raste brada Vodje.

A sada će se možda Galaksija umesati i dokrajčiti kratku idilu izolovanosti...

Brod je pristao. Bez reci je posmatrao kako se otvara kapak. Izidje ih četvoro, opreznih, budnih ociju. Trojica su bili muskarci razlicitih likova, stari, mladi, mrsavi i kljunasti. Sa njima je, kao njiva ravna, koracala jedna žena. Njegova ruka se odvoji od dva staklasta crna pramena brade kad je koraknuo napred i nacinio univerzalni pokret kojim se izrazava miroljubivost. Bese ispruzio obe ruke pred sobom, okrenuvsi nagore otvrdle, zuljevite dlanove.

Mladic pridje dva koraka blize i ponovi tu kretnju. "Dolazim s miroljubivim namerama." Naglasak je bio cudan, ali reci behu razumljive i dobrodosle. "Neka bude mir", odvrati on dubokim glasom. "Skupina vam zeli dobrodoslicu. Ako ste gladni, bicete nahranjeni! Ako ste zedni, bicete napojeni!"

"Zahvaljujemo na ljubaznosti, i kad se vratimo na nas svet kazacemo lepu rec o vasoj Skupini", sporo usledi odgovor.

cudan odgovor, ali dobar. Ljudi iz Skupine iza njega su se osmehivali, a iz dubina obliznjih zgrada izmilese zene.

Kad se nadjose u njegovom stanu, iz skrovista izvuče zatvorenu kutiju cije su stranice bile ogledala i ponudi svakog gosta dugackim, debelim cigarama cuvanim za vazne prilike. Pred zenom je oklevao. Sedela je sa muskarcima. Stranci su to ocigledno dopustali, pa cak i ocekivali takvu besramnost. Ukoceno ju je posluzio.

Ona s osmehom prihvati jednu cigaru, uvlaceci njen mirisni dim sa svim uzivanjem koje bi covek mogao ocekivati. Li Senter prigusi zgrazanje. Ukoceni razgovor pre obeda uctivo se dotace i pitanja zemljoradnje na Trantor.

"A kako stoji sa hidroponikom?" upita starac. "Za svet kakav je Trantor hidroponika bi, jamacno, bila pravi odgovor."

Senter je sporo odmahivao glavom. Nije bio siguran. Njegovo poznavanje

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

ovog nepoznatog pitanja svodilo se na ono iz knjiga: "Vestacko uzgajanje biljki u hemikalijama, mislite? Ne, ne na Trantoru. Hidroponika iziskuje industrijalizovani svet - na primer, veliku hemijsku industriju. U ratu ili nekoj katastrofi, kad propadne industrija, ljudi umiru od gladi. A ni sva hrana se ne moze vestacki uzgajati. Neka gubi hranljivu vrednost. Zemlja je jos uvek jeftinija, bolja - a uvek mnogo pouzdanija."

"Imate li dovoljno hrane?"

"Dovoljno, mada je mozda jednolicna. Imamo zivinu koja nam daje jaja i mlekulje koje daju mlecne proizvode; medjutim, snabdevanje mesom nam zavisi od spoljne trgovine."

"Trgovina?" Mladic kao da odjednom postade zainteresovan. " Znaci, trgujete. A sta izvozite?"

"Metal", bese kratak odgovor. "Pogledajte i sami. Imamo neogranicene rezerve vec obradjenog metala. Sa Neotratora dolaze brodovi da razbiju oznacenu oblast - time povecavaju nasu obradivu povrstinu - a za uzvrat nam daju meso, konzervisano voce, koncentrate hrane, poljoprivredne masine i tako dalje. Odnose metal, a obe strane imaju korist."

Gostili su se hlebom, sirom i kuvanim povrccem koje je bez pogovora bilo slasno. Stanovnici spoljnih svetova po prvi put postadose nesto vise od obicnih gostiju, dok su kao desert jeli smrznuto voce, sto je bio jedini uvozni artikal na jelovniku. Mladic izvadi kartu Tratora.

Li Senter je polako proucavao kartu. Saslusavsi ih, on im ozbiljno rece: "Okolno zemljiste cini sastavni deo Univerziteta. Mi, zemljoradnici, na njemu ne uzgajamo letinu. Po mogucstvu cak i ne zalazimo tamo. Ono spada u ono nekoliko ostataka nekadasnjeg vremena koje zelimo da sacuvamo kakvi su bili."

"Mi tragamo za znanjem. Nista necemo dirati. Kao talac neka posluzi nas brod", zudno, groznicavo predlozi starac.

"Odvescu vas onda tamo", odvрати Senter.

Te noci su stranci spavali, a te noci Li Senter posla jednu poruku na Neotrantor.

24. PREOBRAcENIK

Razredjeni trantorski zivot potpuno presahnu kad se nadjose medju rastrkanim zgradama na tlu Univerziteta. Tu je vladala svecana, samotna tisina.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Stranci iz Zaduzbine nista nisu znali o uzburkanim danima i nocima krvavog Velikog pustosenja, koje je Univerzitet ostavilo netaknutim. Nista nisu znali o onim danima posle sloma carske vlasti, kada su studenti s pozajmljenim oruzjem i ubledelom, neiskusnom hrabroscu, obrazovali dobrovoljacku vojsku kako bi zastitili centralno sveuciliste nauke citave Galaksije. Nista nisu znali o Sedmodnevnoj bici i primirju koje je sacuvalo slobodu Univerziteta, cak i onda kada je i carskom palatom odzvanjao bat cizama Glimera i njegovih vojnika u kratkom razdoblju njegove vladavine.

Dosljaci iz Zaduzbine, koji su se tu po prvi put obreli, jedino su shvatali da na prelazu od opustosenog starog do izdrzljivog novog sveta ovo podrucje predstavlja neki nemi, graciosni muzejski primerak drevne velicine.

U izvesnom smislu, bili su uljezi. U misli utonula praznina odbacivala ih je. Akademska atmosfera kao da bi ozivljavala i ljutito se meskoljila sto je uznemiravaju.

Biblioteka je bila u varljivo maloj zgradi, koja se pod zemljom sirila u mamutskoj tisini i sanjarenju. Ebling Miz zastade pred slozenim freskama u prijemnoj prostoriji.

On prosapta - covek je ovde morao da sapuce: "Mislim da smo prošli pored sobe s katalogom, ostacu tamo."

celo mu je pocrvenelo, a ruka mu je drhtala. "Neka me niko ne uznemirava, Torane. Mozes li mi dole donositi jelo?"

"sto god pozelite. Sve cemo uciniti da bismo pomogli. Da li zelite da radimo pod vasim nadzorom?"

"Ne. Moram biti sam..."

Mislite da cete naci ono sto trazite?"

"Znam da hocu", tiho i ubedjeno rece Ebling Miz.

Po prvi put u toku te godine njihovog bracnog zivota, Toran i Bejta se priblizise 'vodjenju domacinstva' na normalan nacin. Usred te velikolepnosti ziveli su sa neobicnom jednostavnošću. Hranu su uglavnom dobijali sa majura Lija Sentera, a placali su je atomskim spravama koje se mogu naci na brodu svakog trgovca.

Magnifiko je naucio da rukuje projektorima u citaonici biblioteke i toliko je sedeo nad pustolovnim i ljubavnim romanima da je, kao i Ebling Miz, potpuno zaboravljao na jelo i spavanje.

Sam Ebling se potpuno zagnjurio. Uporno je trazio da mu se razapne viseća postelja u Odeljenju za psihologiju. Lice mu je smrsalo i ubledelo. Njegov

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

govor je izgubio onu nekadasnju krepkost, a njegove omiljene psovke polako isceznuse. Ponekad bi mu veliki napor cinilo i to da prepozna Torana ili Bejtu.

Onaj stari je bivao samo sa Magnifikom, koji mu je donosio jelo i cesto satima sedeo, i s cudnom, opcinjenom zaokupljenoscu posmatrao kako stari psiholog ispisuje beskrajne jednacine, neprestano proverava podatke u mkro-filmovima i uzurbano koraca u krug, usredsredjen u silnom duhovnom naporu usmerenom ka nekom cilju koji je samo on sagledavao.

Toran je zatece u zamracenoj sobi i ostro rece: "Bejta!"

"Da? Da li sam ti potrebna, Torane?" Bejta se preterano trze, kao kakav krivac.

"Sigurno da si mi potrebna. Tako ti svemira, zasto sedis tu? Otkako smo na Trantoru, ponasas se krajnje cudno? sta je s tobom?"

"Oh Tori, prestani", umorno ce ona.

"Oh, Tori", nestrpljivo ponovi on. A onda ce iznenadnom blagoscju: "Zar neces da mi kazes sta ne valja, Bej? Nesto te mucij?"

"Ne! Nista me ne mucij, Tori. Poludecu ako mi dalje budes zvocao. Samo... razmisljam."

"O cemu?"

"Ni o cemu. Pa, o Mazgovu, Utocistu, Zaduzbini i svemu. O Eblingu Mizu i o tome da li ce pronaci nesto o Drugoj zaduzbini i da li ce nam to sto bude pronasao nesto pomoci - i o milion drugih stvari. Jesi li sada zadovoljan?" Glas joj je bio uzbudjen.

"Ako samo tako mudrujes, zasto ne prestanes? Nije prijatno, a nista ne doprinosi situaciji."

Bejta ustade i blede se osmehnu: "U redu. Srecna sam. Vidis, osmehujem se i vesela sam."

Napolju se iznenada zacu uzbudjeni uzvik Magnifika: "Gospo moja..."

"sta je? Udji..."

Bejtin glas se prekide, kad se na otvorenim vratima pokazala jedna krupna pojava ozbiljnog lika...

"Pricer", uzviknu Toran.

Bejta se zagrcnu: "Kapetane! Kako ste nas pronasli?"

Han Pricer udje unutra. Glas mu je bio jasan i ujednacjen, potpuno lisen osecanja. "Sada imam cin pukovnika - pod Mazgovom."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Pod ... Mazgovom!" Toranov glas utihnu. Njih troje se pretvorise u zivu sliku. Magnifiko je izbezumljeno gledao i krio se iza Torana. Niko na njega nije obracao paznju.

Dok su joj grcevito isprepletene ruke drhtale, Bejta upita: "Da li nas hapsite? Zaista ste presli na njihovu stranu?"

"Nisam dosao da bih vas uhapsio", brzo odvrati pukovnik. "U naredjenju koje sam dobio vi se ne spominjete. Slobodan sam u pogledu vas, a, ukoliko mi dopustite, odabrao bih da nastupam u ime naseg starog prijateljstva."

Toranovo lice se iskrivi od suspregnutog besa. "Kako ste nas pronasli? Znaci, bili ste na filijskom brodu? Pratili ste nas sve vreme?"

Bezizraznim, drvenastim Pricerovim licem kao da preleti malo zbunjenosti.

"Bio sam na filijskom brodu! Tada sam se s vama susreo... pa slucajno."

"Takva slucajnost je matematicki nemoguca."

"Nije. Jedino je prilicno neverovatna, pa prema tome ostajem kod svog tvrdjenja. Uostalom, priznali ste Filijcima - naravno, sad ne postoji filijski narod - da ste se uputili u sektor Trantor, a posto je na Neotrantoru Mazgov vec imao svoje veze, bilo vas je lako tamo zadržati. Na zalost, umakli ste pre mog dolaska, ali ne mnogo ranije. Imao sam vremena da naredim majurima na Trantor da prijave vas dolazak. To je uradjeno i evo me. Mogu li da sednem? Verujte mi, dolazim kao prijatelj."

Seo je. Toran pognu glavu uzaludno razmisljajuci. Sa otupeloscju i bez ikakvog osecanja Bejta je pripremila caj.

Toran nabusito podize pogled: "Pa sta cekate, pukovnice? U cemu je vase prijateljstvo? Ako nece biti hapsenja, sta onda? Zastitni pritvor? Pozovite odmah svoje ljude i izdajte naredjenja."

Pricer strpljivo odmahnu glavom. "Ne, Torane. Sam sam odlucio da dodjem, da bih s vama porazgovarao, da bih vas ubedio da je beskorisno to sto cinite. Ukoliko u tome ne uspem, otici cu. To je sve."

"To je sve? E, istresi svoju propagandu, odrzi nam govor, pa idi. Ne zelim caj, Bej."

Pricer uze solju ozbiljno se zahvalivsi. Sa ocitom resenoscu posmatrao je Torana polako pijuckajuci, a onda rece: "Mazgov jeste Mutant. Medjutim, zbog same prirode mutacije ne moze biti pobjedjen..."

"Zasto? Kakva je to mutacija?" kiselo upita Toran. "Kako bi bilo da nam to kazas, a?"

"Da, hocu. Nece mu naskoditi ako to saznate. Vidite, on moze da podesava

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

emocionalnu uravnotezenost ljudskih bica. Zvuci kao neka mala vestina, ali protiv toga se zaista nista ne moze."

"Emocionalna uravnotezenost?" mrsteci se, upade Bejta. "Da li biste to objasnili? Ne shvatam potpuno."

"Hteo sam da kazem da mu je sasvim lako da ulije u jednog, recimo, sposobnog generala, osecanje krajnje odanosti prema Mazgovu i punu veru u pobedu Mazgova. Kontrolise osecanja svojih generala. Oni ga ne mogu izdati; ne mogu da popuste - a kontrola je stalna. Njegovi najспособniji neprijatelji postaju njegovi najodaniji sledbenici. Kalganski generalisimus predaje svoju planetu i postaje njegov vicekralj Zaduzbine."

"A vi", gorko ga dopuni Bejta, "izdajete ono za sta ste se borili i postajete izaslanik Mazgova na Trantoru. Shvatam."

"Nisam završio. Dar Mazgova deluje i u obrnutom smeru, cak i uspesnije. Ocajanje je takodje jedno osecanje. U kriticom casu, kljucne licnosti Zaduzbine - kljucne licnosti Utocista - pale su u ocajanje. Njihovi svetovi su pali bez mnogo borbe."

"Hocete da kazete", napeto ce Bejta, "da je ono osecanje koje sam imala u Vremenskoj kripti poticalo od toga sto se Mazgov poigravao kontrolom mojih osecanja?"

"I mojih. Svacijih. Kako je bilo na Utocistu pred kraj?"

Bejta se okrenu na drugu stranu.

Pukovnik Pricer nastavi s zarom: "Kao sto deluje na svetove, deluje i na pojedince. Mozete li da udarite na silu koja vas, kad to pozeli, moze naterati da se sami predate; koja moze od vas naciniti vernog slugu kad to pozeli?"

"Kako mogu znati da je ovo istina", polako upita Toran.

"Mozes li objasniti pad Zaduzbine i Utocista na neki drugi nacin? Mozes li drukcije objasniti moje preobraćanje? Razmisli, covece! sta si ti - ili sta sam ja - ili sta je citava Galaksija postigla protiv Mazgova, za sve ovo vreme? Koju, makar i najmanju stvar?" Toran oseti izazov.

"Tako mi Galaksije, mogu!" Sa iznenadnim, silovitim zadovoljstvom, on povika: "Kazes da je Mazgov na Neotrantoru imao neke veze i da je trebalo da nas one zadrze, a? Te veze su mrtve, ili nesto jos gore. Ubili smo prestolonaslednika, dok je drugi ostao kao balavi idiot. Mazgov nas nije tu zadržao i mnogo sta je razruseno."

"A ne, nikako. To nisu bili nasi ljudi. Prestolonaslednik je bio jedan vinopijski mediokritet. Drugi covek, Komason, bio je fenomenalno glup. U

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

svom svetu je imao svu vlast, ali ga to nije sprecilo da bude zao, opak i potpuno nesposoban. Sa njima zapravo nista nismo imali. Oni su jedino posluzili da zavaraju..."

"Oni su nas zadržali, ili su to bar pokušali."

"Ponavljam, ne. Komason je imao jednog roba, čoveka koji se zove Incni. Taj je bio zaduzen da vas zadrži. Star je, ali će neko vreme posluziti nasem cilju. Njega, vidite, niste ubili."

Bejta se stusti na njega. Nije ni takla svoj čaj. "Ali prema vasem sopstvenom tvrdjenju, i vasim osecanjima su baratali. Imate poverenje i veru u Mazgova; neprirodnu, bolesnu veru u Mazgova. Kakvu vrednost mogu imati vasa misljenja? Potpuno ste izgubili moc objektivnog rasudjivanja."

"Niste u pravu." Pukovnik je polagano odmahivao glavom. "Jedino su moja osecanja podesena. Moje rasudjivanje je ostalo onakvo kakvo je uvek bilo. U izvesnom smislu, na njega mogu uticati moje prilagodjene emocije, ali mu se ne mogu naturiti. A neke stvari sada mogu jasnije sagledati, oslobodjen ranijih emocionalnih stremljenja."

Uvideo sam da je program Mazgova razborit i valjan. Jos pre mog preobraccenja sledio sam njegovu karijeru, od samog njenog pocetka pre sedam godina. Posedujuci duhovnu moc mutanta zapocao je tako sto je za sebe pridobio nekog kondotjera i njegovu druzinu. Pomocu toga - i svoje moci - osvojio je planetu. Pomocu nje - i svoje moci - sirio je svoju kontrolu sve dok nije uspeo da savlada kalganskog generalisimusa. Nakon svakog koraka logicno bi usledio naredni. Kad je u dzepu imao Kalgan imao je i prvoklasnu flotu, a sa njom - i pomocu svoje moci - mogao je napasti Zaduzbinu.

Zaduzbina je kljuc. To je oblast najveće industrijske koncentracije u Galaksiji, i sada, kad se u njegovim rukama nalazi atomska tehnika Zaduzbine, on je pravi gospodar Galaksije. Pomocu te tehnike - i svoje moci - moze primorati ostatke Carstva da priznaju njegovu vlast i da se konacno, nakon smrti starog cara koji je lud i nije vise od ovog sveta, krunise za cara. Onda ce posedovati ime, a i fakticki ce to biti. Sa tim - i uz njegovu moc - koji bi mu se svet u Galaksiji mogao suprotstaviti?

U toku proteklih sedam godina osnovao je novo Carstvo. Za sedam godina, na ostalim svetovima postici ce sve ono sto Seldonova psihoistorija ne bi mogla da uradi ni za jos sedamstotina godina. Najzad ce u Galaksiji vladati mir i red. A vi to ne mozete spreciti - kao sto ne mozete spreciti ni kretanje

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

planete; upiruci u nju svojim ramenima."

Posle Pricerovog govora nastade dugo cutanje.

Ostatak caja mu se bio ohladio. Ispraznio je solju, ponovo je napunio i polako pijuckao. Toran je besno grizao nokte. Bejtino lice je bilo hladno, odsutno i bledo.

"Niste nas ubedili", tankim glasom konacno progovori Bejta. "Ako to Mazgov zeli, neka dodje ovamo i neka sam podesi nasa osecanja. Pretpostavljam da ste mu se opirali sve do poslednjeg trenutka vaseg preobraćanja, zar ne?"

"Jesam", ozbiljno priznade Pricer.

"Onda i nama pruzite tu privilegiju."

Pukovnik Pricer ustade. Sa izrazom resenosti, on rece: "Onda odlazim. Kao sto sam vec napomenuo, moj sadasnji zadatak uopste nema veze s vama. Stoga mislim da nece biti potrebno da prijavim da ste ovde. Nije to neka prevelika ljubaznost. Ukoliko Mazgov zeli da vas zadrzi, bez sumnje je odredio druge ljude za taj posao, i vas ce zaustaviti. No, ja sa svoje strane necu doprineti ni zeru vise nego sto od mene budu trazili."

"Hvala vam", jedva cujno izusti Bejta.

"A Magnifiko? Gde je on? Izidji slobodno, Magnifiko, necu ti nista..."

"sta je s njim?" s iznenadnom zivoscu upita Bejta.

"Nista. Ni njega naredjenje koje sam dobio ne spominje. cuo sam da tragaju za njim, ali Mazgov ce ga pronaci kad mu to bude odgovaralo. Nista necu reci. Da se rukujemo?"

Bejta odmahnu glavom. Toran ga je besno gledao, s bespomocnim prezirom.

Pukovnikova gvozdena ramena malo se opustise. Krupnim koracima ode do vrata, okrenu se i rece: "Jos jednu stvar. Ne mislite da mi nije poznat izvor vase tvrdoglavosti. Zna se da tragate za Drugom zaduzbinom. Ka dodje cas, Mazgov ce preduzeti svoje korake. Nista vam nece pomoci... Ali poznavao sam vas u drucijim vremenima; mozda me je nesto u mojoj savesti nateralo da ovo ucinem; u svakom slucaju, pokusao sam da vam pomognem i da vas sklonim od konacne opasnosti pre nego sto bude prekasno. Zbogom."

Odsecno je salutirao - i otisao.

Bejta se okrenu prema onemelom Toranu i prosaputa: "cak i za Drugu zaduzbinu znaju."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

U dubinama biblioteke Ebling Miz, nesvestan svega, bio je nadvijen nad jednom jedinom iskrom svetlosti u mracnim prostorijama i trijumfalno mrmljao za sebe.

25. SMRT PSIHOLOGA

U zivotu Eblinga Miza behu preostale samo dve nedelje.

U toku te dve nedelje Bejta je tri puta bila s njim. Prvi put je to bilo one iste noci kada ih je uvece posetio pukovnik Pricer. Drugi put je bilo nedelju dana kasnije. A treci, opet posle nedelju dana - poslednjeg dana - onog istog dana kada je Miz umro.

Po prvi put je to bilo one iste noci kad ih je s veceri posetio pukovnik Pricer, posle cije posete je zgranuti par proveo jedan cas u vihoru neveselih misli.

"Tori, hajde da ispricamo Eblingu", predlozi Bejta.

"Mislis da moze pomoci?" tupo ce Toran.

"Samo smo nas dvoje. Moramo podeliti teret. Mozda moze da pomogne."

"Promenio se. Izgubio je u tezini. Kao da je odsutan." Toran je metaforicki pokazivao prstima u vazduhu. "Ponekad pomislim da nam vise nikada nece mnogo pomoci. Ponekad mislim da nam vise nista ne moze pomoci!"

"Nemoj!" prekide ga Bejtin glas. "Tori, nemoj! Kad tako govoris, pomisljam da je i nas Mazgov scepao. Ispricajmo Eblingu, Tori - smesta."

Dok su mu se priblizavali Ebling Miz podize glavu sa dugackog stola i pogleda ih ne videci ih. Proredjena kosa mu je bila rascupana, a zgrcenim usnama je pravio sanjive, mljackave zvukove.

"A? Neko me trazi?" upita on.

Bejta se polako spusti na kolena. "Da li smo vas probudili? Da odemo?"

"Da odete? Ko je to? Bejta? Ne, ne, ostanite! Zar nema stolica? Video sam ih..." Prstom je pokazivao u neodredjenom pravcu.

Toran dogura dve stolice. Bejta sede i uze psihologove mlitave sake u svoje. "Mozemo li da sa vama porazgovaramo, doktore?" Retko ga je titulisala.

"Nesto nije u redu?" U odsutni pogled se vrati neka iskra. Mlitavi obrazi dobise malo boje. "Nesto ne valja?"

"Dolazio je kapetan Pricer", rece Bejta. "Pusti me da kazem, Tori. Secate se kapetana Pricera, doktore?"

"Da... da..." Prstima ustinu usne i ispusti ih. "Visok covek. Demokrata."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Da, on. Utvrdio je u cemu se sastoji mutacija Mazgova. Doktore, dosao je ovamo i rekao nam."

"Ali to nije nista novo. Mutacija Mazgova je rasvetljena." On dodade sa iskrenim cudjenjem: "Zar vam nisam rekao? Zar sam zaboravio da vam kazem?"

"sta ste zaboravili da nam kazete", brzo upade Toran.

"O mutaciji Mazgova, naravno. Petlja sa osecanjima. Kontrola osecanja! Nisam vam rekao? Zbog cega li sam zaboravio?" Polako je uvukao donju usnu i zamislio se.

A onda u njegov glas polako udje zivot, a ocni kapci se rasirise kao da je njegov tromi mozak kliznuo dobro podmazanim kolosekom. Govorio je kao u snu, gledajuci vise negde izmedju svoja dva slusaoca nego u njih. "To je zaista tako jednostavno. Nije potrebno nikakvo specijalizovano znanje. Sa psihoistorijskim proracunima, naravno, brzo se u to pronikne pomocu jednacine treceg stepena... Ali ostavimo se njih. Moze se to u opstim crtama i obicnim recima izraziti, a da opet ima smisla, sto nije uobicajeno za psihoistorijske pojave. Zapitajte se sami... sta moze poremetiti brizljivo planiranu istoriju Harija Seldona, a?" Zurio je cas u jedno a cas u drugo, sa blagim briznim cudjenjem. "Koje su bile Seldonove polazne pretpostavke? Prvo, da nece biti fundamentalne promene u ljudskom drustvu u toku sledecih hiljadu godina.

Na primer, pretpostavite da u tehnologiji Galaksije dodje do neke velike promene, kao sto je pronalazak novog principa koriscenja energije ili usavrsavanje naucnih metoda elektronske neurobiologije. Društvene promene namah bi ucinile Seldonove polazne jednacine zastarelim. Ali to se nije desilo, je l' tako?

Ili, pretpostavimo da snage van Zaduzbine izumeju novo oruzje, koje bi se moglo odupreti svakom naoruzanju Zaduzbine. To bi moglo prouzrokovati pogubno odstupanje, mada manje izvesno. Medjutim, cak ni to se nije dogodilo. Atomski depresor polja Mazgova bio je nezgrapno oruzje i moze se suzbiti. A to je bila jedina, mada bedna, novina koju je doneo.

Medjutim, postojala je jos jedna pretpostavka, mnogo tananija! Seldon je pretpostavio da ce ljudsko reagovanje na podsticeje ostati stalno. Ako se uzme da se prva pretpostavka pokazala tacnom, onda druga mora biti oborena! Mora biti da neki cinilac izvitoperuje ili iskrivljuje emotivna reagovanja ljudskih bica, ili Seldon ne bi mogao da pogresi, a Zaduzbina

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

nije mogla da padne. A koji bi to drugi cinilac bio, ako ne Mazgov? Da li sam u pravu? Postoji li neka slaba tacka u ovakvom nacinu razmisljanja?"

Bejtina punacka ruka ga nezno potapsa: "Nema slabe tacke, Eblinze."

Miz se obradova kao dete. "Utoliko ce ovo lakse ici. Kazem vam, ponekad se pitam sta se u meni zbiva. cini mi se da pamtim vreme kad je toliko toga za mene predstavljalo tajnu, a sada su stvari tako jasne. Nema vise problema. Naisao sam na nesto sto bi mogao biti problem, ali nekako u sebi vidim i shvatam. A moja nagadjanja, moje teorije kao da se uvek potvrde. Postoji u meni neki poriv... uvek ici napred... tako da se ne mogu zaustaviti... i ne zelim ni da jedem ni da spavam... vec da nastavim... nastavim..."

Glas mu se pretvori u sapat; usahle, plavim venama prosarane sake drhtavo polozi na svoje celo. U ocima je bilo neko bezumlje, koje utrne i nestade.

Pribraniji, on produzi: "Nikad vam nisam rekao za mutantsku moc Mazgova, je li tako? No... rekoste li da vec znate za nju?"

"Eblinze, dolazio je kapetan Pricer", rece Bejta, "Secate li ga se?"

"On vam je rekao?" U tonu je bilo malo uvredjenosti. "Ali kako je on saznao?"

"Mazgov ga je obradio. Sada je pukovnik covek Mazgova. Dosao je da nas posavetuje da se predamo Mazgovu i ispricao nam - to sto ste nam rekli."

"Onda Mazgov zna da smo ovde? Moram pozuriti... Gde je Magnifiko? Zar nije s vama?"

"Magnifiko spava", nestrpljivo ce Toran. "Znate, prosla je ponoc."

"Zaista? Onda... Da li sam spavao kad ste usli?"

"Da, i necete se vratiti na posao", odlucno rece Bejta. "Sad cete u krevet. Hajde, Torane, pomoz mi. Prestanite da me odgurkujete, Eblinze, i budite zahvalni sto vas nisam prvo gurnula pod tus. Svuci mu cipele, Tori, a sutra ces sici ovamo i izvuci ga na svez vazduh, dok jos nije sasvim iskopnio. Pogledajte se, Eblinze, popala vas je paucina. Jeste li gladni?"

Ebling Miz odmahnu, mrzovoljno, i zbunjeno gledajuci s lezaja progundja: "zelim da mi sutra posaljete Magnifika."

Bejta ututka carsav oko njegovog vrata: "Ja cu sutra sici sa opranom odecu. Lepo cete se okupati, a onda cete izici napolje, posetiti majur i osetiti malo sunca na sebi."

"To necu uraditi", slabackim glasom rece Miz. "cujete? Imam suvise posla."

Retka kosa mu se rasprostrela po uzglavlju, kao srebrni venac oko glave.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Tajanstveno je zasaputao: "Hocete Drugu zaduzbinu, zar ne?"

Toran se brzo obazre i cucnu pored lezaja: "sta je s Drugom zaduzbinom, Eblinze?"

**Psiholog oslobodi ruku od carsava i umornim prstima uhvati Torana za rukav: "Zaduzbine su osnovane na velikom Saboru psihologa, kojim je predsedavao Hari Seldon. Torane, pronasao sam objavljeni zapisnik sa tog Sabora. Dvadeset i pet debelih filmova. Vec sam pregledao vise sadrzaja."
"I?"**

"I da li znas da je na osnovu njih veoma lako utvrditi polozaj Prve zaduzbine, ukoliko nesto znas o psihoistoriji. Kad shvatis jednacine, vidis da se cesto pominje. Ali Torane, Drugu zaduzbinu niko ne spominje. Ona se nigde ne pominje."

Toranove obrve se namrstise. "Ne postoji?"

"Naravno da postoji", ljutito uskliknu Miz, "ko je rekao da ne postoji? Medjutim, o njoj se manje prica. Njena vaznost - i sve u vezi s tim - tako se bolje skrivaju, zamagljuju. Zar ne shvatas? Ona je mnogo vaznija. Ona je kriticka; ona je ona koja je bitna! A ja imam zapisnik sa Seldonovog Sabora. Mazgov jos nije pobedio..."

Bejta mirno ugasi svetlost. "Na spavanje!"

Bez reci, Toran i Bejta dodjose do svog stana.

Iduceg dana Ebling Miz se sam okupao i presvukao, i po poslednji put video sunce Trantora i osetio vetar Trantora. Pred kraj dana ponovo je zaronio u gigantske dubine biblioteke iz kojih vise nikada nece izroniti.

U toku te nedelje zivot ponovo udje u svoju kolotecinu. Neotrantorovo sunce je bilo spokojna, sjajna zvezda na nocnom nebu Trantora. Na majuru su bili zaokupljeni prolecnom setvom. Napusteno tlo Univerziteta bilo je tiho. Izgledalo je kao da je Galaksija prazna. Kao da nikada nije ni bilo Mazgova.

Posmatrajuci Torana kako pazljivo pali cigaretu i gleda u krajicke plavog neba koji su se nazirali izmedju nacickanih metalnih tornjeva na horizontu oko njih, Bejta je razmisljala.

"Lep dan", primeti ona.

"Da. Jesi li sve zapisao, Tori?"

"Sigurno. Pola funte maslaca, tuce jaja, boranija... Sve je tu, Bej. Sve cu doneti."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Dobro. Obrati paznju da povrce bude od poslednje zetve, a ne neka muzejska starina. Uzgred, jesi li video Magnifika?"

"Nisam od dorucka. Drzim da je dole sa Eblingom i da gleda mikro-filmove."

"U redu. Ne gubi vreme, jer su mi jaja potrebna za veceru."

Toran je napusti s osmehom i mahnuvsi rukom.

Kada Torana nestade u metalnom lavirintu, Bejta se okrenu. Oklevala je pred kuhinjskim vratima, a onda im polako okrenu ledja i udje u hodnik sa stubovima koji je vodio do lifta sto je rio dole u dubine.

Dole je bio Ebling Miz, glave nadnete nad okularima projektora, kao neko nepokretno, zaledjeno telo koje za necim traga. Pored njega je sedeo, zgrcen na stolici, Magnifiko, ostra i budna pogleda - svezanj mrsavih udova, sa nosom koji je jos vise isticao usukanost njegovog lica.

Bejta ga blago pozva: "Magnifiko..."

Magnifiko skoci na noge i uslužno sapnu: "Gospo moja?"

"Magnifiko", rece Bejta, "Toran je otisao na majur i nece se neko vreme vratiti. Da li bi bio tako dobar da mu odneses jednu poruku koju bih mu napisala?"

"Sa zadovoljstvom, gospo moja. Vise nego sa zadovoljstvom ti stavljam na raspolaganje svoje beznacajne usluge, kako bih zadovoljio svaku potrebu koju bi imala."

Ostala je nasamo sa Eblingom Mizom, koji se nije ni pokrenuo. Odlucno mu polozi ruku na rame: "Eblinze..."

Psiholog se trze i svadljivo uskliknu: "Ko je to?" zmirkao je. "Jesi li to ti, Bejta? Gde je Magnifiko?"

"Poslala sam ga napolje. zelela sam da neko vreme budem s vama nasamo." Reci je izgovarala sa naglasenom jasnocom. "zelim da sa vama razgovaram, Eblinze."

Psiholog nacini pokret kao da bi se ponovo vratio projektoru, ali ruka na njegovom ramenu bese odlucna. Sasvim jasno je osecala kost pod rukavom. Otkako su prispeli na Trantor, meso kao da se istopilo. Lice mu je bilo ispijeno, zuto, prekriveno bradom od pola nedelje. cak i kad je sedeo ramena su mu bila vidno povijena.

"Magnifiko vam ne smeta, Eblinze? Kao da je i danju i nocu dole?" upita Bejta.

"Ne, ne, ne. Niposto. Uopste mi ne smeta. cuti i nikada me ne uznemirava. Ponekad mi donosi i odnosi filmove, kao da zna sta zelim i da mu ne kazem."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Samo ga ostavi na miru."

"Vrlo dobro... ali, Eblinze, zar vam nije cudan? cujete li me, Eblinze? Zar vam ne izgleda cudan?"

Ona naglo privuce svoju stolicu njegovoj i zagleda se u njega, kao da iz njegovih ociju zeli da izvuce odgovor.

Ebling Miz odmahnu glavom. "Ne. Kako to mislis?"

"Hocu da kazem da pukovnik Pricer i vi kazete da Mazgov moze da podesava osecanja ljudskih bica. No, jeste li u to sigurni? Zar sam Magnifiko ne predstavlja izuzetak od takve teorije?"

Vladalo je cutanje.

Bejta obuzda jaku zelju da prodrma psihologa. "sta je s vama, Eblinze? Magnifiko je bio komedijas Mazgova. Zbog cega njegova osecanja nisu podesena, tako da voli i veruje? Kako to da samo on toliko mrzi Mazgova, od svih onih koji su s njim bili u vezi?"

"Ali... ali njegova osecanja su bila podesena. Jamacno, Bej!" Kao da je sticao sigurnost dok je ovo govorio. "Mislis da Mazgov postupa sa svojim komedijasima kao sa svojim generalima? Potrebno je da mu generali budu lojalni i da u njega veruju, dok komedijas samo treba da ga se boji. Zar nisi zapazila da je Magnifikovo stalno stanje panicnog straha patoloske prirode? Ne mislis valjda da je za ljudsko bice prirodno da stalno bude toliko preplaseno? Strah u tolikoj meri postaje komican. Verovatno je komican za Mazgova - a i korista, jer skriva onu pomoc koju smo pre mogli dobiti od Magnifika."

"Dakle, Magnifikove price o Mazgovu su bile netacne?"

"Zavaravale su. Bile su obojene patoloskim strahom. Fizicki, Mazgov nije gorostas kako to Magnifiko misli. Izuzimajuci njegove duhovne sposobnosti, on je po svoj prilici obican covek. Medjutim, zabavljalo ga je da jadnom Magnifiku izgleda kao nadcovek..." Psiholog sleze ramenima. "Uostalom, Magnifikove price vise nisu vazne."

"sta je onda vazno?"

No, Miz se okrenu prema svom projektoru.

"sta je onda vazno", ponovi ona. "Druga zaduzbina?"

Psiholog baci pogled na nju. "Jesam li ti o njoj vec nesto ispricao? Ne secam se da sam ti ista rekao. Jos nisam spreman. sta sam ti kazao?"

"Nista", ljutito ce Bejta. "O, Galaksijo, nista mi niste rekli, ali volela bih kad biste to ucinili, jer mi je sve dozlogrdilo. Kad ce se ovo završiti?"

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Ebling Miz pomalo zalosno zackilji u nju. "No, no, draga, nisam hteo da te uvredim. Katkad zaboravim... ko su mi prijatelji. Katkad mi izgleda da o ovome uopste ne smem da pricam. Postoji potreba da se skriva - ali od Mazgova, a ne od tebe, draga." Dobrocudno ju je lupkao po ramenu.

"sta je s Drugom zaduzbinom", upita ona.

"Znas li s kakvom je temeljnoscju Seldon zatirao svoje tragove?" Slabim, susljetavim sapatom on produzi: "Zapisnici sa Seldonovog Sabora ne bi za mene imali nikakve koristi do pre mesec dana, kada se pojavilo ovo cudno saznanje. cak i sada izgledaju - tanusni. Dokumenta sa Sabora cesto izgledaju nepovezana; uvek maglovita. Vise no jednom sam se upitao da li su i sami ucesnici Sabora znali sta je zapravo Seldon naumio. Mislim da je on Sabor iskoristio kao gigantski paravan, a da je sam podigao zdanje..."

"Zaduzbine?" upita Bejta.

"Druge zaduzbine! Nasa Zaduzbina je bila jednostavna. Medjutim, Druga zaduzbina je predstavljala samo ime. To ime se pominje, ali ako je bilo neke razrade, ona je duboko zapretana u matematickim proracunima. Ima mnogo toga sto jos nisam ni poceo da shvatam, no vec je sedam dana kako se komadici spajaju u nejasnu sliku.

Prva zaduzbina je bila svet naucnika - fizicara. Predstavljala je koncentraciju umiruce nauke Galaksije, a u uslovima koji su joj bili neophodni da bi ozivela. U nju nisu bili ukljuceni psiholozi. Bila je to cudna izvitoperenost, i mora da je imala neku svrhu. Uobicajeno objasnjenje je bilo da je Seldonova psihoistorija najbolje dejstvovala kad pojedinačne operativne jedinice - ljudska bica - ne bi znale sta predstoji, pa bi stoga u svim situacijama savrseno prirodno reagovali. Shvatas li me, draga..."

"Da, doktore."

"Slusaj onda pazljivo. Druga zaduzbina je bila svet naucnika koji su se bavili duhom. Bila je odraz naseg sveta u ogledalu. Psihologija je bila kraljica, a ne fizika." On dodade trijumfalno: "Razumes?"

"Ne."

"Ali razmisli Bejta, mucni glavom. Hari Seldon je znao da njegova psihoistorija moze predskazati samo verovatnoce, a ne izvesnosti. Postojala je uvek mogucnost greske, a s proticanjem vremena ta se mogucnost povecavala u geometrijskoj progresiji. Prirodno, Seldon je hteo da se od toga zastiti, koliko god je to bilo moguće. Nasa Zaduzbina je u naucnom pogledu bila krepka. Mogla je savladati vojske i oruzja. Mogla je

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

na silu odgovoriti silom. Ali kako stoji sa mentalnim napadom nakog mutanta kakav je Mazgov?"

"To bi bilo za psihologe Druge zaducbine!" Bejta oseti kako u njoj narasta uzbudjenje.

"Da. Da! Sigurno!"

"Pa, zasto onda nisu nista do sada preduzeli?"

"Kako znas da nisu?"

Bejta razmisli o ovome: "Ne znam. Imate li mozda vi dokaza da jesu?"

"Ne, ima mnogo cinilaca o kojima nista ne znam. Druga zaduzbina, kao ni mi, nije mogla biti osnovana u potpuno razvijenom obliku. Mi smo se polako razvijali i jacali; a i oni, mora biti. Samo zvezde znaju koliko su sada jaki. Da li su dovoljno snazni da pobede Mazgova? Pre svega, da li su svesni opasnosti! Imaju li sposobne upravljaace?"

"Ali ako slede Seldonov plan, onda Druga zaduzbina mora pobediti Mazgova."

"Ah, da li je tako?" Mrsavo lice Eblinga Miza zamisljeno se naboralo. "Druga zaduzbina je bila mnogo slozeniji zadatak nego Prva. Njena slozenost daleko je veca, a stoga je i mogucnost greske veca. Ukoliko Druga zaduzbina ne treba da pobedi Mazgova, bice to lose - veoma lose. Mozda je to kraj ljudskoj rasi, onakvoj kakvu smo mi poznavali."

"Ne!"

"Da. Ukoliko potomci Mazgova naslede njegove duhovne sposobnosti... Vidis? Homo sapiens se ne bi mogao s njima takmiciti. Bice to jedna nova vladajuca rasa - nova aristokratija - dok ce homo sapiens biti sveden na robovski rad kao niza rasa. Zar ne?"

"Da, tako je."

"cak i da nekim slucajem Mazgov ne zasnue dinastiju, ipak ce osnovati izvitopereno novo carstvo, koje ce se drzati na njegovoj licnoj vlasti. S njegovom smrću ce i to carstvo umreti, a Galaksija ce ostati onakva kakva je bila pre njegove pojave, izuzev sto vise nece biti Zaducbine oko koje bi moglo da se stopi istinsko i zdravo Drugo carstvo. Znacilo bi to na hiljade - ko zna koliko hiljada - godina varvarstva. Znacilo bi to da na vidiku nema izlaza."

"sta onda mozemo da ucinimo? Mozemo li upozoriti Drugu zaduzbinu?"

"Moramo, inace ce propasti zbog neznanja, sto ne smemo rizikovati. Medjutim, ne postoji nacin da se upozore."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Nema nacina?"

"Ne znam gde se nalazi. Nalazi se 'na drugom kraju Galaksije', no to je sve, a ima milion svetova na koje se to moze odnositi."

"Ali Eblinze, zar se u njima nista ne govori?" Ona pokaza na filmove koji su prekrivali sto.

"Ne, ne kazu nista. Ne tamo gde ja mogu da nadjem - zasad. Ta tajnost mora nesto znaciti. Mora postojati neki razlog..." U njegove oci se vrati upitni izgled. "Molim te da odes. Dosta sam vremena utrosio, a ono je kratko - sve krace."

Mrzovoljan i namrsten, on se udalji.

Priblizavao se Magnifikov laki korak: "Tvoj suprug se vratio, gospo moja."

Ebling Miz ne pozdravi komedijasa. Vec se bio vratio svom projektoru.

Posto je saslusao njenu pricu te veceri, Toran rece: "Mislis da je zaista pri sebi, Bej? Ne mislis da je..." Oklevao je.

"Dobro, Tori. Bolestan je, to znam. To, kako se promenio, izgubio u tezini, kako govori - sve to pokazuje da je bolestan. Ali slusaj ga samo ako se pomene Mazgov, Druga zaduzbina ili nesto drugo na cemu radi. Lucidan je i bistar kao nebo spoljnog svemira. Zna o cemu govori. Verujem mu."

"Dakle, ima nade." Bese to napola pitanje.

"Ja... ja u to nisam proniknula. Mozda ima! Mozda nema! Od sada cu nositi atomski pistolj!" Dok je govorila, u ruci joj je bilo oruzje sa sjajnom cevi.

"Za svaki slucaj, Tori, za svaki slucaj."

"Za svaki slucaj?"

Bejta se pomalo histericno nasmeja. "Nije vazno. Mozda sam i ja malo luda - kao Ebling Miz."

U tom trenutku Eblingu Mizu je bilo preostalo jos sedam dana zivota, a tih sedam dana spokojno su promicali jedan za drugim.

Toranu oni prodjose u nekoj obamrlosti. Topli dani i jednolicna tisina ispunise ga nekom letargijom. Izgledalo je kao da je citav zivot izgubio svoju osobinu aktivnosti i utonuo u beskonacno more zimskog sna.

Miz je bio skriveno bice ciji krticji rad nije proizvodio nista i nije se dao videti. Zabarikadirao se. Ni Toran ni Bejta ga nisu vidjali. Njegovo postojanje su dokazivale Magnifikove posrednicke usluge. Onemeli, zamisljeni Magnifiko, na prstima je donosio poslužavnike s hranom i bio njegov nepokretni, budni svedok u tmuni.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Bejta se sve vise i vise povlacila u sebe. Zamukla je njena zivahnost; bila je pokolebana njena samouverena spretnost. I ona je samo trazila brznu osamljenost, a Toran je jednom zatece kako se igra sa svojim atomskim pistoljem. Brzo ga je sklonila, usiljeno se smeseci.

"sta si s njim radila, Bej?"

"Drzala ga. Je li to zlocin?"

"Razneces tu svoju luckastu glavu."

"Onda cu je razneti. Velika steta!"

U bracnom zivotu Toran je naucio da je beskorisno raspravljati se sa mracno raspolozenim zenskim celjadetom. On sleze ramenima i ostavi je. Poslednjeg dana Magnifiko, sav bez daha, dolete i preplaseno poce da se hvata za njih. "Zove vas uceni doktor. Nije mu dobro."

I nije mu bilo dobro. Bio je u postelji, neprirodno rasirenih i neprirodno sjajnih ociju. Bio je prljav, neprepoznatljiv.

"Eblinze", uzviknu Bejta.

"Pusti me da kazem" krkljao je psiholog, s naporom se oslanjajuci na mrsavi lakat. "Nisam pravio nikakve pribeleske; papirice sa proracunima sam unistavao. Niko drugi ne sme saznati. Sve mora ostati u vasim mozgovima."

"Magnifiko", iznenada, s grubom otvorenoscju rece Bejta, "odlazi gore!" Oklevajuci, komedijas ustade i napravi jedan korak unatrag. Njegove tuzne oci behu na Mizu. Miz zanemocalo mahnu rukom: "Neka ga, neka ostane. Ostani, Magnifiko."

Komedijas brzo sede, a Bejta se zagleda u pod. Polagano, polagano grizla je donju usnu.

Promuklim sapatom, Miz rece: "Ubedjen sam da Druga zaduzbina moze pobediti, ako je Mazgov pre vremena ne scepa. Ona je sebe odrzala u tajnosti; ta se tajnost i dalje mora sacuvati; u tome je njena svrha. Morate otici u nju, vase obavestenje ce biti vitalno... i mozda najvaznije. cujete li me?"

"Da, da!" kao u agoniji povika Toran. "Kazite nam kako da tamo stignemo, Eblinze. Gde je?"

"To vam mogu reci", rece slabi glas.

Ali to ne ucini.

Skamenjenog, pobledelog lica, Bejta podize svoj atomski pistolj i sa zaglusnim praskom opali. Od pojasa pa nagore vise nije bilo Miza, a na zidu

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

se ukaza reckava rupa. Bejti iz obamrlih prstiju ispade na pod atomski pistolj.

26. SVRSETAK TRAGANJA

Nijedna rec ne bi recena. Odjeci eksplozije odbijali su se u spoljne odaje i otutnjali u zamirucem potmulom sapatu. Pre nego sto ce zamreti, prigusili su zveket atomskog pistolja koji je ispao Bejti, ugusili Magnifikov krestavi krik, utopili Toranov neartikulisani urlik.

Vladao je tajac agonije.

Bejtina glava je bila pognuta u senci. Jedna kapljica u padu uhvati svetlost. Nikada ranije Bejta nije plakala.

Toranovi misici gotovo popucase u grcu, ali se on ne opusti - osecao se tako kao da vise nikada nece moci da rastavi zube. Magnifikovo lice predstavljalo je jednu izbledelu, bezivotnu masku.

Najzad, jos uvek grcevito stisnutih vilica, Toran neprepoznatljivim glasom procedi: "Znaci, ti si zena Mazgova. Docepao te se."

Bejta podize pogled, a usta joj iskrivi bolan osmeh: "Ja, Mazgova? To je ironija."

Nasmesi se s naporom - i zabaci kosu. Polako, glas joj postajao onaj stari, ili skoro takav. "Gotovo je, Torane, sad mogu da ispricam. Koliko cu jos ziveti, ne znam. Ali mogu da pocnem pricu..."

Toranova napetost popusti i predje u neku mlitavu tupost: "Da ispricas, Bej? sta tu ima da se prica?"

"O nevolji koja nas je pratila. Primetili smo to i ranije, Tori. Zar se ne secas? Kako nam je poraz uvek bio za petama, a da nikad nije uspeo da nas takne? Bili smo u Zaduzbini i ona se srusila dok su se samostalni trgovci jos borili - ali mi smo imali vremena da odemo na Utociste. Nalazili smo se na Utocistu, i ono se srusilo dok su se ostali jos borili - i opet smo utekli na vreme. Otisli smo na Neotrantor koji se, u medjuvremenu, bez sumnje, pridruzio Mazgovu."

"Ne shvatam." Toran je slusao odmahujuci glavom.

"Tori, takvo sta se u stvarnom zivotu ne desava. Ti i ja smo beznacajne licnosti; takvi kao mi ne zapadaju stalno, u toku jedne godine, iz jednog politickog vrtloga u drugi - osim, ukoliko taj vrtlog ne nose sa sobom. Izuzev ukoliko ne nosimo sa sobom izvor zaraze! Da li sad shvatas?"

Toran stisnu usnice. Njegov pogled je uzasnuto bio uperen u krvave ostatke

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

onog sto je jednom bilo ljudsko bice, i oci mu se stuzise.

"Izidjimo odavde, Bej. Hajdemo na cist vazduh."

Napolju je bilo oblacno. Vetar je na mahove snazno udarao, mrseci Bejtinu kosu. Magnifiko se isunjao za njima i sada se vrzmao oko njih kako bi cuo njihov razgovor.

Toran ukoceno rece: "Ubila si Eblinga Miza jer si verovala da je on ziza zaraze". Osupnu ga nesto u njenom pogledu i on prosapta: "On je bio Mazgov?" Nije - nije smeo da poveruje u skriveni smisao sopstvenih reci. "Jadni Ebling - Mazgov?" kratko se nasmeja Bejta. "Tako mi Galaksije, ne! Da je bio Mazgov, ne bih ga mogla ubiti. Otkrio bi osecanje iza pokreta i pretvorio bi ga u ljubav, privrzenost, zastrasenost, u ono sto bi mu odgovaralo. Ne, Eblinga sam ubila zbog toga sto nije bio Mazgov. Ubila sam ga jer je znao gde je Druga zaduzbina, i kroz dve sekunde bi tu tajnu otkrio Mazgovu."

"Otkrio bi tajnu Mazgovu", glupavo ponovi Toran. "Otkrio Mazgovu..."

A onda ostro kriknu i, obazrevsi se, uzasno se zagleda u komedijasa koji je cucao, naizgled nesvestan onog sto je cuo.

"Nije valjda Magnifiko?" sapatom upita Toran.

"Slusaj", rece Bejta. "Secas li se sta se odigralo na Neotratoru? Oh, razmisli samo, Tori..."

No, on je odmahivao glavom i nesto gundjao.

"Na Neotratoru je jedan covek umro", umorno ce ona. "covek je umro, a da ga niko nije ni dodirnuo. To je tacno? Magnifiko je svirao na vizisonoru, a kada je zavrpio prestolonaslednik je bio mrtav. Zar to nije cudno? Nije li neobicno da stvorenje koje se svega boji, naizgled bespomocno od zastrasenosti, ima moc da ubije kad pozeli."

"Muzika i svetlosni efekti", rece Toran, "ostavljaju doboki emocionalni efekat..."

"Da, emocionalni efekat. Prilicno veliki. Slucajno su bas emocionalni efekti specijalnost Mazgova. Pretpostavljam da bi se to moglo smatrati slucajnom podudarnoscju. A stvorenje koje ubija sugestijom toliko je zastraseno. Pa i s njegovim duhom se, navodno, Mazgov poigravao, te se tako i ovo moze objasniti. Ali Torane, uhvatila sam malo od onoga izbora na vizisonoru koji je ubio prestolonaslednika. Malkice, ali dovoljno da u meni stvori ono isto osecanje ocajanja koje sam osetila u Vremenskoj kripti i na Utocistu. To narocito osecanje, Torane, ne mogu a da ne prepoznam."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Toranu se smrce lice. "I... ja sam ga osetio. Zaboravio sam. Nije mi palo..."
"Tad sam po prvi put ovo pomislila. Bilo je to samo neodredjeno osecanje, ako hoces, neka intuicija. Nisam imala na sta da se oslonim. A onda nam je Pricer ispricao o Mazgovu i njegovoj mutaciji, i tog trenutka se razjasnilo. Mazgov je stvorio ocajanje u Vremenskoj kripti; Magnifiko je stvorio ocajanje na Neotratoru. Bilo je to isto osecanje. Stoga su Mazgov i Magnifiko jedna ista osoba. Zar ne da se lepo slaze, Tori? Nije li to kao neki geometrijski aksiom - stvari koje imaju isti iznos, jednake su izmedju sebe." Bila je na rubu histerije, ali se silom primora na trezvenost i produzi:
"Otkrice me je smrtno preplasil. Ukoliko je Magnifiko Mazgov, onda moze saznati moja osecanja - i promeniti ih prema svom nahodjenju. Nisam se usudjivala da mu stavim do znanja da znam. Izbegavala sam ga; na sreću, i on je mene izbegavao; suvise je bio zaokupljen Eblingom Mizom. Isplanirala sam da ga ubijem pre nego sto Miz progovori. Krisom sam to isplanirala - toliko krisom da se nisam usudila da ni sebi samoj to kazem. Da sam mogla da ubijem samo Mazgova... Ali nisam smela da rizikujem. Primetio bi, a ja bih sve izgubila."

Kao da je izgubila sva osecanja.

"To je nemoguće", ostro i odlucno rece Toran. "Pogledaj to bedno stvorenje. On Mazgov? cak i ne cuje sta pricamo."

Medjutim, kad mu pogled podje za uperenim prstom, vide jednog uspravnog i budnog Magnifika, ciji je pogled bio ostar i bistar. U glasu ne bese ni traga nekom akcentu. "cujem je, prijatelju. Jedino sto sam sedeo i razmisljao o cinjenici da sam i pored sve svoje pameti i predostroznosti mogao napraviti gresku i toliko izgubiti."

Toran posrnu unazad, kao da se uplasio da bi ga komedijas mogao dodirnuti ili zaraziti svojim dahom.

Magnifiko klimnu glavom i odgovori na neizreceno pitanje: "Ja sam Mazgov."

Vise nije bio groteskan, njegovi frulasti udovi i kljunasti nos behu izgubili svoj konacni izgled. Iscezao je njegov strah, drzanje mu je bilo odlucno. Vladao je situacijom sa lakocom koja potice od navike.

"Sedite", strpljivo rece. "Napred, ispruzite se i smestite udobno. Igra je završena i zeleo bih da vam ispricam jednu pricu. To mi je slabost - zelim da me ljudi shvate."

Dok je posmatrao Bejtu, njegove oci behu one stare, blage, tuzne, smedje

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

oci komedijasa Magnifika.

"U mom detinjstvu zaista nije bilo nicega cega bih voleo da se prisetim", brzo poce da prica. "Mozda cete razumeti. Moja mrsavost potice od zlezda; sa nosom sam rođen. Nije mi bilo moguće da imam normalno detinjstvo. Majka mi je umrla a da me nije ni videla. Oca ne znam. Rastao sam napusten, ranjene i izmucene duse, pun samosazaljenja i mrznje prema drugima. Znali su me kao nastrano dete. Svi su me izbegavali; vecina zbog odvratnosti, a neki iz straha. Desavale su se cudne nezgode... Ali to nije vazno! Desilo se dosta toga sto je omogucilo kapetanu Priceru da shvati da sam mutant, dok je istrazivao moje detinjstvo; a to je bilo vise nego sto sam i sam shvatio do svojih dvadesetih godina."

Toran i Bejta su hladno slusali. Sedeli su na zemlji, a talas njegovog glasa se odbijao od njih, gotovo neprimecen. Komedijas - ili Mazgov - koracao je sitnim koracima ispred njih, gotovo skrstenih ruku.

"Svest o svojoj neobicajenoj moci polako sam sticao, veoma sporim koracima. Gotovo do samog kraja nisam mogao u nju poverovati. Za mene ljudski umovi predstavljaju brojcanike na kojima kazaljka pokazuje preovladavajuće osećanje. To je bedna slika, ali kako bih drukcije objasnio? Postupno sam saznavao da mogu posegnuti u unutrašnjost tih umova i kazaljku pomerati na ono mesto koje pozelim, da je mogu tu vecno prikovati. A jos duze mi je trebalo da shvatim da ostali to ne mogu. No, saznanje o moci je doslo, a sa njim i zelja da se naplatim za bedu svog ranijeg zivota. Mozda to mozete shvatiti. Nije lako biti nakaza - imati um i moc rasudjivanja, a biti nakaza. Smeh i okrutnost! Razlikovati se! Biti po strani! Nikada kroz to niste prošli!"

Magnifiko pogleda gore u nebo, propevsi se na stopala, a zatim hladno nastavi sa svojim uspominama: "Na kraju sam ipak saznao i odlucio da Galaksija i ja treba da se ogledamo. Uostalom, ona je imala svojih pet minuta i ja sam tada bio strpljiv - citave dvadeset i dve godine. Sada je na mene bio red! A vi ostali ste mogli da mi se suprotstavite! Za Galaksiju su izgledi bili veoma povoljni. Ja sam! A njih - trilion!" Zastao je i letimicno pogledao Bejtu. "Medjutim, imao sam jednu slabost. U sebi sam se osecao kao nistavilo. Ukoliko dobijem vlast, bice to samo pomocu drugih. Uspeh mi je dolazio preko posrednika. Uvek! Bilo je to onako kako je Pricer ispricao. Pomocu jednog pirata stekao sam svoju prvu operativnu bazu na asteroidu. Pomocu mnogih drugih, završavajući sa generalisimusom Kalgana, osvojio

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

sam i sam Kalgan i stekao flotu. Posle toga bila je tu Zaduzbina - i tu u pricu stupate vas dvoje.

Zaduzbina je bila najtezi zadatak sa kojim sam se suočio", tiho nastavi. "Da bih je potukao bilo je potrebno da pridobijem, skrsim ili ucinim potpuno neupotrebljivim izvanredno veliki deo njene vladajuće klase. Mogao sam to uciniti pocinjuci od samog pocetka - ali bila je moguca i neka precica, i ja sam je potrazio. Najzad, ako snazan covek moze podici pet stotina funti, to ne znaci da zudi da to stalno cini. Emocionalno kontrolisanje nije lak posao, te vise volim da ga ne koristim, osim kad je potpuno neophodno. Zato sam u prvom napadu na Zaduzbinu prihvatio saveznike.

Izdajuci se za svog komedijasa, potrazio sam agenta ili agente Zaduzbine koji su neizbežno morali biti poslani na Kalgan da istrazuju moju malenkost. Srecnim slucajem, umesto na njih naisao sam na vas. Ja sam telepata, ali ne potpuni, a vi, gospo moja, beste iz Zaduzbine. To me je zavelo. Nije bilo fatalno, jer nam se kasnije pridruzio Pricer, ali bio je to pocetak greske koja jeste bila fatalna."

Toran se po prvi put pomeri i sa zgrazanjem rece: "Pripazi. Neces da kazes da si me pomocu kontrole osecanja naterao da se onda sa pistoljem za omamljivanje suprotstavim onom kalganskom porucniku i da te spasem?" Zbrzao je. "Hoces da kazes da si mi za svo ovo vreme podesavao osecanja?"

Na Magnifikovom licu zaigra slabi osmeh. "sto da ne? Ne izgleda ti verovatno? Zapitaj se onda... Da li bi rizikovao smrt zbog nekog cudnog grotesknog stvorenja koje nikada pre toga nisi video, da si bio pri cistoj svesti? Verujem da si i sam, kad si se ohladio, bio iznenadjten zbivanjima." "Da", hladno potvrdi Bejta, "bio je. Bilo je to jasno."

"Bilo kako bilo", nastavi Mazgov, "Toran uopste nije bio u opasnosti. Porucnik je imao izricito naredjenje da nas pusti. I tako smo nas troje i Pricer otisli u Zaduzbinu - i vidite, kako se istog trena moja kampanja uobicila. Kada su Pricera izveli pred vojni sud, a mi tome prisustvovali, bio sam vrlo zaposlen. Vojne sudije sa tog procesa kasnije su u ratu zapovedale svojim eksadrama. Prilicno lako su se predali, a moja flota je dobila bitku kod Horlegora, i druge, manje.

Preko Pricera upoznao sam dr Miza, koji mi je potpuno svojevolsjno doneo vizisonor i tako mi ogromno uprostito posao. Mada to nije bas potpuno bilo po njegovoj volji."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Oni koncerti!" upade Bejta. "Pokusavala sam da im odredim ulogu. Sad shvatam!"

"Da, vizisionor deluje kao sprava koja sabira u zizu. Na izvestan nacin, sam po sebi je primitivna sprava za kontrolisanje osecanja. Sa njim sam mogao obraditi mnoštvo ljudi, a pojedince mnogo intenzivnije. Koncerti koje sam odrzavao na Terminusu pre pada i na Utocistu pre njegovog pada, doprineli su opstem defetizmu. Bez vizisionora mogao sa postici da se prestolonaslednik Neotrantora ozbiljno razboli, ali ga ne bih mogao ubiti. Razumete?"

Medjutim, moj najvazniji pronalazak bio je Ebling Miz. Mogao je biti..."

Magnifiko ovo izgovori s tugom, a onda zurno produzi: "Kod kontrole osecanja postoji jedna posebna odlika, za koju ne znate. Intuicija, preosecanje ili slutnja, kako god vi to nazvali, mogu se tretirati kao osecanja. Bar ih ja mogu tako tretirati. Ne razumete, je l' da?"

Nije cekao da poreknu. "Ljudski um funkcionise sa malom efikasnoscu. Obicno se navodi brojka od dvadeset pet odsto. Kad se na trenutak pojavi sev vece sposobnosti, nazivaju ga slutnjom, preosecanjem ili intuicijom. Rano sam otkrio da mogu pobuditi kontinuirano koriscenje visoke umne efikasnosti. To je postupak koji je po tu osobu poguban, ali je koristan... Depresor atomskog polja koriscen u ratu protiv Zaduzbine bio je rezultat pritiska primenjenog nad jednim kalganskim tehnicarem. Ponovo sam, vidite, radio posredstvom drugih.

Ebling Miz je predstavljao pogodak usred mete. Njegovi potencijali su bili veliki, i bio mi je potreban. cak i pre nego sto je zapoceo moj rat protiv Zaduzbine, vec sam slao izaslanike kako bi pregovarali sa Carstvom. U to vreme sam poceo da tragam za Drugom zaduzbinom. Prirodno, nisam je nasao. Prirodno, znao sam da je moram pronaci... a Ebling Miz je bio odgovor. Sa njegovim visoko efikasnim umom on je, mozda, mogao ponoviti delo Harija Seldona.

Delimicno je to i ucinio. Gonio sam ga do krajnjih granica. Postupak je bio nemilosrdan, ali se to moralo uciniti. Pri kraju je vec umirao, ali je ziveo sve dok nije..." Ponovo ga prekide tuga. "ziveo je dovoljno dugo. Nas troje bismo zajedno mogli da nastavimo za Drugu zaduzbinu. Bila bi to poslednja bitka - da nije bilo moje greske."

"Zasto toliko odugovlacis?" ostro upita Toran. "Kakva je bila tvoja greska... i završavaj tu govoranciju."

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

"Tvoja zena je bila moja greska. Tvoja zena je neobicna osoba. Nikada pre toga nisam u zivotu sreo nekoga kao sto je ona. Ja... ja", Magnifikov glas se naprecac prekide. Tesko se pribrao, a kada je proizvedio bese u njemu neme gorcine. "Bio sam joj drag a da nisam morao da petljam s njenim osecanjima. Nikada joj nisam bio odvratn, niti smesan. Sazaljevala me je. Bio sam joj drag!

Ne shvatas? Ne vidis sta mi je to znacilo? Nikada ranije niko... Pa, ja sam... to visoko cenio. Izdala su me vlastita osecanja, mada sam gospodario osecanjima drugih. Nisam taknuo njen um, vidis, nisam petljao po njemu. Suvise sam cenio njeno prirodno osecanje. Bila je to moja greska - prva. Ti si, Torane, bio kontrolisan. Nikada nisi posumnjao u mene; nikada se nisi upitao o meni; nikada nisi zapazao nista neuobicajeno ili cudno na meni. Na primer, kad nas je ono 'filijski' broj zaustavio. Znali su nas položaj, uzgred budi receno, jer sam sa njima bio u vezi, kao sto sam i sa svojim generalima bio u stalnoj vezi. Kada su nas zaustavili odveli su me na brod da bih obradio Hana Pricera, koji se tamo nalazio kao zarobljenik. Kad sam odlazio bio je pukovnik, covek Mazgova i zapovednik. Ceo postupak je bio suvise otvoren, cak i za tebe, Torane. Pa ipak, prihvatio si moje objasnjenje, u kome je bilo mnogo praznine. Shvatas sta hocu da kazem?"

"Kako si održavao vezu s tvojim generalima?" izazovno se namrsti Toran. "To nije bilo nimalo tesko. Ultratalasnim predajnicima se lako rukuje i neprimetni su. Niti bi me neko mogao zaista otkriti! Svako ko bi me uhvatio na delu, napustio bi me s prazninom u secanju. Povremeno se to i dogadjalo. Na Neotrantoru su me ponovo izneverila moja glupava osecanja. Bejta nije bila pod mojom kontrolom, ali cak ni tako ne bi posumnjala u mene da sam uspeo da sacuvam hladnokrvnost oko prestolonaslednika. Najutulo me je ono sto je bio naumio s Bejtom. Ubio sam ga. Bio je to glup potez. Neupadljiv okršaj bi isto toliko dobro posluzio.

Vase sumnje, ipak, ne bi postale izvesnost da sam sprecio dobronamerno brbljanje Pricera, ili da sam manje obracao paznju na Miza a vise na vas..." Slegnuo je ramenima.

"Je li to kraj?" upita Bejta.

"To je kraj."

"I sta sad?"

"Nastavicu sa svojim programom. Sumnjam da cu u ovo degenerisano vreme pronaci nekog ko bi imao onoliko pameti i znanja koliko je to imao

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov

Ebling Miz. Moracu drukcije tragati za Drugom zaduzbinom. U izvesnom pogledu, vi ste me pobedili."

Na to Bejta trijumfalno skoci na noge. "U izvesnom pogledu? Samo u izvesnom pogledu? Potpuno smo te pobedili! Sve tvoje pobjede izvan Zaduzbine ne vrede nista, jer je Galaksija sada jedan varvarski vakuum. Sama Zaduzbina predstavlja ne vaznu pobjedu, zato sto nije postojala namera da se spreči tvoja vrsta krize. Drugu zaduzbinu treba da pobedis - Drugu zaduzbinu - a Druga zaduzbina ce pobediti tebe. Tvoja jedina sansa je bila da je pronadjes i napadnes pre nego sto bi se pripremila. Toga sada nece biti. Od sada ce svakog minuta biti sve pripravnija za tebe. U ovom casu, upravo u ovom casu, mozda je pokrenuta masinerija. Saznaces - kad te napadne - i tad ce se okoncati kratkotrajno razdoblje tvoje vlasti, a ti ces biti samo jedan od osvajaca koji su se sepurili, pa zatim brzo i podlo preleteli prko krvavog lica istorije."

Tesko je disala i skoro se gusila recima: "A pobedili smo te mi, Toran i ja. Bice mi drago da umrem."

No tuzne, smedje oci Mazgova behu tuzne, smedje Magnifikove oci pune ljubav. "Necu ubiti ni tebe ni tvog muza. Najzad, vise mi ne mozete nauditi, a kad bih vas i ubio ne bih oziveo Eblinga Miza. Moje greske su moje i za njih ja snosim odgovornost. Tvoj muz i ti mozete da odete! Idite u miru, zarad onog sto nazivam - prijateljstvom!" A onda, s mrvicom gordosti, on dodade: "A u medjuvremenu ja i dalje ostajem Mazgov, najmocniji covek Galaksije. Jos cu ja pobediti Drugu zaduzbinu."

Sa odlucnom, spokojnom sigurnoscu Bejta odape poslednju strelu: "Neces! jos uvek se uzdam u mudrost Seldona. Bices prvi i poslednji vladar tvoje dinastije."

"Moje dinastije?" Nesto dirnu Magnifika. "Da, o tome sam cesto razmisljao. Da bih mogao zasnovati dinastiju. Da bih mogao imati odgovarajucu saputnicu."

Bejta iznenada shvati smisao njegovog pogleda i uzasnuta se sledi. Magnifiko odmahnu glavom. "Osecam tvoje gnusanje, ali to je glupo. Da stvari drukcije stoje, vrlo lako bih te usrecio. Bila bi to vestacka ekstaza, ali izmedju nje i pravog osecanja ne bi bilo nikakve razlike. Medjutim, stvari ne stoje drukcije. Sebe nazivam Mazgovom - ali, dakako, ne zbog svoje snage - vec ocito..."

Napustio ih je ne obazrevsi se ni jedan jedini put.

Zaduzbina i Carstvo - Isak Asimov